

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

TESI DOCTORAL

David Dueñas i Cid

**El Camp d'Acció Estratègic Veïnal de la
ciutat de Tarragona: Organitzacions,
Lideratges i Xarxes**

Universitat Rovira i Virgili

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

David Dueñas i Cid

**El Camp d'Acció Estratègic Veïnal de la
ciutat de Tarragona: Organitzacions,
Lideratges i Xarxes**

TESI DOCTORAL

Dirigida pel Dr. Àngel Belzunegui Eraso
Departament de Gestió d'Empreses
Grup de Recerca SBRLab – Social and Business Research Laboratory

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona
2015

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

C. de l'Escorxador, s/n **Tarragona**
Telèfon de contacte
902 337 878

Tarragona, 15 de Juliol de 2015

FAIG CONSTAR que aquest treball titulat “El Camp d’Acció Estratègic Veïnal de la ciutat de Tarragona: Organitzacions, Lideratges i Xarxes”, que presenta en David Dueñas i Cid per a l’obtenció del títol de Doctor, ha estat realitzat sota la meva direcció al departament de Gestió d’Empreses d’aquesta Universitat.

El director de la tesi doctoral

Dr. Àngel Belzunegui Eraso

Agraïments

Resulta molt gratificant arribar a aquesta pàgina després del llarg procés que porta escriure una tesi doctoral. Escriure-la és, en si mateix, una gran victòria: Significa que un ha arribat al final i està a un pas d'assolir l'objectiu que es va marcar el dia que va decidir començar aquest camí, però, el més important, significa que té molt agrair i moltes persones a qui fer-ho. Per aquests motius, i espero que em perdoni el lector, aquesta és la pàgina més bonica que té aquest llibre (no aprofiti aquesta excusa per deixar de llegir, per favor).

Tota tesi doctoral té una història paral·lela a la que explica el document. Una intrahistòria personal carregada de moments i vivències que acompanyen al doctorand en el llarg procés vital que porta a escriure-la. Aquesta no és menys. Els que em coneixeu sabeu bé que el camí no ha estat fàcil. Per aquest motiu hi ha moltíssima gent a la que tinc moltes coses a agrair. Segur que me'n deixo milers, per que tinc la sort que gairebé tota la gent que em rodeja m'ajuda a fer la vida molt senzilla i agradable. A totes i tots, Gràcies:

A tots aquells que han fet la feina possible: A tots els presidents i presidentes que he entrevistat, ha estat un plaer. A les persones de l'Ajuntament de Tarragona que han aportat el seu granet de sorra (Tomàs, Neus).

A la Universitat per haver-me donat la possibilitat de passar tants bons anys impartint docència i compartint la vida amb la bona gent que hi treballa. També per actuar de forma molt noble i seriosa davant de la injustícia. El meu més sincer agraïment a la institució i a moltes de les persones que hi treballen. Faig extensiu aquest agraïment a les persones que dels sindicats (Ercília i Joel). Heu estat, sou i sereu necessaris. També al deganat de la Facultat de Ciències Jurídiques i a les responsables dels Graus de Treball Social i Relacions Laborals pel seu suport. Gràcies.

Podziękowania dla Ryszarda Praszki i całego zespołu Instytutu Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego za miłe przyjęcie i wspaniałe chwilę spędzone wspólnie. Do zobaczenia wkrótce?

A l'estudi djguillemat pel seu inestimable suport tècnic amb les taules, gràfics, disseny i demés. Tot el que és bonic en aquesta recerca és culpa teva.

A aquells que han fet la feina agradable: els companys de la seguretat que amablement m'obrien la porta de la facultat a les 3 del matí, els companys i companyes del bar que m'han alimentat, als companys de consergeria que em protegien els llibres (Joan! He acabat!) i a les companyes de copisteria que es passen els dies fotocopiant somriures.

Pour ceux avec qui j'ai partagé des cafés pour pratiquer la langue (Mònica, Sònia). A tots els companys de passadís que riuen (especialment a l'Arantxa). Als companys que et passen a saludar en les nits de feina (Víctor i Aitana), als que van i venen (Raquel) i als futurs doctors (Laura). Als que et porten a la piscina (Toni), als que et motiven a provar coses noves (Mònica) i a tots aquells que d'una manera o una altra ajuden a que la feina sigui més fàcil i, sobretot, la vida molt més agradable. A la Universitat també s'hi ve a fer amics. Gràcies a totes i tots.

Als que m'han acompanyat des de dintre del grup SBRIlab (Inma, Teresa), al martiri oficial de la tesi (Mario, gracias de todo corazón, itesis, tesis, tesis!), als que les hem vist de tots colors (Francesc, Antonio, Xavi, Paloma, Ana i Núria) i als que ja no treballen aquí però van deixar-hi molt (Oana, Manu, Miranda i tants altres que han passat). Molt especialment a l'Àngel Belzunegui. Director, company i amic, per molts anys que ens deixin treballar junts. T'estic enormement agraït.

À mes amis de l'Âge de la Tortue qui sont si patient avec ma thèse (Paloma, Céline, Antoine), à ma chère Nolwenn qui sera la prochaine PhD. Als meus companys de viatge (Joan, Gigi) pels bons consells i millors vins. O al revés. A la primera persona que vaig conèixer treballant (Montse) que gaudeix d'uns moments molt feliços i desitjo que li durin per sempre.

Als meus benvolguts diputats (Rosa, Bet, Joanpapi i Aitor), als meus amics del Casal Amic i molt especialment al Jordi i la Natàlia. A la guapíssima Núria, a la més guapa encara Bruna i a l'Eduard (ja saps on t'has fotut?). Podziękowania dla moich drogich: Magdy, Pawła, Kasi, Marcina i dr Chrzczony,... Wkrótce będziemy świętować! A la rubia lista (Vero), a la mañada (Juan, Cru, Ape) i a la que m'ha mantingut viu a base de cereals (Marina). Als meus estimats vilatans i tota la seva preciosa descendència. Tenim un cachopo pendent! (Carme, Laure, Cris, Txema, Carla, Hèctor i David). Als meus amics de sempre per ser-hi sempre (Jose, Dr. Cama, Albert, David, Matxalen i Laia). A Mari. Muchas gracias por tanto. Una parte muy grande de esto, es tuya. No sé si lo leerás nunca, pero mi agradecimiento es eterno y sincero.

A la meva família, que quan passa per mals moments s'uneix més que mai. Pablo, Lídia, Siscu, Cuqui, Marialena, Paco, la meva més gran abraçada. A l'Emilia, j'attendrai le jour et la nuit, j'attendrai toujours ton retour. A la Cinta i l'Atanasio, com m'hagués agradat que ho veiéssiu.

A l'Àngela, gràcies per tot el que m'has ensenyat en la vida, no cap en una tesi. A la Núria per ser alhora més petita i més gran que jo. A la Cinta i l'Eduard, vau posar els ciments de l'edifici i l'heu aixecat tants cops com ha caigut. No puc dir més que gràcies per tot i gràcies per sempre.

Moja kochana Aniu, dziękuję za całe twoje wsparcie, dziękuję, że byłaś moim światłem, kiedy wokół panowała ciemność. Dziękuję, że byłaś moim oddechem, kiedy nie mogłem złapać tchu.

A totes i tots, de nou, gràcies.

David.

A la memòria de l'Olga.
Siguis on siguis, rius i ajudes a fer un món més feliç.
Tal com vas fer aquí.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

Índex

---

1) Introducció

- a) Per què es fa aquesta tesi?
- b) Descripció de l'objecte d'estudi
  - La Tarragona Social
  - La Tarragona associativa
  - La Tarragona dels moviments socials i de les associacions de veïns
- c) Marc(s) teòric(s): Diàleg entre conceptes
  - Dels moviments socials
  - De les xarxes i les organitzacions
  - Integració de les perspectives relatives als moviments socials i a les organitzacions.

2) Mètode

- a) Pregunta Inicial
- b) Hipòtesi
- c) Metodologia
  - Les eines de la recerca
  - L'enquesta
  - Les entrevistes
  - Reflexió metodològica posterior a la realització del treball de camp
  - Cronograma

3) Descripció d'objectius

4) Discussió de resultats

- a) Introducció
- b) Anàlisi qualitativa
  - D'activitats i festes
  - De recursos i dependències
  - De la (o la falta de) resposta del veïnat
  - Presidents i Presidentes
  - Les Federacions d'Associacions de Veïns: entitats de representació organitzativa
- c) Anàlisi quantitativa
  - Anàlisi organitzativa interna: Anàlisi d'Isomorfisme
  - Anàlisi organitzativa interna: Anàlisi per Federacions i per tipus de lideratge
  - Anàlisi organitzativa externa: Anàlisi Relacional
  - Reducció de dades mitjançant l'anàlisi factorial

5) Conclusions

6) Bibliografia

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015

Introducció

Per què es fa aquesta tesi doctoral?

Aquesta recerca pren com a objecte d'estudi sobre el funcionament de les Associacions de Veïns i Veïnes (AV, en endavant) en tant que organitzacions en un entorn a mig camí entre la política i l'acció ciutadana. La tria d'aquest tema és el resultat d'un interès personal derivat de la meua trajectòria en relació amb la participació ciutadana, la governança i la gestió pública, tant a nivell acadèmic com professional.

En primer lloc, és fruit d'una línia de treball professional que s'inicia a l'Ajuntament de Barcelona col·laborant amb l'Àrea de Serveis Personals entre els anys 2002-2003, específicament desenvolupant tasques de suport al Consell Municipal de la Gent Gran i de Benestar Social i, posteriorment, coordinant el Cens d'Entitats de Gent Gran de la ciutat de Barcelona. Posteriorment a l'Ajuntament de Cerdanyola, treballant com a tècnic de Drets Civils entre els anys 2004 i 2005 i a la Diputació de Tarragona liderant el projecte per la creació del Servei d'Assistència a la Participació Ciutadana durant els anys 2006 i 2007. Aquesta línia de treball es consolida amb l'entrada a l'Ajuntament de Reus per desenvolupar tasques com a Assessor de Programes Especials de l'Àrea de Participació Ciutadana durant els anys 2010-2011, així com la participació en el comitè avaluador de projectes de participació ciutadana de la Subdirecció General de Participació Ciutadana de la Generalitat de Catalunya. De manera paral·lela he participat en projectes locals i internacionals orientats a treballar aspectes relacionats amb la governança i les organitzacions socials: Col·laboració amb l'Associació Prioritat per la preparació del seu pla de participació interna per assolir l'objectiu de presentar la comarca del Priorat al reconeixement de Patrimoni Immaterial de la Humanitat, assessorament extern al projecte *Community Governance for Public Safety*(CEPS Projectes Socials) o investigador pel projecte *Access to Rights and Civil Dialogue for All*(CEPS Projectes Socials).

En segon lloc, deriva d'una trajectòria acadèmica en aquest àmbit de treball a nivell docent i investigador. A nivell docent, he format part de l'equip coordinador del Postgrau en Participació Ciutadana i Comunicació de la Universitat Rovira i Virgili desenvolupat el curs 2009-10, coordinant una formació específica pel Consell Comarcal del Tarragonès i formant part de la Xarxa de Municipis per la Participació Ciutadana. A nivell de recerca, la meua tesina per a l'obtenció del Diploma d'Estudis Avançats en Política Social versava sobre El repte de la governança dels riscos ambientals i he participat en obres col·lectives que han tractat, directament o indirecta, sobre aspectes vinculats amb la governança: *Joves d'origen immigrant a Catalunya. Necessitats i demandes. Una aproximació sociològica* (Alarcón et al. 2010), *Associacionisme i participació ciutadana al municipi de Tarragona* (Belzunegui, Dueñas et al. 2010) i *Étude comparative de l'intégration politique & sociale de communautés migrantes* (Brandeleer, Camporesi et al. 2013). He escrit articles vinculats a aspectes vinculats amb la governança i la participació social, *Gestió pública i governança: caminen en la mateixa direcció?* (Dueñas, 2010a) i *Jóvenes extranjeros y participación social ¿diferentes procesos migratorios conducen a diferentes modelos de participación?* (Dueñas, 2011a), o amb aspectes vinculats a la governança i la participació social, *Anàlisi de xarxes i estudi de les organitzacions. El cas d'un estudi interorganitzacional* (Belzunegui i Dueñas, 2013a) i *L'ambivalent paper dels lligams en les comunitats migrades. El cas dels*

gitanos romanesos (Dueñas, 2013a). He presentat en nombrosos congressos resultats de treballs vinculats amb la governança, la participació ciutadana o les organitzacions: *Els organismes de participació de la gent gran a Barcelona* (Dueñas, 2003), *Risk perception, social movements and governance: A communicative approach* (Espluga i Dueñas, 2008), *Percepció del risc, moviments socials i governança: Una aproximació comunicativa* (Espluga i Dueñas, 2009), *El repte de la governança dels riscos ambientals* (Dueñas, 2009), *Los límites de la gobernanza* (Dueñas, 2010b), *Young migrants and social participation in Catalonia* (Dueñas, 2011b), *Strong ties in closed migrant communities: Help or harm? The case of Romanian Roma migrants in Catalonia* (Dueñas i Molnár, 2012), *La participació amb finalitats socioambientals, el cas de Prioritat (Priorat)* (Morral i Dueñas, 2012), *The potential role of migrants network and associations: a useful asset or a risk of increasing communitarianism?* (Dueñas, 2013b), *Anàlisi de xarxes i estudi de les organitzacions. El cas d'un estudi interorganitzacional* (Dueñas i Belzunegui, 2013) i *Social network and organizational processes of the social action in the Catholic Church* (Belzunegui i Dueñas, 2013b).

D'aquesta manera, des d'una perspectiva individual, aquesta tesi s'orienta a un tema que m'interessa des de fa temps i que suposa la consolidació d'una línia de treball a la que he dedicat bona part de la meva carrera acadèmica i de la meva tasca professional en les diferents posicions ocupades.

Des d'una perspectiva social, considero que el tema d'aquesta recerca és rellevant ja que pot aportar elements de reflexió interessants per a tres col·lectius específics: les pròpies AV, les institucions públiques i la ciutadania. Per les primeres, suposa la possibilitat de ser subjectes d'una investigació sociològica que realitzi una reflexió acurada sobre alguns aspectes del seu funcionament, el que pot aportar elements de renovació interna o de replantejament de certes formes de treball. En la meva opinió, les aproximacions que es realitzen al món veïnal des d'institucions públiques, mitjans de comunicació o centres de recerca solen ser interessades i efímeres, és a dir, se'ls va a buscar quan es necessita alguna cosa sense deixar res a canvi. Alhora, aquestes aproximacions solen ser tangencials, és a dir, normalment l'associacionisme veïnal no és l'objectiu de l'aproximació, sinó l'expert que ha de contribuir a resoldre algun problema d'ordre social, polític o institucional. Així, una aproximació que aborda el funcionament de les AV com a organitzacions i que es centra en aspectes interns del seu funcionament pot aportar elements de reflexió que, espero, els resultin interessants.

De manera similar es pot orientar l'interès institucional i ciutadà. La ciutat de Tarragona disposa d'un teixit veïnal amb tradició i varietat i que no sempre és fàcil de gestionar ni d'entendre, ja que respon a uns patrons de funcionament interns que, en ocasions, només es poden seguir des de dintre. El disposar d'elements analítics que surten del teixit veïnal per aportar reflexions o anàlisis sociològiques pot ajudar a millorar el coneixement global que es té de les AV i fer-les més properes tant a les institucions com al veïnat. Alhora, hauria de suscitar reflexions sobre el paper que les institucions públiques (i polítiques) i els propis veïns i veïnes a títol individual han jugat en la transformació del teixit veïnal. Cal recordar que les AV no són, sinó, allò que el veïnat vol que siguin i les institucions públiques permetin. D'aquesta manera, la responsabilitat de la reflexió no recau només a aquells que activament formen part de les associacions, sinó també sobre aquells que no en formen

part però podrien i sobre aquells que sense ser veïns o veïnes també influeixen en el seu desenvolupament.

Finalment, aquesta recerca és rellevant des de l'òptica de la ciència social ja que suposa una revisió d'un tema que ha tingut la seva incidència tradicional en la disciplina però incorporant elements innovadors: el tractament de les AV com a organitzacions i la incorporació de l'anàlisi relacional. L'aproximació a l'objecte d'estudi des de la lògica de la sociologia de les organitzacions permet l'entrada d'una sèrie de referents teòrics i analítics que faciliten una relectura d'un camp treballat i analitzat des de la dimensió pròpia dels moviments socials de base urbana durant els anys 80. El fet que el pas dels anys hagi comportat, com es veurà més endavant, una reducció de la participació generalitzada del veïnat en les seves associacions porta a pensar que l'aproximació des dels moviments socials no és la més adequada (el lector trobarà una discussió teòrica sobre la conveniència d'aproximar-se des d'una o altra posició) i que, per tant, cal obrir el ventall teòric a altres aproximacions. Per altre banda, la utilització del component relacional, basat en l'anàlisi de xarxes socials, permet crear un aparell metodològic i analític que facilita la comprensió de l'objecte d'estudi en tant que treballa en l'espai intermig entre la dimensió individual i la col·lectiva. Aquesta aposta metodològica i teòrica facilita, per una banda, el plantejament de noves possibilitats analítiques en relació al teixit veïnal i, per l'altra, mostra que l'anàlisi de xarxes socials aplicat a l'estudi de les organitzacions d'interessos és una proposta que pot aportar coses interessants en àmbits molt diferents.

Aquesta tesi, doncs, ocupa un espai que si bé no és nou si que és innovador. No és nou ja que el teixit veïnal va ser profusament estudiat, sobretot als anys 80 i 90, però si que suposa una aproximació diferent a l'objecte d'estudi i, per tant, es centra en aspectes diferents amb perspectives innovadores i, espero, obté resultats que suposen un pas endavant en la creació de coneixement actualitzat sobre l'associacionisme veïnal a la ciutat de Tarragona i, per extensió, a nivell general en el camp d'anàlisi de l'associacionisme veïnal i de l'aproximació organitzativa de les entitats resultants dels moviments socials.

Descripció de l'objecte d'estudi

La Tarragona Social

Tarragona és una ciutat de 6520 ha. situada al sud-est de Catalunya, al centre de la vegueria del Camp de Tarragona i al nord de la província de Tarragona. Es tracta d'una ciutat històrica que, actualment, és al capital administrativa i principal nucli econòmic de la província.

Segons dades corresponents a l'any 2014 facilitades per IDESCAT¹, la població de la ciutat era de 132.199 persones (64.652 homes i 67.547 dones), el que representa un 1,76% del total de la població de Catalunya (7.504.008) i un 16,6% de la població de la província (794.151).

L'Ajuntament de Tarragona ha dividit la ciutat en 11 zones urbanes tenint en compte els cinc criteris següents:

1) Criteri d'unitat territorial. Cadascuna de les 11 zones forma una unitat territorial, és a dir, no es troba partida. Al mateix temps s'ha buscat que cada zones es trobés físicament separada de les altres, bé per l'existència d'un sector no urbanitat, com passa a la majoria de nuclis urbans nous, bé per la presència d'alguna barrera física clarament identificable, con succeeix amb les muralles de la Part Alta o amb les successives "pedreres" que separen l'Eixample del barri del Port.

2) Criteri històric. Cada zona presenta una certa homogeneïtat en el període de la seva formació, si bé aquesta homogeneïtat és molt flexible, ja que tant es pot tractar d'uns pocs anys -en el cas dels nuclis més recents- com de diversos segles en el cas de la Part Alta.

3) Criteris d'homogeneïtat funcional i sociològica. Cadascuna de les zones estudiades presenta una alta homogeneïtat interna, tant pel que fa a les activitats que s'hi desenvolupen com, sobre tot pel fet d'allotjar una població sociològicament força similar.

4) Criteri de volum poblacional. Així mateix, s'ha pretès que existís un cert equilibri en el nombre d'habitants de les diverses zones, de tal forma que cap d'elles no resultés ni massa gran ni massa petita.

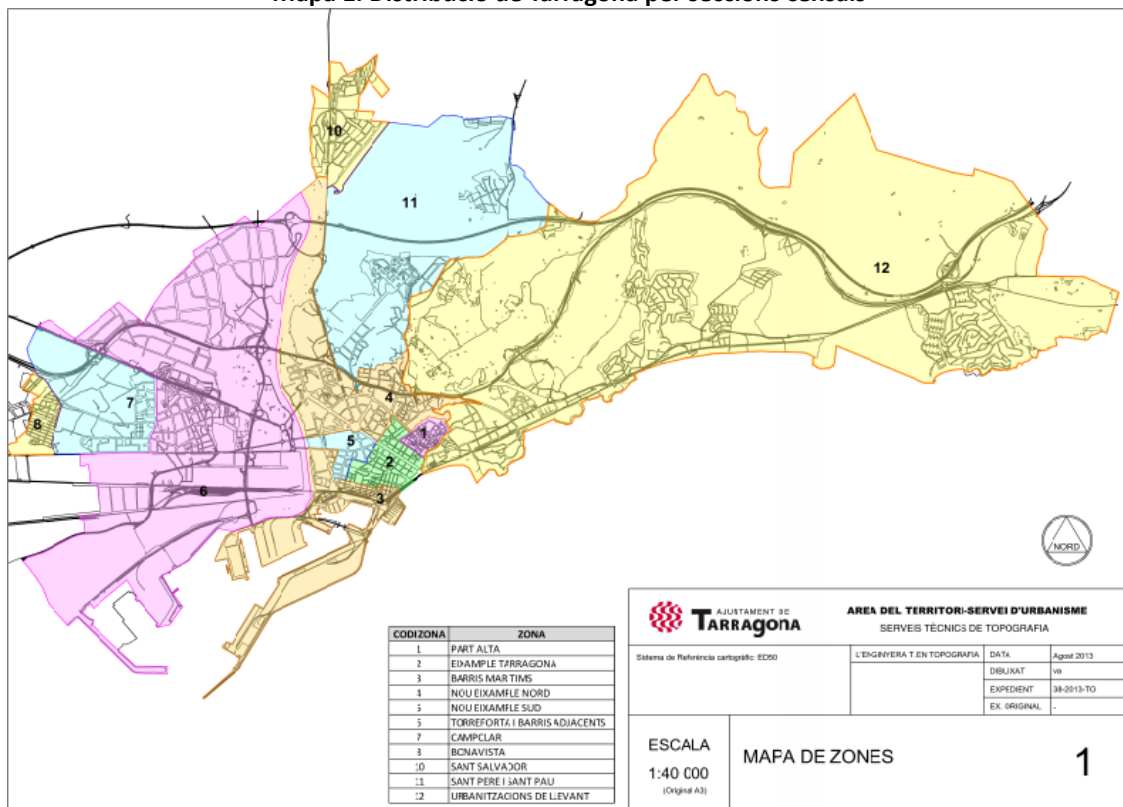
5) Utilització de les seccions censals. Cada zona és la suma d'una sèrie de seccions censals, sense que mai no s'hagi partit una d'aquestes.

La ciutat, doncs, queda dividida en les següents 11 zones, tal i com es pot veure al mapa: Part Alta, Eixample Tarragona, Barris Marítims, Nou Eixample Nord, Nou Eixample Sud, Torreforta i barris adjacents, Campclar, Bonavista, Sant Salvador, Sant Pere i Sant Pau i Urbanitzacions de Llevant.

---

¹ Padró Municipal d'Habitants. Xifres Oficials. Idescat.

Mapa 1. Distribució de Tarragona per seccions censals

Font. Ajuntament de Tarragona

La població es distribueix de la següent manera en funció de les zones anteriorment mencionades.

Taula 1. Distribució de població a Tarragona per seccions censals (2014)

Zona	Població
Parta Alta	4.199
Eixample Tarragona	11.182
Barris Marítims	10.312
Nou Eixample Nord	22.806
Nou Eixample Sud	13.929
Torreforta i barris	16.252
Campclar	11.673
Bonavista	8.928
Sant Salvador	7.260
Sant Pere i Sant Pau	16.601
Urbanitzacions de Llevant	13.627

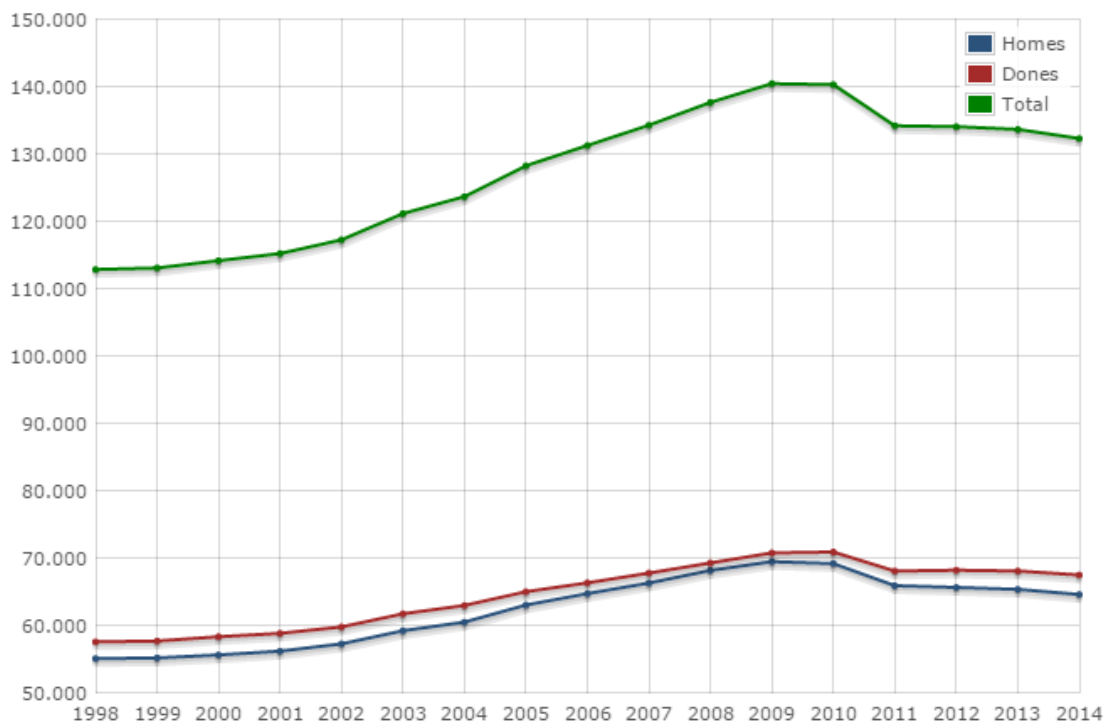
Font. Creació pròpia a partir de dades de l'Ajuntament de Tarragona

La població de la ciutat va experimentar un important creixement entre els anys 1998 i 2009, anys en que va augmentar en 27.528 persones. Aquest creixement va canviar de tendència l'any 2009 i va entrar en un període d'estancament i reducció de població al que cal afegir la independència de l'antic poble de La Canonja que, avui dia, compta amb 5.807

persones. Aquesta segregació queda reflectida en la reducció de població experimentada per la ciutat l'any 2010.

Gràfic 1. Padró Municipal d'habitants per Sexe 1998-2014

Padró municipal d'habitants per sexe. Xifres oficials. Tarragona. 1998-2014

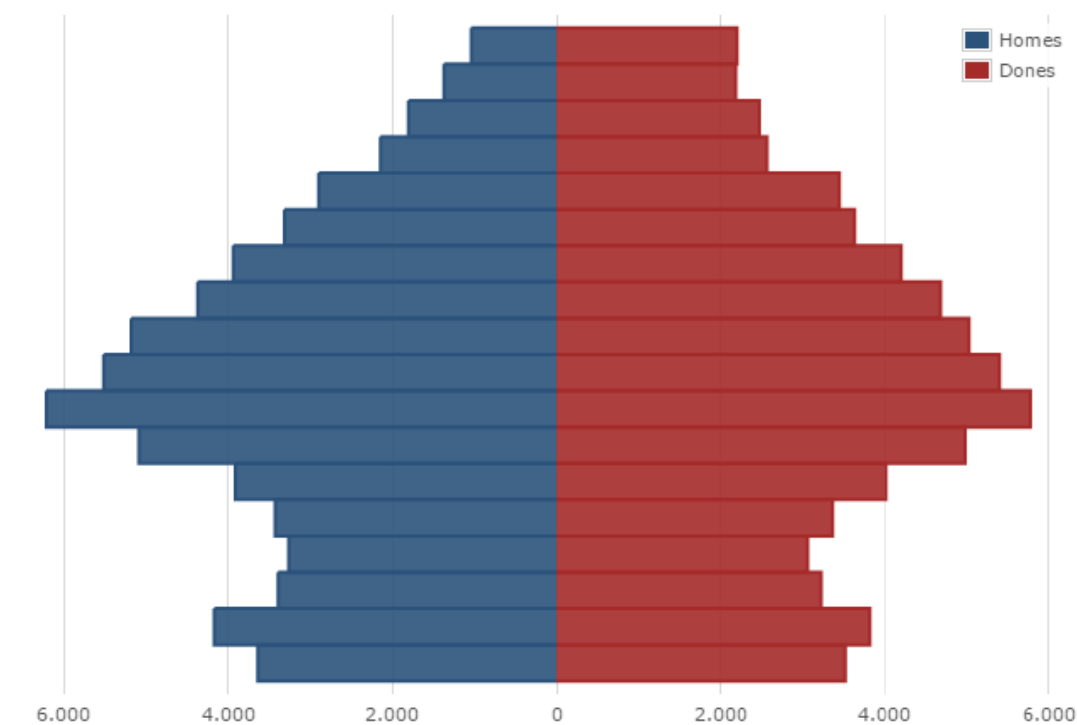

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants.

En relació amb la distribució de la població en relació amb l'edat, el grup majoritari és el format per les persones d'entre 15 i 64 anys, representant el 66,8% del total de la població, estant lleugerament masculinitzat (representa un 68,4% en el cas dels homes per un 65,3% en el cas de les dones). Si bé en termes absoluts els altres dos grups apareixen força igualats (16,4% menors de 15 anys, 16,7% majors de 65), en relació amb el gènere es pot apreciar una diferència tenint els homes un major percentatge de menors de 15 anys (17,3%) i les dones un percentatge més gran per majors de 65 anys (19,1%). Els índexs d'envelliment (101.7) i de sobreenvelliment (14.6) es situen per sota de les dades que l'IDESCAT ofereix per a Catalunya² tot i que amb una tendència al creixement.

²Índex d'envelliment: 113. Índex de sobreenvelliment: 15. Dades relatives a l'any 2013.

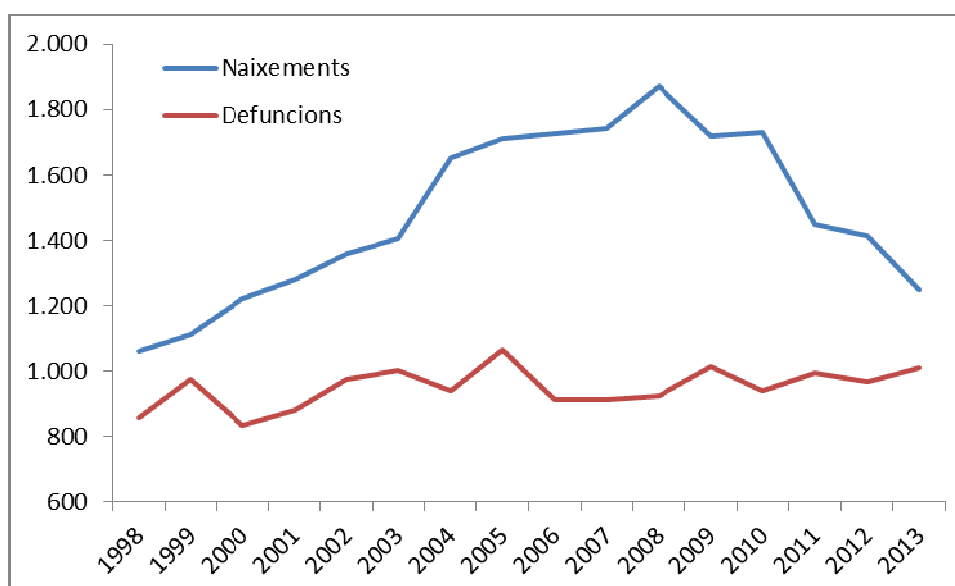
Gràfic 2. Piràmide de població de Tarragona (2014)
Població per sexe i edat quinquennal. Tarragona. 2014

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants.

Mentre que el nombre de defuncions es manté estable, el nombre de naixements a la ciutat ha patit una notable sotragada a partir de l'any 2008, reduint-se la taxa de fecunditat general del 51,4% de l'esmentat any al 41,1% corresponent a l'any 2013. En aquest mateix període, el nombre de fills nascuts dintre del matrimoni s'ha reduït del 68,5% al 54,6%, arribant a representar un 30,2% de reducció si agafem l'any 1998 com a referència inicial i l'any 2013 com a referència final.

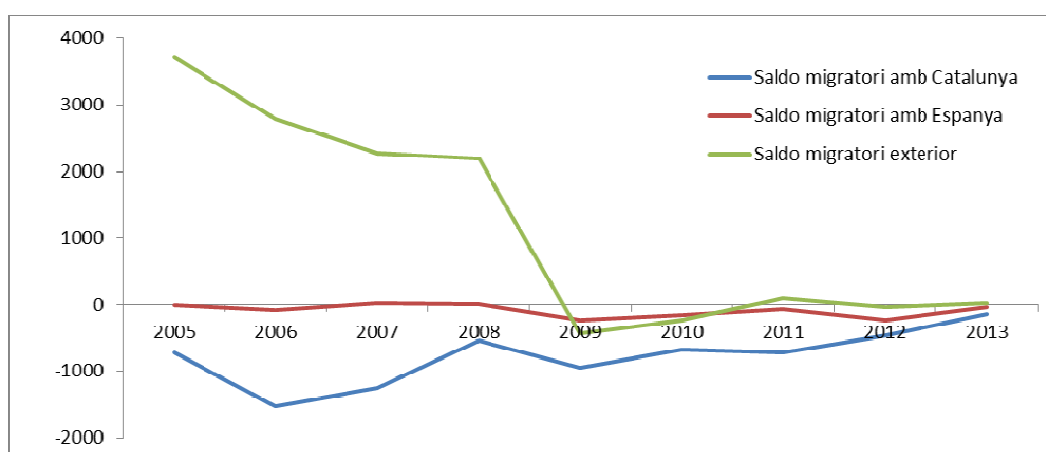
Gràfic 3. Evolució de la natalitat i la mortalitat a Tarragona (1998-2013)

Font. Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (2013)

Els indicadors relatius als moviments migratoris mostren la rapidesa amb la que es reajusten les dinàmiques poblacionals a les condicions econòmiques. La immigració i la emigració han seguit comportaments oposats a partir de 2007 fins arribar a pràcticament igualar-se l'any 2013. Amb l'explosió de la bombolla immobiliària i posterior crisi econòmica, l'arribada de població forana s'ha reduït de forma considerable, mentre que la sortida de població cap a l'estranger, al 2005 pràcticament inexistent, s'ha incrementat. Els saldos migratoris amb Catalunya i Espanya presenten uns valors negatius i similars, tot i que la pèrdua de població respecte d'altres zones del principat ha estat més elevada en els darrers anys que no pas en direcció a l'estat. El percentatge de població migrada de l'any 2014 xifrava en un 18,1% la població nascuda a l'estranger que viu a Tarragona, representant uns valors un 1% inferiors respecte les dades de la província i un 1% superiors als de tota Catalunya. L'IDESCAT xifra en un 23,2% el percentatge de la població nascuda a la resta d'Espanya pel 2014, suposant un valor un 0,8% superior respecte de la província i un 4,5% superior respecte de la resta de Catalunya.

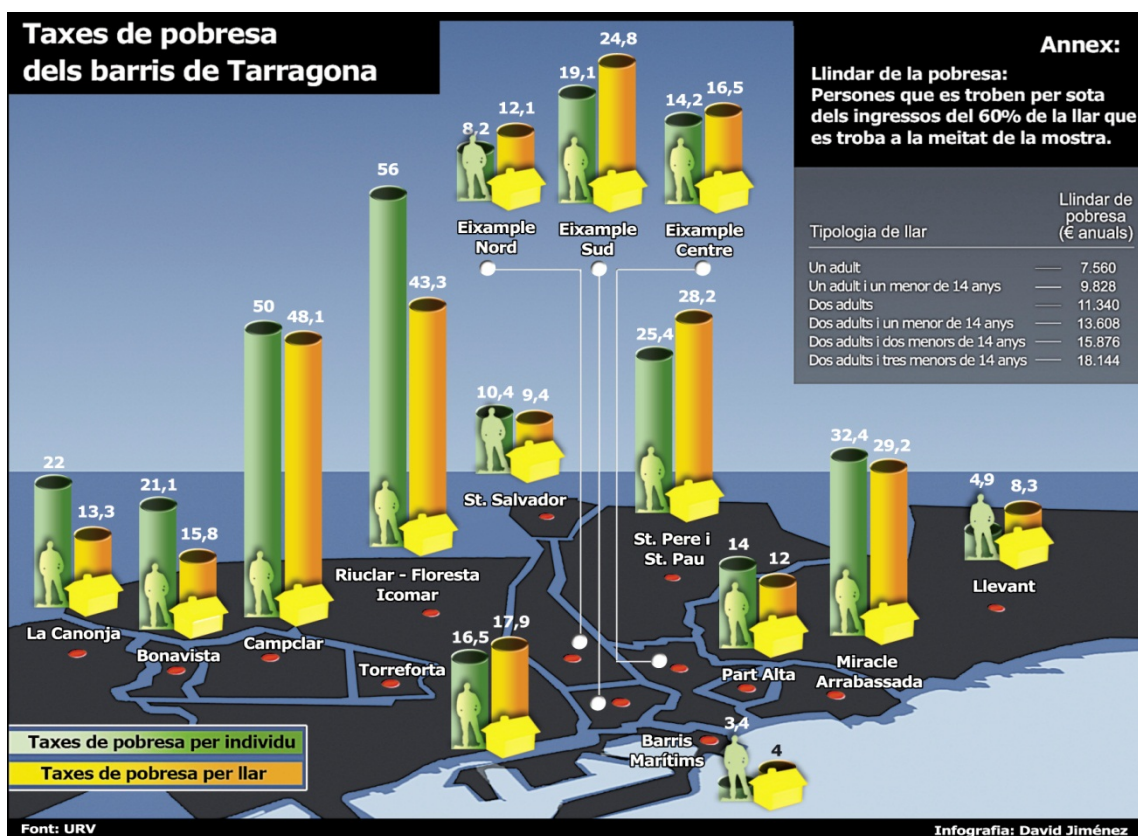
Gràfic 4. Evolució del saldo migratori a Tarragona (2005-2013)

Font. Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT (2013)

Finalment, en relació amb la situació dels seus habitants, Belzunegui et al (2011) van desenvolupar una interessant recerca sobre les condicions de vida de la població de Tarragona per l'any 2007 en que destacaven que Tarragona és una ciutat que presenta unes importants desigualtats en funció de la zona de residència, a nivell estructural, així com en relació a les estructures familiars, a nivell individual. Les zones amb major acumulació de casos de pobresa, tal i com es pot veure en el gràfic següent, eren Campclar, el conglomerat de Riuclar, La Floresta i Icomar, i la zona del Miracle i l'Arrabassada. En la posició contrària es situaven els Barris Marítics, la zona de Llevant, Sant Salvador i la Part Alta.

Gràfic 5. Taxes de pobresa a Tarragona (2009)

Font. Indicador de Economia, Infografia realitzada a partir de les dades de l'estudi de Belzunegui et al (2011)

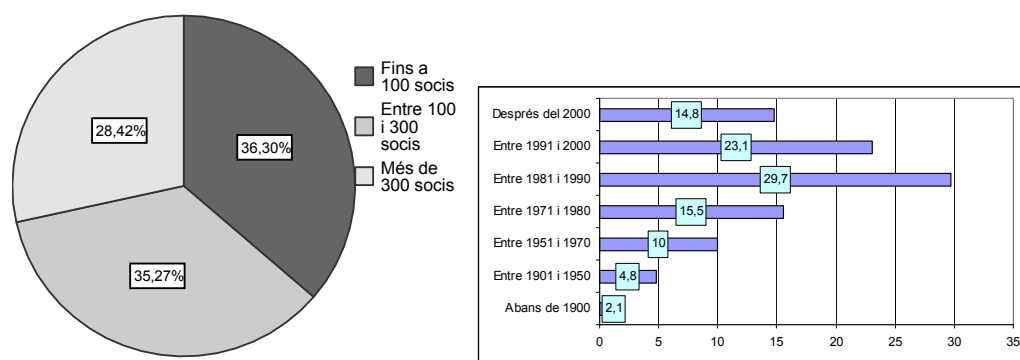
La Tarragona Associativa

Tarragona és una ciutat rica en associacions de molts tipus diversos, tal i com vam constatar en la recerca realitzada l'any 2009 per calibrar la situació del teixit associatiu de la ciutat (Belzunegui, Dueñas et al, 2010). En aquesta recerca vam enquestar 325 entitats sobre les 544 que vam poder constatar que estaven en funcionament. Emprant les dades que es van recollir per l'esmentada recerca es presentarà de manera resumida alguns elements que ajudin a entendre l'estat del teixit associatiu de la ciutat.

La ciutat, tal i com s'ha assenyalat, disposa d'un teixit associatiu divers en que podem trobar entitats amb perfils, capacitats i necessitats molt diferents, des de la petita associació temàtica que treballa en una part molt concreta de la ciutat fins a entitats que treballen en àmbits molt amplis i que tenen incidència més enllà de les fronteres. Aquesta diversitat també es pot apreciar en relació a l'any de naixement de les entitats, tot i que permet veure que el dinamisme i efervescència associativa dels anys 80 no va tenir continuïtat i planteja una línia descendent.

Gràfic 6. Característiques de les associacions de Tarragona (2010)

	N	%
Cultural	99	34,9
Defensa d'interessos de col·lectius concrets	63	22,2
Esportives	43	15,1
Veïnal	40	14,1
Recerca, solidaritat i ecologia	20	7
AMPES	19	6,7
Total	284	100

Font. Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

Tot i que el ritme de creació d'entitats ha disminuït, la salut del teixit veïnal sembla bona ja que el seu nombre de socis té una tendència a l'augment, especialment entre les entitats que es dediquen a la recerca, la solidaritat o l'ecologia (un 56,3% d'elles van afirmar haver augmentat el nombre de socis entre 2005 i 2009) i les dedicades a la pràctica

esportiva (55,6%). Les entitats tenen un nombre paritari d'homes i dones entre els seus associats, tot i mostrar una lleugera tendència a la masculinització (tot i això, aquesta paritat no arriba a les posicions directives, on el pes de les dones és d'un 26%). Aquests associats valoren la tasca realitzada per les entitats positivament (71%).

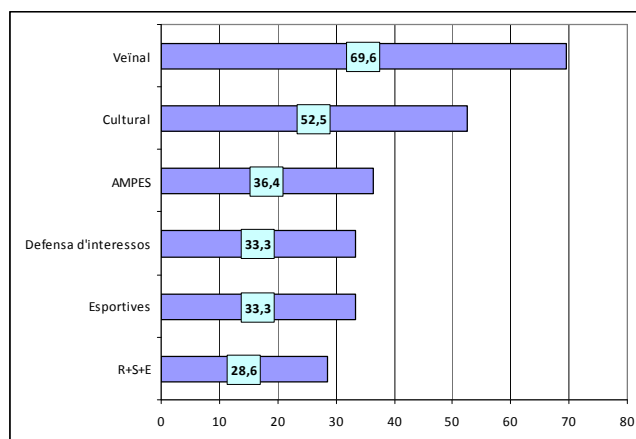
Taula 2. Percentatge de dones entre els associats

	N	%
Menys del 25%	38	13,5
Entre el 25 i 49%	67	23,8
Aproximadament el 50%	102	36,3
Entre el 51 i el 75%	45	16
Més del 75%	29	10,3
Total	281	100

Font. Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

La seva situació econòmica és, en general, satisfactòria (45,4%) tot i presentar un grau important de dependència respecte de les institucions públiques, especialment les AV, els pressupostos de les quals depenen en gran mesura d'aquesta font de finançament. Entre els principals finançadors destaquen l'Ajuntament i, a una distància important, la Diputació de Tarragona i el consell Comarcal del Tarragonès.

Gràfic 7. Entitats amb major dependència respecte de les institucions públiques.

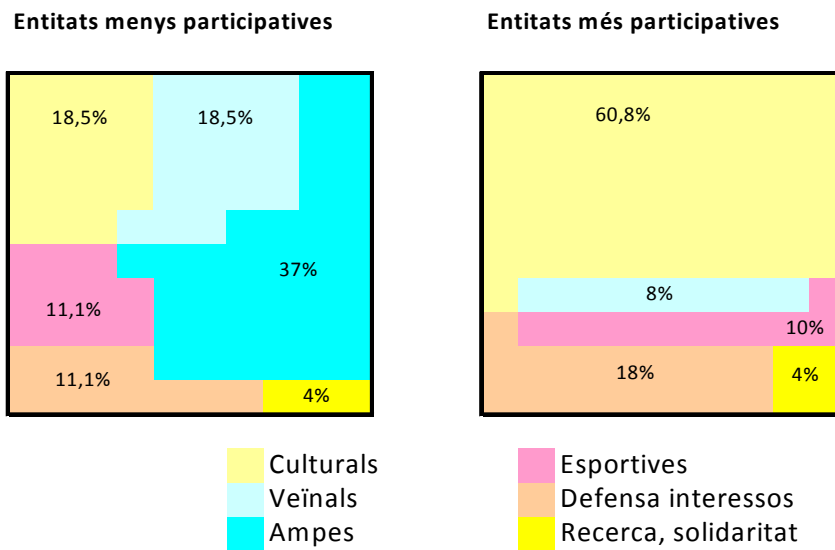

Font. Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

La participació dels ciutadans és un problema comú en les associacions de la ciutat, sigui per participar en assemblees, eleccions o en les activitats habituals de les associacions. Entre aquelles que presenten majors problemes de participació destaquen les AV i les AMPES, mentre que les associacions dedicades a la cultura s'ubiquen en la posició contrària.

Gràfic 8. Entitats més i menys participatives.

Font. Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

Per barris, Torreforta, Campclar i Sant Pere i Sant Pau presenten una densitat associativa elevada, mentre que Riuclar i La Granja es col·loquen en la posició oposada. Si bé existeixen una sèrie de patrons que es repeteixen en els barris de Ponent i de Sant Salvador (un nucli d'associacions de barri amb una forta relació entre elles i important presència en el barri), aquesta situació canvia en parlar de Sant Pere i Sant Pau, on es combina una xarxa tradicional de barri amb una sèrie d'entitats desconnectades i arribades recentment a la zona, arran de la seva cada cop més gran inclusió en el centre de la ciutat. Per altre banda, la zona de Llevant presenta una situació oposada, caracteritzada per un nombre d'associacions molt baix i amb un predomini de les diferents AV. Les poques entitats que hi ha no presenten relacions a nivell de barri, mentre que si que les tenen amb el centre de la ciutat.

La Tarragona dels Moviments Socials i de les Associacions de Veïns.

Pujadas i Bardají (1987) descriuen el procés de creació i creixement dels barris que es troben situats al voltant de la carretera de València, així com els de Sant Salvador i Sant Pere i Sant Pau, vinculant el procés d'industrialització dels anys 60-70 amb la transformació urbana i social que va experimentar la ciutat fins mitjans dels anys 80. El procés d'industrialització de Tarragona, zona tradicionalment agrícola, provoca l'arribada de persones migrades, majoritàriament del sud de la península, i el creixement de nuclis de barraques al voltant de la naixent indústria. Per tal de resoldre aquestes necessitats de vivenda, i veient que certs nuclis de barraques comencen a trobar solucions autogestionades (com l'autoconstrucció del barri de Bonavista), l'administració comença a promoure la construcció dels barris de Ponent, Sant Salvador i Sant Pere i Sant Pau. La crisi econòmica dels anys 70 i el fet que moltes de les indústries ja estan funcionant i substituint els obrers no-qualificats per càrrecs tècnics, sovint portats de fora, sumada a la mala planificació urbana i social en el disseny del creixement de la ciutat van portar a un escenari de conflictivitat social que es va anar consolidant en l'aparició de diverses expressions d'acció col·lectiva. Pujadas i Bardají ubiquen les expressions de protesta a Torreforta en unes falles satíriques organitzades pels veïns i veïnes per demanar que es resolguin els problemes d'aigua, enllumenat i transport (1961) i la organització d'una campanya ciutadana per a la instal·lació d'una guarderia al barri (1962). No és fins el 1965 que es comencen a donar els primers passos per consolidar organitzativament l'acció col·lectiva mitjançant la creació de la primera junta gestora de la futura Associació de Veïns de Bonavista, que no va ser legalitzada fins l'any 1969, donant el tret de sortida a la creació de noves associacions de veïns als barris dels voltants. Suanes (2010) descriu com, en els mateixos anys, es dona un procés de reconstrucció dels moviments socials després de l'aturada forçosa que va suposar la repressió franquista. Els anys 70 van suposar una entrada d'aire fresc en forma d'alleugeriment de la repressió i de coincidència de moltes problemàtiques socials sorgides del procés de creixement urbà i de l'arribada de molta població nouvinguda. La coincidència del ressorgiment del moviment obrer, demanant millores laborals, sindicals i socials, amb les demandes veïnals, reclamant millores en les condicions de vida dels barris, va protagonitzar les grans mobilitzacions de la ciutat de la transició i va facilitar una efervescència social que tenia el seu reflex l'acció col·lectiva d'una ciutadania organitzada i activa.

No obstant, la primera associació de veïns de la ciutat de Tarragona que he pogut referenciar apareix el 1964, tot i que la falta de fonts documentals ha impedit seguir-ne la pista i, per tant, la data que es considera com a inici de l'activitat veïnal organitzada a la ciutat de Tarragona és la creació de l'AV de Bonavista l'any 1969.

Imatge 1. Notícia apareguda a La Vanguardia el 30 de desembre de 1964

MIÉRCOLES 30 DE DICIEMBRE 1964

TARRAGONA: Se ha constituido la primera Asociación de Vecinos en la capital

La forman los de la calle de Martínez Anido, que procuran dar realce a esta vía urbana de primera categoría

Es bien cierto que el Ayuntamiento no puede acudir a todas las llamadas y necesidades de la ciudad, cuando ésta crece a ritmo constante. En la mayoría de ciudades catalanas de cierta importancia están constituidas unas Asociaciones de Vecinos, naturalmente de las calles más importantes por alguna actividad, que se encargan, por su cuenta y riesgo, de resolver sus problemas en la comunidad sin necesidad de recurrir al Municipio. Y, en esto, Tarragona, todavía no ha despertado de una manera eficiente.

Iniciativas gratas

Sólo en algunas ocasiones esporádicas se ha conseguido amalgamar el esfuerzo de todos los vecinos y la consecuencia siempre ha sido grata y constructiva. Recientemente se ha puesto de relieve. Y, ahora, una vez más, con ocasión de las iluminaciones extraordinarias de Navidad. Las más importantes calles tarraconenses han sido artísticamente adornadas con alegorías navideñas, utilizando multitud de bombillas. Y esta alegre iniciativa ha sido posible gracias a esa mancomunidad de los vecinos de las respectivas calles, estableciéndose incluso una cordial rivalidad a la hora de los ornatos.

Pero la primicia informativa —y que tiene una indudable importancia— es que se acaba de crear la primera Asociación de Vecinos de Tarragona. La integran los de la calle de Martínez Anido. Ya se ha reunido un grupo representativo y han constituido una Junta que velará por los intereses comunitarios y procurará dar el realce adecuado a una vía urbana de primera categoría como lo es la citada calle. Pero lo realmente noticiable de esta reunión es el siguiente acuerdo: las actividades no habrán de concretarse, exclusivamente, a la iluminación de la calle en las fiestas navideñas, sino que serán extensivas a los aspectos benéfico y social, y por-tavoz, ante el Municipio y autoridades, de los intereses de la comunidad.

Ejemplo a seguir

El hecho tiene su importancia. En más de una ocasión LA VANGUARDIA se ha ocupado de este tema, precisando y sugiriendo la necesidad de establecer estas Asociaciones de Vecinos, para resolver todos los problemas, las minucias a las que el Ayuntamiento nunca puede llegar por óbvias razones. El hecho de que la calle de Martínez Anido haya sido la primera en establecer esta Asociación, es una noticia que debe ser aireada y comentada para que cunda el ejemplo.

Un ejemplo que, no dudamos, será imitado por muchas otras calles tarraconenses. De esta forma, no cabe duda alguna de que Tarragona, dentro de unos años, habrá solventado, cariñosamente, todos los pequeños detalles que la siguen aquejando. — DE LA FUENTE TORRON.

mismo el Centro de Alimentación Infantil de Auxilio Social, el cual estará dotado de todos los servicios que requiere una ciudad de cerca de 50.000 habitantes como es Tortosa. La noticia ha sido muy bien acogida en todos los círculos ciudadanos, dado el interés que por la consecución de este centro se habían tomado nuestras autoridades provinciales y locales. — J. BAYERRE.

La exportación de avellanas

Difícil situación del mercado internacional

Una importantísima reunión con asistencia de representantes de las diferentes cooperativas agrícolas, de productores de avellanas, se ha celebrado en los locales de la Unión Provincial de Cooperativas del Campo. En esta reunión se estudió el actual momento del mercado internacional de frutos secos y se salió al paso de una maniobra, que de tener éxito, causaría gravísimos daños a los productores de avellana españoles. Según noticias de fuente oficial, se ha sabido que en Turquía existen 50.000 toneladas de avellana en grano dispuestas para la exportación. Esta cantidad la controla la Cooperativa Avellanera de aquel país, que no está dispuesta a ceder a los compradores a finos de 101 dólares los cien kilos de grano. Por otra parte, también se dio cuenta de que los especuladores internacionales aseguran que las disponibilidades turcas se elevan a 60.000 toneladas. Este movimiento de los especuladores tiende a dar la sensación de que hay grandes sobrantes, a fin de que la producción lance sobre el mercado grandes cantidades, lo que provocaría una baja en las cotizaciones, que en la actualidad están a 94 dólares los 100 kilos en grano. Esto, sumado al hecho de que la avellana española, para entrar en los países del Mercado Común, debe pagar unos aranceles aduaneros que se elevan a un cuatro por ciento, mientras que la avellana turca, por proceder de un país asociado al Mercado Común, sólo debe abonar un dos y medio por ciento, hace que los productores tarraconenses se encuentren en situación desfavorable en el mercado internacional de la avellana, por lo que se tomó el acuerdo de nombrar una comisión, para exponer al gobernador civil la actual situación, para que éste haga llegar su inquietud al ministro de Hacienda y Comercio. Asimismo solicitaron que por ambos Ministerios se estudie la posibilidad de llegar a una desgravación fiscal en términos no inferiores de la que se ha dictado para el comercio del aceite envasado. Cifra.

PARA QUI QUIER

Font. Hemeroteca Digital de la Vanguardia

Si bé la situació als anys 80 seguia mantenint una distància simbòlica important entre els barris de nova creació i el centre, que Pujadas i Bardají (1987:27) defineixen com a “*divorcio total entre los <antiguos> y los <nuevos> tarraconenses*”, a nivell veïnal, aquests anys comporten la consolidació de la tasca iniciada la dècada anterior amb la creació de la FAVT (1982), del partit polític CPV (Candidatura per la Participació dels Veïns) o amb la organització de les primeres jornades sobre participació ciutadana de la ciutat³. Aquest moviment va jugar un important paper durant la transició, amb una federació forta amb vocació política que va arribar a presentar-se en dues comeses electorals amb la CPV, obtenint dos regidors en la primera ocasió que es van presentar.

No obstant, en aquests anys es va iniciar un procés de consolidació de certes posicions en els moviments socials que van comportar una reducció en la seva activitat i una paulatina *decadència com a conseqüència del discurs polític de contestació a les demandes socials, amb l'objectiu de consolidar el sistema democràtic* (Suanes, 2010:220). L'arribada del socialisme al govern (a nivell local i estatal) va contribuir a trencar les expectatives de canvi dels moviments socials transformadors, que només va viure moments de repunt durant les manifestacions en contra de l'entrada a l'OTAN. En aquests anys, La pèrdua progressiva d'inèrcia del moviment veïnal d'implicació ciutadana, sumada a la pèrdua dels principals líders veïnals, qui fan el salt a la política, la universitat o altres àmbits de la vida urbana, van anar fent perdre rellevància al món veïnal.

Precisament, a finals de la dècada dels 80 es va produir un fet que va sotragar la vida política tarragonina: la moció de censura de l'alcalde Nadal (CiU) sobre l'alcalde Recasens (PSC). Aquest fet va aixecar alguns agents tradicionalment alineats amb el socialisme tinguessin una actitud agressiva respecte de l'alcalde entrant i el sorgiment d'un moviment paral·lel d'AV que no tenien una posició tan bel·ligerant amb l'alcalde Nadal que es van acabar agrupant en la Federació Segle XXI (fins a 15 noves AV van néixer entre 1988 i 1994). A nivell veïnal, aquests anys es van viure amb molta tensió amb un conflicte obert entre diferents grups d'AV. Suanes (2010) descriu dos factors com a elements que contribueixen a desacreditar i frenar als veïns/es: la satel·lització dels barris per convertir-los en feus electorals mitjançant la millora dels barris i la creació de xarxes clientelars d'afins al poder. Tal i com assenyala Suanes, aquesta política iniciada per l'alcalde Recasens i seguida per l'alcalde Nadal, contribueix a la divisió de les Federacions (FAVT i SXXI). Seguint amb aquesta dinàmica, els anys 90 i primers del nou segle són força convulsos a nivell veïnal i aquesta situació porta a la creació de moltes noves AV o a la fragmentació de les ja existents, així com a l'existència d'un conflicte obert entre les federacions (presidides durant molts anys per un president i una presidenta que compartien barri).

---

³ Tal i com descriu Sentís en un article d'opinió sobre *El moviment veïnal a Tarragona*.
<http://www.tottarragona.cat/ca/opinio/16941-el-moviment-veinal-a-tarragona.html> [consultat el 14 de juliol de 2015]

El Ayuntamiento se reúne con los vecinos "serios"

TARRAGONA

La presidenta de la Federación de Asociaciones de Vecinos pide la dimisión del concejal Santi Pallàs por excluirla de una reunión con varias asociaciones

Santi Pallàs se reunió ayer con las asociaciones de vecinos "serios"

TARRAGONA. (Redacción.) – El conflicto entre las asociaciones de vecinos y el Ayuntamiento por la subida del billete del autobús tuvo ayer su punto álgido cuando el concejal presidente de la Empresa Municipal de Transportes, Santi Pallàs (CiU), impidió a la presidenta de la Federación de Asociaciones de Vecinos (FAVT), Elena Regidor, entrar en una reunión a la que no había sido invitada. La reunión la había convocado Pallàs en el despacho del alcalde y en ella participaba la Federación de Asociaciones de Vecinos Siglo XXI, afín a CiU, pero también dirigentes de asociaciones de vecinos afiliadas a la FAVT invitados

personalmente por el presidente de la EMT para "discutir la colaboración de los vecinos en una auditoría de movilidad".

La presidenta de la FAVT aseguró que la reunión era para intentar neutralizar la manifestación que han convocado para mañana y, con indignación por las maniobras de Pallàs, aseguró que "ha enviado cartas a las asociaciones de vecinos acusándome de mentir. Un concejal no debe actuar de esta manera", dijo, y agregó que "un equipo de gobierno no se merece tener un concejal de estas características".

Pallàs explicó ayer que había decidido invitar a "aquellas asociacio-

nes de vecinos que en este debate han sido serias", y que la reunión no era para tratar de las tarifas de los autobuses. Entre los invitados de Pallàs, además de los dirigentes de la Federación Siglo XXI, estaban los miembros de la FAVT Manuel Borrero, de la Asociación Progresista de Torreforta; Antoni Peco, de la Asociación de la Floresta y vicepresidente de la FAVT, y Daniel Juárez, de la Asociación de Riucclar, afiliada a las dos federaciones.

Pallàs recordó que la reunión era restringida, que Regidor no había sido invitada y que se había presentado en el despacho del alcalde sin llamar diciendo: "¡Aquí estoy yo!".

La Federación de Asociaciones de Vecinos mantiene la manifestación de mañana en protesta por el aumento del bus

"Ha venido a provocar", acusó Pallàs, quién aseguró que la reunión continuó con normalidad después de negarse la entrada a Regidor, y se valoró positivamente la propuesta de auditoría de movilidad, por lo que hoy se invitará a la FAVT, por escrito, a participar.

Sobre el conflicto por el precio del autobús, centrado en el aumento de un 32% del billete sencillo, que se redondea de 125 pesetas a un euro (166 pesetas), Pallàs aseguró que la FAVT "sólo busca excusas para no pactar", y acusó a los vecinos de no querer negociar y al PSC de impedirles firmar un acuerdo. "Es un problema político", sentenció.

Elena Regidor aseguró que se encontraba en el Ayuntamiento para entregar al alcalde, Joan Miquel Nadal, la contraoferta de los vecinos para evitar realizar la manifestación contra la subida del precio del autobús. Tras el incidente, los vecinos se consideran más motivados para mantener la convocatoria de mañana.●

A nivell general, Suanes (2010) descriu com l'aturada dels moviments socials a la ciutat ha estat llarga i perllongada i només algunes entitats o organitzacions han aconseguit certa rellevància en aspectes concrets i tematitzats. Menciona, per exemple, el paper de certs moviments feministes, llibertaris o independentistes que, amb dificultats, han aconseguit anar creant el seu espai en la ciutat. Tot i això, el mateix autor reconeix que *els moviments socials a Tarragona (...) han estat i continuen essent bastant minoritaris tot i la seva importància i transcendència. La nostra comarca ha estat un desert intermitent durant molt de temps* (p. 222). No és fins als darrers anys que alguns moviments socials de caire transformador han tornat a reactivar-se arran de la crisi econòmica (PAH, indignats) i han trobat repercussió política en partits polítics com Podem (sense que hagin pogut consolidar una proposta exitosa) o la Candidatura d'Unitat Popular.

A nivell veïnal, si bé es va recuperar progressivament la calma amb la sortida de Nadal de l'alcaldia, la dinàmica de creació d'AV s'ha anat mantenint de manera molt més relaxada que durant la primera meitat dels anys 90, responent a problemes puntuals de determinades zones o a problemes interns d'algunes AV. Aquest conflicte obert entre la FAVT i FSXXI conclou simbòlicament l'any 2009 amb la creació d'una tercera federació (FLlevant) escindida de la FSXXI que arrossega bona part de les AV de la zona de Llevant i que acaba de configurar el camp veïnal tal i com és avui en dia.

Actualment tenim un sistema d'AV format per 60 entitats i 3 federacions distribuïts territorialment de la següent manera:

Taula 3. Distribució territorial de les entitats en funció de la població

Zona	Nombre d'AV	Població	Veïns per associació
Parta Alta	6	4.199	700
Eixample Tarragona	3	11.182	3.727
Barris Marítims	3	10.312	3.437
Nou Eixample Nord	10	22.806	2.281
Nou Eixample Sud	1	13.929	13.929
Torreforta i barris	10	16.252	1.625
Campclar	4	11.673	2.918
Bonavista	3	8.928	2.976
Sant Salvador	2	7.260	3.630
Sant Pere i Sant Pau	3	16.601	5.534
Urbanitzacions de Llevant	16	13.627	852

Font: Creació pròpia a partir de dades de l'Ajuntament de Tarragona (2014)

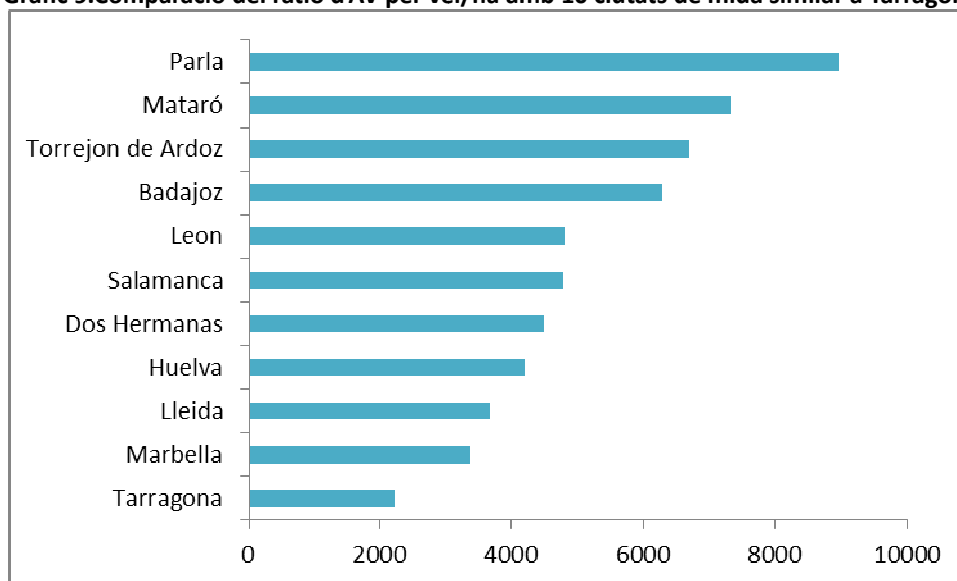
Si comparem aquestes xifres amb les que s'obtenen per altres ciutats de mida equivalent, podem comprovar com el teixit veïnal de la ciutat de Tarragona representa un cas singular. Cap de les ciutats amb mida similar tenen tantes AV ni, en conseqüència, un ràtio d'AV per veí/na tan elevat. Respecte a les federacions, tan sols Marbella presenta un nombre de federacions més elevat que Tarragona.

Taula 4. Comparació del nombre d'AV amb 10 ciutats de mida similar a Tarragona

Ciutat	Nombre d'habitants	Nombre d'AV	Nombre de Federacions
Badajoz	150517	24	1
Salamanca	148042	31	1
Huelva	147212	35	2
Lleida	139176	38	1
Marbella	138679	41	4
Tarragona	133199	60	3
Dos Hermanas	130369	29	1
Leon	129551	27	1
Torrejon de Ardoz	126878	19	0
Parla	125323	14	1
Mataró	124280	17	1

Font: Creació pròpia

Gràfic 9. Comparació del ràtio d'AV per veí/na amb 10 ciutats de mida similar a Tarragona

Font: Creació pròpia

Marc(s) teòric(s): Diàleg entre conceptes

L'objectiu d'aquest apartat és compilar les principals perspectives que aborden el camp veïnal i establir un diàleg unificador entre elles, permetent al lector conèixer quins són els referents escollits per al desenvolupament de l'anàlisi posterior.

Dels moviments socials

Tant el concepte de *moviment social* com el d'*associacionisme* han estat objecte de profundes anàlisis i reflexions des de les ciències socials, però la seva separació conceptual no queda tan clara com hom podria preveure. Diversos autors han entès algunes vessants de l'associacionisme com una derivació o resultat de moviments socials, com una expressió organitzativa d'un moviment transformatiu de més ampli abast. En altres paraules, les associacions de veïns serien el resultat dels moviments socials de caire obrer i transformador esdevinguts, en el cas espanyol, durant els darrers anys del franquisme. Alabart (1998), per exemple, defineix el moviment veïnal com un exemple de nou moviment social degut a la coincidència del sorgiment del moviment veïnal amb el moment en que s'estaven desenvolupant, tant a l'Europa Occidental com a Amèrica del Nord una nova forma de moviments socials que incloïen aspectes diferents dels tradicionals. Aquesta vinculació també queda clara en les paraules de Domènech (2002), qui vincula estretament el moviment veïnal (en aquest cas centrat a la ciutat de Sabadell) com a vincle amb la lluita del moviment obrer i antifranquista: *"El nus central entre el moviment obrer i la resta de classes socials fou el moviment veïnal, que es desenvolupa en un medi concret i que, fins a cert punt, responia a necessitats interclassistes. La relació entre el moviment obrer i el moviment veïnal era molt més directa del que podem suposar. Nascut de les necessitats dels barris obrers, molts dels principals líders i impulsors del moviment veïnal eren els mateixos que havien batut les seves primeres armes en el moviment obrer. (p. 134)"*. Des d'una perspectiva compiladora, Urrutia (1992) analitza les perspectives al voltant dels moviments socials urbans recollides en les investigacions desenvolupades a Madrid per Castells (1986) i Villasante (1984), a Barcelona per part de Borja (1983) i Olives (1974) i a Bilbao per part de Berriatua (1977) i Urrutia (1985) per concloure que totes les recerques posaven de relleu la força reivindicativa i transformadora dels moviments veïnals *"resaltando, desde las contradicciones políticas y urbanas de la dictadura, su capacidad de movilización política tanto para hacer frente a las instituciones franquistas como para articular socialmente a los ciudadanos (p.49)"*, sense que es pugui establir una frontera entre la concepció del moviment social i el moviment veïnal.

Amb la voluntat d'entrar en aquest debat, l'objectiu d'aquest marc teòric és plantejar una revisió de les teories dels moviments socials per, posteriorment, comparar-les amb les perspectives pròpies de l'anàlisi de les organitzacions i desenvolupar un exercici d'integració teòrica entre ambdues vessants de la disciplina sociològica.

Moviments socials

En primer lloc, doncs, cal abordar el concepte de moviment social, que presenta una definició complexa i àmplia que inclou realitats molt diferents amb un comú denominador en la agrupació i la protesta o lluita contra alguna realitat concreta. Tal i com descriuen

Della Porta i Diani (2011), els moviments socials són *“procesos sociales diferenciados consistentes en mecanismos a través de los cuales actores comprometidos en la acción colectiva (1) se vinculan en relaciones conflictivas con oponentes claramente identificados, (2) se vinculan en densas redes informales y (3) comparten una identidad colectiva diferenciada”* (p.43). Aquesta definició vincula estretament el concepte de moviment social amb la idea d'acció social conflictiva, entesa com a implicació amb conflictes polítics o culturals que promouen el canvi social, de manera que es dibuixa un “enemic” o “opositor” que defensa interessos contraris als que defensa el moviment social i que, en la seva execució, els lesiona. En segon lloc, defensen que els moviments socials descansen en denses xarxes informals que permeten diferenciar-los d'altres formes d'acció col·lectiva coordinada desenvolupades en sistemes organitzacionals. La seva acció, doncs, radica en la negociació constant entre els interessos dels individus i les organitzacions que en formen part i que impedeixen que un determinat actor s'apoderi del moviment. Finalment, esmenten la identitat col·lectiva com a punt comú de tots el individus i organitzacions que en formen part i que, precisament, és el que els dóna sentit. El sentit de propòsit comú i de compromís compartit en una causa és el que permet que els seus integrants es considerin vinculats els uns amb els altres.

El ja clàssic Diccionari de Sociologia (Giner, 2006), per la seva banda, ofereix tres diferents accepcions del terme en funció de la base teòrica que sustenti el concepte:

- Per la teoria del comportament col·lectiu, un moviment social serien aquelles col·lectivitats que actuen amb certa continuïtat per promoure o resistir un canvi en la societat o en el grup del que formen part.
- Des de les perspectives de la construcció social, els moviments socials apareixen com agències de significació col·lectiva amb capacitat singular per difondre noves idees en la societat i produir marcs de referència des dels que els seus seguidors interpreten esdeveniments i problemes socials, i es mobilitzen per defensar aquestes idees.
- Per la teoria del procés polític, els moviments socials són formes de comportament organitzat i racional, d'acció col·lectiva, que no es diferencien substancialment de les activitats polítiques institucionalitzades.

Ibarra i Letamendia (2005: 400), per la seva banda, defineixen els moviments socials com a *“xarxes d'interaccions informals entre individus o grups i/o organitzacions que, en sostinguda i normalment conflictiva interacció amb les autoritats polítiques, elits i oponents – i compartint una identitat col·lectiva en origen diferenciada però amb tendència a confondre's amb identitats convencionals del “món exterior”- demanen públicament canvis (només potencialment antisistèmics) en l'exercici o la distribució del poder a favor d'interessos els titulars dels quals són indeterminats o indeterminables col·lectius o categories socials*. Aquesta definició, tal com els autors assenyalen, recull les concepcions de Tilly (1993), Diani (1992) i Tarrow (1997) al voltant dels moviments socials, afegint-los una dimensió evolutiva. A partir d'aquesta definició, García Inda (2003) assenjala que els moviments socials han emfatitzat un dels dos elements fonamentals que es recullen en la seva definició. En primer lloc, la dimensió funcional dels moviments socials, en tant que xarxes d'acció social orientades a la *“organización de los recursos necesarios para la satisfacción de intereses y a la consecución de resultados precisos”* (p. 76). En segon lloc, la dimensió cultural o expressiva, a partir de la qual els moviments socials construeixen una

identitat col·lectiva que permet demostrar una sèrie de valors que ajuden a mobilitzar políticament els seus membres per tal d'obtenir els resultats perseguits. En una línia similar s'expressa Taylor (2000) quan defineix els moviments socials com a “*forms of collective actions where solidarity is employed with some temporal continuity to transgress, challenge or defend the values, institutions, and structures of society*” (p. 220).

Més enllà de fer una revisió exhaustiva de les diferents definicions sobre el concepte de moviment social que s'han anat proposant des de les ciències socials, l'objectiu d'aquest apartat és plantejar les coincidències que es donen al voltant de les definicions aportades. En aquest sentit, tal com s'ha pogut comprovar, el grau de coincidència al voltant dels elements que configuren el concepte de moviment social és gran, plantejant, els diferents autors analitzats, uns eixos principals que cal considerar:

- 1) Els moviments socials com a expressions de l'acció col·lectiva orientada a la consecució de resultats.
- 2) Els resultats perseguits cerquen el conflicte, la transformació o la defensa de valors, institucions o estructures socials.
- 3) Estan en tensió amb la societat o amb determinades institucions.
- 4) Generen una identitat col·lectiva al voltant dels valors centrals del moviment social que permeten la identificació i solidarització dels individus i organitzacions que en formen part.
- 5) Tenen una determinada continuïtat temporal.

L'estudi dels moviments socials per part de la sociologia, com la gran majoria de línies de recerca, ha estat subjecte de profunds debats teòrics, tot i la relativa joventut de la sociologia dels moviments socials. Wieviorka (2008) indica que durant els anys seixanta en que es desenvolupen les primeres aproximacions al camp d'anàlisi des de perspectives molt vinculades al conflicte, dibuixant *une conception du mouvement social comme action collective s'opposant à un adversaire social avec une visée propre, et donc une capacité de définir un enjeu dans ses luttes* (p. 114). Aquests anys van portar la irrupció de dues línies de treball o orientacions diferenciades. En primer lloc, des de visions funcionalistes s'abordava el conflicte social com expressions de frustració motivades per disfuncions del sistema i apel·lant a la conducta racional dels individus per influir en la mobilització de recursos. Iglesias (2005, 2007) assenyala que els primers autors en abordar el tema van ser LeBon i Tarde els quals s'aproximaven als moviments socials com a fenòmens d'irracionalitat propis de les escales més baixes de la societat. Posteriorment, Gurr (1970) planteja una nova aproximació que subratlla la privació i la frustració respecte de les expectatives creades com a font de creació de moviments socials. Smelser (1962), per la seva banda, s'aproxima a una definició de moviment social com a efectes secundaris de la rapidesa de les transformacions socials (Della Porta i Diani, 2011). Des de la seva perspectiva, la societat està formada per subsistemes que es troben en una situació d'equilibri, i l'acció col·lectiva demostra l'existència de tensions que els mecanismes de reequilibri homeostàtic no poden absorbir. Ara bé, tal i com destaca Tarrow (1997), la incapacitat d'aquestes perspectives per vincular els moviments socials irracionals amb la acció política va facilitar el seu abandonament posterior.

La teoria sistèmica pot ajudar a entendre la posició dels moviments socials dins de l'entramat de relacions de força i poder, però és insuficient, des del nostre punt de vista, per explicar l'emergència de nous moviments socials que reivindiquen aspectes innovadors. En aquests sentit, la teoria sistèmica conjuntament amb la teoria relacional de xarxes podria complementar-se a l'hora d'intentar donar resposta a l'aparició de moviments alternatius a les formes institucionals, com per exemple el Moviment 15M o d'altres que han sorgit a l'albor de noves interpretacions de la realitat, més enllà de les reivindicacions clàssiques.

Per altre banda, des de l'òptica marxista es definia els moviments socials com a conductes de ruptura històrica o expressions de les contradiccions del capitalisme per part de col·lectius dominats que s'oposen a un adversari social per apropiar-se del control de la *historicité* (les orientacions principals de la vida col·lectiva, la capacitat de les societats a reproduir-se a si mateixes (Touraine, 1973). Igualment, des de les teories del conflicte tampoc s'acaba d'explicar de manera fefaent l'emergència dels nous moviments socials ja que obvia components culturals, generacionals i de lideratge individual que avui en dia són presents en l'anàlisi sociològica dels moviments socials.

Aquesta dualitat de posicionaments de partida al voltant de la definició de moviment socials s'arrossega durant una part important de la segona meitat del segle XX en els enfocaments que Santamarina (2008), coincidint amb Iglesias (2005, 2007), defineix com de "mobilització de recursos" i de "identitat col·lectiva", amb les seves corresponents escoles: l'Americana (els primers) i l'Europea (els segons).

L'autora caracteritza la perspectiva americana com a pragmàtica i que descansa en dos principis bàsics, 1) *les activitats que realitzen els moviments socials no són espontànies ni desorganitzades* i 2) *els seus participants no són individus desorganitzats* (Marx Ferree, 1994:151). Aquesta perspectiva ubica els moviments socials en un entorn no aïllat d'organitzacions i institucions polítiques el que comporta que tinguin una clara vocació política en defensa d'uns interessos i demandes i no amb una vocació d'oposició a les estructures polítiques, introduint el pragmatisme entre els motius que porten a la vinculació amb les organitzacions que formen part del moviment social. La perspectiva europea, per la seva banda, planteja una clara orientació marxista que posa més èmfasi en la dimensió que vincula el sorgiment dels moviments socials amb la creació d'identitats col·lectives i individuals que busca el desenvolupament individual i el canvi de les formes d'interacció. Aquesta identitat *explicaria la capacitat per aglutinar orientacions, actors i processos socials* (Santamarina, 2008:117).

En línia amb la primera perspectiva, Olson (1992) planteja una aproximació a l'acció col·lectiva des dels lobbies i les associacions voluntàries (Pérez Ledesma, 1993), i entenent-la com una agregació del màxim nombre d'individus que busquen el bé comú, però amb el contrapunt que la lògica racional de l'individu el porta a sumar-se, únicament, en aquelles activitats en les que pot tenir un benefici directe. En aquest sentit, l'acció col·lectiva queda definida per una combinació de líders que cerquen un interès per la col·lectivitat i una sèrie de *free riders*, que només es sumen a la causa si perceben que en poden treure algun benefici directe. Tal com assenyala Iglesias (2007), la funció dels dirigents, empresaris o organitzacions que fomenten l'acció col·lectiva és la creació d'incentius per fer que la

mobilització resulti el més atractiva possible. Tal com el mateix Iglesias assenyala, tres conjunts de problemes s'han emprat per criticar la visió d'Olson: 1) el fet de considerar que tots els comportaments individuals racionals, el que implica, també, la desaparició de la noció d'identitat, la impossibilitat d'incorporar els comportaments ambivalents, canviants o contradictoris i el paper dels moviments socials en la transformació dels valors individuals; 2) la noció de *free rider*, on l'egoisme i la competitivitat dels individus els situa en una posició de pràctica asocialitat que dificulta la comprensió de molt altres fenòmens socials; i 3) la visió universalista de l'individu, aïllat del seu context històric, ètnic, de classe, de gènere, etc.

En una línia similar en relació a l'aplicació de la elecció racional a la comprensió dels moviments socials es troba la teoria de mobilització de recursos. Aquesta, planteja una orientació encaminada a entendre el desenvolupament dels moviments socials més que no pas les seves formes de sorgiment. Disposa d'un enfocament més pràctic, abordant els moviments socials des de la perspectiva de l'organització i l'eficàcia, plantejant la forma com aprofiten les oportunitats que se'ls presenten per tal d'assolir els seus objectius. Tal i com s'ha suggerit anteriorment, aquesta perspectiva entén els moviments socials com una suma de conductes racionals d'actors col·lectius que busquen inserint-se en un sistema polític tot mantenint i ampliant la seva influència per a poder mobilitzar el major nombre de recursos possibles. En altres paraules, intenten formar part del sistema per tal d'assolir els seus objectius de manera racional tot utilitzant les organitzacions formals o informals que permeten accedir als recursos o, des d'una visió vinculada amb l'entramat teòric, *la teoria traslada la lògica de la elecció racional de su àmbito de actuación por excel·lència – la empresa- a las organizaciones de movimientos sociales* (Iglesias, 2007:49).

Dintre d'aquesta teoria, tal i com planteja Pizzi (2010), es poden distingir tres orientacions diferents en funció de l'enfocament que plantegen: 1) Les formes de mobilització i organització a disposició dels contestataris, 2) L'estructura d'oportunitats polítiques i les constriccions a les que han de fer front els moviments socials i 3) Els processos col·lectius d'interpretació, atribució i construcció social que es posicionen entre les oportunitats i l'acció.

Un primer enfocament es centra en com les formes de mobilització i organització permeten l'adquisició de nous recursos i incentius que faciliten la mobilització social. L'estructura i organització dels moviments socials facilita la creació de patrons de funcionament que permeten la seva identificació i, alhora, faciliten el control col·lectiu dels recursos disponibles i la consolidació d'aquest model de funcionament. Les estructures, des d'aquesta perspectiva, determinen el moviment. Per altre banda, en un segon nivell organitzatiu, es configuren xarxes informals de relacions entre les persones que en formen part i que permeten la creació d'estructures de mobilització.

En relació amb aquesta línia de pensament, Kriesi (1996) planteja una divisió interessant entre els diferents tipus d'organitzacions formals entre 1) Moviments socials organitzats, que mobilitzen als seus integrants cap a l'acció col·lectiva amb la finalitat d'assolir algun objectiu polític, 2) Organitzacions de recolzament, que ofereixen serveis i contribueixen a la millora de l'organització social i logística d'un moviment social sense prendre part en l'acció col·lectiva, 3) Associacions de moviments, que ajuden en la mobilització però des d'una

orientació clientelar i 4) Partits polítics i grups d'interès, que persegueixen finalitats polítiques però no necessiten de la mobilització directa dels seus membres ja que són estructures representatives en si mateixos.

Un altre enfocament s'orienta a l'anàlisi del procés polítiques en el marc del sorgiment d'oportunitats d'acció col·lectiva, i planteja una revisió de l'anterior incorporant el context sociopolític de les relacions individuals i els incentius individuals. Tal i com planteja Tilly (1978), la forma que adopta l'acció col·lectiva està directament relacionada amb les estructures institucionals a les que s'oposa, i per demostrar-ho, deriva d'una revisió històrica dels moviments socials l'existència de dos repertoris d'acció col·lectiva diferents: un de tradicional (accions locals, violentes, poc flexibles i directes) i un de derivat del capitalisme industrial i del sorgiment dels estats-nació (accions a nivell nacional, formes modulars d'acció, no necessàriament violent i amb una orientació indirecta respecte de la transformació del poder).

Seguint la línia plantejada per Tarrow (1997), determinats moments i contextos faciliten el sorgiment dels moviments socials: Les condicions socials i polítiques esdevenen elements centrals per explicar el perquè del seu sorgiment. Així doncs, les oportunitats polítiques, segons McAdam et al. (1999), són les probabilitats que els grups tenen per accedir al poder i influir en el sistema polític, i aquestes probabilitats constitueixen els incentius que els actors incorporen i que faciliten el sorgiment de models d'acció col·lectiva i de cooperació. Les oportunitats polítiques, seguin aquesta aproximació, queden definides en funció de a) el grau d'obertura de la participació política, b) els canvis o reestructuracions electorals, c) la disponibilitat d'aliats influents, d) les divisions entre les elits dirigents i e) la capacitat i tendència a la repressió dels moviments socials.

Aquestes oportunitats polítiques, sota determinades circumstàncies, esdevenen períodes generalitzats de protesta o, tal i com els defineix Tarrow (1997), cicles de protesta. Alguns exemples d'aquests cicles de protesta han estat desenvolupats per parlar de les diferents associacions de voluntaris i cicles de protesta esdevinguts a Finlàndia durant el segle XX i comparar-los amb les oportunitats polítiques de cada moment (Siisiäinen, 1992); per definir les condicions de les mobilitzacions de protesta contra el règim post-estalinista a Polònia (Osa, 2001); o de la permanència de l'activitat del moviment social un cop el cicle de protesta es considera acabat, tot i la dificultat per concretar moments clars d'origen i final dels mateixos, mitjançant l'anàlisi de la comunitat del moviment de dones de Bloomington, Indiana (Staggenborg, 1998). Aquests cicles de protesta es caracteritzen per 1) una difusió ràpida de l'acció col·lectiva des dels sectors més mobilitzats, 2) l'acceleració de les pautes d'innovació en les formes d'acció col·lectiva, 3) la combinació de la participació organitzada i no organitzada, 4) la creació de nous marcs que vinculen accions de grups a priori desorganitzats 5) seqüències d'interacció entre els grups que protesten i les autoritats que poden conduir a reformes, repressió o revolucions.

Finalment, una tercera aproximació es centra en l'anàlisi dels processos col·lectius d'interpretació dels moviments socials, en tant que el seu desenvolupament està determinat per accions que s'inscriuen i transmeten culturalment. La societat transmet unes formes de protesta que, tot i evolucionar, mantenen un alt grau de permanència. Aquesta idea entronca amb la plantejada anteriorment en tant que si les formes de

protesta es poden heretar, l'evolució de les condicions de participació ha de tenir un impacte menor del que es plantejava. Són els moviments socials, doncs, els que plantegen i defineixen uns elements que faciliten la protesta tot 1) assenyalant injustícies, 2) vinculant-les amb altres injustícies per tal de crear un marc més ampli, 3) plantejant solucions a aquests problemes i 4) creant un marc més ampli que es pugui difondre entre la població per tal d'eleva el seu discurs als encarregats de prendre decisions. Aquests marcs serveixen per a assenyalar les oportunitats, facilitar l'acció col·lectiva i suggerir formes d'acció alternatives. Aquesta aproximació, tal i com descriu Iglesias (2007), descansa en unes bases culturals que configuren els moviments socials: 1) La creació d'un marc, és a dir, la vinculació de les orientacions cognitives dels eventuals participants del moviment social o, en altres paraules, connectar culturalment amb els potencials participants; 2) L'expansió de les oportunitats culturals com a estímuls de l'acció; i 3) les subcultures activistes de llarga durada. Aquestes bases permeten la creació d'una sèrie de significats compartits que faciliten la mobilització de nous actors a partir dels recursos i les oportunitats culturals que puguin anar creant-se i que, finalment, són les que donen forma als moviments socials.

Tal i com assenyalen Benford i Snow (2000a), els marcs representen *an active, processual phenomenon that implies agency and contention at the level of reality construction* (Benford i Snow, 2000a:614), però que no representen simples agregacions d'actituds individuals i percepcions, sinó que són també el resultat de la negociació del seu significat compartit (Gamson, 1992) i permeten la seva extensió a tot el moviment social des d'un context determinat. Chihu (2000), per la seva banda, els defineix com a esquemes d'interpretació que indueixen als individus a percebre ordenadament les seves vivències tant a nivell individual com a nivell global, *són esquemes que simplifiquen i condensen el món existent, seleccionant i codificant objectes, situacions, esdeveniments, experiències i seqüències d'acció, i relacionant-les amb l'ambient en que es mou l'actor* (Chihu, 2000:213). Snow (1986) aporta les primeres bases sobre l'alineament de marcs de significació i descriu la necessitat que moltes persones comparteixin el mateix marc per propiciar que l'acció sigui col·lectiva. Els marcs de significació permeten que els actors uneixin una sèrie d'experiències, esdeveniments i accions donant-los continuïtat i ubicant-los sota el mateix prisma d'anàlisi que aporta el marc. Aquests realitzen una tasca d'atribució doble: en primer lloc, atribueixen la responsabilitat o la culpa d'una situació injusta a un actor o institució fàcilment identificable; en segon lloc, es proposen solucions o accions que condueixin a resoldre el problema (Snow, 1992).

Tarrow (1992) defineix aquest marcs com a guies definides per l'acció per part dels organitzadors dels moviments socials, i es concentra en les dimensions simbòliques i estratègiques dels mateixos (Chihu, 2000) incloent el concepte de multilateralitat i permetent l'abordatge de les dinàmiques culturals, de construcció de significats i d'aliances durant el desenvolupament de l'acció col·lectiva (Iglesias, 2007). Un dels objectius de tot moviment socials, doncs, és la creació de marcs de significació simbòlics que permetin la identificació dels seus membres, alhora que crear límits i fronteres amb la cultura heretada que permetin presentar una proposta clarament alternativa.

Les aportacions de McAdam et al. (1996), tal com esmenta Iglesias (2007), pretenen vincular els elements més estructurals propis de les propostes d'anàlisi de les organitzacions dels moviments socials, anteriorment explicades, amb les perspectives més

individuals aportades pels processos de construcció de significats dels participants dels moviments socials, vinculades a la perspectiva Europea que posteriorment serà analitzada. Així, els autors proposen un mètode de recerca recolzat en tres perspectives d'anàlisi: 1) una perspectiva que tingui en compte les relacions dels moviments socials amb les estructures polítiques o, en altres paraules, les oportunitats polítiques; 2) una perspectiva que treballi sobre les estructures de mobilització o recursos organitzatius dels moviments; i 3) una perspectiva que es centri en els processos enmarcadors o les formes de construcció de significats. Tot i això, el mateix Iglesias en critica que els autors no plantegen quines són les relacions entre aquestes diferents perspectives, essent aquesta aportació un exercici inharmònic en el que es sumen metodologies de treball que parteixen de postulats epistemològics diferents.

Aquest entramat teòric sobre la mobilització de recursos ha estat criticat per considerar-la una visió empresarial dels moviments socials, que pretén parlar de lobbies o de grups d'interès enlloc de moviments socials, tal i com recull Tarrow (1997) o, com cita Iglesias (2005), *incluso Jean Cohen, implacablemente conservador en sus ataques a la "New Left"* (Cohen, 2005:68) planteja que les diferents versions de la teoria de la mobilització de recursos analitzen l'acció col·lectiva en termes de lògica estratègica d'interacció i càlculs de cost-benefici. Latorre (2005) recull les principals crítiques que han rebut les teories de la mobilització de recursos i del procés polític, reclamant "el rescat" de les emocions com a elements de construcció de sentit en l'acció col·lectiva. Per a fer-ho es recolza en Goodwin i Jasper (1999), qui critiquen la validesa i el caràcter omnicomprensiu i omniexplicatiu de la teoria del procés polític, en tant que ha esdevingut la teoria hegemònica de la recerca sobre moviments socials. Destaquen que la rigidesa del paradigma que proposen i la seva incapacitat per incloure diversos mecanismes causals impedeixen que expliquin casos concrets d'estudi. També en critiquen la hiperutilització i desvirtuació de la noció central de la "oportunitat política". En la seva perspectiva, aquest concepte ha anat creixent fins a transformar els moviments socials i tot el que comporten en oportunitats polítiques que es retroalimenten. Així doncs, fins i tot les amenaces, els obstacles legals, els contra-moviments i la repressió són contemplats, en ocasions, com a oportunitats polítiques. El risc d'engrandir el concepte i la variable explicativa pot conduir a convertir-lo en un comodí. Aquest predomini paradigmàtic ha reduït el focus temàtic d'anàlisi dels moviments socials a les condicions que en permeten l'emergència o el declivi, orientant-se, doncs, cap a l'anàlisi de les condicions externes que afecten la trajectòria del moviment.

En una línia similar, la crítica de Goodwin i Jasper (1999) a les teories de la mobilització de recursos i del procés polític permet el redescobriments d'elements oblidats al voltant dels moviments socials com pot ser la seva sostenibilitat, els conflictes interns, les línies de fractura ideològica, els rituals o el paper de les emocions.

Aquestes emocions s'entenen des d'una perspectiva que s'allunya de la irracionalitat amb la que s'analitzaven els moviments socials anteriorment i que definien els seus participants com a *impulsius, desviats irracionals que eren llençats als carrers per forces emocionals que superaven els seus processos de pensament racionals* (Gould, 2004:161). La intenció és veure les emocions com a part inseparable dels processos polítics, en tant que ajuden a donar forma a les nocions dels individus sobre allò que és possible o desitjable. Aquesta definició posiciona les emocions, no com a un element oposat a l'acció racional,

sinó com a un complement d'aquesta: no només juguen un paper central en la mobilització dels moviments, sinó que ajuden a entendre el seu naixement i la seva defunció. Les emocions, segons l'autora, són part integral dels components humans, articulen les trajectòries dels individus i les doten de sentit. (si observem dos moviments socials massius esdevinguts a l'Estat espanyol –procés sobiranista català i 15-M-, neixen amb idees molt vinculades a la desafecció respecte de la política o la indignació respecte de la gestió pública). Les emocions juguen un paper important en la adhesió al moviment social, però també en la seva continuïtat, en el desenvolupament de les activitats que construeixen el moviment social, unes porten a la participació, altres es deriven de la participació: les emocions porten a, es creen i es reforcen.

En segon lloc, la perspectiva europea plantejada per Santamarina (2008) ha estat caracteritzada com la teoria de la construcció de la identitat col·lectiva o com el paradigma dels Nous Moviments Socials. Aquests es diferencien dels anteriors per 1) la no existència de relació clara entre els rols estructurals dels participants, 2) l'existència d'una pluralitat d'idees i valors, 3) les demandes perseguides solen tenir un caràcter cultural i simbòlic, vinculades amb qüestions d'identitat, 4) s'impliquen aspectes personals i de la vida quotidiana i 5) les tàctiques emprades per la mobilització es caracteritzen per la no-violència i la desobediència respecte dels poders civils.

Aquests nous moviments socials han estat sovint presentats com a moviments que, com a forma de discontinuïtat (Klandermans, 1992), reemprenen en el capitalisme postindustrial la tasca antisistèmica dels vells moviments socials (moviment obrer, generalment) un cop aquests han entrat en decadència (Schillman, 2005), i que deriven de les condicions estructurals d'aquest capitalisme tardà tot creant noves formes de mobilització, amb nous objectius, valors i elements constitutius (Cohen, 1985; Eder, 1985; Habermas, 1981; Kitschelt, 1981; Offe, 1985). No obstant, aquesta perspectiva ha estat criticada per D'Anieri et al. (1990) tot afirmant que *social theorists fail to consider how –or indeed whether- new social movements differ from old ones and that their structural model of explanation is an insufficient framework for the analysis of social movement generally* (D'Anieri et al, 1990:445), i preguntant-se com és possible trobar algunes de les característiques que generalment es fan servir per descriure aquests “nous” moviments socials en vells moviments socials, si aquests nous moviments són generats per les condicions estructurals del capitalisme tardà o postindustrial i del l'estat del benestar.

Sigui com sigui, aquesta nova perspectiva d'anàlisi sorgeix com a resposta a les limitacions de la teoria clàssica conflictiva per l'anàlisi dels moviments socials (Buechler, 1995): 1) el reduccionisme del marxisme econòmic defensava que l'acció social políticament significant derivava de la lògica de producció i, 2) el reduccionisme de l'anàlisi de les classes socials marxistes planteja que les relacions entre els actors havien d'estar definides per les estructures de classe definides en base a la relació amb els mitjans de producció. Aquesta encotillament teòric deixava poc espai per la comprensió de moviments socials que sortissin del paradigma clàssic del moviment obrer, deixant en una posició de difícil comprensió moviments de caire transversal (moviment ecologista o pacifista) o focalitzats en col·lectius determinats (moviment LGTB).

Iglesias (2007), per la seva banda, divideix aquesta perspectiva en 3 escoles: 1) L'escola francesa, derivada de Touraine i els seus seguidors, que defensaven el concepte d'historicitat com la capacitat de la societat d'autoreproduir-se, i la lluita pel control del mateix com el punt de conflicte entre el sistema i els moviments socials. 2) l'escola Alemanya, amb Habermas, qui posava sobre la base del sorgiment dels moviments socials el desenvolupament opressiu de la modernitat i la seva colonització de la vida personal. Iglesias també inclou a Klaus Offe com a referència fonamental, en tant que creador del concepte de "crisi de governabilitat" per il·lustrar la incapacitat de l'estat per respondre a les expectatives dels ciutadans, així com el col·lapse dels partits i sindicats com a dispositius de mediació democràtica. I 3) l'escola italiana, amb Melucci, qui es centrava en els mecanismes de formació de la identitat a partir de la creació d'estructures cognoscitives, de l'activació de relacions entre actors i de realització d'inversions emocionals.

Com a forma de superar el debat sobre si aquest moviments socials es poden considerar nous, o no (ja que no és objecte d'aquesta recerca incidir en aquesta discussió, l'objectiu és, tan sols, constatar-la), aquests "nous" moviments socials presenten 6 elements diferencials que permeten identificar-los (Buechler, 1995):

1) La presa en consideració de l'acció simbòlica en la societat civil o l'esfera cultural com a elements centrals de l'acció col·lectiva.

2) La importància dels processos de promoció de l'autonomia i l'autodeterminació enlloc d'estratègies de maximització del poder i la influència: la identitat guanya valor i la individualitat presenta una relació difusa amb el grup, tal i com assenyala Santamarina (2008) tot recollint aspectes de la vida personal i quotidiana, tal i com es pot apreciar en les noves orientacions dels moviments feministes, tot subratllant que *the personal is political* (Hanisch, 1969:76)

3) Els valors postmaterialistes guanyen espai en l'acció col·lectiva davant dels valors derivats del conflicte material. En aquest sentit, canvien tant els objectes de reivindicació com les formes d'exercir-la, que passen a basar-se en la no-violència i en la desobediència respecte del poder civil.

4) Presenten una tendència a problematitzar el fràgil procés de la construcció d'identitats col·lectives, enlloc d'assumir que aquesta identitat ve determinada de manera estructural

5) Assenyalen l'origen social de la construcció de les ideologies i les demandes enlloc de deduir-les de la posició social.

6) Reconeixen el valor de les xarxes de relacions latents, submergides i temporals que motiven l'acció social per sobre de la idea que l'organització centralitzada condueix a l'acció col·lectiva.

Aquests nous moviments socials, tal com recull De Sousa (2001), inclouen diferents representacions del moviment ecologista, feminista, pacifista, antiracista, de consumidors i d'autoajuda. El mateix autor fa constar, tot citant a Krischke (1987), que aquesta llista de nous moviments socials és encara més heterogènia a Amèrica Llatina, on es poden incloure moviments socials urbans com les Comunitats Eclesiàstiques de Base, el nou sindicalisme urbà o els moviments de joves. De Sousa, per altra banda, fa constar la dificultat teòrica d'abordar els Nous Moviments Socials des d'una única teoria unificadora, idea que subscriuen tant Scott (1990) com Iglesias (2007), tot remarcant que tan sols cal observar *las diferencias significativas en términos de objetivos de ideología y de base social entre los*

NMSs de los países centrales y los de América Latina. Entre los valores postmaterialistas y las necesidades básicas; entre las críticas al consumo y las críticas a la falta de consumo, entre el hiperdesarrollo y el sub (o anarco) desarrollo, entre la alienación y el hambre, entre la nueva clase media y las (poco esclarecedoras) clases populares, entre el estado-providencia y el estado autoritario, hay naturalmente diferencias importantes (Iglesias, 2007:180). Aquestes diferències es tradueixen en l'absència de moviments socials purs a Amèrica Llatina, degut a la multidimensionalitat de les relacions socials i dels propis sentits de l'acció col·lectiva.

Encaix de la Sociologia dels Moviments Socials amb l'objecte d'estudi

L'anàlisi de les diferents perspectives dels moviments socials resulta interessant i enriquidora però no encaixa amb el marc analític que es pretén emprar en la recerca sobre el teixit associatiu veïnal. Si bé hi ha aportacions que resulten molt interessants, que posteriorment seran desgranades, la forma d'abordar els moviments socials no resol el dubte principal sobre la situació actual del moviment veïnal: és un moviment que encaixi amb el paradigma de moviment social?

Tal i com es mencionava en la primera part del text, les associacions de veïns neixen, en un primer moment, com a part d'un moviment transformador de més ampli abast, ja que, tot i tenir una lògica localista, neix de manera paral·lela a bona part de l'Estat espanyol i amb una doble vocació: d'una banda la millora de les condicions de vida als barris, lògica compartida amb el moviment veïnal a nivell estatal, i de l'altra, la lluita per la democràcia, el que el fa formar part d'un moviment de focus més ampli i transformador.

De totes maneres, l'evolució del moviment veïnal ha comportat una pèrdua d'espai social important que ha ocorregut en paral·lel a la consecució d'alguns dels objectius inicials del moviment en les dues vessants expressades anteriorment: 1) a nivell de moviment local, tot i la feina que queda per fer, l'assoliment de molts dels objectius fundadors de les associacions i el pas del temps han facilitat una desmobilització generalitzada del moviment veïnal (no obstant, l'aparició de nous objectius o de noves associacions sovint revitalitza l'acció veïnal de manera puntual). 2) a nivell de moviment social transformador, la transició a la democràcia i l'assoliment de la normalitat en la vida dels partits polítics i l'expressió de les diferents opinions polítiques ha desincentivat parcialment la vessant més transformadora del moviment veïnal.

El moviment veïnal neix sota unes condicions determinades d'agitació social i de protesta per la necessitat de transformació social de l'Estat espanyol i d'uns barris creats en un moment de creixement econòmic sota unes condicions deficientes. Aquesta situació pot coincidir amb la definició aportada sobre els cicles de protesta, en que les mobilitzacions es van encadenant temàtica i simbòlicament sota un paraigua comú: el desencantament amb la realitat del moment i la voluntat de transformació⁴. Cal pensar que moltes de les

---

⁴Fent un paral·lelisme amb la situació actual, la coincidència de dos moviments socials transformadors a l'Estat espanyol durant la crisi econòmica actual no és pura coincidència. Davant la situació de crisi i la inoperància de la classe política per resoldre aspectes importants de l'estat, la ciutadania es mobilitza i acaba impulsant moviments amb impacte polític: El moviment 15-M porta a la creació de Podemos, l'Assemblea Nacional Catalana porta a la consolidació d'una aposta política per la independència de Catalunya.

reunions d'associacions de veïns durant el tardofranquisme o la transició no debatien només aspectes vinculats amb el veïnat, sinó també amb la situació política del moment i la necessitat de la transició cap a la democràcia. Així seguint aquesta lògica, el moviment veïnal tarragoní neix en un context de cicle de protesta generalitzada que es canalitza mitjançant aquestes entitats, esdevenint uns marcs d'expressió de la disconformitat i la voluntat de tenir influència política i, efectivament, tenint-la a nivell local.

Molt probablement, doncs, una anàlisi del moviment veïnal des de la lògica dels cicles de protesta hagués estat molt oportuna durant els anys 70 i 80. El dubte raonable és si té algun sentit realitzar-la avui en dia. La situació actual del moviment veïnal dista molt de ser la que era, havent perdut el paper com a transmissor de la reivindicació general (que no local), de manera que, per exemple, una part important del moviment veïnal actual és aliè a les reivindicacions de caire transformador vinculades al cicle de crisi econòmica contemporània.

A aquests elements cal afegir un aspecte vinculat amb l'aparició i consolidació de noves formes de moviment social, tal i com assenyalen des de la lògica dels nous moviments socials. Un dels aspectes hipotètics en els que es fonamenta aquesta recerca sosté que el sorgiment de nous focus d'atenció dels moviments socials, i la forma com l'administració pública gestiona aquests, ha afavorit la fragmentació del moviment veïnal. Per tal d'ampliar aquesta idea, l'atenció dedicada a aspectes de gènere, de gent gran, medi ambient, entre d'altres, ha trencat la uniformitat dels moviments en defensa dels veïns i veïnes per incorporar aquests elements. Aquest fet ha facilitat el sorgiment d'entitats o organitzacions paral·leles que han descapitalitzat una part del moviment veïnal, atraient alguns dels membres d'aquest moviment cap a aquestes noves àrees d'interès. Si a aquest fet li sumem el fet que l'administració pública també ha incorporat aquests elements per tal de donar resposta a les demandes socials (tot i que es pot discutir molt sobre l'eficàcia de l'acció de les institucions en determinades àrees) i que, per tant, s'han destinat recursos i interès a aspectes com el gènere, el medi ambient o la gent gran; el resultat és, de nou, un foment de la fragmentació del moviment veïnal amb una dimensió organitzativa important: les persones que han anat orientant el seu interès cap a altres dimensions de la reivindicació (cal insistir, generalment en gènere, medi ambient i gent gran) han creat noves entitats que havien de tenir personalitat jurídica pròpia per poder aspirar als recursos públics amb que sufragar les seves activitats.

En aquest sentit, la lògica d'aquesta hipòtesi té un peu en la teoria dels nous moviments socials, servint aquesta de recolzament per explicar l'origen de l'interès de les persones en altres dimensions més enllà de la lluita veïnal en una sort de fragmentació ideològica. Ara bé, la dimensió important que justifica la fragmentació organitzativa real té la seva base en la lògica de les organitzacions que competeixen per recursos i, per tant, s'adapten a l'entorn institucional que les acull tot adoptant estratègies d'èxit. En certa forma, aquesta situació allunya.

Aquesta reflexió aquí plantejada serveix per justificar la necessitat d'ampliar el focus teòric d'aquesta recerca. Tal i com s'ha esmentat, hi ha molts elements de l'anàlisi dels moviments socials que tenen una forta relació amb la lògica veïnal de la ciutat de Tarragona, però una aproximació purament fonamentada en aquests seria insuficient per

fer-ne una anàlisi contemporània (tot i que seria més que suficient per fer-ne una d'històrica). Les associacions de veïns contemporànies representen una estructura organitzativa amb la seva base en un moviment social i amb un gran potencial de reactivació puntual d'aquest esperit en moments determinats; però la meua percepció és que una aproximació que només es fixés en aquests elements quedaria coixa per a descriure el seu comportament organitzatiu. Aquest, al meu entendre, va un pas més enllà del d'un moviment social. Tot i tenir-hi una clara i directa relació, les organitzacions derivades de moviments socials tenen una vida pròpia que s'explica per lògiques que van més enllà de la protesta, reivindicació o transformació. Configuren un camp determinat en que es teixeixen unes normes acordades o acceptades entre els seus membres i en que juguen d'acord amb elles. I aquestes normes no coincideixen plenament amb les dels moviments socials, de la mateixa manera que succeeix amb els partits polítics, sindicats o altres estructures organitzatives derivades de processos d'acció col·lectiva més institucionalitzades.

Així doncs, sense descartar els continguts descrits per a la posterior reflexió i lectura de les dades obtingudes en la recerca, considero oportú donar un pas endavant en la teoria i abordar altres referents que seran tinguts en compte en aquesta recerca: l'àmbit de la sociologia de les organitzacions i la integració teòrica entre els moviments socials i les organitzacions.

De les xarxes i les organitzacions

El Social Network Analysis (SNA, en endavant) representa una proposta teòrica i metodològica que incorpora l'anàlisi relacional i estructural a les tradicionals aproximacions qualitatives i quantitatives i que aporta un background analític que es pot aplicar en diferents àmbits d'anàlisi sociològica (així com en altres disciplines científiques que incorporin d'alguna manera la variable social). La societat ha estat explicada en moltes ocasions des d'enfocaments macrosocials i microsocials, però ha tingut serioses dificultats per aproximar-se a la comprensió del component relacional. Els individus no viuen en contextos allunyats de la seva realitat, així com tampoc viuen en contextos col·lectius que anul·len totalment la seva capacitat de racionalitat individual. Ambdós nivells socials es troben en una situació de constant retroalimentació en la que les estructures determinen i possibiliten o limiten les accions individuals i aquestes, per la seva banda, tenen impactes sobre el col·lectiu que redunden en transformacions socials. Tal i com ja definí Aristòtil (2000), *"l'home és un animal social"*, i, com a tal, desenvolupa un fort component relacional a partir del qual configura la seva realitat i individualitat, bé sigui per que aquestes relacions teixides amb altres ajuden en el procés de socialització i de creació de la individualitat o bé per que proveeixen dels recursos necessaris pel propi desenvolupament. L'anàlisi sociològica ha d'intentar incorporar, en la mesura del possible, elements que permetin aproximar-se a la comprensió sobre com es desenvolupen aquestes interaccions i quins elements en resulten de les mateixes. Cal esmentar en relació al concepte central del SNA, que entenem per xarxa "un conjunt de relacions socials" o, en altres paraules, un nombre determinat de persones o organitzacions i els vincles d'unió existents entre ells.

Per tal de poder cobrir aquest espai d'anàlisi social, el SNA aporta una perspectiva teòrica i metodològica que es concentra en les relacions i el seu impacte sobre la creació de la realitat social. Des d'aquest punt de partida s'han abordat aspectes tan diferents com, per posar alguns exemples, aproximar-se a la comprensió de les transformacions patides per les xarxes de relacions de persones immigrades a mesura que resideixen en un determinat país (Lubbers et al., 2010), l'extensió de l'obesitat (Christakis i Fowler, 2007) o els impactes de les males relacions en l'obtenció de resultats al món laboral (Labianca i Brass, 2006). Tal i com es pot veure, l'aproximació a la recerca des de les relacions socials permet abordar un ampli ventall temàtic i fer una relectura d'alguns temes o una ampliació de l'espectre de coneixement prèviament cobert mitjançant la focalització de l'atenció investigadora en altres aspectes.

En el cas que ens ocupa, l'objectiu és fer servir el SNA per tal d'analitzar el funcionament de les relacions entre les associacions de veïns en tant que organitzacions i, per tant, actors. El SNA apareix, també en aquest cas, com una aproximació a la recerca que permet fer una relectura des de l'òptica relacional de les associacions de veïns. La intenció de la utilització de la variable relacional per l'anàlisi del teixit associatiu veïnal és el d'incorporar nous elements explicatius de la seva transformació, que vagin més enllà dels elements tradicionals emprats per la seva justificació. La voluntat, doncs, és veure fins a quin punt la dimensió relacional afegeix contingut explicatiu a la transformació de l'associacionisme veïnal de la ciutat.

L'aportació del SNA a l'anàlisi organitzativa s'orienta en dues direccions, l'anàlisi intraorganitzativa, analitzant allò que succeeix en el sí de les organitzacions, i

extraorganitzativa, analitzant les relacions entre les organitzacions i el seu entorn. En relació amb els sistemes intraorganitzatius, el SNA ha abordat diferents aspectes com la desigual distribució de capital entre els membres de l'organització (Agneessens i Wittek, 2012); les relacions informals i el paper que juguen en l'estructura formal (Barker, 1992; Brass, 1992, Lazega, 1992); les formes de transmissió de la informació i la filtració d'aquesta (Monge y Eisenberg, 1987); l'intercanvi de recursos (Stevenson, 1990; Stevenson i Gilly, 1991); l'anàlisi de les relacions de patrocini pel reclutament de membres de les organitzacions (Burt i Ronchi, 1990; Weesie i Flap, 1990); els mecanismes relacionals de reforç de les desigualtats entre homes i dones en l'organització (Ibarra, 1992; 1993) o les relacions de desigualtat o les desigualtats invisibles dintre de les organitzacions (Kearns, Suri i Monfort, 2003); les desigualtats socials i l'impacte de les xarxes en els microcrèdits (Christakis i Fowler, 2010); les respostes de contagi en el mercat (Nelly i O'Grada, 2000); les resistències al poder programat en les xarxes (Arquilla i Rondfeldt, 2001) o el comportament del vot en les eleccions (Beck, 2002); la resposta en xarxa de les organitzacions locals davant xarxes de corporacions multinacionals (Juris, 2008); les estructures de les xarxes en entorns educatius (Lubbers, 2003; Lubbers i Snijders, 2007); les relacions i xarxes en les comunitats migratòries (Vermeij, Van Duijn, Baerveldt, 2008) o l'anteriorment esmentat estudi sobre els impactes negatius de les relacions socials en entorns organitzatius empresarials (Labianca i Brass, 2006)

En segon lloc, l'aplicació del SNA en l'anàlisi de la dimensió extraorganitzativa i la vinculació de les organitzacions amb els seu entorn socioeconòmic, s'han estudiat les dinàmiques d'intercanvi de capitals, personal i informació entre organitzacions (Aldrich i Marsden, 1988); les relacions entre intercanvis, dependència i poder, com, per exemple, els intercanvis no econòmics i la seva importància (Stokman, Ziegler i Scott, 1985); les xarxes de col·laboració científica i la eficiència d'aquesta col·laboració (Uzzi i Spiro, 2005); la influència de les xarxes interorganitzatives en la definició de les polítiques públiques (Stokman i Van den Bos, 1992); la presa de decisions a nivell internacional (Stokman i Van Oosten, 1994); la supervivència de les organitzacions en funció de la seva posició en la estructura relacional informal en les xarxes de negocis (Burt i Talmud, 1993); l'anàlisi de xarxes i el comportament estratègic, així com la creació d'aliances estratègiques (Barley, Freeman i Hybels, 1992) o les xarxes i el seu impacte en l'acció col·lectiva (Flores, Koster, Lindler i Molina, 2012).

En el cas de la present recerca, el focus del SNA es centra en l'anàlisi extraorganitzativa de les relacions teixides entre les diferents associacions de veïns que conformen el teixit associatiu de la ciutat de Tarragona. Amb aquesta idea en ment, s'empraran alguns aspectes de la nova teoria institucionalista de DiMaggio i Powell (1991). En concret es farà servir els aspectes referents a l'anàlisi de l'isomorfisme estructural amb la intenció d'explicar les semblances observades en les estructures de xarxa observades a les entitats. L'isomorfisme institucional fa referència als sistemes cultural o contextuals compartits que ajuden al desenvolupament de processos d'homogeneïtzació i que tenen el seu origen en l'isomorfisme competitiu (adequació de les organitzacions als canvis del mercat mitjançant la competència), en la competició per diferents factors com la influència política, la cerca de legitimitat, les aspiracions personals o de grups reduïts, etc. En la literatura sobre les organitzacions es contemplen dues formes bàsiques d'aquest segon tipus d'isomorfisme. La primera deriva de la imposició de pautes de conducta, procediments i estructures de les grans organitzacions cap a la societat en general (Brunet et al, 2011). La segona, per la seva

banda, és la imposició d'aquests mateixos paràmetres a col·laboradors més propers (com poden ser les empreses proveïdores) (Meyer i Rowan, 1991). No obstant, des del meu punt de vista, i en relació amb l'objecte d'estudi, cal afegir un nou element per completar aquest panorama: la relació entre la influència política i la gestió i transferència de recursos que realitzen les institucions públiques (com pot ser un Ajuntament d'una ciutat mitja). Les institucions públiques, com els Ajuntaments, esdevenen en fonts de finançament per les entitats, que queden subjectes a processos d'influència política i a les formes de gestió i intercanvi de recursos que les institucions plantegen des de la seva posició de domini legítim de la distribució. Aquesta relació de dependència pot explicar el procés d'isomorfisme i la tendència a la replicació d'estructures i conductes que s'esdevé entre les entitats, qui reproduïxen models que consideren exitosos per l'obtenció de recursos. De tal manera que podem formular la hipòtesi de que quant major sigui la dependència econòmica institucional d'un sector social d'activitat determinat, més probabilitats hi ha de que les seves configuracions estructurals siguin similars.

De totes formes, ens trobem davant d'una resposta donada des d'estructures organitzatives en entorns institucionals. Els efectes de la interacció de les entitats amb el seu entorn propicien que aquestes organitzacions acabin estructurant-se d'una forma determinada i que les seves formes d'interacció acabin sent, també, molt similars.

A mesura que un nou camp organitzacional es configura, les noves organitzacions solen replicar les conductes i estructures de les ja existents i exitoses. En concret, les entitats veïnals analitzades reproduïxen models organitzatius que els garanteixen la seva legitimitat, convertint el teixit associatiu veïnal en un tot homogeni. Els processos d'isomorfisme permeten el seu reconeixement per part de la resta d'organitzacions i institucions i, també, la reducció de la incertesa de l'aventura organitzativa, en tant que al replicar les estructures i procediments que envolten el seu funcionament, també es faciliten les seves relacions amb altres entitats i institucions polítiques. En certa forma, replicant l'estructura i el procediment s'aprèn, també, l'idioma del sector i es redueixen els costos de parlar-lo. En el cas de les entitats veïnals, hi ha dos centres sobre els que pivota de manera especial la reducció de la incertesa: a) el finançament i b) la influència sobre les decisions públiques. En aquest sentit, ens trobaríem davant del que Powell i DiMaggio (1991) defineixen com a "isomorfisme mimètic", és a dir, una resposta adaptativa de les organitzacions mitjançant la rèplica d'estructures, models de gestió, utilització de la tecnologia, de les innovacions, etc.

Xarxes socials en les organitzacions i organitzacions a les xarxes socials.

L'anàlisi de xarxes empra, com a objecte de la seva anàlisi, les xarxes socials que es creen al voltant d'un individu, grup o organització a partir de les seves relacions, donant importància a la seva posició dintre del sistema i de l'estructura social (Giner, 2006). Una xarxa social, seguint la definició clàssica de Mitchell (1969), es pot entendre com una sèrie de relacions que es donen entre un conjunt d'actors o nodes, tenint en compte que les característiques que defineixen aquests enllaços poden ser emprades per interpretar el comportament social d'aquests actors. En aquest sentit, el SNA planteja un gir a l'anàlisi sociològica tradicional, focalitzant-se en el poder de les relacions (i també en les seves absències) per aproximar-se al coneixement de l'individu a partir d'assumir la importància

de la interdependència entre els actors a l'hora de configurar la vida social. L'agrupament social i la transmissió de conducta són dos processos que es retroalimenten en el sí de les xarxes socials. En el cas de les xarxes socials en organitzacions, en posicions perifèriques es poden trobar individus feblement enllaçats i amb una propensió menor a la imitació de les conductes predominants en la organització, però que, alhora, connecten aquesta xarxa amb altres xarxes, fent de nexes (Belzunegui, Dueñas et al. 2010), la importància dels llaços febles va ser ja posada de manifest per Granovetter (2000; 2003) i treballada posteriorment per autors com Christakis i Fowler, (2010).

En una línia similar, Molina (2001) planteja cinc motius o raons pels quals aprofundir en el coneixement de l'estructura social que envolta l'individu i permet una millor comprensió de la realitat social:

- *Les estructures socials tenen un poder explicatiu més important que els atributs individuals dels membres que formen el sistema.* Les aproximacions qualitatives i quantitatives tradicionals ofereixen un ventall de dades d'anàlisi rellevants per la comprensió del funcionament individual de l'actor social. De la mateixa manera, també permeten extrapolar pautes de funcionament respecte d'altres actors amb els que comparteixen característiques tot generalitzant els resultats obtinguts. El SNA, per la seva banda, aporta una potencial anàlisi externa al funcionament individual, afegint a les dades anteriorment esmentades, la informació que s'obté de la xarxa que es configura al voltant d'un determinat actor social, facilitant la incorporació a les variables tradicionals de noves variables explicatives relatives a la interacció que es desenvolupa entre els actors.

- *Les pautes de funcionament emergeixen en funció de la localització en l'estructura de relacions.* La comprensió del funcionament d'una xarxa és incompleta si un no es planteja com funcionen les relacions entre els nodes que la formen. Hom pot entendre alguns elements de funcionament d'un node o actor particular (o d'aquells actors amb els que es comparteixen característiques) a partir d'entendre les seves característiques internes. No obstant, hom no es pot plantejar la comprensió general d'una xarxa o la projecció d'un actor sobre la seva xarxa de relacions sense disposar d'informació que transcendeixi l'individu. Molts dels elements que condueixen a la comprensió del comportament de nodes o actors, per tant, no es troben en els elements individuals que els configuren, sinó en els col·lectius.

- *Les estructures determinen el funcionament de les relacions.* Les posicions que ocupen els actors en les xarxes socials acaben per permetre la creació i el manteniment de determinats rols i posicions de poder que, finalment, acaben resultant importants, per exemple, per crear noves relacions amb uns actors i no amb uns altres. D'aquesta manera, la comprensió del comportament de l'actor descansa en les relacions que els mateixos actors desenvolupen.

- *El món està format per xarxes, no per grups.* L'estructura social es configura a partir de l'existència d'una xarxa social que agrupa tot allò que forma part de la societat, tot creant nombrosíssimes agrupacions o xarxes internes per motiu dels interessos, poder, accés a recursos, etc. El funcionament de la societat en xarxa permet a uns actors tenir, en funció de les seves característiques, accés a alguns grups o col·lectius determinats. No obstant, en no tractar-se de grups tancats o estancs, no existeix la possibilitat que es puguin atribuir característiques que només siguin vàlides pels seus membres. Els motius de l'accés a un determinat grup, doncs, cal buscar-los en el funcionament de la xarxa social més que no pas en el mateix grup, amb el que es reforça la importància de disposar de determinats vincles o contactes amb alguns nodes específics. En aquest sentit, avançar en la comprensió de les estructures de relacions permet millorar el coneixement de la societat mateixa.

- *Els mètodes relacionals complementen les anàlisis individuals.* L'aplicació del SNA permet analitzar el funcionament conjunt dels nodes que formen una xarxa, de manera que s'obre la porta a l'anàlisi d'una sèrie d'elements que resultarien inaccessibles a partir de l'anàlisi individual dels actors. Les dades obtingudes mitjançant el SNA complementen la informació disponible per a cada actor i donen sentit al funcionament conjunt de la xarxa i de les relacions que es creen en ella. Cal destacar, d'altre banda, que la disposició dels actors en la xarxa no es dona de manera atzarosa, sinó que deriva de processos vinculats a la centralitat dels subjectes en relació amb diferents camps socials (econòmics, polítics, culturals, etc.) en els que desenvolupen les seves activitats, així com en cada posició concreta i les seves potencialitats. Una posició determinada en la xarxa permet tenir accés a uns determinats recursos, informacions o oportunitats, però també genera una sèrie de constriccions o limitacions per accedir a uns altres, el que confereix un sentit ple a la idea de capital social plantejada per Putnam (1995).

D'aquesta manera, el SNA planteja un model analític que treballa en l'espai mesosociològic, plantejant enllaços entre les relacions estructurals o macrosocials i els posicionaments individuals o microsocials a partir de les relacions que es desenvolupen entre els individus, alhora que representant una possibilitat de resolució de la tradicional dualitat micro-macro de les ciències socials. Aquesta aproximació teòrica trenca amb la concepció reificada de l'estructura social per dotar-la d'un poder analític i explicatiu que afegeix profunditat a l'anàlisi sociològica.

Les organitzacions, enteses en sociologia com a efectes de l'acció humana que structuren, ordenen i distribueixen activitats en el temps i l'espai i que, alhora, disposen d'un conjunt de normes en funció de les finalitats a assolir (Brunet, Belzunegui i Pastor, 2011), apareixen com a elements susceptibles de ser analitzats emprant el SNA. A nivell organitzatiu es plantegen dos nivells d'anàlisi diferenciats, orientats ambdós a la comprensió de l'organització, en funció de si considerem a l'individu com un actor (desenvolupant l'anàlisi de xarxes cap a dintre de l'organització) o si considerem l'organització mateixa com a actor (desenvolupant l'anàlisi cap enfora).

Blasche et al. (2012) planteja una classificació en relació a l'aplicació del SNA per l'estudi en l'àmbit organitzatiu que resulta molt clarificadora. L'autor divideix les diferents formes d'abordar l'estudi de les organitzacions des del SNA en tres grups, en funció de l'aspecte o element que ocupa la centralitat de la xarxa:

- *Xarxes d'individus:* És l'aproximació més seguida en l'anàlisi interna de les organitzacions, tot investigant les xarxes de relacions interindividuales per les que circula la informació i la comunicació dintre de les organitzacions. Consisteix en analitzar els individus com a nodes, de manera que l'existència o absència de relació entre ells doni forma a la xarxa i permeti identificar quins individus ocupen els papers més centrals o rellevants. Un exemple d'aquesta aproximació el podem trobar en la recerca de Csaba i Pál (2010), on s'analitzen els processos de creació i transformació de les relacions negatives a partir de les xarxes socials individuals en el context educatiu.

- *Xarxes d'individus i actors no-humans:* Aproximació consistent a incorporar agents no-humans a les xarxes de relació, facilitant l'anàlisi externa a la organització. De totes formes, pel desenvolupament d'anàlisis de SNA, els actors humans i no-humans es poden tractar de la mateixa manera, ja que ambdues tipologies d'actors formen part de la mateixa xarxa. Tot i això, aquesta aproximació requereix d'una major profunditat analítica per tal de definir els actors no-humans. Una proposta similar va ser aplicada en la feina de

Belzunegui, Dueñas et al. (2010) en analitzar el teixit associatiu de la ciutat de Tarragona i en Belzunegui i Dueñas (2015) per estudiar l'impacte organitzacional d'entitats religioses.

- *Xarxes de conceptes*: Aquesta aproximació col·loca la comunicació al centre de l'anàlisi, posicionant els conceptes com a nodes de la xarxa i convertint els enllaços en individus que, mitjançant el seu ús o coneixement dels mateixos, queden enllaçats a través seu. Les xarxes de conceptes resulten útils per treballar àmbits vinculats amb la comunicació interorganitzativa i la construcció del sentit, tal i com suggereixen els resultats de Oliver i Montgomery (2005) sobre la creació dels límits d'una professió.

En una línia similar, Kadushin (2012) planteja una classificació de tipologies de xarxes en relació a la forma com es creen les relacions en les mateixes. Seguint aquest model descriptiu, les xarxes poden ser:

- *Xarxes egocèntriques*: en que la centralitat de la xarxa es concreta en un individu, a partir del qual es configuren la resta de relacions. Un exemple prou clar seria una xarxa personal d'amistats o les empreses que treballen amb o col·laboren un mateix actor (empresa, institució, etc.).

- *Xarxes sociocèntriques*: aquelles xarxes en que tots els nodes comparteixen un espai comú que permet la creació de les seves relacions, és a dir, les seves relacions venen determinades per un espai (físic o social) que les possibilita. Un exemple serien les relacions que es donen entre els alumnes d'una classe o entre els treballadors d'una determinada empresa.

- *Xarxes de sistemes oberts*: aquelles xarxes en que les fronteres que limiten la xarxa no estan definides de manera clara per un node en concret o per un espai determinat. Un exemple serien les connexions que es desenvolupen entre empreses en el mercat o la xarxa de persones que influeixen en processos de presa de decisions.

Totes les organitzacions analitzades i que apareixen en aquesta investigació formen part de la xarxa d'associacions de veïns de la ciutat de Tarragona. Hem volgut abordar l'estudi d'aquesta xarxa encabint-la en la doble proposta categòrica plantejada, 1) la xarxa analitzada és una xarxa que agrupa actors humans i no-humans (organitzacions de veïns) i 2) és una xarxa sociocèntrica, en que tots els elements de la xarxa comparteixen un comú denominador geogràfic i organitzatiu.

Per altre banda, existeix un alt grau de coincidència en la literatura científica (McPherson et al., 2001; Sorenson i Stuart, 2001; Marmaros i Sacerdote, 2006; Mazur, 2011; Kadushin, 2012) en afirmar que existeixen dos aspectes principals que influeixen en la potencial interacció entre actors i, per tant, en la creació de connexions en una xarxa: La propinquitat geogràfica i la homofília.

En primer lloc, la propinquitat geogràfica respon a la idea que la probabilitat que dos nodes estiguin connectats, en igualtat de condicions, augmenta si es troben propers geogràficament. En el cas de la recerca que ens ocupa, una anàlisi de les relacions existents entre associacions de veïns de la ciutat de Tarragona aporta informació, no només sobre la relació en si i la seva substantivitat, sinó també sobre la possibilitat que aquesta existeixi. És a dir, l'existència d'una major densitat associativa en unes determinades zones implica l'existència d'unes condicions de proximitat geogràfica i social que facilita la creació de relacions mentre que, en el cas contrari, una baixa densitat relacional implica una llunyania social o geogràfica que no facilita la creació d'aquestes connexions. Tal i com es pot

comprovar en la recerca conduïda per Belzunegui, Dueñas et al (2010) el procés de transformació social i urbana viscut al barri de Sant Pere i Sant Pau de Tarragona condueix a una renovació social que augmenta la distància social entre individus, reduint la densitat relacional entre les associacions de la zona i conduint a un escenari de pèrdua de connexions tradicionals de barri i la seva substitució per un entramat social urbà caracteritzat per una major dispersió i desconexió. En una línia similar, Fischer (1973) descrivia l'aïllament social que comportava la vida urbana.

Les relacions socials, de manera lògica, guarden una relació directa amb la possibilitat que tenen d'existir. Si dues persones comparteixen un espai geogràfic, tenen una major propensió a trobar-se, interactuar, i per tant, crear vincles que permetin la seva continuïtat. Si l'espai geogràfic facilita la connectivitat socials, aquestes relacions tendiran a ser més intenses i generalitzades.

En el cas que ens ocupa, existeix una doble vessant de coincidència. En primer lloc, el fet que les associacions de veïns comparteixen un espai urbà determinat: la ciutat de Tarragona. Incidint en aquesta idea, com més reduït és aquest espai, més probabilitats de crear connexions haurien d'existir. Un barri, doncs, suposa una unitat geogràfica menor que la ciutat en el seu conjunt, motiu pel qual seria d'esperar que a nivell de barri, aquestes relacions fossin més intenses. En segon lloc, el fet de compartir interessos comuns (Scott, 1981). La feina de les organitzacions analitzades hauria d'implicar un treball conjunt (la defensa dels interessos dels veïns), el que suposa un element que hauria de fer augmentar les seves possibilitats d'interacció.

Aquesta relació té un doble sentit: si dos actors comparteixen espais i interessos, tenen major probabilitat de connectar; ara bé, si aquest fet no es dóna cal buscar altres elements que expliquin els motius pels quals no es compleix aquest principi. Per altre banda, i en sentit invers, si dos actors estan connectats, tenen una major probabilitat de compartir espais i interessos, el que ens porta a parlar del segon element que pot influir en la creació de relacions, la homofília.

En segon lloc, doncs, la homofília respon al principi que les persones, entitats o organitzacions tenen més probabilitat de tenir relació si tenen atributs comuns (Lazarsfeld i Merton, 1978). I es pot definir com la tendència a tenir relacions amb persones o organitzacions que són semblants a un/a mateix/a. Tal i com afirmen McPherson et al (2001), Aristòtil i Plató ja s'aproximaven a aquesta idea tot dient que "la gent estima aquells que són com ells" (Aristòtil, 1934) i "la similaritat engendra amistat" (Plató, 1968).

Kadushin (2012) planteja dues causes que faciliten la homofília: 1) les normes o valors comuns poden conduir a unir nodes amb atributs comuns o, a la inversa, atributs o contactes comuns poden conduir a normes comunes (Burt, 1982) i, 2) la localització estructura, entenent que dos nodes poden tenir els mateixos atributs per que el dos operen en el mateix àmbit i, també, a la inversa, pot ser que operin al mateix àmbit per tenir els mateixos atributs (Scott i Carter, 1998).

Aquesta homofília apareix descrita com un procés constant i retroalimentat que Kadushin fragmenta en 4 processos: 1) persones semblants s'ajunten, 2) progressivament

es van influir unes a les altres i es van assemblant cada cop més, 3) això porta a que puguin acabar en llocs semblants i, finalment, 4) això redunja en que segueixin augmentant el procés de semblança.

El SNA aplicat a l'estudi sobre les organitzacions també s'encarrega de la forma com es produeixen i reproduïxen les relacions entre els seus membres i el grau d'interdependència que existeix entre ells. En principi, una hipòtesi lògica seria que a major densitat de la xarxa, major interdependència entre els membres que la formen. No obstant, aquesta densitat pot obeir a processos de densificació heterodeterminada, de manera que les interdependències podrien ser purament formals i no denotar una situació real de treball multidireccional. Els actors no contribuirien pràcticament, en aquest cas, a l'estructura, sinó que aquesta els vindria donada. Es tractaria de xarxes en les que els individus interactuen d'un amanner més inconscient, en el sentit en que les relacions es produeixen com a resultat d'altres relacions en les que dits individus no són protagonistes de l'acció. Pot haver, doncs, xarxes denses però poc consistents en el sentit en que ho diem. Una altra característica d'aquestes xarxes és habitualment la seva poca persistència en el temps o dit d'una altra manera, la seva provisionalitat. Hi ha molts exemples en la vida real: les relacions entre els pares d'un institut, la xarxa de relacions de persones que es reuneixen puntualment per realitzar una acció determinada, etc.

L'anàlisi de xarxes per l'estudi de les organitzacions es centra en tres procediments: 1) La reconstrucció de la morfologia de la xarxa o sistema mitjançant la descripció de les relacions entre els actors. Aquesta mirada de la organització no elimina el nivell individual, sinó que permet una retroalimentació entre el nivell estructural i l'individual. 2) L'anàlisi del posicionament dels actors dintre de l'estructura. Aquesta anàlisi té una doble dimensió. En primer lloc, una dimensió qualitativa que descriu la centralitat de l'actor dintre de l'estructura mitjançant la informació afegida que s'hagi pogut obtenir. En segon lloc, una dimensió quantitativa que, mitjançant indicadors individuals, quantifica la centralitat, marginalitat, densitat o relacionalitat dels actors dintre de l'estructura. 3) L'anàlisi de l'estructura de relacions entre els actors i la simulació d'altres possibles estructures en absència de la mediació de determinats actors.

En relació amb aquest darrer procediment, hom pot deduir que una proporció notable d'actors no disposen d'un perfil relacional únic, sinó que aquest és variable com a conseqüència dels canvis al voltant de l'estructura i en ella mateixa. Un dels principis fonamentals del SNA recull que el dinamisme de les xarxes i les estructures que conformen són una mostra del mateix dinamisme de l'acció social.

Una de les nocions més importants per la utilització del SNA en relació amb les organitzacions és el concepte de rol. A banda de la clàssica accepció del terme com a "posició" dintre de la xarxa, cal destacar el concepte de rol com a expressió del resultat de la participació dels individus en diferents xarxes (Lazega, 1994). En relació amb aquesta accepció, Christakis i Fowler (2010:169-171) asseguren que les connexions entre els rols "actuen com a ponts entre un grup i un altre i, per tant, tenen un paper decisiu. Els llaços forts poden unir a individus dintre dels grups, però els febles uneixen als grups amb la resta de la societat i són determinants per la difusió de la informació dels beneficis (...). Una de les implicacions d'aquest fet és que a les persones que tenen nombrosos vincles

febles se'ls demana consell sovint i se'ls ofereixen oportunitats a canvi d'informació o accés. En altre paraules, les persones que actuen de ponts entre grups poden acabar sent centrals pel funcionament general de la xarxa i, per tant, tenen més possibilitats de veure's recompensats econòmicament i d'altres formes". Aquest fet podria suggerir que, en relació amb l'anàlisi interorganitzativa, l'augment dels vincles entre les organitzacions els ajudaria a sincronitzar les seves conductes, fet que encaixaria, a nivell interpretatiu, amb la teoria de l'isomorfisme estructural proposada per DiMaggio i Powell (1983)

A nivell general, un altre dels pilars sobre els que es sustenta el SNA està centrat en l'anàlisi dels processos comunicatius i de flux de la informació. La lògica de funcionament de les xarxes socials privilegia alguns nodes que es troben en posicions importants, bé sigui per que disposen de molts contactes o per que disposen de contactes rellevants. En aquest sentit, en un dels textos clàssics al voltant de les xarxes socials i el seu funcionament, Granovetter (1973) plantejava la idea que a major relació existent entre dos o més nodes, més tendeixen aquests a assemblar-se entre si. D'aquesta idea es deriva que les relacions fortes serveixen per homofilitzar els actors de la xarxa. Si extrapolem aquest procés d'homofilització d'individus al nivell d'organitzacions, assumint que l'aportació de Granovetter és vàlida també per nodes no-humans, ens apareix, de nou, la idea de l'isomorfisme organitzatiu. Dues organitzacions que tinguin forta relació tendiran a assemblar-se ideològicament, en la forma de treballar, d'enfocar els problemes i, també, en les estructures de les que es doten per tal de resoldre els problemes existents. I, a la inversa, dues entitats amb similaritat organitzacional tendiran a establir lligams forts entre elles, sempre que hi trobin un cert equilibri en la competició pels recursos.

En el mateix article de Granovetter, també es recullen les idees de Haider (1958) i Newcomb (1961) sobre el balanç cognitiu. Aquesta idea consisteix en la tendència dels actors a tenir bona relació amb aquells altres actors amb els que un d'ells té bona relació, dotant de sentit sociològic l'afirmació "els amics dels meus amics són, també, amics meus". En relació amb això, Christakis i Fowler (2012:178-179) afegixen que *"la velocitat amb la que s'arriba a un consens en els diferents grups està relacionada amb l'estructura de la xarxa. En les xarxes on certes persones tenen més veïns que altres, aquells que tenen més veïns necessiten un major poder de convenciment. Els investigadors anomenen aquest fet com «l'efecte del poder de la minoria». Uns pocs individus, situats en posició d'influència, poden sortir-se amb la seva tants cops com vulguin. Per altre banda, un grup així també pot facilitar la unitat global i evitar el resultat segons el qual ningú guanya res. De manera que, tot i que les xarxes socials ens poden ajudar a fer allò que no podríem fer sols, també poden donar poder a les persones que estiguin ben connectades. I, com a resultat, aquells amb major nombre de connexions tenen sovint les millors recompenses"*.

L'argument de Granovetter en relació a la circulació de la comunicació i la informació es centra en plantejar la importància dels enllaços febles en les relacions socials. Segueix la idea que les relacions fortes porten a la homofília, mentre que els enllaços febles actuen com a transmissors de nova informació. La lògica de funcionament de les xarxes socials no premia al que té més enllaços forts, sinó a aquell que disposa dels enllaços febles i, per tant, diferents de la resta de la xarxa. Aquests enllaços són necessaris per a ser un actor important en la transmissió d'informació i comunicació i, per tant, ocupar un rol central en la xarxa. Seguint aquest idea, també s'ha analitzat els efectes negatius de les relacions

socials (Labianca et al., 1998; Takács et al., 2008), tot centrant-se en els impactes que té sobre el funcionament d'una xarxa social concreta l'existència de relacions negatives entre els nodes que la formen, seguint la versió inversa del balanç cognitiu, "els enemics dels meus amics són, també, enemics meus". Aquesta visió no resta valor als enllaços febles, però els atorga el paper de limitadors de la difusió de la informació o de generadors de conflictes. Manuel Castells (2009), es posiciona de manera similar quan planteja que el poder és la capacitat relacional per imposar la voluntat d'un actor sobre un altre i que s'exerceix a partir de dos mecanismes bàsics: 1) la capacitat de construir i transformar xarxes a partir dels objectius que s'assignen en la xarxa i 2) la capacita per connectar diferents xarxes i assegurar la seva cooperació.

El poder resultant de la posició dels individus en un sistema de relacions és, també, mesurable en tant que no és una propietat individual preestablerta, sinó una propietat derivada del sistema relacional. En funció de la posició de centralitat o perifèritat de l'actor se'n deriva un grau d'autonomia o de dependència. El poder, doncs, és un avantatge estructural que defineix el repartiment de beneficis o oportunitats. La posició d'un node, d'altre banda, també serveix d'indicador respecte de la quantitat d'incertesa que un determinat actor pot controlar. Per Lazega (1994) la qüestió substantiva consisteix en conèixer com i en quina mesura els actors centrals tenen la capacitat de convertir la seva centralitat en poder. Tot i això, des de la nostra perspectiva, aquesta qüestió no és la única fonamental, sinó que forma part d'un conjunt de qüestions substantives davant les quals es troben la pròpia forma estructural, la cadena de relacions i el flux d'informació, la conducta col·lectiva o el compromís social de la organització. En aquest darrer sentit, podem establir la hipòtesi que *a major connectivitat d'una xarxa amb altres xarxes externes (a la organització interna), major probabilitat que la organització es compromet socialment amb la societat*. Les xarxes molt endogàmiques i/o tancades a l'exterior solen tenir patrons de funcionament aliens a la realitat que les envolta.

Per altre banda, petites diferències en els patrons de connexió generals dintre d'una xarxa poden influir molt en el rendiment del grup, de tal manera que pot ser útil crear vincles explícits dintre de les xarxes.

Si entrem al terreny de les relacions i les seves tipologies, Frances, Levačić i Mitchell (1991) plantegen l'existència de les següents categories en funció de la forma que adopten: 1) *Relacions de transacció*: els actors intercanvien el control sobre bens materials o simbòlics com, per exemple, un intercanvi de regals o de compres. 2) *Relacions de comunicació*: Els enllaços entre els actors són canals mitjançant els quals els missatges es poden transmetre d'un actor a un altre dintre d'un sistema relacional. 3) *Relacions que superen límits organitzatius*: Els lligams entre actors constitueixen la creació de subcomponents que els uneixen estructuralment, per exemple, la creació de consells de direcció amb dirigents compartits o l'entrada de polítics en organismes empresarials privats. 4) *Relacions instrumentals*: Els actors contacten amb altres en un esforç per assegurar-se bens, serveis o informacions. Aquest tipus de relació representa, com es veurà més endavant, un dels camps d'anàlisi on més s'ha incidit des de la perspectiva de les xarxes socials. 5) *Relacions sentimentals*: relacions en les que els actors implicats expressen els seus sentiments d'afecte, admiració, deferència, odi o hostilitat entre si. 6) *Relacions d'autoritat i poder*: relacions, sovint vinculades amb entorns organitzatius

formals i complexos, que inclouen els drets i les obligacions dels actors i la necessitat d'obeir determinades ordres sota un mandat jeràrquic. I 7) *Relacions de parentesc o família*: Relacions que segueixen un model diferenciat dels anteriors, en tant que indiquen posicions en relació amb rols familiars.

Aquesta distinció entre diferents tipus de relacions resulta rellevant per desenvolupar una anàlisi com la plantejada en aquesta recerca, en tant que es poden donar diferents tipus de relació de manera simultània, el que ajuda a configurar i donar sentit a l'entramat final de la xarxa conjunta. De totes maneres, les relacions per interès seran un dels eixos d'anàlisi sobre els que es desenvoluparà la recerca, en tant que les associacions veïnals estudiades representen un model organitzatiu destinat a defensar els interessos dels veïns i veïnes dels barris als que representen. En aquest sentit, una de les funcions bàsiques dels presidents i presidentes de les associacions suposa exercir de semi-elits polítiques que actuen com a ascensors de necessitats entre la ciutadania i les elits institucionals, tal i com defineix Etzioni-Halevy (1993), i que competeixen per l'arribada de recursos públics a les seves zones d'actuació, el que hauria d'incorporar un cert grau de racionalitat relacional que els permeti teixir xarxes favorables per la consecució dels seus objectius.

Si seguim aprofundint en l'anàlisi de les relacions socials, podem distingir, en funció de la forma com es desenvolupen, entre díades i tríades. Aquesta distinció resulta interessant en tant que la forma d'abordar l'anàlisi d'una xarxa relacional permet extreure conclusions de diferent ordre.

En primer lloc, per díada es pot entendre una subxarxa de mida 2 que consisteix en un parell de nodes i els possibles lligams que s'estableixen entre ells (Wasserman i Faust, 1999). En relacions interpersonals aquest és un concepte fàcil d'aplicar i d'interpretar. Moltes de les relacions que desenvolupem tenen un component dual i recíproc que els dóna sentit (relacions de parella, d'amistat, etc.) o un component interessat que fa que les relacions diàdiques siguin incompletes (relacions d'intercanvi, aprofitament, etc.). Des de la perspectiva organitzativa aquestes relacions es poden donar, per exemple, tant a nivell de càrrecs directius de les organitzacions (el que, indirectament, vincula les organitzacions en el seu conjunt) com a nivell pràctic: formen una díada aquelles entitats que comparteixen una relació d'intercanvi com, per exemple, dues empreses que comercien entre sí per tal de buscar un benefici mutu. En el cas que ens ocupa, dues entitats que organitzen activitats de manera conjunta o que col·laboren en activitats de reivindicació l'una amb l'altra formen una díada que exemplifica la seva relació.

L'anàlisi de les díades d'una xarxa permet, doncs, detectar complicitats organitzatives que tenen o poden tenir la seva utilitat en el marc de l'acció social. Una acció col·laborativa permet accedir a recursos o resultats d'abast més ampli que una acció individualitzada. En aquest sentit, una díada és una forma de representació de l'existència de "amistat organitzativa". Per altre banda, una díada incompleta (aquella en que només un dels membres de la relació afirma tenir relació amb l'altra) pot denotar popularitat (o manca de) en el conjunt de la xarxa. Una entitat que afirmi tenir moltes relacions però que, en canvi, no siguin recíproques, pot conduir a pensar en relacions espúries o en entitats que intenten demostrar un pes relacional que no queda validat per les altres entitats. Per contra, una entitat que és esmentada per moltes altres sense que ella n'esmenti, pot

denotar lideratge o popularitat en el conjunt de la xarxa. Moltes entitats volen ser properes a ella, però aquesta proximitat es deu més a la voluntat d'altres que a la realitat acceptada per l'entitat.

En segon lloc, una anàlisi diferent deriva de la aproximació a les tríades. Aquestes són relacions entre tres i es poden definir com a subgrups de tres actors i les possibles relacions que es desenvolupen entre ells. De la mateixa manera que en el cas de les díades el nombre complet de possibles interaccions és tan sols de 4 (relació recíproca, relació de A cap a B, relació de B cap a A o absència de relació), en aquest cas, el nombre de possibles interaccions augmenta fins a 16, motiu pel qual es considera que *constitueixen els inicis d'una societat que és independent dels vincles d'una diada* (Kadushin, 2012:49). Una tríada, doncs, es revela com una estructura més complexa, en tant que augmenta el nombre d'actors en joc i les possibles combinacions de relacions entre ells. Un tercer agent, en una relació dual, pot fer el paper de mediador o de persona que es beneficia d'un conflicte entre altres dos. En aquest sentit, suposa un pas previ a l'anàlisi de xarxes en el seu conjunt.

Arran d'aquesta anàlisi de les possibles combinacions relacionals entre tres agents, s'han desenvolupat diferents propostes explicatives que donin informació sobre el funcionament de les relacions triàdiques. Així, s'han definit estructures de balanç estructural entre tres membres, donant lloc a la "hipòtesi de l'equilibri estructural". Aquesta hipòtesi planteja quines són les situacions d'equilibri en relacions triàdiques: si les tres relacions són positives entre si o si dues són negatives i una d'elles és positiva (Heider, 1946). Aquest plantejament recull el que de manera intuïtiva s'entén com a "l'amic del meu amic és el meu amic" o "l'enemic del meu amic és el meu enemic", i que funciona en gran multitud de casos a nivell individual, però també a nivell organitzatiu, institucional i internacional. Ara bé, les anàlisis triàdiques són més complexes en tant que inclouen la vessant cultural i social, essent necessari incorporar aspectes d'anàlisi sociològica respecte dels continguts substantius de les relacions.

Ara bé, la proposta analítica del SNA no va dirigida a l'anàlisi de subgrups, sinó que pretén abordar la comprensió d'estructures de xarxa complexes i completes. Així doncs, l'anàlisi de díades i tríades cal emmarcar-la en una proposta analítica de grans estructures reticulars que permetin explicar fenòmens socials. D'aquesta manera, si bé des d'un nivell individual es poden extrapolar mecanismes de funcionament que aporten capacitat d'anàlisi respecte de les grans agrupacions de dades⁵, és necessari establir mecanismes i estratègies de treball per xarxes completes.

Amb aquesta finalitat, el SNA proposa una anàlisi completa dels següents elements, que cal que siguin interpretats tot complementant-los amb una avaluació qualitativa dels elements que formen una xarxa:

- 1) *Díades i tríades*: Tant a nivell quantitatiu com a nivell explicatiu, explicant el sentit que tenen en relació al funcionament de la xarxa.
- 2) *Densitat de la xarxa*: nombre de relacions existents sobre el nombre de relacions totals possibles. Cal entendre que una major densitat facilita la difusió d'informació, idees, contactes, malalties (molt utilitzat en simulacions epidemiològiques, per exemple) o

---

⁵Sobretot si tenim en compte la dificultat d'anàlisi i comprensió de les xarxes que disposen de grans acumulacions de dades i relacions

rumors, entre d'altres. La densitat d'una xarxa, doncs, és un concepte clau per entendre les estructures comunitàries, el suport social o la visibilitat.

3) *Forats estructurals*: anàlisi i sentit de les absències de connexió i detecció dels nodes claus que permeten la connexió del conjunt de la xarxa. Els forats estructurals permeten una aproximació a la competitivitat dintre de les xarxes (Burt, 1995), entenent que a) la competitivitat té més a veure amb l'estructura relacional que amb els atributs personals, ja que aquesta dóna a determinats actors oportunitats, especialment en contextos de relacions no compartides derivades d'un forat estructural; b) la competitivitat no és observada sinó que és emergent, en tant que el poder que deriva de les relacions es pot apreciar millor en contextos en que només un node té accés a determinats recursos estructurals degut a les seves connexions diferenciades; c) la competitivitat és un procés, no un resultat, i aquesta aproximació permet fer interpretacions sobre la competitivitat "en directe", no sobre els resultats de la mateixa "en diferit"; i d) la competitivitat és imperfecta i resulta de la llibertat, no només del poder, en tant que els actors estan constantment reubicant-se estructuralment per cerca noves oportunitats de desenvolupar els seus projectes, alterant els patrons de poder preexistents.

4) *Vincles febles*: Aquesta anàlisi descansa en la prèviament esmentada proposta de Granovetter (1973) respecte de la importància dels enllaços febles com a transmissors d'informació nova i diferenciada. Si assumim com a certa la idea de l'homofília relacional (tendim a relacionar-nos amb persones que són com nosaltres), els enllaços febles juguen un paper important en tant que ens faciliten, mitjançant persones amb les que no tenim una relació forta i, per tant, no tenen per que ser homofíliques, coses diferents a les que ens ofereix la nostra xarxa més propera. Aquests vincles febles, també, permeten connectar xarxes diferents i a integrar-les dintre del mateix sistema. Una anàlisi qualitativa dels enllaços febles dintre de les xarxes pot aportar idees rellevants sobre el sentit de les estructures relacionals observades i complementar-se amb l'anàlisi del forats estructurals.

5) *Centralitat*: L'anàlisi de la centralitat o "popularitat" d'un node es desenvolupa a partir del recompte de relacions existents i del seu grau d'intermediació (importància relativa d'un node en relació amb el nombre de vegades que cal passar per ell per accedir a altres nodes). Aquesta és una anàlisi interessant des de la perspectiva de l'anàlisi organitzativa, en tant que la centralitat i el lideratge no sempre s'han de manifestar de la mateixa manera en funció del tipus de model organitzatiu existent. Una posició central d'un node en una xarxa implica una menor distància⁶ per accedir a la resta de nodes de la mateixa i, per tant, una millor comunicació o influència respecte dels demés.

6) *Homofília*: Si bé l'anàlisi de xarxes ofereix diverses possibilitats d'anàlisi en funció de la metodologia emprada⁷, hi ha un element que és comú a tots les anàlisis: l'estudi de les seves relacions homofíliques. Les relacions no solen ser aleatòries i sol haver-hi elements o vincles d'unió lògics entre els nodes, formant estructures en xarxa (Sanz Menéndez, 2003). Aquests poden respondre a principis de proximitat física o social (sigui per que comparteixen interessos, activitats, vinculacions polítiques,...) i permeten detectar rols dintre de les xarxes. Cada rol, d'altra banda, va associat a un tipus d'activitats determinades: no serà la mateixa tasca d'aquell que desenvolupa unes relacions molt localitzades i, per tant, orienta la seva activitat cap al seu barri i els seus associats (en el cas de les associacions de veïns) que aquell que desenvolupa relacions verticals orientades al

---

⁶La distància entre dos nodes seria la longitud del camí més curt que uneix dos nodes a partir de les connexions existents en la xarxa. Aquesta mesura serveix per mesurar la centralitat en tant que aquesta no prové únicament del nombre de connexions directes de l'individu, sinó també de la rellevància de les seves connexions en relació a la resta de la xarxa analitzada.

⁷Es poden desenvolupar anàlisis de poblacions amplies (una ciutat, una població indeterminada) o reduïdes (escollir persones amb característiques comuns o que ocupin un determinat espai, com un aula, per exemple) o, també, anàlisis d'individus, organitzacions, estats,...

món de la política. La detecció de lideratges en xarxes organitzatives, per exemple, té molta relació amb aquesta anàlisi, en tant que el líder no és aquell que disposa de més xarxa formal, sinó aquell que la complementa amb una forta xarxa informal mitjançant la qual obté l'accés a aquells recursos que, formalment, són més complicats d'accedir (Lazega i Pattison, 1999). Aquesta anàlisi es desenvolupa a partir de la combinació de les relacions descrites en la xarxa analitzada i una aproximació de caire qualitatiu on es descriu els tipus de relacions existents.

En la línia iniciada en el darrer punt de la proposta d'elements d'anàlisi de les relacions, el paper dels rols i les posicions en la xarxa és important per tal de determinar aspectes importants de la composició de la xarxa. Per una banda, hi ha xarxes que presenten rols que determinen la seva posició, el que s'anomenen "posicions identificades": en una xarxa familiar els rols de mare o fill determinen la posició i l'accés a uns determinats recursos; en una xarxa empresarial, el rol de cap o de treballador, actuen de la mateixa manera. En el cas que ens ocupa, si bé la gran majoria de nodes de la xarxa estan en condicions d'igualtat, hi ha tres nodes que, a priori, juguen un rol diferent en tant que són Federacions d'Associacions de Veïns i hom pot pressuposar tasques i funcions diferents derivades de la seva condició. Una de les anàlisis a desenvolupar, doncs, guarda relació amb la diferència en el rol d'aquests tres nodes i com cadascun d'ells els representa.

Per altre banda, un segon tipus d'anàlisi dels rols deriva no d'aquells que són previstos i determinats socialment (parentesc, jerarquia) sinó de l'estudi d'aquells que es construeixen socialment (lideratge, incidència política) a partir de la negociació d'aspectes socials, culturals o econòmics derivats de la interacció social. Aquesta anàlisi permet, per exemple, determinar les posicions de poder i d'estatus dintre d'una xarxa. Una posició jeràrquica pot desembocar en una estructura piramidal en la que una persona pot tenir ascendència sobre altres que s'autobiquen en una posició secundària. Pot perfectament succeir que les estructures piramidals de jerarquia no mostrin una forma clarament detectable (amb absència de relacions horitzontals entre els diferents nivells), fent-les difícils de detectar. Ara bé, aquest fet no nega la seva existència, però probablement cal buscar altres formes d'interpretar la xarxa com, per exemple, afegint informació qualitativa en relació als fluxos d'informació o de poder.

En el cas que ens ocupa, el fet que coexisteixin estructures informals de relació (xarxa) amb estructures formals (federacions) permet plantejar tres conjunts de dades que resultaran oportunes de comparar per determinar les diferents formes de lideratge existents. D'altra banda, cal pensar que aquests lideratges que s'interpretaran a nivell teòric poden tenir, també, un impacte a nivell polític: cal pensar que dels quatre presidents de federacions d'associacions de veïns que hi ha hagut des de l'any 2010 (dos presidents a la Federació de Llevant, un a la FAVT i un a la Segle XXI), tres van formar part de llistes electorals i dos d'ells van accedir al càrrec de regidor, i el quart va liderar un moviment polític amb la intenció de participar, també, en les eleccions, tot i que finalment no es va consolidar.

En una línia analítica diferent, el SNA planteja estratègies d'economia de la informació per tal de reduir la complexitat de les grans xarxes i fer-les comprensibles a nivell interpretatiu. Amb aquest propòsit planteja formes de segmentació de les xarxes en funció

a les característiques relacionals i individuals dels diferents elements que les formen. Amb aquest objectiu, cal fer una distinció important entre el que es coneix com a posicions EMIC i ETIC, derivades del llenguatge de l'antropologia (Stein i Rappaport, 1986). Les posicions EMIC són aquelles que es poden interpretar a partir del sistema cultural i social en el que es troben inserides (pare, professora, presidenta,...); mentre que les posicions ETIC serien aquelles que es podrien identificar a partir de la seva observació (rols adscrits prèviament sinó assignats en funció del desenvolupament social). De la mateixa manera, els grups EMIC són aquells que es poden reconèixer prèviament degut a l'autoadscripció de les persones que en formen part (Federació d'AV, membres d'un club); mentre que els grups ETIC deriven d'altres dinàmiques relacionals (camarilles, conglomerats, cliques, cercles,...).

L'objectiu final d'aquesta aproximació és dividir i segmentar xarxes denses i complexes per tal de detectar els components interns que les formen a partir de la proximitat o cohesió dels seus membres i la seva semblança estructural. Aquests dos elements permeten detectar, en xarxes aparentment homogènies i contínues, elements que permetin una anàlisi separada del soroll conjunt i es pot desenvolupar procedint a la detecció de 1) Camarilles o conglomerats, grups de nodes interconnectats entre si, traduint unes sub-estructures organitzatives completes en sí mateixes, és a dir, en que la relació és total; i 2) Modularitats, aproximació emprada per grans xarxes que compara el nombre de connexions dintre d'una comunitat amb el nombre d'una xarxa aleatòria equivalent que no tingui una estructura comunitària.

Una altra forma és aproximar-se a la fragmentació de xarxes a partir de les idees de equivalència i similitud estructural, és a dir, examinant les relacions d'un node en concret amb la resta i buscant paral·lelismes amb altres nodes i les seves relacions. Aquest procés es coneix com a modelització de blocs (White et al, 1976) i permet desenvolupar anàlisis de centre-perifèria que poden resultar interessants per detectar elits, conflictes o polaritzacions. Suposa una extensió de la proposta de la equivalència estructural al conjunt de la xarxa i ajuda a dividir xarxes en grups per facilitar-ne la posterior comparació.

L'anàlisi de la densitat i dels forats estructurals, entesos com aproximacions analítiques diferenciades, persegueixen objectius diferents. L'anàlisi de la densitat, per la seva banda, ajuda a entendre la confiança que un actor projecta sobre el conjunt de la xarxa. En grups amb forta densitat, la confiança recíproca tendeix a ser més gran i permet accions conjuntes, el que implica que la seguretat del grup tendeixi a augmentar. Cal pensar que la cerca de seguretat i d'eficàcia són dos dels elements centrals de la creació de relacions socials: tendim a relacionar-nos per obtenir seguretat en el que fem o bé per ser més eficaços en la consecució dels nostres objectius. Aquests dos elements no són excloents i poden tenir un impacte important en la reproducció d'estructures de funcionament, copiant els models que considerem exitosos per incrementar la seguretat i eficàcia del nostre projecte (individual o col·lectiu/organitzatiu). L'anteriorment mencionada anàlisi dels forats estructurals té més a veure amb la cerca d'eficàcia. Un forat estructural seria, en paraules de Burt (1995:18) "*the separation between non redundant contacts*", és a dir, aquell forat en una xarxa que deriva del fet que hi ha diferents subxarxes connectades amb un node en concret però desconnectades entre si. Aquesta situació, com s'ha comentat

anteriorment dóna una gran importància al node intermediari, situant-lo en una situació de privilegi per a la seva projecció individual, si sap gestionar bé aquestes relacions.

En aquest sentit, beneficiar-se d'una posició connectada en un escenari desconnectat (buit estructural) dóna un gran poder a la persona que ocupa aquesta posició i l'afavoreix (està millor situat per a beneficiar-se de la informació i el control que la xarxa pot proporcionar (Burt, 2000)). La mediació afavoreix al mediador, en tant que node pel que circula la informació. La persona que inverteix temps en construir relacions entre persones o actors diferents, aconsegueix recursos valuosos en entorns organitzatius (ascensos o beneficis individuals o col·lectius) ja que té accés a més informació.

En el cas que ens ocupa, la posició de president/a d'una associació de veïns permet cobrir un forat estructural entre el veïnat, com a actor col·lectiu i indeterminat, i la política. Entenent les AV com a sub-elits que connecten veïns i institucions, la cerca de beneficis pel barri al que es representa descansa en el desenvolupament de la tasca de l'AV: un president/a efectiu pot emprar la força "invisible" del barri per aconseguir fer pressió a les institucions i reportar beneficis al barri. Des del punt de vista individual, el/la president/a de l'AV pot beneficiar-se de determinats aspectes derivats de la posició que ocupa. Una persona amb contacte amb veïns/es, polítics i amb projecció sobre les associacions de veïns pot esdevenir un perfil interessant en l'àmbit polític. Des del punt de vista de la xarxa conjunta d'AV, la cerca per ocupar forats estructurals i aglutinar contactes diferenciats promou la competitivitat entre els diferents actors de la xarxa i pot ajudar a entendre els lideratges veïnals a nivell de ciutat (no de barri) i la fragmentació de la xarxa en subxarxes diferenciades (estructurades en federacions, en aquest cas). Seguint la lògica dels forats estructurals, com més forats estructurals tingui una xarxa, més capacitat negociadora i intermediadora té l'actor que els uneix. Com més xarxes sigui capaç de connectar un individu, més interessant és el seu perfil i més beneficis en pot treure, tal com Burt (1993:77) esmenta, *given two networks of equal size, the one with more nonredundant contacts provides more benefits*.

Tal com s'ha dit, aquest principi és interessant de cara a la comprensió de l'associacionisme veïnal. Una de les variables d'anàlisi de l'associacionisme veïnal té a veure amb l'impacte de la política en el mateix en un doble sentit: d'una banda, com la política influeix, modela i configura la vida associativa de la vila; de l'altre, com els i les presidents incorporen la dimensió política a la seva tasca. L'existència d'estratègies de projecció individual dintre de l'entramat associatiu són, en primer lloc, respectables (l'autor no vol desprendre cap judici de valor envers les motivacions individuals de cada president/a, des de la posició estrictament científica, la creació d'una estratègia de promoció personal utilitzant el moviment veïnal com a trampolí és només una més de les possibilitats existents), i en segon lloc, difícils de detectar si no hi ha una manifestació explícita. Fins i tot en els casos en que una persona salta a l'arena política (amb càrrec o en llistes) des d'una associació de veïns, són tan nombrosos els possibles elements paral·lels que poden conduir a aquesta situació que resulta impossible reduir-los a una sola dimensió.

No obstant, l'escenari associatiu és un espai que pot convidar a la creació conscient d'estratègies en ambdós sentits. Si hom revisa la història del moviment veïnal pot

comprovar com, des de les primeres eleccions municipals, la presència de presidents/es en les llistes de partits (o, fins i tot, mitjançant la creació de partits propis) ha estat una habitual⁸. En direcció contrària, la presència de regidors o membres de partits polítics en càrrecs de direcció d'associacions ha estat, i és, també constant. Sembla, doncs un terreny abonat per l'intercanvi de rols, deixant clara la dimensió política de l'associacionisme veïnal.

Centrant aquesta mirada únicament en la dimensió individual (el/la president/a), una utilització interessada del càrrec (dels forats estructurals que es connecten) pot facilitar l'accés a posicions de responsabilitat. La tasca de les AV es pot dividir en tres nivells: 1) A nivell veïnal, treballant relacions de base; 2) a nivell associatiu, treballant aspectes relacionals amb iguals; i 3) a nivell polític, a nivell relacional amb les elits institucionals. La combinació exitosa i equilibrada d'aquests tres nivells de treball suposen l'ideal de la tasca veïnal i dibuixen el perfil simbòlic del líder veïnal que representaria als seus veïns i veïnes, que teixiria relacions i que portaria a que aquesta persona fos un actor molt atractiu des de l'esfera política tant per la seva vàlua com per la seva capacitat d'incidència pública. No obstant, en determinats casos, pot succeir que la necessitat de trobar lideratges ciutadans o la voluntat de promocionar-se políticament portin a la reducció de la tasca veïnal al nivell de relació política.

En aquest sentit, considero que el rol del president/a és central per a determinar, tant l'abast real de la tasca que desenvolupa l'associació, com per entendre les potencialitats de la posició que juguen els i les presidentes com a intermediadors entre el veïnat i els àmbits de decisió política. Els presidents/es disposen d'una posició que els polítics no tenen: un paper intermig que ocupa un espai molt preuat. Tal com esmenta Pfeffer (2009:25), *people who occupy bridging positions between two otherwise unconnected or, at very best, weakly connected networks can reap the benefits of brokerage by bringing together resources, and mediating the interests and objectives of the two separate networks*. En aquesta situació, la tasca potencial que es pot desenvolupar és molt gran per als veïns i veïnes, però també obre un espai de benefici molt gran per als presidents i presidentes. Si aquests tenen voluntat d'accedir al món polític, el món veïnal és un escenari que pot resultar interessant tal i com demostra el salt habitual de dirigents d'AV a la política representativa.

Tal i com s'esmentava anteriorment, les relacions en xarxa es poden entendre des de dues postures diferents: la cerca de la seguretat (xarxes homogènies i basades en la confiança) o d'efectivitat (xarxes menys connectades i amb forts lideratges que aprofiten forats estructurals). Les xarxes de seguretat dipositen la confiança en el conjunt de la xarxa, les xarxes d'efectivitat descansen en el recolzament a un dels membres. Tal i com es desprèn de les paraules de Kadushin (2012), la cohesió proporciona l'accés als recursos necessaris; els forats estructurals permeten crear canvi i moviment, ja que faciliten l'enfrontament entre persones. La proximitat (cohesió) fa més fàcil les activitats que desenvolupen als actors de la xarxa, la intermediació (forat estructural) facilita la cerca d'avantatges de sortir del "cercle de confiança" i incorporar idees noves (Burt, 2005).

---

⁸Tan sols entre les persones entrevistades en aquesta recerca hi ha 4 presidents/es que han ocupat càrrecs de regidor/a a l'Ajuntament (en la legislatura actual i/o en legislatures passades), 10 que han format part de llistes i 13 que formen o han format part d'un partit polític.

A mode de resum, l'objectiu de l'aplicació del SNA en l'estudi de les organitzacions és descriure l'estructura relacional d'una determinada organització (o d'un conjunt d'organitzacions), és a dir, d'un sistema social relacional. En primer lloc, cal identificar els actors i, posteriorment, conèixer les relacions que s'estableixen entre ells. El diagrama resultant ens ofereix un coneixement intuïtiu de la forma i densitat de la xarxa intra o interorganitzativa. La posició dels actors dintre de la xarxa informa, també, de la segmentació dels "actors estructuralment equivalents", fet que denota l'existència d'una jerarquia de posicions dintre de la xarxa. El SNA és una eina eficaç per obrir noves perspectives en l'anàlisi organitzativa i es pot emprar tant a escala interna de la pròpia organització (estudis intraorganitzatius) com a escala de les relacions entre organitzacions (estudis interorganitzatius), i, en ambdós casos, en problemàtiques molt diversificades. Cal tenir en compte que, actualment, el descobriment i la innovació són atributs de grups o organitzacions, més que no pas d'individus. Els grans avenços deriven del treball en cercles cooperatius (Uzzi, 1996).

Integració de les perspectives relatives als moviments socials i a les organitzacions.

Tal i com ja s'ha esmentat anteriorment, l'objectiu d'aquest marc teòric no és desenvolupar un resum detallat de totes les perspectives existents en relació amb l'objecte d'estudi, sinó la creació d'un marc que permeti un millor coneixement de l'objecte d'estudi entenent els diferents elements que el formen. Així doncs, s'ha proposat un debat teòric al voltant de les dues perspectives centrals a partir de la qual es pot abordar l'objecte d'estudi: la sociologia dels moviments socials i la sociologia de les organitzacions. Aquesta combinació teòrica pretén aportar una visió diferent en l'estudi del moviment veïnal.

Ens ha resultat coherent vincular l'origen de l'associacionisme veïnal i les seves dinàmiques en el marc dels moviments socials, motiu pel qual s'han descrit les principals perspectives teòriques que han treballat en aquest àmbit. Al mateix temps, hem cregut pertinent entendre-les com a organitzacions, en tant que disposen dels elements constitutius formals de les organitzacions. Per aquest motiu, també, s'ha desenvolupat una revisió de les principals teories que aborden aquest tema.

L'objectiu d'aquest darrer apartat és la cerca dels punts de contacte entre ambdues disciplines. D'aquesta manera, partint d'un punt d'origen comú, es desenvoluparà una revisió de les diferents evolucions experimentades per la SMS i la SORG, subratllant algunes idees interessants a ser tingudes en compte en l'anàlisi de les dades obtingudes, i concloent amb alguns punts que vinculen ambdues disciplines actualment. Si bé algunes idees anteriorment descrites tornaran a aparèixer al text, la finalitat és establir un diàleg entre els conceptes dels dos àmbits de coneixement.

El primer element a considerar és la font comuna que motiva la recerca tradicional des de la SMS i la SORG. Cal pensar que el punt de partida d'ambdues és la voluntat de comprendre l'acció col·lectiva, és a dir, *the action taken by a group (either directly or on its behalf through an organisation) in pursuit of members' perceived shared interests* (Marshall, 1998), des dels seus orígens fins les seves conseqüències. Tal i com descriuen Weber i King (2014), la distància entre ambdues aproximacions sociològiques s'ha mantingut allunyada intel·lectualment, ja que cadascuna ha partit d'un punt diferent respecte de la mateixa idea, i que han tingut referents teòrics diferents, fet que ha facilitat el seu aïllament tradicional. La recerca sobre moviments socials, des de l'òptica nord-americana, havia estat centrada en l'anàlisi del comportament col·lectiu, tot agrupant els moviments socials amb altres formes d'expressió col·lectiva com poden ser els aixecaments, les manifestacions, els motins o les bandes. Des de la perspectiva europea tradicional, tal i com s'ha descrit anteriorment, la SMS ha navegat entre els conflictes al voltant del món del treball i la recerca sobre els nous moviments socials. La recerca sobre organitzacions, per la seva banda, s'ha dedicat tradicionalment a l'anàlisi de les organitzacions formals tot seguint el camí traçat per l'obra de Max Weber.

D'aquesta manera, tal i com assenyalen Weber i King, la SMS als USA partia d'una premissa fundadora: el comportament col·lectiu implicava *la subjugació de la individualitat en col·lectius majors, en grups de valors que, en general, eren vistos com a menys racionals i civilitzats* (p. 488). Al mateix temps, la SORG partia d'una premissa fundadora similar: *la*

subjugació de la individualitat en regles impersonals i racionals i jerarquies burocràtiques (p. 488). Aquests dos punts de partida, tot i les diferents aproximacions seguides posteriorment, configuren un focus d'interès comú: la recerca al voltant de com el comportament individual es transforma en contextos col·lectius.

Els mateixos autors desenvolupen una anàlisi dels principals punts en que ambdues perspectives proposaven visions contraposades o camps d'anàlisi de la realitat social diferenciats, que queden recollits en el resum següent:

SMS:

- L'acció col·lectiva és desenvolupada pels moviments socials i és vista com a irracional, espontània, emergent i emocional (Blumer, 1953, Smelser, 1963, Turner i Killian, 1957).
- Els moviments socials s'entenen com a elements disruptius respecte de l'ordre social, proposant alteracions de l'estatus quo.
- Els moviments socials s'observen com a fenòmens efímers, desviats i potencialment destructius (Couch, 1968).
- La recerca sobre moviments socials s'orienta cap a la comprensió dels processos afectius i grupals que sustenten la creació de consciència individual i solidaritat grupal (Blumer, 1953, Turner i Killian, 1957).

SORG:

- L'acció col·lectiva és desenvolupada per les organitzacions i s'entén com la persecució racional de finalitats col·lectives dintre del sistema burocràtic (Crozier, 1964, Gouldner, 1954, Weber, 1947).
- Les organitzacions formals són vistes com a elements de dominació social i que promouen l'estabilitat o continuïtat del sistema.
- Les organitzacions formals són enteses com a elements organitzats, inductors d'estabilitat i funcionals.
- La recerca sobre organitzacions estudia com es desenvolupen les relacions jeràrquiques, l'autoritat i l'especialització de rols, i com condueixen a la integració d'individus i grups en estructures col·lectives i racionals (Parsons i Smelser, 1956, Weber, 1947)

Aquesta visió es manté, sense gaires alteracions, des dels primers passos de les subdisciplines fins l'arribada dels anys 70. Durant aquest període, les organitzacions i els moviments socials són vistos com a elements diferenciats que s'analitzen emprant teories, conceptes i recerques diferenciades. Tal com s'ha assenyalat anteriorment, la dècada dels 70 suposa el sorgiment de noves formes de mobilització social que ajuden a trencar la visió de l'acció col·lectiva com a irracional i reactiva, substituint-la per una visió de les mateixes com a accions col·lectives que persegueixen finalitats estratègiques i propositives, el que implica una reformulació de les teories sobre els moviments socials sobre 3 eixos:

- 1) Les idees al voltant de les "multituds i els disturbis" són substituïdes per idees al voltant d'organitzacions i recursos com a mecanismes primaris del comportament col·lectiu. Aquesta visió encaixa amb l'anteriorment comentada perspectiva de la Teoria de Mobilització de Recursos, qui dibuixa uns moviments socials que incorporen dimensions organitzatives a la seva competència per recursos. Així, per exemple, una SMO (Social Movement Organization) és *a complex, or formal, organisation which identifies its goals with the preferences of a social movement or a countermovement and attempts to implement those goals* (McCarthy i Zald, 1977:1218). Aquestes SMO formen part de les Indústries de Moviments Socials, que serien una analogia organitzativa del moviment

social, tal i com també subratllen Von Eschen, Kirk i Pinard (1971) en parlar de les subestructures polítiques dels desordres polítics.

2) Els científics socials comencen a parar atenció als càlculs estratègics dels moviments socials per tal d'optimitzar la seva efectivitat en la incorporació de nous membres i les seves expectatives d'èxit polític. Aquesta visió resulta significativament propera a la idea d'isomorfisme proposada per Powell i DiMaggio (1983), en descriure les estratègies de replicació estructural produïdes en la cerca de l'èxit organitzatiu. Per altre banda, tal i com s'explica anteriorment, Tarrow (1997) vincula el sorgiment de moviments socials amb determinats moments i contextos que n'afavoreixen l'aparició, i McAdam (1999) defineix les oportunitats polítiques com els incentius que els actors incorporen i que, finalment, faciliten el sorgiment de models d'acció col·lectiva i de cooperació. Els moviments socials, doncs, deixen de ser tan sols reaccions irracionals davant de la realitat, per ser, també, accions racionals coordinades que seleccionen les estratègies més adequades per a assolir els seus objectius. Si es realitza una comparació amb fenòmens organitzatius contemporanis, ho pot traçar certs paral·lelismes entre aquestes idees i l'organització "Assemblea Nacional Catalana" o el partit polític "Podemos", per veure com, d'una banda, la situació estructural de l'Estat espanyol posa una llavor que en facilita el cost d'oportunitat i, per altre banda, com el creixement d'ambdós fenòmens organitzatius ha seguit una estratègia intel·ligentment traçada amb la finalitat d'assolir uns objectius ben determinats, emprant eines que vinculen racionalitat organitzativa i força social derivada d'un moviment social que recolza la proposta transformadora.

3) Els investigadors paren atenció a la dimensió cultural dels moviments socials, substituint els enfocaments anteriors que es centraven, de manera pràcticament inevitable, sobre la distribució dels recursos materials i la dominació política subjacent. Les transformacions socials esdevingudes permeten una major porositat de la vida individual i, com a resultat, una major penetració d'esferes públiques i polítiques (estat i mercat) en la vida individual i a l'inrevés.

De la mateixa manera que durant la societat industrial, la producció en massa premiava el consum estandarditzat, la societat posterior als anys 70 inicia una deriva cap a l'augment de la singularitat en tots els aspectes de la vida. En aquest sentit, en relació amb el mercat, Veltz (2000) planteja que l'arribada d'una nova revolució industrial en el sí del sistema capitalista promou un nou model productiu on la renovació ràpida del producte i la necessitat de generar dependència respecte de les empreses venedores de producte (fidelització) trenquen amb la homogeneïtzació social del període industrial. De forma paral·lela, en relació amb les institucions, aquestes comencen a aproximar-se a la biografia de l'individu per tal de personalitzar l'ajuda que aquest necessita. Aquest procés discorre, també, paral·lel a la renovació teòrica de les ciències socials, donant lloc a la creació d'un cos de pensament al voltant de la individuació (Martuccelli, 2005), replantejant les formes com les institucions o la societat deixa de transmetre de manera harmoniosa les normes d'acció social, corresponent als individus la funció de donar sentit, gràcies a l'expansió de la reflexivitat, a les seves trajectòries individuals (Beck, 2001; Giddens, 1991; Dubet, 1994; Bauman, 2001).

Un dels elements que facilita aquesta imposició de la individualitat i la singularitat i, ahora, el salt a l'esfera pública de dimensions i pràctiques privades com el consum o la vida personal, és la generalització de processos comunicatius massius. El posicionament dels mitjans de comunicació en el centre de la societat col·labora, de manera inevitable, en

la creació de marcs culturals que condueixen a la creació i comprensió de moviments socials i dels seus resultats (Benford i Snow, 2000b).

Al mateix temps que la SMS transforma o amplia la seva perspectiva, des de la recerca en organitzacions es produeix una renovació temàtica que propicia un augment de l'interès pels fenòmens que succeeixen fora de les organitzacions. Weber i King (2014) esmenten les aproximacions de Hannah i Freeman (1977) a la ecologia poblacional, les teories neoinstitucionals de DiMaggio i Powell (1983) i de Meyer i Rowan (1977) o les teories de la dependència dels recursos de Pfeffer i Salancik (1978) com a exemples de l'obertura de l'enfocament en l'anàlisi organitzativa. No obstant, tal i com els mateixos autors assenyalen, aquesta obertura no arriba a ser suficient per a integrar dimensions no organitzatives i, sovint, es queda al nivell de les relacions interorganitzatives, tot i que acaba incorporant aspectes externs coincidents amb els que es tracten en l'àmbit dels moviments socials: la influència dels aspectes culturals i dels recursos disponibles.

En aquest sentit, de la mateixa manera que anteriorment s'esmentava com la dimensió cultural de l'anàlisi dels moviments socials facilitava la inclusió de dimensions lligades al mercat i la societat civil en la seva anàlisi, la perspectiva cultural de l'anàlisi organitzativa, sobre la base de la lògica de l'isomorfisme, obre la porta a la creació de ponts de diàleg entre ambdues vessants de la recerca sociològica.

Tal com Weber i King (2014) relaten, és sobre aquesta base que els primers autors comencen a desenvolupar estudis combinant les perspectives de les organitzacions i els moviments socials. Clemens (1993, 1997) investiga sobre les bases del canvi i la transformació a partir de la creació d'estructures organitzatives innovadores tot emprant una aproximació mixta entre la teoria dels moviments socials i el nou institucionalisme organitzatiu. Soule (1997; Strang i Soule, 1998) explica l'expansió del repertori d'acció estratègica dels moviments socials a partir de models de difusió. Fligstein i McAdam (2012) comencen a dibuixar la idea dels "camps estratègics d'acció" a partir de integrar aspectes de la teoria dels moviments socials i de l'anàlisi organitzativa per dibuixar actors que rivalitzen pel poder creuant diferents dimensions culturals i polítiques. Des del costat organitzatiu, Davis i Thompson (1994; Thompson i Davis, 1997) es recolzen en la teoria dels moviments socials per explicar el creixement de l'activisme dels stakeholders i el seu efecte sobre el canvi en la governança corporativa; mentre que Zald, Morrill i Rao (2005) plantegen que les organitzacions s'han d'entendre com si fossin entitats polítiques i que, per tant, l'aplicació del pensament vinculat als moviments socials pot ajudar a entendre els canvis que s'esdevenen tant al mercat com en les pròpies organitzacions.

Fligstein i McAdam (Fligstein, 2001; 2011; 2013; Fligstein i McAdam 2012) tal i com s'ha suggerit anteriorment, plantegen un marc teòric interessant per a l'anàlisi dels moviments socials i les organitzacions en el context de la disputa per l'assoliment dels seus objectius. Els Camps d'Acció Estratègics (CAE, en endavant) es defineixen com a unitats fonamentals de l'acció col·lectiva en la societat, podent ser entesos com un mesonivell social en el que el actors (individuais o col·lectius) estan en sintonia i interactuen sobre la base del coneixement compartit (que no acordat o consensuat) sobre els objectius del camp, la forma de relacionar-se amb els altres i les normes de l'acció legítima. Un camp estable, en

conseqüència, és aquell en que la majoria d'actors són capaços de reproduir-se a si mateixos, i al camp en el seu conjunt, durant un determinat període de temps.

Des de la seva perspectiva, tots els actors col·lectius (organitzacions, cadenes de producció, moviments socials, sistemes de govern) estan formats i formen CAEs. Quan aquests camps s'organitzen de manera burocràtica jeràrquica, el sistema vertical resultant pren la forma metafòrica d'una nina russa, en que els camps es solapen un dintre de l'altre i cada nivell forma un mesonivell susceptible de ser analitzat de manera separada. En aquest context, els diferents enllaços existents entre els diferents nivells del Camp resulten importants per a entendre la interdependència que s'estableix entre ells i és, alhora, font d'estabilitat o de canvi.

Altres autors també s'han aproximat a aquesta idea de CAEs, definint-los de manera similar: des dels "sectors" de Scott i Meyer (1983) a les "indústries dels moviments socials" de McCarthy i Zald (1973) passant pels "camps organitzatius" de DiMaggio i Powell (1983), els "jocs" de Scharpf (1997), els "camps" de Bordieu i Wacquant (1992), les "xarxes" de Powell et al. (2005), els "dominis polítics" de Laumann i Knoke (1989) o els "sistemes i subsistemes polítics" de Sabatier (2007).

Aprofundint en la idea dels CAEs, aquest configuren espais socialment construïts en que els actors competeixen pels recursos i presenten tres aspectes bàsics a prendre en consideració:

- La seva pertinença és més subjectiva que objectiva: no tots els membres que formen part d'un grup determinat formen part d'aquesta arena de competició de la mateixa manera. Aquesta idea resulta atractiva per desenvolupar una anàlisi com la proposada en aquesta recerca. Si assumim que l'entramat d'associacions de veïns de la ciutat de Tarragona forma un CAE i revisem les diferents entitats que en formen part, o que n'han format part en el passat, hom pot comprovar com existeixen diferents nivells de conflictivitat o reivindicació política o de pertinença a estructures de conflicte, bé sigui intern al propi col·lectiu d'associacions o extern en relació amb les institucions públiques.
- Els límits de la pertinença al CAE són poc clars i les posicions, tant dels actors individuals com col·lectius, són susceptibles de canviar. Aquest canvis poden provenir de canvis de posició o relacions o sigui per que s'activen temporalment mecanismes de solidaritat o defensa derivats d'algun conflicte d'afectació directa.
- Finalment, aquests camps constitueixen un seguit de "coneixements" compartits pels seus membres, definits per Friedland i Alford (1991) com a "lògiques institucionals". Aquests coneixements es poden dividir en 4 categories:
  - Coneixement general compartit i consensuat sobre el que succeeix al camp.
  - Coneixement sobre els patrons de distribució de poder entre els actors que configuren el camp: assumpció que hi ha actors més i menys poderosos i, com a resultat, dels rols que ocupa cadascú en el camp.
  - Coneixement compartit sobre la naturalesa de les "regles del joc" que regeixen el camp, ajudant a definir quins són els comportaments legítims i a interpretar-los.
  - Interpretació de les actuacions estratègiques que desenvolupen la resta d'actors en la cerca dels seus objectius

El fet de compartir un camp d'acció estratègica, uns objectius i uns coneixements relativament generalitzats facilita la interpretació col·lectiva de l'acció desenvolupada i

genera l'adopció de determinades actituds en resposta a les actuacions dels demés, creant moviments d'acceptació o d'oposició que ubiquen als diferents membres del camp i que són susceptibles de transformar-se.

En la definició de CAEs, Fligstein, i McAdam detecten diferents perfils constituents dels mateixos, en concret, afirmen que estan formats per la dualitat titulars/desafiadors i les unitats de governança. La distinció entre titulars i desafiadors ha estat prèviament tractada des de l'anàlisi dels moviments socials (Gamson, 1975). Els titulars són aquells que disposen de gran influència sobre el conjunt del camp i que aconseguen que els seus objectius, perspectives i interessos s'imposin sobre els altres. Els desafiadors, per la seva banda, ocupen posicions perifèriques i tenen menor influència sobre el conjunt. Al mateix temps que reconeixen el predomini dels titulars sobre el camp, plantegen i, sovint, articulen formes de funcionar alternatives. Això no implica que, forçosament, hagi d'existir un conflicte obert entre ells, ja que els desafiadors sovint accepten les desiguals regles de joc i les aprofiten, mentre esperen que es creïn les condicions per desafiar l'estructura del sistema.

En segon lloc, molts CAE tenen, també, unitats internes de governança (unitats que són internes al camp, no externes i vinculades a les institucions públiques), que funcionen segons les normes del sistema i que en garanteixen el seu funcionament i la seva reproducció. Aquestes unitats de governança donen suport als titulars de tres formes:

- Garanteixen la continuïtat en el funcionament del camp i alliberen les entitats dominats d'haver d'exercir el seu lideratge i gestió.
- Legitimen i naturalitzen les regles del joc
- Enllacen els membres del camp amb els agents externs

En certa forma, aquestes unitats de governança actuen com a defensores de l'estatus quo del camp i solen adoptar posicions conservadores en el moment en que el camp pateix una sotragada, en tant que defensen la conservació de l'estat inicial del camp.

La proposta analítica dels CAEs és particularment interessant, en tant que dibuixa una sèrie d'idees que poden observar-se en l'anàlisi del teixit veïnal tarragoní: la idea de CAE en sí i els diferents perfil d'agents interns al camp que dibuixa. Així, una revisió de l'evolució del teixit veïnal permet detectar perfils de titulars o desafiadors en el diferents agents que en formen part. La seva posició actual en aquesta dualitat ha de venir donada per l'anàlisi de les dades recollides en el treball de camp i per l'anàlisi de xarxes plantejat: els diferents agents que en formen part no plantegen la seva ubicació, sinó que defineixen i ubiquen a la resta de membres. A partir d'aquesta anàlisi es podran detectar els lideratges existents que donen sentit al teixit veïnal actual, formant els titulars, mentre que altres posicions o plantejaments derivats d'aquesta anàlisi han de determinar els que juguen el rol de desafiadors. Aquest segon terme, no obstant, no té per que implicar, com ja s'ha mencionat anteriorment, un desafiament real i conflictiu sobre l'estatus quo actual, sinó una posició i objectius alternatius als que actualment determinen i configuren el teixit veïnal. Per altre banda, les unitats de governança són clarament detectables en les diferents federacions de veïns existents a la ciutat, en tant que configuren un exercici d'autoregulació estructural del teixit veïnal, dotant-se d'estructures intermediadores entre

les entitats a nivell individual i les institucions públiques a les que es cedeix la representació de les associacions i una part de la gestió i la negociació amb el poder polític.

Seguint amb la idea de “camp” i reprenent un fil que s’ha suggerit anteriorment, Bourdieu i Wacquant (1992) també fan referència a aquest concepte per referir-se a *espais estructurats de posicions les propietats de les quals depenen de la seva posició en aquests espais i que poden ser analitzades de manera independent de les característiques dels seus ocupants (que estan parcialment determinades per elles)*. (Bourdieu, 1993:72) Tal i com expliquen Emirbayer i Johnson (2008) qualsevol camp ha de ser entès com la configuració de relacions existents no entre les entitats específiques que el formen, sinó entre els punts que les entitats ocupen en l’esmentada xarxa de relacions. Cada xarxa de relacions és una representació d’una estructura o d’un estat de les relacions de poder temporal, entenent que es tracta d’un procés de disputa de la dominació sobre l’esmentat camp. Els mateixos autors esmenten com els elements emprats en la disputa pel domini d’un camp organitzatiu són el desigual accés als recursos econòmics, al poder polític o a la informació (o als informants clau). Aquests elements permeten fer una distinció important entre l’estructura de distribució dels recursos i les *interaccions* entre organitzacions en l’esmentat camp, en tant que l’estructura té una permanència diferent que les xarxes de relacions a través de les que es manifesta⁹.

Un segon concepte important en l’aproximació Bourdiessiana per a entendre la configuració de les relacions de poder que implica l’estructura és la del capital. Cada camp disposa d’un capital diferent que regeix les relacions en el mateix, en una sort de *cercle hermenèutic en que per construir el camp, cal identificar les formes de capital específiques que hi operen, i per construir aquestes formes, cal conèixer la lògica intrínseca del camp* (Bourdieu i Wacquant, 1992:108). A aquest respecte, el concepte de capital simbòlic es concreta en una forma de capital que agrupa els diferents capitals (cultural, social, econòmic,...) en un camp en concret i que permet la distinció o la capacitat d’influència i de configuració de la realitat d’un (o uns) actors sobre la resta de membres d’un camp. Aquesta forma de capital està subjecte a les normes i patrons de funcionament de cada camp en concret, el que provoca que pugui ser diferent en cada camp i permeti desenvolupar anàlisis, per exemple, de classe social (Brunet i Morell, 1998), de poder i llengua (Boix-Fuster, 2004), o de institucionalització professional (Gimeno, 2009). Aquest capital, doncs, permet establir o detectar l’autoritat simbòlica (però real) que s’exerceix en el camp on s’ubica i que es concreta en formes de dominació i poder

Des d’aquesta perspectiva, en la pugna pel poder s’estableix una lògica dialèctica de la que deriven dues posicions: una estratègica conservadora que treballa per mantenir la jerarquia existent al camp que permet el manteniment o el reforç de les posicions dominants; i una estratègia subversiva que busca transformar els sistemes d’autoritat i les regles del joc del camp com una forma de beneficiar els seus objectius. En aquesta pugna,

---

⁹ Emirbayer i Johnson també critiquen una part important de la recerca efectuada en l’àmbit de les organitzacions i orientada a l’anàlisi de les relacions entre elles per menystenir el poder de l’estructura i fixar-se, únicament, en les relacions del moment, sense pensar que aquestes deriven d’una estructura de poder subjacent. Es critica, doncs, que es dóna més importància als enllaços entre nodes que a la configuració de les posicions de la xarxa, s’observen massa sovint les interaccions i no es contempen els contextos, les regles i els rols que les sustenten.

els diferents actors del camp organitzatiu es distingeixen els uns dels altres per preses de posició simbòliques: accions, arguments, productes, etc. Aquestes preses de posició es troben restringides pel propi camp organitzatiu en el que es desenvolupa la lluita de poder, per l'espai de presa de posicions, i es troba en interrelació amb l'espai de possibles posicions. Tot i que aquest és una idea complexa, un camp organitzatiu disposa d'unes possibles posicions en les que es distribueixen els actors. Aquestes posicions poden canviar, però el camp les delimita. Només una transformació del camp obre la possibilitat a la creativitat organitzativa que deriva en la creació de noves possibilitats de posicions i, per tant, una redistribució de les posicions dels diferents actors.

Si fem una relectura històrica de l'associacionisme veïnal tarragoní podem veure com, en origen, es tracta d'un moviment orientat a la transformació social i la millora de les condicions de vida d'unes determinades zones de la ciutat, particularment, aquelles en que les condicions de vida són pitjors i el marge de millora és més elevat (ponent i port de Tarragona). Aquest camp organitzatiu, doncs, presenta unes pautes molt marcades de funcionament en que la protesta i la reivindicació social són uns dels elements centrals de la cultura del camp. No és fins els anys 90 en que es trenca aquesta dinàmica a partir d'una reorientació política de la gestió del moviment veïnal per part de l'Ajuntament. Aquest fet transforma el camp organitzatiu obrint la porta a la creació de noves posicions (nova federació) i, per tant, l'ocupació d'aquests nous espais, generant-se un període en que la conflictivitat veïnal passa d'estar orientada al poder i les seves decisions, a ser una pugna inter-veïnal pel control del camp. Un cop recuperada la tranquil·litat, derivada de la renovació de bona part dels càrrecs i elits veïnals, el camp organitzatiu segueix la seva deriva transformadora i renova les seves posicions cap a un escenari menys polititzat (però, no exempt), en que la lògica de la distribució de les posicions està més vinculada amb la posició geogràfica (aparició d'una tercera federació i redistribució de les associacions). Tal i com descriuen Emirbayer i Johnson (2008: 16-17) *organizations can have an important impact on the fields (...) apprehending and seizing upon opportunities (lacunae) within the extant field of possibles and introducing key innovations within that field which other organizations then have to take into account and to respond (...). Field transformative events all involve and build upon such moments of organizational creativity, in contrast to the processes leading to organizational isomorphism.*

Finalment, el tercer concepte que configura l'aproximació de Bourdieu al món organitzatiu és el d'habitus. Aquest concepte respon a un sistema de disposicions perdurables i transposables que, integrant experiències passades, funciona en cada moment com una matriu de percepcions, apreciacions i accions que fan possible l'assoliment de tasques totalment diversificades, gràcies a la transferència d'esquemes que permeten la solució de problemes de forma similar (Bourdieu, 1971). Aquest concepte, tal i com afirma DiMaggio (1979), esdevé una mena de *deus ex machina* teòric que relaciona les estructures objectives de la societat amb els rols subjectius dels agents i dibuixa un individu que disposa d'un habitus diferent en funció de la posició social que ocupi dintre del sistema. A nivell organitzatiu, cada membre d'una organització disposa d'un habitus particular, amb elements compartits i altres completament diferenciats.

Aquesta tríada d'elements, afirmen Emirbayer i Johnson, permeten la superació de d'aproximacions dualistes i la millor comprensió dels elements constitutius de l'anàlisi

organitzativa. La incursió d'elements vinculats amb l'habitus dels membres de les organitzacions enriqueix algunes de les perspectives seguides per part d'aproximacions institucionalistes. Aquesta crítica a l'anàlisi organitzativa és acceptada parcialment per Vaughan (2008) qui afirma que, si bé és cert que aquests tres conceptes no són seguits per una part de la tradició organitzativa americana, hi ha motius de diversa índole que ho dificulten. A saber, la competència teòrica o paradigmàtica, la complexitat de la teoria de Bourdieu i la especialització i les dades disponibles. Així, per exemple, esmenten com Powell i DiMaggio (1983), amb la seva teoria de l'isomorfisme estructural, substitueixen la competició per la legitimitat com a motor de la transformació dels entorns organitzatius. Dobbin (2008), per la seva banda, destaca les diferències entre l'aproximació a les organitzacions de la tradició americana i la francesa com un element que dificulta la utilització conjunta de l'entramat teòric de Bourdieu, tot i exposar com les diferents parts de la seva teoria si que són incorporades per molts acadèmics.

Un cop tancat aquest parèntesi sobre la idea de CAE de Fligstein i McAdam i de "camp" de Bourdieu i Wacquant, i retornant a la interacció entre l'anàlisi de la SMS i la SORG, cal destacar altres aspectes que s'han vist beneficiats de la interacció entre els dos àmbits. Així, per exemple, les explicacions aportades des de l'anàlisi organitzativa per explicar els processos de transformació de baix a dalt veuen de les fonts de l'anàlisi dels moviments socials pel que fa als agents de canvi institucional que segueixen l'acció col·lectiva (Hoffman, 1996), a les estratègies emprades pels agents de canvi (Rojas, 2006) o pel que fa a les habilitats socials que faciliten l'adhesió a l'acció col·lectiva (Fligstein, 2001). Seguint a Weber i King (2014), l'aproximació entre aquestes dues branques de la sociologia ha permès la reintroducció del conflicte com una dinàmica organitzativa que condueix al canvi estructural, degut a la posició central que aquest ha ocupat entre els investigadors sobre moviments socials. Tal i com els autors afirmen, bona part de l'obra que vincula moviments socials i organitzacions subratlla el paper que juga la contestació i la protesta en el canvi organitzatiu (com a exemple, els autors citen a Luders, 2006; King i Soule, 2007; King, 2008; Weber, Rao i Thomas, 2009), contrastant amb la recerca sobre organitzacions, que destaca les tendències isomorfes de les organitzacions. Aquest canvi organitzatiu es pot produir tant a nivell intern de l'organització com a nivell extern i indirecte, provocant modificacions en els camps organitzatius que acabin afectant als seus integrants.

A mode de síntesi, hi ha dos elements de retroalimentació de la sociologia de les organitzacions en relació a la que analitza els moviments socials: la compartició d'elements teòrics en relació a l'acció col·lectiva i la compartició de mecanismes de funcionament de la mateixa.

Weber i King (2014) desenvolupen una important compilació de les principals aportacions i teòriques contemporànies que es troben encavalcades en la interacció entre moviments socials i organitzacions, de les que, seguidament, es presenta una versió reduïda:

- L'assumpció que les organitzacions no són entitats tancades i regides únicament per mecanismes burocràtics interns (Davis i McAdam, 2000).
- L'obertura del focus temàtic de la recerca organitzativa.
- La possibilitat d'estudiar els fenòmens organitzatius com a processos "similars a moviments", posant en valor el paper que juguen els micro-mecanismes com poden ser la creació de marcs, la identitat col·lectiva o la mobilització. La recerca en moviments socials

permet la aproximació teòrica a la comprensió de les micro-interaccions i el seu impacte en el canvi organitzatiu (Gerhards i Rucht, 1992), la mobilització informal i les polítiques organitzatives col·lectives (Zald, Morrill i Rao, 2005) o per facilitar la integració teòrica de les dimensions polítiques i culturals en l'entorn organitzatiu (Clemens, 1993, Raeburn, 2004).

- L'assumpció que les accions i l'efectivitat de determinats actors o accions cal entendre-la com a resultat de dinàmiques relacionals d'ampli espectre. Vaughan (1996), per exemple, desgrana el funcionament de l'Agència Espacial Nord-Americana (NASA) i com el seu funcionament organitzatiu acaba facilitant l'accident del coet espacial Challenger i impactant el món sencer.

- La incorporació de models de comportament col·lectiu a la visió actorcèntrica tradicional de l'anàlisi organitzativa.

- L'obertura a l'anàlisi d'activitats similars a moviments socials internes a les organitzacions, com pot ser les reivindicacions per millorar les condicions de treball en entorns hospitalaris (Kellogg, 2010, 2011).

- L'aplicació de conceptes i perspectives per entendre l'emergència i la transformació dels camps organitzatius, mercats o indústries com a formes d'acció col·lectiva.

En segon lloc, els autors destaquen una sèrie de influències a nivell de fenomen que deriven d'aquesta integració teòrica, el que ha permès reconèixer i estudiar nous problemes empírics com la contestació pública al voltant de les organitzacions o les formes informals de control polític desenvolupades per agents extra-organitzatius. De la mateixa manera que en el punt anterior, tot seguit es procedirà a presentar un resum d'aquestes transformacions:

- Major interès per l'anàlisi d'actors com el mercat o les empreses, substituint la major propensió a l'anàlisi de l'Estat o altres estructures polítiques.

- Consideració dels moviments socials com a actors que exerceixen un paper de controladors socials informals de les organitzacions, podent potenciar-ne la creativitat o la destrucció.

- Reconeixement de la seva influència indirecta en tant que potencials modificadors de les regles del joc del camp organitzatiu: els moviments socials exerceixen pressió per canviar determinades normatives o lleis que acaben afectant les organitzacions. Un altre impacte potencial és sobre els consumidors i usuaris, mitjançant les transformacions culturals o d'identitat que, en ocasions, promouen.

- Presa en consideració de les interaccions directes entre moviments socials i organitzacions: boicots, protestes, atacs a la reputació, etc.

- Ha propiciat la relectura de antigues obres i la presa en consideració de la mobilització política i el conflicte entre grups dintre de les organitzacions.

Mètode

Pregunta Inicial

Com pot explicar-se la fragmentació del teixit veïnal a la ciutat de Tarragona, que dona com a resultat un elevat nombre d'AV tenint en compte la seva dimensió poblacional? Quins elements del seu funcionament faciliten la seva reproducció?

Durant molts anys, en la meua carrera professional i acadèmica en l'àmbit de la participació ciutadana i la governança he pogut sentir un discurs repetitiu que definia el teixit veïnal de la ciutat de Tarragona com un teixit fragmentat, dividit o sobredimensionat en relació a la seva població o a la base social que tenen. Realment, em resulta molt complicat valorar si són moltes, poques, necessàries o excessives, ja que no sé sobre quin criteri fer descansar la meua opinió i, en tot cas, no deixaria de ser una opinió personal que podria estar influïda per milers de factors externs. Per exemple, si sóc l'encarregat de fer el pressupost municipal i cada nova associació em suposa un increment en al despesa pública, em semblarà que representen un nombre elevadíssim i que amb 4 o 5 ja faríem. Per contra, si sóc un veí que té un problema que la meua AV de referència no cobreix, em semblarà que són poques i que en farien falta més. Concretament, una més. La que hauria de cobrir i preocupar-se pel meu problema. Així, la valoració sobre si són moltes o no descansa en el terreny de l'opinió personal.

Per contra, si que centra el meu interès sociològic la percepció de la ciutadania de que hi ha moltes AV a la ciutat. Perquè n'hi ha tantes? Es pregunten fins i tot els interlocutors veïnals. Quins són els elements que faciliten que es reproduïxien? Són elements interns del tipus de "no saben gestionar la disconformitat interna i per tant es divideixen"? Són elements d'afectació externa del tipus "és culpa dels partits polítics"? Són elements individuals vinculats amb l'accés al poder? Són elements relacionals?

Si descendim al nivell numèric, Tarragona disposa de 63 entitats veïnals i 3 Federacions d'Associacions de Veïns per a 132.199 habitants¹⁰, el que suposa una associació per cada 2098 persones i una Federació per cada 21 associacions. Resulta pertinent plantejar-se els motius que han conduït a que la ciutat presenti aquest nombre d'entitats veïnals. Més encara quan els discursos tradicionals sobre l'associacionisme veïnal parlen d'un camp en que el conflicte era habitual i que, en moltes ocasions, conduïa a la duplicació d'associacions de veïns en el mateix barri, orientant la culpa a la política de partits. Una aproximació possible passaria per considerar la dimensió política com una variable externa que ha influït en la configuració del teixit veïnal.

Una segona aproximació estaria vinculada als discursos que parlen de la desmobilització social generalitzada i com això impacta sobre les entitats veïnals, com una part d'un fenomen que es dona, com es veurà més endavant, en diferents àmbits dels moviments socials un cop assolida la transició a la democràcia i superada l'època daurada de l'associacionisme veïnal obrer dels anys 70 i 80. A l'assoliment de la democràcia, i la millora del benestar s'uneixen, tal com defensa Adell (1993) la caiguda de les ideologies, el

---

¹⁰Segons les dades de l'Idescat consultades el 8/7/2015.

retrocés de les solidaritats i el desencís de les bases respecte del funcionament de les organitzacions o els líders. D'aquesta manera, la resposta hauria de plantejar-se fer esment als canvis socials dels barris on les entitats veïnals treballen. La transformació dels entorns urbans, el progrés econòmic dels veïns o l'arribada de nous fluxos migratoris; fets que probablement han influït en el trencament de la unitat veïnal dels primers moviments socials i han fet sorgir altres reivindicacions en barris on, tradicionalment, no havien existit, provocant cicles de mobilització o desmobilització veïnal en determinades zones i afavorint el sorgiment de noves associacions de veïns o la letargia d'altres.

Un altre aproximació possible hauria de considerar l'impacte de la gestió pública o les decisions polítiques sobre l'associacionisme veïnal (en aquest cas, no vinculada a la política de partit). En relació amb aquests aspectes, la progressiva dependència adquirida per les associacions respecte de les subvencions públiques per tal de desenvolupar la seva tasca, ha afavorit la seva vulnerabilitat respecte de les decisions polítiques i, probablement, ha facilitat el seu desmembrament en diferents entitats que anteriorment es trobaven sota el paraigües de l'entitat veïnal: col·lectius de dones, associacions juvenils, de gent gran i d'immigració, o, en menor mesura, en àmbits específics, com el medi ambient o la cultura. Aquestes entitats derivades es trobaven, tradicionalment, inserides en les associacions veïnals en forma de vocalies i acaben constituint-se com entitats autònomes per tal de tenir personalitat jurídica i poder optar, també, a subvencions i recursos públics. D'altra banda, la vinculació de l'acció col·lectiva amb la producció de béns públics (Tirado, 2010) atorga a les entitats veïnals un paper parapolític on resulta fàcil que puguin sorgir relacions de cooperació o conflicte amb els poders públics.

Una altra mirada a l'objecte d'estudi consistiria en aproximar-se a l'anàlisi organitzativa i veure l'impacte que aquesta dimensió té sobre el funcionament de les associacions a nivell individual i col·lectiu, així com contemplar la dimensió relacional en la creació de proximitats o llunyanies entre les entitats que puguin aportar informació sobre la reproducció associativa.

L'objecte d'estudi pot ser contemplat d'angles i enfocaments diferents, motiu pel qual es procedirà a definir un cos hipotètic i teòric que permeti al lector posicionar-se sobre la perspectiva seguida i faciliti la comprensió de les reflexions que es derivin d'aquesta recerca.

Hipòtesi

La hipòtesi que es presenta com a resposta provisional a la pregunta inicial de la recerca (Quivy i Van Campenhoudt, 1997) i que resulta d'una concreció de les reflexions i idees prèviament presentades, i la podem formular de la manera següent:

La diversificació de l'associacionisme veïnal a la ciutat de Tarragona no és conseqüència de la demanda de noves formes organitzatives sinó de la diferenciació funcional sobre la base de lideratges personalistes i de camps relacionals.

Aquesta hipòtesi general utilitza quatre factors com a elements que faciliten la comprensió del funcionament de l'associacionisme veïnal. Aquests quatre elements que *co-incideixen* teòricament sobre l'objecte d'estudi són els següents:

- El funcionament com a organitzacions de les entitats veïnals
- El diàleg entre les entitats veïnals i públiques
- El funcionament reticular de les relacions entre entitats veïnals
- L'impacte de l'acció individual sobre el conjunt veïnal.

Subjectes principals de la hipòtesi:

- Les entitats veïnals, com a actors mesosocials (Kwak, 2009) que vinculen els individus (geogràficament localitzats en uns territoris que, a priori, els fan compartir una sèrie d'elements vivencials sobre els que les AV treballen) amb les institucions públiques.
- Els dirigents de les AV com a representants visibles de les entitats.

Altres subjecte de la hipòtesi:

- Veïnat
- Institucions públiques

Variables de la hipòtesi o subhipòtesi:

- Funcionament intern de les entitats: la funció de les AV està lligada amb la creació de connexions entre els diferents nivells de la societat local, des dels veïns i veïnes fins les institucions públiques, exercint una tasca com a ascensors de demandes, necessitats i negociacions entre aquests dos nivells: esdevenir agents amb capacitat de recollir informació, intervenir en problemes del barri, i mediar entre els individus i les institucions. En aquest sentit, el seu funcionament intern i la seva capacitat de complir aquestes funcions determinarà que puguin jugar correctament aquest paper d'interlocutor, d'ascensor de demandes i de "concretador" de l'expressió popular en accions col·lectives orientades a objectius concrets. En referència amb aquesta sub-hipòtesi, si la fragmentació d'AV provingués de l'existència de diferències organitzatives l'hipòtesi principal seria refutada. Per contra, si les diferències deriven de la forma d'entendre i exercir el lideratge veïnal, la hipòtesi principal es veuria reforçada.

- **Relacions amb les institucions:** Tal i com plantegen Aguiar i Navarro, les associacions d'àmbit local es troben constrenyides estructuralment pel fet que *sólo el gobierno local puede suministrarles los bienes públicos locales que reivindican y los bienes privados que precisan* (Aguiar i Navarro, 2000:94). Aquest condicionant implica que les institucions públiques posen les normes del joc interactiu entre les associacions i la política. Aquestes normes del joc sovint afavoreixen o dificulten el paper de les entitats, o, si més no, afecten el funcionament del col·lectiu d'entitats. Davant d'aquest fet, les AV poden adoptar diferents posicions en el ventall que va de la submissió a la oposició frontal respecte de la gestió pública. En relació amb aquesta sub-hipòtesi, el paper de les institucions públiques podria afavorir tant la creació de diferències organitzatives com en els tipus de lideratge veïnal. Aquestes, doncs, juguen un rol important en la hipòtesi principal.

- **Funcionament xarxa de les relacions entre associacions:**La tercera sub-hipòtesi passa per l'anàlisi de les relacions que teixeixen les AV, plantejant que les relacions de proximitat o llunyania entre les entitats haurien de tenir una forta vinculació amb el funcionament intern de les entitats, els entorns geogràfics on treballen i les relacions que mantenen amb les institucions públiques. Aquests elements donarien lloc a estratègies diferenciades d'influir en les decisions públiques que permeten la creació de vincles o conflictes entre entitats, a banda d'incloure elements propis de gestió de les entitats i de psicologia social per part dels seus gestors (lideratge, repercussió pública, amistat, enemistat,...). El poder explicatiu de la xarxa social que conformen no es redueix, doncs, a la simple constatació numèrica de les relacions o qui ostenta les centralitats a l'associacionisme veïnal, sinó que serveix d'element de clarificació respecte de les dinàmiques subjacents al propi moviment. Les relacions, doncs, poden determinar quina de les explicacions serveix per a explicar el funcionament de la hipòtesi principal.

- **L'entorn social:** les condicions de l'entorn influeixen inevitablement sobre les entitats veïnals en tant que, d'una banda, aporten la base social necessària per l'acció col·lectiva i, de l'altra, faciliten la problematització de les entitats, en tant que aporten contingut substancial per les demandes de les AV. En aquest sentit, com més endavant es desenvoluparà, hi ha una forta literatura que vincula l'acció col·lectiva amb les condicions socials de l'entorn¹¹ que en permet l'enllaç teòric i que justifica que, de cara a endinsar-se en la comprensió de l'associacionisme veïnal de Tarragona, es tingui en compte la influència de l'entorn com a element determinant.

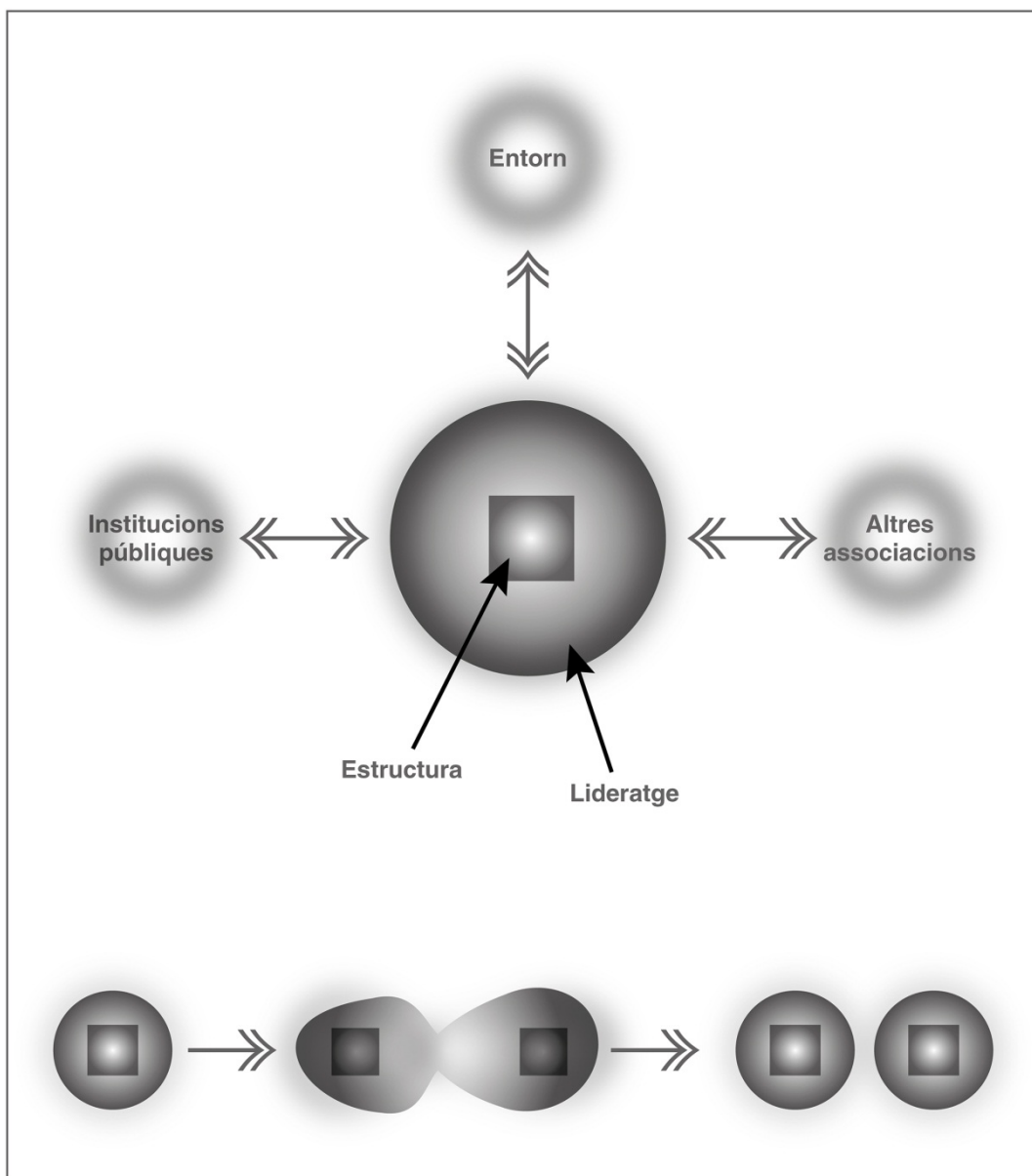
Tot i que cadascuna de les sub-hipòtesis té sentit per si mateixa i podria ser analitzada separatament, per tal de no obtenir un coneixement parcial de la realitat veïnal ha estat necessària la creació d'una estructura de relacions entre variables que permeti agrupar en un sol model explicatiu-hipotètic els diferents elements que es consideren en aquesta tesi doctoral. D'aquesta manera, tal com es pot apreciar en el quadre següent, la hipòtesi

---

¹¹Sobretot les teories del comportament col·lectiu com les aproximacions estructural-funcionalistes als moviments socials, que vinculen el sorgiment dels moviments socials amb les situacions estructurals, o l'interaccionisme simbòlic, que analitza les interaccions entre individus com a base pel desenvolupament de les mobilitzacions (Godàs, 2011)

bàsica planteja una *co-incidència* de quatre factors que tenen influència en l'associacionisme veïnal tarragoní i en configuren el funcionament pràctic.

Quadre 1. Resum de la hipòtesi

Font. Creació pròpia

La hipòtesi general inclou un sistema de sub-hipòtesis que acaben donant sentit a un sistema lògic de funcionament de les AV. Les diferents relacions que inclou la hipòtesi general amb les sub-hipòtesis són:

- El funcionament intern de les entitats
  - *En relació amb l'entorn:* Un correcte funcionament intern de les AV facilita la permeabilitat de l'entitat en relació als elements de l'entorn. Una entitat activa, en constant renovació i que crea mecanismes de captació d'informació o de foment de la participació tindrà un coneixement més

orientat respecte de les necessitats de la seva zona d'influència (canvis socials, nous interessos, problemàtiques, desencís,...) i, per tant, podrà desenvolupar la seva defensa amb major eficàcia. Per contra, una deficient interpretació de l'entorn social en el que treballa l'entitat, la dificulta a l'hora de exercir de medidora entre la ciutadania i les institucions, ja que la informació que transmet pot no ser adequada o no estar ben orientada.

- *En relació amb les institucions públiques:* El paper semipolític de les AV com a representants dels veïns davant de les institucions, canalitza la seva activitat cap a la pressió vers les institucions públiques per tal d'aconseguir que aquestes responguin als seus problemes o reclamacions, de la mateixa manera que la seva dependència estructural i econòmica respecte de les mateixes institucions les pot conduir cap a l'establiment de relacions interessades entre sí, amb les institucions o amb els partits polítics. Aquesta dependència funcional del teixit veïnal facilita que les entitats quedin immerses en el joc polític i que es posicionin a favor o en contra de determinades accions, polítics o partits: Una bona relació amb les institucions ajuda a obtenir recursos (econòmics, socials, informatius,...), una mala relació dificulta l'obtenció de recursos i la presència de l'AV com a interlocutora.

- *En relació amb la Xarxa de relacions:* la gestió interna de l'entitat pot facilitar l'aparició d'estratègies de cooperació o oposició per part d'altres membres de la xarxa d'entitats, tant pel que fa al seu posicionament en el joc polític, com pel que fa a la seva capacitat de gestió cooperativa de la realitat social, és a dir, si un problema afecta a diversos col·lectius, ser capaç de treballar col·lectivament: Una actitud cooperativa vers l'entorn i el treball pel col·lectiu pot actuar com un element afavoridor de la col·laboració entre entitats (la lògica porta a pensar que tothom vol col·laborar amb aquells que treballen bé) i enforteix els lligams dintre de la xarxa d'entitats.

- La relació amb les institucions públiques:

- *En relació amb l'entorn:* El rol de gestió de les institucions públiques pot conduir a donar més o menys rellevància social a les entitats veïnals en funció dels interessos o les capacitats de cadascú. Per contra, la vida política (incloent-hi la gestió de l'associacionisme veïnal), està sotmesa a una constant avaluació social que condiona la mateixa vida política: Les institucions disposen d'un poder econòmic i de gestió que les porta a ser el centre de la vida pública, en positiu, en tant que tenen capacitat decisòria a l'hora de plantejar i gestionar recursos, i en negatiu, en tant que la vida política està força desprestigiada. En aquest sentit, la relació semipolítica entre les AV i les institucions públiques facilita que l'entorn tingui alguns prejudicis respecte de la tasca de les AV, i que els percebi com a actors que comparteixen una sèrie de qualitats i característiques estigmatitzadores. D'altre banda, tal com assenyala Urrutia (1992) la pèrdua de pes de l'associacionisme veïnal es dona de forma paral·lela amb el guany d'espai polític de les institucions locals, és a dir, a mesura que els Ajuntaments van guanyant atribucions polítiques, hi ha menys espai per la gestió des del

barri, de manera que la única posició que, sovint, queda, és la oposició a la institució.

- *En relació amb el funcionament intern de les entitats:* Les institucions públiques són les que tenen legitimitat per posar les bases de funcionament de les associacions veïnals (sempre que vulguin vincular-s'hi per obtenir-ne recursos). Aquesta capacitat determina les posicions de les entitats veïnals en relació amb les institucions (a favor o en contra), alhora que afavoreix o dificulta algunes entitats en funció de les seves possibilitats d'accés als recursos. D'altre banda, la capacitat de gestió política o institucional, té, també, efectes probablement no previstos que condicionen la gestió de les entitats: Les decisions públiques influeixen en la gestió de les entitats veïnals, de forma directa (seguint patrons d'un tipus de racionalitat política) i de forma indirecta (obtenint resultats no esperats de les decisions, com la fragmentació de les AV i els seus "satèl·lits": associacions de dones, juvenils, de gent gran,...). Les relacions de dependència de les AV en relació amb les Institucions Públiques porta a que hi hagi una major probabilitat que les seves configuracions estructurals siguin similars, com una forma de replicar models operatius de relació amb les Institucions.

- En relació amb la xarxa d'entitats: La política seguida per les institucions públiques facilita la creació de grups o nuclis (*core networks*) en funció de la posició de les AV vers la gestió de l'associacionisme: aquelles entitats que tenen bona relació amb les institucions tenen més probabilitat de tenir bona relació, també. En aquest sentit, la xarxa social és un element dinàmic i, per tant, subjecte a constants canvis i transformacions, les relacions amb les institucions (en tant que clau per als recursos) juguen un important rol en la configuració de les relacions entre entitats: Les decisions públiques afavoreixen la reorganització de les xarxes de relacions.

- La xarxa social

- *En relació amb l'entorn:* El funcionament de les relacions socials condiciona la percepció de l'entorn al respecte de la tasca que aquestes poden desenvolupar, ja que, per exemple, una forta dedicació a la discussió entre entitats pot reforçar la percepció d'agent polític de les AV i fer-li perdre base social.

- Finalment, és l'entorn el que valida, invalida o justifica les relacions de la xarxa donant suport (o retirant-lo) a les AV en funció de la percepció d'utilitat/necessitat que tingui. En aquest sentit, la percepció d'utilitat de les activitats de les AV pot variar en funció de la posició social ocupada o del paper que tingui en relació a l'AV (soci actiu, usuari, sense relació). Per un soci actiu, les relacions conflictives entre AV poden tenir sentit en el marc de la disputa pels recursos, per un usuari, les relacions cooperatives entre AV poden tenir sentit ja que li permeten desenvolupar activitats diferents, mentre que per una persona sense relació, el conflicte o la cooperació poden ser percebuts com a elements que denoten la politització del moviment.

○ *En relació amb el funcionament intern de les entitats:* la posició en la xarxa social influeix en la gestió de l'entitat, ja que pot condicionar l'accés a uns o altres recursos (econòmics, informatius,...). L'estructura de la xarxa, doncs, pot orientar els interessos i les accions, creant o enfortint les similituds entre els actors propers (homogeneïtat interna) i allunyant altres entitats a partir de reduir les seves similituds i destacar les seves diferències (justificant, indirectament, les seves posicions). D'altra banda, però en aquesta mateixa línia, l'existència de conflictes entre actors de la xarxa d'AV facilita que hi pugui haver altres actors que en puguin sortir beneficiats establint noves relacions que els permetin accedir a altres recursos. Així doncs, una posició determinada en una xarxa dóna accés a uns recursos o uns altres i això condiona les possibilitats de desenvolupar unes o altres activitats.

○ *En relació amb les institucions públiques:* Finalment, la posició de les entitats en la xarxa social condiona (molt sovint apriorísticament) les actituds de les institucions davant les AV. La gestió pública de l'associacionisme veïnal, pot derivar de la percepció mental respecte de la forma com es configura la xarxa social, de manera que els canvis que s'esdevenen tant en la política com en les relacions entre entitats reconfiguren el joc de relacions, creant un sistema viu i en constant renegociació, generant dependències i potencials ajustos de comptes futurs: Una posició determinada en una xarxa condiona la relació amb les institucions públiques. Tal com s'ha comentat anteriorment, les xarxes de relacions es retroalimenten a partir del comportament dels actors que les formen: el model de gestió d'una institució condiona les relacions entre les AV i, a l'inrevés, les relacions entre les AV condionen les actituds de les institucions.

Aquest entramat hipotètic tracta de sintetitzar aportacions teòriques de diferents branques de la sociologia i les ciències socials per aproximar-se a la comprensió del funcionament de l'associacionisme veïnal de la ciutat de Tarragona, tal com serà desenvolupat més endavant:

- L'aproximació des de la Sociologia de les Organitzacions per entendre el funcionament intern de les entitats veïnals en tant que organitzacions consolidades temporal i estructuralment.
- L'aproximació des de la Sociologia dels Moviments Socials, en tant que l'associacionisme veïnal de l'Estat espanyol és una de les formes com es va consolidar l'acció col·lectiva obrera de protesta contra el franquisme i per la millora de les condicions de vida del tardofranquisme i de la transició (Urrutia, 1992, Basagoiti i Bru, 2008), i sobretot des de la perspectiva dels moviments socials urbans.
- L'aproximació des del Capital Social i l'Anàlisi de Xarxes Socials, en tant que el funcionament de l'associacionisme veïnal no es pot entendre tan sols a partir dels seus condicionants interns, sinó també del seu funcionament col·lectiu i a partir de la relació entre les diferents associacions.

Metodologia

En aquest apartat es plantejaran les bases metodològiques seguides per tal de poder contrastar la hipòtesi general i les sub-hipòtesis. Com a punt de partida, cal plantejar que la complexitat de la realitat social fa necessària una aproximació multimetodològica que pugui recollir les diferents vessants de cada fenomen social. El que es pot traduir, en paraules de Beltran (1992:44), al fet que a *la multidimensionalidad del objeto de estudio debe corresponderle necesariamente el pluralismo metodológico*. Sense voluntat d'entrar en el debat al voltant del quantitativisme i el qualitativisme, la perspectiva triada recull el que Domínguez i Coco (2000) venen a anomenar com perspectiva de *convivència integradora*, basada en la convivència de metodologies quantitatives i qualitatives, reconeixent la utilitat de cada mètode i la indoneïtat de la seva complementació.

En aquest sentit, la perspectiva escollida és la triangulació metodològica, perspectiva metodològica predominant en l'actualitat i la forma de triangulació més satisfactòria (Denzin, 1975), i, també, la que s'ha adoptat en aquesta recerca, suposa la combinació de mètodes quantitativus i qualitativus.

El punt de partida lògic d'aquesta forma d'abordar la recerca es sustenta en que la idea que un fet social s'entén millor si s'observa des de diferents punts de vista que si només es fa des d'un. En les ciències socials, cada tipus de dada i cada tipus d'eina té una sèrie de potencialitats i deficiències que fan molt recomanable la combinació dels dos tipus de dades mencionats, així com emprar diferents eines a l'abast dels científics socials per tal d'obtenir el resultat desitjat: la millor aproximació possible a la comprensió de l'objecte d'estudi.

En primer lloc, cal plantejar la diferència existent entre les dades quantitatives i qualitatives. Les primeres fan referència al resultat de l'aplicació d'aquells indicadors que ens aporten mesures quantificables i codificables i que, per tant, estan subjectes al càlcul matemàtic. Les segones recollir la dimensió simbòlica de la interacció social (Giner et al., 2006).

En aquesta línia, Luis Enrique Alonso (2003) planteja una diferenciació interessant entre aquests dos tipus de dades:

Quadre2. Distinció entre dades quantitatives i qualitatives

Dades quantitatives	Dades qualitatives
<p>Explicatives Les dades quantitatives poden servir de recolzament per a la interpretació de l'acció social en base a la regularitat dels comportaments i la formació de pautes estables de conducta, o l'expressió dels estats d'opinió dominants en el moment de recollir les dades.</p>	<p>Comprehensives Les dades qualitatives poden aportar les estructures latents i profundes que sustenten aquestes pautes de conducta o aquests estats d'opinió.</p>
<p>Objectives Parteixen de la creació orientada teòricament dels indicadors que l'investigador ha determinat com a òptims per a desenvolupar la recerca. En aquest sentit tenen un grau d'objectivitat superior, ja que la definició de les respostes està subjecta a les possibilitats o l'àmbit disposat per l'investigador.</p>	<p>Subjectives Les respostes parteixen de la interpretació que l'investigat faci de la seva situació personal al voltant del tema que se li estigui qüestionant.</p>
<p>Macrosociològiques Les dades finals obtingudes permeten, a partir de la seva anàlisi, generar un seguit de conclusions d'abast general en la població estudiada i que permeten al seva anàlisi conjunta, independent de l'especificitat pròpia de cada cas.</p>	<p>Microsociològiques Les dades finals permeten la interpretació de com les diferents característiques individuals poden acabar explicant la seva posició respecte del tema investigat, però, en tant que les característiques personals són diferents per a cada individu, no permeten la extrapolació d'aquestes dades al conjunt de la societat.</p>
<p>Centrades en l'anàlisi de sistemes Les dades quantitatives permeten plantejar el coneixement sistèmic al voltant del tema estudiat. L'obtenció d'una bona quantitat de dades permet analitzar les relacions existents entre els diferents elements que teòricament s'han escollit com a elements explicatius del fenomen estudiat, però orientats a la comprensió del conjunt.</p>	<p>Centrades en l'anàlisi de processos Les dades qualitatives permeten aproximar-se a la comprensió del procés que genera en l'individu una determinada posició al voltant del tema estudiat, a partir d'abordar les diferents formes com els elements estudiats afecten a aquests diferents individus.</p>

Font: elaboració pròpia a partir d'Alonso (2003).

La combinació de les dades quantitatives i qualitatives permet l'adopció d'una postura intermitja situada entre la comprensió del comportament individual i el funcionament col·lectiu. En el cas d'aquesta recerca, aquest posicionament resulta interessant en el benentès que els moviments socials, en que es pot ubicar l'associacionisme veïnal, ocupen un meso nivell, un espai intermig que constitueix un vincle crucial entre allò individual i la societat (Smelser, 1995). En aquest sentit, la metodologia que tot seguit es descriurà, s'ha dissenyat amb la vocació d'integrar aquells mecanismes que puguin aportar dades

microsociològiques, relatives a allò individual i que justifiquen les actuacions o opinions individuals, dades macrosociològiques, que descriguin els inputs socials que incideixen en el comportament, i, en la mesura del possible, dades mesosociològiques, a partir d'abordar la comprensió de la forma de funcionar comuna de les entitats que ocupen aquest espai.

Les eines de la recerca

Per tal d'obtenir tant les dades quantitatives com les qualitatives s'han desenvolupat un seguit de tècniques de recerca que persegueixen diverses finalitats en relació amb la investigació que tot seguit seran abordades.

L'enquesta

Per a la realització d'aquesta recerca es consultaran i s'empraran les dades relatives a l'Enquesta d'Entitats Associatives de Tarragona (Belzunegui, Dueñas et al., 2010), EEAT2009 en endavant, realitzada al llarg de l'any 2009, amb l'objectiu de realitzar una radiografia detallada de les associacions de la ciutat de Tarragona i de les relacions que es donaven entre aquestes. Aquesta enquesta ofereix informació sobre el funcionament del teixit associatiu de la ciutat (des de les condicions individuals de les entitats, a l'anàlisi del teixit associatiu en el seu conjunt, passant per l'estructuració de relacions entre les entitats).

L'EEAT2009 va consistir en un qüestionari amb deu dimensions centrades cadascuna en un camp d'informació rellevant respecte de les característiques de cada associació i que permetien una anàlisi conjunta del moviment associatiu de la ciutat. Les dimensions incorporades al qüestionari van ser les següents:

Quadre 3. Dimensions del qüestionari EEAT2009

Dimensions de l'EEAT2009	
Dimensió 1: Perfil de l'entitat	Dimensió 6: Recursos i despeses
Dimensió 2: Organització i estructura de l'associació	Dimensió 7: Àmbit relacional
Dimensió 3: Òrgans de l'entitat	Dimensió 8: Relacions amb institucions públiques
Dimensió 4: El local	Dimensió 9: Difusió
Dimensió 5: Recursos Humans	Dimensió 10: Entitats i xarxa

Font: Associacionisme i participació ciutadana al municipi de Tarragona (Belzunegui, Dueñas et al. 2010)

Aquesta enquesta va recollir informació de 325 entitats de la ciutat de Tarragona, el que suposa un 60% del total d'entitats de les que es tenien dades suficients per poder-les contactar (544). A aquest nombre d'entitats "útils" es va arribar després d'un procés

d'unificació dels diferents llistats d'entitats aportats per les institucions locals i de crear una base de dades única que compilés les informacions disponibles sobre cada entitat.

D'altra banda, les enquestes són un dels processos més utilitzats per part de les ciències socials per tal d'obtenir dades que permetin el coneixement tipificat dels fenòmens estudiats, ja que permeten disposar de mesures quantitatives operacionalitzables respecte d'una gran varietat de característiques objectives i subjectives de la població estudiada. Brunet et al. (2002) resumeixen una sèrie d'elements que indiquen la idoneïtat de l'enquesta com a mètode de recerca:

- Permet abastar un ampli ventall de qüestions en un mateix estudi
- Facilita la comparació de resultats ja que permet estandarditzar dades que després es podran analitzar estadísticament
- Poden generalitzar-se els resultats de l'estudi a tot un grup de població
- Possibilita l'obtenció d'una informació significativa
- Permet recuperar informació sobre fets passats
- Permet l'estudi de valors, actituds, creences i motius.

Les entrevistes

En segon lloc, en relació amb l'obtenció de dades qualitatives s'ha emprat l'entrevista personal semiestructurada per aprofundir en el coneixement de la realitat de les entitats.

S'han desenvolupat 40 entrevistes en profunditat amb presidents i presidentes d'AV veïns i de les Federacions d'Associacions de Veïns, així com a dues persones que han participat de manera activa en el teixit veïnal en el passat. La base sobre la que es sustenta aquest disseny mostrat no respon a les característiques sociodemogràfiques de la població, sinó al paper que ocupen aquestes persones en la gestió del teixit associatiu veïnal de la ciutat. Cada individu entrevistat, doncs, ha estat escollit en funció de les seves responsabilitats al capdavant de les entitats veïnals i això converteix la mostra en una mostra estructural.

Luis Enrique Alonso (2003:1) ens proposa una definició operativa respecte del que és una entrevista en afirmar que les entrevistes són *un proceso comunicativo por el cual un investigador extrae una información de una persona –“el informante”, en término prestado del vocabulario básico de la antropología cultural- que se halla contenida en la biografía de ese interlocutor; entendiendo aquí biografía como el conjunto de las representaciones asociadas a los acontecimientos vividos por el entrevistado. Esto implica que la información ha sido experimentada y absorbida por el entrevistado y que será proporcionada con una orientación e interpretación significativas de la experiencia del entrevistado*. Des d'aquest punt de vista, les entrevistes als presidents/es de les AV són un element privilegiat per entendre el fenomen i la dinàmica de l'associacionisme veïnal a la ciutat. En aquestes entrevistes els entrevistats posen en coneixement tant aspectes biogràfics com les experiències acumulades de la seva activitat i de les associacions. Són un element essencial per entendre alguns aspectes de la configuració del camp associatiu tarragoní, així com també ens permeten copsar els lligams entre les entitats i les percepcions que els mateixos

tenen sobre el desenvolupament de les relacions entre entitats i entre aquestes i les institucions.

Les entrevistes en profunditat, tal com les plantegen Brunet, Pastor i Belzunegui (2002), tenen una sèrie de característiques que les fan adequades per aquesta recerca:

- Comporten una important riquesa informativa, intensiva, holística, contextualitzada i personalitzada, en tant que facilita l'obtenció d'informació completa, profunda i rica, sobretot en àmbits o aspectes compromesos.

- Permeten indagar en altres àmbits no previstos, ja que el context en que es realitza l'entrevista permet que es dediqui més atenció de la inicialment prevista a temes concrets a partir de la flexibilitat i espontaneïtat de la tècnica.

- Destaca la seva capacitat per generar orientacions, idees o hipòtesis inicials útils que, posteriorment, facilitaran l'abordatge del treball de camp i reduiran els possibles errors posteriors.

- Permet un contrapunt qualitatiu als resultats quantitius i en facilita la seva comprensió.

- Permet l'accés a informacions que són difícils d'observar d'altre manera.

- Finalment, és una tècnica íntima i còmoda, que permet adaptar les condicions de treball a aquelles en que l'entrevistat es senti còmode per visibilitzar els seus punts de vista i aquests no s'han de compartir amb altres persones.

Reflexió metodològica posterior a la realització del treball de camp

Després de realitzar el treball de camp resulta necessari plantejar algunes reflexions metodològiques al voltant de l'eficàcia del mètode escollit per tal de poder aproximar-se a la comprensió del funcionament de l'associacionisme veïnal.

En primer lloc, cal discutir el rendiment de l'entrevista com a eina per obtenir informació plenament fiable. Tot i que el procediment seguit per obtenir informació es pot considerar adequat, existeixen alguns límits que no permeten l'obtenció de discursos veraçs en alguns temes en concret. No vull afirmar que les persones entrevistades no hagin dit la veritat, però, en ocasions, la seva forma d'actuar porta a pensar que no han dit *tota* la veritat. No es tracta d'emetre un judici de valor respecte de les seves afirmacions, ja que la falta d'informacions que ho rebatin impedeix fer una afirmació en aquest sentit, però si que es detecten alguns comportaments i actituds que no surten de la correcció política que porten a pensar que hi ha coses que no es volen/poden explicar, ja que tindria un impacte negatiu sobre ells mateixos i sobre el conjunt de l'associacionisme veïnal. En aquest sentit, tot i que considero que l'estratègia seguida és la millor possible per aproximar-se a l'objecte d'estudi, com a científic social sóc conscient dels seus límits per tal de no fer afirmacions que, finalment, estiguin fora de la veracitat. En aquest sentit, les afirmacions i conclusions d'aquesta tesi són aquelles a les que es pot arribar amb allò que hom ha aconseguit, però pot haver-hi una part de la realitat analitzada que no hagi estat

mostrada i que pogués invalidar alguna de les afirmacions. De tota manera, només es pot treballar amb allò que es té i no amb allò que no es sap o que es pressuposa, ja que no té una base empírica que permeti extreure'n conclusions.

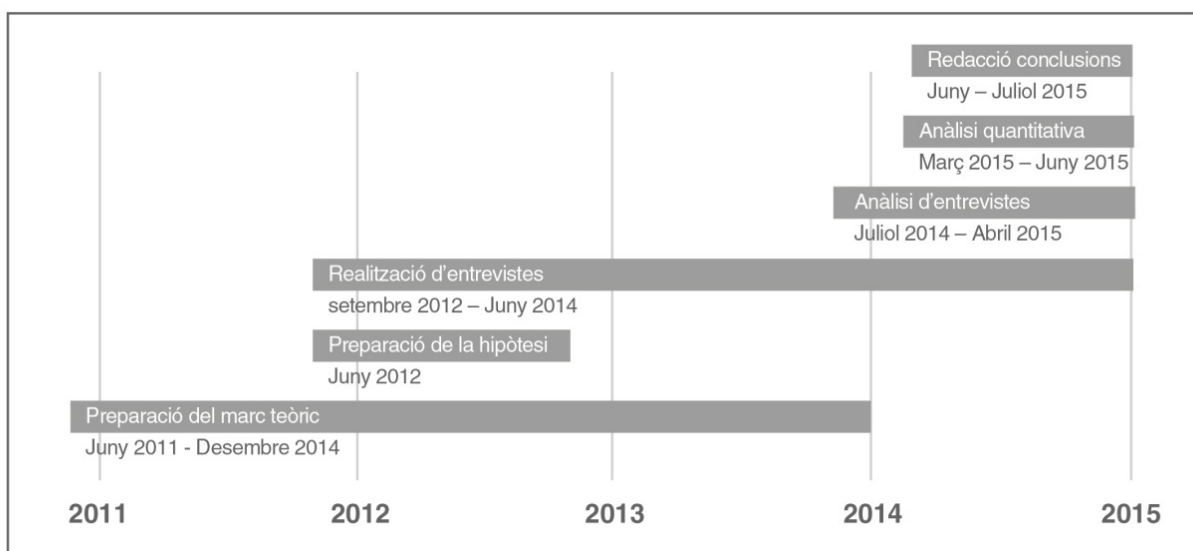
En segon lloc, una de les coses que porten a pensar en aquest sentit, és el fet que algunes de les reflexions vinculades, especialment, amb l'impacte de la política sobre la configuració de les associacions veïnals es produeixen, de manera premeditada, després de l'entrevista. Un cop la gravadora s'atura i, en alguns casos amb l'explícita demanda que aquesta conversa no fos enregistrada, algunes entrevistes deriven en una conversa més sincera en que es fan afirmacions de gran impacte sobre algunes de les pràctiques que vinculen política i associacions: persones que troben feines en institucions supramunicipals per tal de desenvolupar feines que tenen més relació amb la política que amb la tasca que es pressuposa que haurien de desenvolupar (Diputació de Tarragona, Port de Tarragona, Consells Comarcals, Empreses municipals,...), altres formes d'obtenir finançament que escapen de les subvencions públiques mitjançant altres institucions, estratègies de selecció o imposició de presidents/es en determinades entitats o en llistes electorals, estratègies de pressió pública per a l'obtenció d'objectius, impacte d'altres empreses (mitjans de comunicació) en la creació d'opinió, etc.

En tercer lloc, i a mode de conclusió en aquesta reflexió metodològica, el comportament o la forma de plantejar les respostes a determinats temes fa palesa la influència de la política en les associacions de veïns. Les estratègies comunicatives de les persones entrevistades, en ocasions, semblen conduir a una ocultació d'informació rellevant sobre el funcionament del mateix. D'altre banda, i en un sentit contrari, aquells que opten per explicar algunes d'aquestes coses fora de gravació, també poden respondre a una estratègia de creació d'opinió en un sentit contrari. Resulta, doncs, molt complicat establir quins són els límits de la influència de la política, tot i que resulta evident la percepció de la seva existència. La mirada del sociòleg no ha de consistir tan sols en allò que es declara, sinó també en allò que s'amaga. Evidentment, la contundència de les conclusions no pot ser mai la mateixa, però forma part d'un exercici sociològic intentar extreure informació d'allà on no se'n manifesta, intentant no donar opinió personal, sinó constatant aquelles impressions que poden conduir a la comprensió del funcionament ocult de les associacions de veïns.

Cronograma

Finalment, es presenta un cronograma que resumeix la tasca realitzada per tal que el lector pugui entendre quin ha estat el procés seguit per a la realització d'aquesta recerca.

Quadre 4. Cronograma

Font: Creació pròpia

Descripció d'objectius

Aquesta recerca pretén respondre la pregunta inicial plantejada, “Per què hi ha tantes associacions de veïns i federacions a la ciutat de Tarragona? Quins elements del seu funcionament faciliten la seva reproducció?”, a partir d’una aproximació teòrica que combini elements emprats per la descripció dels moviments socials i de les organitzacions, així com la utilització de dades vinculades al funcionament relacional. La intenció és que el desenvolupament d’aquesta tasca serveixi per a confirmar la hipòtesi que respon a la pregunta anteriorment plantejada: La diversificació de l’associacionisme veïnal a la ciutat de Tarragona no és conseqüència de la demanda de noves formes organitzatives sinó de la diferenciació funcional sobre la base de lideratges personalistes i de camps relacionals.

Per tal d’aconseguir-ho, s’ha triat una aproximació que combina la utilització de dades secundaries relatives a l’associacionisme de Tarragona amb la realització d’entrevistes amb els presidents i presidentes de les AV. L’objectiu és poder copsar la seva percepció respecte del funcionament del camp organitzatiu veïnal i, a partir d’aquesta informació, realitzar una anàlisi que faciliti la millor comprensió del camp.

L’anàlisi de les dades es dividirà en dues etapes. En primer lloc s’analitzarà qualitativament el contingut de les entrevistes per tal de desgranar els discursos recollits. En segon lloc es procedirà a una anàlisi quantitativa tant de la informació col·lectada en les entrevistes, després d’un procés de categorització de la informació, com de la informació relacional. Amb aquesta segona es realitzarà una anàlisi de xarxes socials per tal de comprovar el pes de les relacions internes del camp veïnal en la configuració final del mateix.

L’objectiu d’aquesta recerca, doncs, és ampliar el coneixement disponible respecte del camp veïnal des d’una perspectiva innovadora des de diferents punts de vista. Primerament, per que aquest objecte d’estudi no ha estat abandonat per les grans línies de recerca després d’uns anys en que va concentrar una forta activitat investigadora. És innovador, considero, tornar a posar-lo sobre la taula. En segon lloc, per que l’aproximació teòrica escollida aporta quelcom d’innovador en tant que empra una combinació de conceptes poc treballada i que l’aplica per l’anàlisi d’un camp que tradicionalment s’havia estudiat des de la perspectiva dels moviments socials. Finalment, la proposta metodològica també presenta un component innovador amb l’aplicació de l’anàlisi de xarxes per treballar la dimensió relacional, entenent que juga un paper rellevant per l’aproximació teòrica emprada.

Finalment, i no per això menys important, aquesta recerca té, també, un objectiu personal. La detecció de la singularitat del cas de Tarragona i els seves associacions de veïns, amb un nombre molt superior a les dades d’altres ciutats de mida similar i amb un nivell de fragmentació d’estructures intermediàries (Federacions) amb poca comparació possible porta a que calgui fer una reflexió sobre la situació del camp veïnal a la ciutat. Aquest és un àmbit de treball en el que m’he mogut professionalment i amb el que he tingut connexions laborals i vinculades al meu interès investigador. Concebeixo la sociologia com a quelcom que té un cert component polític i provocador de reflexió.

Aquesta recerca, en conclusió, també té un objectiu personal vinculat amb provocar la reflexió sobre el funcionament del camp veïnal en els actors que hi participen (i no em refereixo únicament a les AV, sinó també als agents creuen i influeixen al camp des d'altres posicions). Espero que les conclusions que s'obtinguin, més enllà que els puguin agradar més o menys, facilitin una reflexió i discussió serena sobre el que fan i el que volen fer o sobre el que son i el que volen ser.

Discussió de resultats: Anàlisi dels discursos sobre l'associacionisme veïnal.

Tal i com s'ha descrit en l'apartat dedicat als objectius de la recerca, l'anàlisi de les dades es dividirà en dues etapes:

- 1) Una anàlisi qualitativa destinada a recollir els discursos i reflexions dels presidents/es, per tal d'analitzar-ne el contingut
- 2) Una anàlisi quantitativa basada en dos tipus de dades
  - i. Les dades recollides en les entrevistes categoritzades, per tal de procedir a una anàlisi estadística en que les dades anteriorment tractades es puguin creuar i oferir resultats de caire diferent.
  - ii. Les dades relacionals obtingudes en una sèrie de preguntes especialment preparades per aquesta finalitat.

Anàlisi Qualitativa

D'activitats i festes

Un dels apartats inicials de l'entrevista estava orientat a l'obtenció d'informació al voltant de les activitats que les AV realitzen al llarg de l'any. Aquesta era una pregunta volgutament oberta, en que es poguessin incloure totes aquelles activitats que les entitats consideressin rellevants. En ocasions, la resposta memorística anava acompanyada d'algun document on es resumien algunes activitats o, fins i tot, algun element produït per la difusió de les mateixes (díptics, fulletons, posters, samarretes o altres gadgets publicitaris).

En aquest sentit, s'han llistat, a mode de resum, les activitats mencionades per part de les entitats durant el procés de recollida d'informació. Aquest llistat es pot comparar amb el col·lectat per l'estudi Associacionisme i participació ciutadana al municipi de Tarragona durant l'any 2010 (Belzunegui, Dueñas et al, 2010). La revisió i comparació d'aquestes dues fonts ens porta a unes primeres conclusions al voltant del desenvolupament de la seva acció:

- Les AV en conjunt desenvolupen un nombre important d'activitats, convertint-se en nuclis d'acció per intentar crear lligams entre el veïnat i la tasca de representació que les entitats proposen. No obstant, una anàlisi individualitzada de les entitats, posteriorment desenvolupada, demostra com algunes entitats exerceixen funcions de pseudo-centre cívic creador, impulsor i executor d'una gran diversitat d'accions (de manera individual o conjunta), mentre que altres entitats tenen un nivell d'activitat molt més baix, focalitzat en algunes activitats molt concretes o pràcticament nul.
- Existeixen diferents maneres de desenvolupar activitats, entre les que podem destacar dues grans línies d'actuació. Un tipus d'acció molt proactiva i enfocada a l'activitat lúdica i cultural. I un altre tipus molt crítica amb vessant més cultural de la tasca veïnal. En altres casos s'observa una posició que intenta compaginar ambdues maneres d'actuar.
- La permanència de les activitats. La comparació entre les dades col·lectades el 2010 i el 2014 porta a apreciar una important similitud entre les activitats

recollides en els dos moments, donant a entendre una certa continuïtat en el model d'acció veïnal.

- La fiabilitat d'algunes de les respostes pot no ser l'adequada. La obertura del model de recollida d'informació, no tancada a un període determinat, porta a pensar que algunes entitats incorporen algunes activitats que formen part de l'imaginari de l'entitat o del president/a. Així doncs, la impressió rebuda durant la recollida d'aquesta informació és que algunes entitats exageren el nombre d'activitats realitzades. Resulta pertinent fer aquesta reflexió en aquest punt per tal de prevenir sobre algunes de les dades exposades. Si bé durant la realització de qualsevol treball de camp, cal confiar en la veracitat de la informació obtinguda, en aquest cas, hi ha indicis que porten a pensar que algunes de les activitats mencionades no corresponen amb la realitat o, si més no, amb l'actualitat. Tal i com es veurà més endavant, les referències al passat resulten constants en les auto-anàlisis de les associacions o les seves dinàmiques de funcionament, tant individual com conjunt. Si bé és cert que, tal i com s'ha assenyalat anteriorment, moltes de les AV presenten un ventall d'activitats molt gran i divers i que suposen una gran feina i imaginació (sobretot en relació amb les fonts d'obtenció de finançament), altres entitats tenen una activitat reduïda o inexistent. Algunes de les activitats mencionades, doncs, poden fer referència a activitats que, efectivament, s'han realitzat en alguna ocasió (poc concreta a nivell temporal) però que difícilment es realitzen avui en dia. En alguna ocasió, les activitats al·ludides entrarien en franca contradicció amb les dificultats econòmiques esmentades per algunes entitats o per la seva situació vital (alguna associació va tancar durant el transcurs del treball de camp i, no obstant, mencionava un llistat molt divers d'activitats).

Aquest fet, no obstant, no invalida la informació recollida. L'objectiu d'aquesta pregunta (i de la recerca en el seu conjunt) no és radiografiar el col·lectiu d'associacions de veïns, sinó desenvolupar una anàlisi sociològica del seu funcionament. En aquest sentit, interessa més tenir un ventall ampli d'activitats que descriguin la concepció i enfocament de les entitats que no pas la informació referent al moment en el que es desenvolupa l'entrevista.

Tot seguit es presenta la llista d'activitats mencionades durant les entrevistes, classificades en forma d'arbre per la seva gradació i vinculació amb les activitats de les que depenen. L'ordre de presentació és alfabètic, no respon a cap criteri ordinal, únicament descriptiu.

Quadre 5. Tipus d'activitats

Tipus d'activitats		
Activitats lúdiques		Activitats culturals
Activitats físiques Aeròbic Natació Gimnàstica Ioga Pilates	Altres Bridge Risoteràpia Trobades Calçotades	Biblioteca Sortides Colònies d'estiu Coral Esplai Exposicions Sant Jordi Setmana cultural Sortides a l'Òpera Teatre Xerrades
Activitats de nadal Reis Cagatió Pare Noel Pessebre	Carnestoltes Cavalcada Teclatapa	Representació Veïnal Cessió del local per actes Seguiment del barri Mediació Negociació amb institucions públiques Suport a comunitats de veïns Reivindicació
Ball Balls de saló Country Dansa del ventre Flamenc HipHop Flamenc Salsa Tango	Festa de la gent gran Halloween / Castanyada Sant Joan	
Festa del barri Concerts Ball Dinar Popular Festa de l'escuma Màgia Pallassos	Activitats formatives Activitats manuals Cerràmica Costura Pintura Punta de coixí	Altres Concursos Mercats d'artesanaria Missa Loteria
	Idiomes Anglès Castellà Rus	
	Cursos de guitarra Informàtica Photoshop	

Font: Creació pròpia

En relació amb l'anàlisi de les entrevistes, cal destacar, em primer lloc, que, tal i com ja s'indicava en l'estudi Associacionisme i participació ciutadana al municipi de Tarragona, el model d'associacions veïnals reivindicatives i transformadores propi del moviment veïnal dels anys 70 i 80 ha anat transformant-se en un model d'entitats que tenen una vinculació important amb la creació d'activitats de caire cultural i d'entreteniment. Cal fer una distinció entre el que es considera una entitat cultural i una AV que es dedica a fer activitats culturals o d'entreteniment. Les primeres es poden definir com a entitats que 1) promouen i incentiven activitats cultural de creació, 2) transformen l'espai urbà en espais d'activitat cultural i 3) generen que el veïnat o els associats es converteixin en agents culturals actius. Moltes de les AV no compleixen amb aquestes característiques tot i fer activitats culturals, ja que l'objectiu és proveir serveis culturals pels veïns i veïnes, però sense ser entitats pròpiament culturals, ja que aquesta visió no s'orienta a la transformació social via la promoció cultural, sinó la provisió d'entreteniment. Tal i com manifesta Suanes (2010) en la

seva revisió històrica dels moviments socials de la ciutat de Tarragona entre 1975 i 2010, situant les activitats culturals com una de les prioritats de les AV, *“ja que la política cultural municipal als barris no existia i l'índex d'analfabetisme era molt elevat”*(Suanes (2010:67).Burgué et al. (2003), per la seva banda, assenyalava que l'evolució en les relacions entre les associacions i les institucions públiques ha conduït a una transformació de les primeres en una sort de pseudo-administracions dedicades a la prestació de serveis i abandonant el seu espai tradicional com a agents de recollida de les inquietuds i el malestar de la ciutadania.

Tal i com queda palès en el llistat d'activitats recentment presentat, les AV han ampliat el seu ventall d'activitats cap a altres sectors que intenten fer, a priori, compatible l'activitat reivindicativa amb la creació d'espais de convivència que facilitin la creació d'identitat de barri o d'espais de trobada entre veïns i veïnes. La idea, doncs, és promoure la creació de “barri” al voltant dels espais i les activitats que les AV proposen, estimulants la convivència i l'intercanvi. De manera paral·lela, aquestes activitats permeten la visibilitat de la tasca de les entitats, és una forma de donar a entendre la vitalitat de l'associació al veïnat.

“Les associacions de veïns s'han convertit en associacions culturals? A veure, jo crec que és el que abarca més, el que es veu més. No es veu (...) si ve gent aquí a queixar-se. Lo que es veu més és tot això que si les festes, que si la setmana cultural,...” AVB8

Aquesta tasca de lligam al voltant de les associacions ha permès, en alguns casos, la seva transformació en una mena de centres cívics o de punt de trobada de les diferents entitats del barri, una sort de pal de paller de les diferents associacions del barri. En aquest sentit, algunes de les entitats entrevistades demostren tenir un grau d'activitat permanent durant tot l'any i una connectivitat important amb la resta d'entitats presents al barri, amb les que col·laboren i cooperen en les diferents activitats creant uns entramats relacionals densos i amb molts punts de col·laboració.

“Tenim la sort que aquí (...) tenim un ventall cultural enorme: castellers, correfocs, coral, víbria, tres passos de setmana santa. Jo crec que no hi ha cap barri a Tarragona que tingui el ventall cultural que, per sort, tenim nosaltres aquí. Per que nosaltres, per exemple, volem fer un concert, el podem fer. Perquè? Per que tenim una coral. Volem fer un correfoc, el fem. Que hem de fer una processó, tenim els nanos, surten els gegants. Arriba setmana santa, el gremi de marejants, l'associació del pas de santa Teresa de Jesús. Que hem de fer una tamborinada, timbalers, els que vulguis i més. que volem fer una trobada de castells (...)? Els castellers t'ho organitzen. Tenim una sort immensa. T'ho dic per que ja veuràs que la gent diu... “«sempre estan de festa, no sé d'on treuen els calers...»” si bueno, els calers serveixen per a fer coses, però, a veure... ben bé, més del 60% del que fem ho fan les entitats. Ho fan les entitats del barri! Per això tenim aquest ventall cultural, i ja que el tenim, aprofitar-lo. I l'aprofitem.” AVC11

“nosaltres tenim un programa d'activitats que comencen ja al mes de gener (...) ja fem la cabalgata de Reis, però va associada amb que cap nen del barri es quedi sense un regal (...). Per carnaval, també som els que demanem tots els permisos per organitzar la cabalgata. Després ja comencem amb unes activitats que són de l'àmbit social i cultural, que les fem als mesos que ja comença el bon temps (...) Després arriba Sant Joan (...) La festa major, que és una activitat important (...) Després arriba el mes de setembre i, per la Diada, també fem una activitat d'havaneres (...) passem a fer una trobada d'homenatge a la gent gran (...) i de cara a nadal fem una degustació de postres, els hi fem un regalet, una planta d'aquelles de nadal (...). A banda hi ha totes les tasques pròpies de l'associació” AVB10

No obstant, aquesta darrera descripció correspon a aquelles entitats que tenen un grau d'activitat més elevat i que presenten un funcionament i un grau d'acceptació social més ampli en les seves zones d'incidència. La realitat de moltes altres AV és bastant diferent, sigui per la seva entrada en un estadi de letargia o d'aturada o pel fet que el veïnat no respon a les expectatives de les entitats

*“Quines activitats feu? Ara cap. O sigui, ara només fem moviment associatiu *puro y duro*, sense activitats i sense festes” AVC13*

“Ara amb això de les retallades, això s'ha tingut que deixar anar, moltes coses s'han tingut que deixar anar” AVC1

“És l'únic dia en que fem algo per ajuntar la gent. Per nadal intentem fer una cosa una mica més cultural que és el concert (...) però que no hi va gaire gent. Un concert de gospel l'hem fet. (...) I tampoc et pensis que hi va gaire gent. I dius, bueno, doncs farem una festa pels nens, no? (...) doncs tampoc van venir molts nens. Vam fer un concert d'havaneres, un grup d'havaneres que va tocar fantàstic. 4 gats” AVL4

“Quina utilitat té una associació que no fa res? Perdona que sigui incisiu. Es que és veritat...” AVB1

Taula 5. Tipus d'activitats

Nivell d'activitat	Nombre
Nul	9
Baix	11
Mig	6
Alt	9
NC	3

Font: Creació pròpia

Un dels elements centrals d'aquesta proposta cultural de les entitats veïnals ha estat, i és, la preparació, execució i desenvolupament de les festes de barri. La centralitat d'aquesta en l'activitat veïnal queda palesa tant en els discursos al voltant de les activitats desenvolupades, com en els que fan referència al sorgiment de desavinences entre presidents/es o competència entre entitats. Dit d'una altra manera, les entitats afirmen dedicar molts esforços i recursos a les festes del barri i, alhora, aquestes han estat un element de competitivitat entre barris i entre associacions. Si bé, com més endavant es tractarà, la competència entre associacions (o dintre de les associacions) té un fort component polític, l'organització de les festes ha estat un element que s'ha emprat en més d'una ocasió per criticar la tasca d'una determinada entitat, sigui per la seva pretesa mala organització o sigui pel suposat tracte de favor rebut per alguns presidents/es qui disposen de recursos per organitzar grans festes.

“Molta gent associa, una associació de veïns amb les festes del barri... no... Bueno, no. A veure, potser si que n'hi ha que només fan això, però no, naltros, per exemple, és al revés, per naltros, les festes són la finalitat de tot el que hem fet durant tot el curs” AVC12

“Hi ha associacions de veïns que s'han creat per a fer festes, res més, no per reivindicar res més. Jo no ho entenc” AVC6

“El que feien les associacions de veïns, fonamentalment, era les festes de barri. Punto. Agafaven la subvenció de l'Ajuntament que en aquella època eren 6000, 7000, 8000€ i organitzaven les festes de barri. Poca cosa més feien les associacions...” AVC13

“En aquests anys de bonança del totxo, que... només senties parlar d'associacions de veïns per la carrera a veure qui portava la orquestra més maca a la festa major... m'entens què vull dir? I no pels problemes que hi havia...” AVL7

“Nosaltres, com a activitats, la principal són les festes d'estiu” AVL2

“Les festes, clar, tens els diners que tens. I després, depèn del lloc on estiguis, en tens més o en tens menys” Extern1

“Vivia abans a Riuclar... que allí abans es feien festes impressionants... que igual es gastaven milions...” AVC1

“Ell fa molta cosa, té moltes ajudes i lo que sigui. Pues la gent qui deu voler, deu passar per allà... com tot just la fa al mig del parc (la festa) pues la gent que va al parc, ja participa... pues la gent, va amb els nens al parc, pues ja estan allí” AVC1

“Si veuen que, quan ell diu que no tenia ni un duro, porta 4 unflables, i els unflables valen un dineral, pues es que algú els hi ha portat. I si munta un munt d'allò, i munta lo de l'espuma (...) i no tens cèntims, doncs algú t'ho ha portat. Per que jo aquest any volia portar uns unflables, que els hi agrada als nens molt, i volia portar espuma i ja no em donava... vaig portar el pallasso, el pallasso cobra 200€, portes els unflables, 300€, ja són 500€. Portes el músic, que ens va costar 400€. Si et donen 2000€ per tot l'any... ja està... si has de fer un berenar, doncs ja està.” AVC1

“Els van començar i aquell any també van voler fer festes. Van fer les festes, a mi, en una activitat que feien de canalla a la rambla, em van demanar si els deixava endollar la llum, per que no tenien llum, els vaig deixar, van endollar la llum i... això és una anècdota... quan estava la canalla jugant per la rambla, fent les activitats que s'havien de fer, doncs va pujar un senyor al micro i va dir que ara m'ensenyarien a mi com es feia participar la canalla. Si tu parles amb gent d'allí, et dirà que les millors festes sempre han sigut les nostres, però bueno. (...)” AVB1

“La presidenta tenia montado todo el equipo de música y todo, montado por un tal (nom), (...) un hombre que vive de la música, poniendo esos aparillos y todas esas cosas. Tengo que decirte que este hombre también es del PSC y por eso hizo lo que hizo. (...) La presidenta lo tenía contratado para que pusiera el equipo de música y este hombre no se presenta, lo cual, la junta tuvo que hacer malabarismos para apañar música. Luego, más tarde, nos hemos enterado que hubo orden del PSC para que no se presentara, como forma de boicot.” AVB7

“Els les festes és una cosa més tancada per que és un lloc més tancat... naltros, les festes són obertes a tothom i tot és pels crios” AVC12

De la mateixa manera que, a nivell simbòlic, les festes ocupen un paper predominant en el discurs sobre les activitats, a nivell de pressupost i de distribució dels recursos, aquestes suposen la despesa més important de la gran majoria d'entitats. Tal i com s'afirma en moltes de les entrevistes, la despesa més gran a la que les associacions han de fer front és la festa del barri.

“Només la festa major de *** té 18000€ de pressupost” AVL6

“Lo que mueve mucho el presupuesto son las fiestas, es donde más dinero se mueve” AVB13

“R2) Solo de fiestas, el año pasado que fue...

R1) Flojísimo

R2) El año más duro con tema de fiestas, se movieron 12000€. Sólo en el presupuesto de la fiesta.”

AVB13

“la fiesta, eso es lo primero que más dinero se lleva” AVB3

Tal i com s’ha indicat anteriorment, les explicacions de les AV situen les festes de barri com l’activitat més important que es realitza al llarg de l’any, confirmant la idea de la conversió de moltes de les AV en entitats que es dediquen a la promoció d’activitats culturals i d’entreteniment com a base del seu funcionament. Aquest element té la voluntat de crear i/o reforçar una identitat al voltant de la pertinença a una determinada zona de la ciutat. Tal i com descriu Lorenzi (2007:24-27) en parlar de les festes que es desenvolupen al barri madrileny de Vallecas: *“la fiesta constituye un acontecimiento de identidad (...), la voluntad de reforzar redes sociales y promover una identidad local (...) es un proceso que se genera a partir de la realización de la fiesta, debemos considerar cada ritual o cada fiesta como un nudo dinámico. Las acciones que tienen lugar en ellos se ven atravesadas por los significados y el sentido común local, pero en su ejecución generan nuevos significados, nuevas acciones, se activan redes y se construyen otras nuevas en la puesta en contacto de las personas.”* Alguns dels discursos al voltant de la idea del que hauria de ser una festa de barri i el rol que hauria de desenvolupar en la creació de relacions a nivell microsocial és compartida per moltes entitats, a tenor del que s’expressa tant a nivell discursiu com d’importància relativa en el conjunt d’activitats i del pressupost.

“Per les festes patronals (...) fem una mica d’aperitiu pels socis aquí. La missa que tradicionalment fem aquí a la parròquia... juntar una part de l’església, que tota la vida s’ha fet, una miqueta d’aperitiu, i es lo que fem aquí amb els socis i els veïns en general. Tampoc demanem que estiguin al corrent, es per fer una mica de... fer bullir l’olla... Ja et dic, les despeses són...” AVL7

“Fem una quota anual de 20€, però muntem després unes festes que són impressionants” AVC4

“les activitats lúdiques i culturals són imprescindibles” AVC5

“A veure, jo que he vist altres associacions, com la de ***, que fan cursos d’anglès, cursos de ioga,... totes aquestes coses, el que fan és que la gent es conegui entre ells, i a partir del moment en que et coneixes, fas una amistat (...) si això hi ha una associació que ho porta a terme, això, ajunta el barri. I, a la vegada, allà es poden crear les reivindicacions que vulguis, per que un li diu a l’altre, escolta, que jo tinc l’acera amb uns forats que no hi ha manera que ho arregli l’Ajuntament, doncs bueno, anem a reivindicar-ho. Però es clar, les activitats lúdiques i culturals són imprescindibles, el que passa és que has de tenir lloc i diners.” AVC5

En un sentit contrari, algunes veus discrepen amb aquesta orientació cap a les activitats lúdiques i culturals de l’associacionisme veïnal, tot indicant que aquest procés no ha consistit en una ampliació del ventall d’activitats sinó una substitució de la tradició reivindicativa del moviment veïnal dels anys 70 i 80 per una activitat tan sols orientada en la cultura i l’oci en que “s’han convertit en associacions per fer festes” AVC8.

Per alguns aquesta transformació suposa una pèrdua de vitalitat del moviment veïnal a nivell reivindicatiu i la seva conversió en estructures organitzatives de caire diferent. Aquesta transformació es pot entendre en el context de letargia d’un moviment social i d’una transformació cultural de diversificació d’interessos d’abast més ampli, tal i com

indicaven Pujades i Bardají (1987) i insisteixen Pujadas i Maza (2010), o a la creació d'un seguit d'elements de caire cultural alternatiu que "pugnen amb altres referents que tendeixen a la integració i la conformitat amb l'estat de les coses vigent", tal i com assenyala Martínez Muntada (2004, p. 89). Urrutia (1992), tal i com recull Gómez Bahillo (2006), apuntava l'any 1992 cap a una transformació o reestructuració de les organitzacions ciutadanes a noves orientacions diferents de les que havien defensat, fins aquell moment, les AV. Així, plantejava una sèrie de diferents tipologies o tendències futures de l'associacionisme urbà: "1) Grupos de caràcter expresivo y de ocio, tales como los culturales y deportivos, 2) Grupos vinculados a propuestas políticas concretas, 3) Organizaciones "instrumentales" vinculadas a problemas relacionados con los efectos de deterioro social y los ajustes del sistema económico, 4) Organizaciones vinculadas al ámbito religioso, i 5) Organizaciones de socialización alternativa vinculadas a los movimientos sociales alternativos (p.53-54)".

Tal i com s'anirà desgranant en aquesta anàlisi, en relació amb aquesta llista de tendències dels moviments socials urbans, les AV han seguit dues tendències contràries: per una banda han intentat abraçar algunes noves línies de treball per permetre la seva continuïtat com a organitzacions, que no com a moviment social, sobretot en relació amb l'oci, les propostes polítiques o els moviments socials alternatius; per l'altra, han facilitat l'aparició d'entitats derivades de les pròpies AV que han guanyat autonomia i independència, articulant-se com a agents diferenciats i, en ocasions, fins i tot enfrontats amb les AV a les que tradicionalment pertanyien, especialment en els àmbits vinculats al moviments socials alternatius (dones, que no feminisme, i ecologisme).

En el cas que ens ocupa, aquesta transformació de les AV en entitats orientades a la creació d'activitats d'entreteniment i d'oci ha anat acompanyada d'una pèrdua de la voluntat inicial de creació d'identitat per esdevenir una mena de centres cívics descentralitzats als barris amb un impacte negatiu sobre l'activitat reivindicativa de les entitats, tal i com advertia Alabart (1998) en parlar de les formes de resoldre l'alentiment del moviment veïnal: "Es podria accedir a institucionalitzar el moviment, a convertir-lo en quasi un apèndix de l'organització administrativa local que es dediqués a aplaudir totes les seves accions. Però això, és clar, seria el final del moviment" (p. 25)

En relació a aquesta idea, apareixen alguns discursos d'entitats veïnals que defensen el retorn al model d'associacionisme veïnal transformador, propi dels moviments socials. Alguns d'aquests discursos apunten directament cap a una estratègia potenciada per part de les administracions públiques i els seus dirigents polítics per afavorir la transformació de les entitats veïnals en prestadores de serveis o d'activitats lúdiques i culturals. La intervenció de la política sobre l'associacionisme veïnal, així com les seves nombroses interconnexions, serà àmpliament abordada més endavant. No obstant, resulta convenient començar a apuntar-ne algunes idees a mesura que els temes tractats ho requereixen.

"Ha estat molt ben dirigit per desviar-lo cap a altres funcions més lúdiques, més culturals; i les reivindicatives han quedat una mica al marge (...) De 15 anys cap aquí, diguéssim... un cop assolit un cert nivell de benestar, pràcticament es va diluir aquest moviment veïnal reivindicatiu (...) i la resta es van orientar com entitats culturals" F1

"carregar-lo se l'han carregat (...) muntant les festes i demés..."Extern

Altres associacions, en canvi, plantegen una reorientació de l'activitat de les associacions cap a la defensa dels interessos dels veïns i veïnes, reduint o eliminant el pes de les activitats culturals.

"I no tantes festes... per que això és un dineral... i les associacions estem per altres coses" AVB11

"Les festes de barri, jo crec que es tindrien que eliminar ja..." AVC15

"Crec que el moviment associatiu com a tal, ha d'anar en aquesta direcció. Activitats i servei. En tema de festes, ja vindran temps millors, és la meva opinió." AVC13

"P) Les AV s'han allunyat dels veïns?

R) Si, jo crec que amb el temps i amb totes les retallades aquestes, moltes desapareixeran. Desapareixeran per que l'activitat per la que les havien creat, no és lògic. Naltros mateix, festes? Jo no les faria. No les faria per que entenc que dintre de la ciutat de Tarragona (...) no té sentit que fem tantes festes. Que demanem naltros, les festes de Sant Magí o Santa Tecla, divulgar-les per tota Tarragona. (...) naltros aquesta festa ens l'estalviariem, i destinar aquests quartos a altres coses, a coses socials, però bueno, tot això, com són coses històriques de Tarragona, sempre la Part Alta, la Part Alta, no hi ha cap conseller que digui, s'ha acabat, la part alta té les festes que té... la festa del Roser, el Cos del Bou, Sant Magí, Santa Tecla, la festa Gitana, tot a la part alta. I què passa amb la resta de la ciutat? Per que Sant Salvador no pot tenir una activitat de Santa Tecla?, o Bonavista? O la part baixa? O la Mora-Tamarit?" AVC10

Aquestes desavinences en relació al model festiu i cultural de les AV poden respondre, segons el meu criteri, a una sèrie d'elements que ajuden a crear una desmotivació per part dels líders de les entitats veïnals per continuar amb aquesta proposta d'activitat o, com a mínim, per plantejar-ne una revisió.

En primer lloc, tal i com s'ha comentat anteriorment, existeix una corrent de pensament entre algunes associacions que propugna per la recuperació dels valors tradicionals del moviment veïnal vinculats amb la reivindicació i la transformació social. En aquest cas, no es planteja l'eliminació de les festes i les activitats culturals, sinó recuperar la seva posició inicial com a complements de l'activitat reivindicativa i, per tant, que perdin la centralitat amb la que compten avui en dia.

Un segon element és la falta de recursos econòmics del període actual. La crisi, tal i com s'abordarà posteriorment, ha comportat una reducció de les subvencions que l'Ajuntament distribueix entre les entitats. Aquestes es veuen incapacitades per portar a terme les mateixes activitats que anteriorment i, en aquesta situació, l'activitat més afectada és la que disposava la major part del pressupost: la festa de barri. Si a aquest factor sumem la falta de capacitat de trobar altres finançadors de moltes entitats, degut a la tradicional dependència econòmica respecte de les institucions públiques, i la falta de capacitat de plantejar un model alternatiu a la tradicional festa subvencionada; algunes entitats comencen a optar per reduir o eliminar les festes o proposar models diferents, com ara la creació de festes compartides per diverses entitats, tal i com succeeix a Camp Clar o la zona entre l'Avinguda Catalunya i l'autovia.

Un tercer factor a considerar és la falta de resposta del veïnat a les activitats de les associacions. Aquest punt serà tractat amb més amplitud més endavant, però la falta de capacitat de crear lligams amb els veïns (no només durant les festes, sinó durant el curs de

totes les activitats d'algunes entitats) genera un desencís que desemboca en la reducció a poc a poc d'activitat.

“P) Feu festes de barri?

R) Si, dissabte que ve, precisament, fem una fideuà. A veure, de festes al barri, fem... abans es feien moltes coses, ara cada cop menys, per que... fem una fideuà el dissabte, que els socis no paguen i pels altres una cosa popular, de 5€” AVL4

Un quart element que, al meu entendre, incideix en aquest fet és la poca capacitat de renovació dels càrrecs. Determinades persones que lideren les associacions són persones d'avançada edat i que, a tenor dels seus discursos, han anat perdent l'empenta amb la que van començar la seva activitat. Tal i com recull Vidal (2012:135)¹², *“la mitjana d'edat de les persones que formen part de les juntes és de 52 anys, i la franja d'edat més present és la que es troba entre els 46 i els 52 anys (...) qualsevol menor de 40 que s'incorpori en una junta és l'excepció de la norma”*. Les dades recollides en aquesta recerca, dibuixen un escenari similar.

Un cinquè element que apareix com a potencial limitador del desenvolupament d'activitats culturals, lúdiques o festives és el tipus de barri en el qual l'entitat treballa. Tal i com explica Sánchez Vidal (2009) en la seva anàlisi de l'escala de sentiment de comunitat en dos barris socialment diferenciats de Barcelona (Eixample esquerre i la Barceloneta), en un barri de tradició obrera la participació comunitària és molt més alta que en un barri de caire burgès o de classe acomodada. En la seva recerca, l'autor presenta els resultats d'una enquesta en que demana als veïns que identifiquin els elements que ajuden a crear comunitat i identitat al voltant de la mateixa, i un dels que presenten majors divergències entre els dos tipus de barri són les festes de barri i les associacions o clubs esportius que en pertanyen (les associacions de veïns com a elements de creació de sentiment de pertinença obtenen valors més baixos i relativament similars pels dos barris).

De recursos i dependències

Un aspecte important en l'anàlisi de les AV i el seu funcionament és el relatiu als recursos i a la seva obtenció. La situació de crisi econòmica de l'administració pública ha afectat de manera important al teixit associatiu, en tant que existia i, en bona mesura, existeix una relació de dependència important entre ells. Les entitats veïnals mostren tenir seriosos problemes per trobar recursos més enllà dels proporcionats per l'administració pública, i la situació viscuda per l'economia catalana a partir de la crisi econòmica iniciada el 2008 ha suposat un empitjorament de les condicions econòmiques d'aquelles entitats que, de manera subsidiària, depenen del funcionament de les economies municipals.

Sense entrar a discutir els motius que han portat a la crisi econòmica iniciada el 2008, a nivell local, tal i com descriuen Pérez López et al (2013:84) tot citant a Cabeza (2009), Paulais (2009) i UCLG (2009), ha implicat una *“caída de los ingresos municipales, ya sean fiscales o a través de transferencias, debiendo soportar los mismos –o incluso mayores- costes – por la incidencia de los costes sociales- y un acceso más limitado al endeudamiento”*. Aquesta situació ha posat en una conjuntura complicada la gran majoria

¹²Vidal, M. (2012). Associacions veïnals i relleu generacional: un repte?. A Andreu, M., Bonet, J. i Naya, A. (eds). *Moviment veïnal, reptes de futur*. Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, Barcelona.

d'Ajuntaments catalans, i la resta de nivells polítics de l'Estat espanyol, que han optat per retallar el sector públic i privatitzar i mercantilitzar alguns serveis que abans s'oferien des de l'esfera pública. En aquest context, les partides pressupostàries destinades a nodrir l'associacionisme veïnal han patit una forta retallada, amb el conseqüent impacte sobre el funcionament de les mateixes.

En primer lloc, existeixen diferències en relació a l'obtenció de recursos. Existeix un grup important d'entitats que depenen de manera pràcticament total de les subvencions obtingudes per part de les institucions públiques, el que les fa molt més vulnerables a les situacions de crisi de les mateixes.

"Nosaltres ens basem en les ajudes que dóna l'Ajuntament, la Diputació ha tret l'ajuda a les associacions de veïns (...) i vivim, també, de les donacions de molts comerços del barri i de comerços que no estan al barri, però aquests comerços també estan baixant." AVC14

"Naltros estem, fins l'any passat, hem treballat amb el mínim a l'Ajuntament (subvenció). Que aquí hem estat una mica enganyats a l'Ajuntament. Els articles deien que els dos primers anys eren 800€ i a partir d'aquí, canviaves de categoria... naltros hem demostrat que fèiem molta més activitat que l'altra associació i de partida rebíem una quarta part del que rebien ells, no? Els 800€ aquells s'han convertit en, durant 4 anys, 500. Va baixar a 500... vam reclamar i ens van reconèixer que s'havien equivocat... ara em sembla que l'Ajuntament està a l'ordre dels 1100€... aquest any ens ha donat una mica més, per que l'any passat va fer un sobre per les federacions i cada federació repartia a les associacions (...) i aquest any, aquest pressupost que es va donar a les federacions s'ha repartit directament a les associacions (...) No sé si cobraríem uns 1500€ en total" AVC14

"L'única (font d'ingressos és l'Ajuntament) per que naltros... abans, abans, si. Però ara ja no. (...) El port és l'únic que m'ha donat 300€ aquest any i els he de justificar. Altres anys, no." AVB12

"Económicamente estamos muy mal. No recibimos subvenciones, este año nos han dado 800€, 800 y algo. Con eso igual llegamos al Intermarché y de ahí no podemos pasar. Pero bueno... menos es nada, no?" AVB7

"P) No rebeu res de les químiques, o el port o altres...?"

R) Ja fa... ja fa... abans si que, amb motiu de les festes col·laboraven amb alguna cosa, però ara ja fa... les químiques i tot... ja ho van retallar molt... pràcticament no tenim res... fa dos anys o tres que no en tenim cap. Teníem una petita ajuda de la Diputació i aquest any passat ja no ens la van donar." AVB11

"A nosaltres l'Ajuntament ens dóna... aquest any teníem una subvenció de 3072€, i en acabat, la mica que ens ajuda el Port, per que qualsevol cosa que necessitem, taules, cadires, entarimats, mà d'obra... el que necessitem, el port també ens ho proporciona." AVC11

"P) De dónde sacáis vuestros recursos? Cobráis subvención del Ayuntamiento?"

R) No. No cobramos subvención (...) Nunca la hemos pedido, valoraremos si el año que viene la pediremos. No la hemos pedido por que todo este año, todos los que han participado lo han hecho altruistamente, sin cobrar nada. (...)

P) Pero de donde sacáis el dinero? Tenéis algún ingreso?"

R) No, no. Si hay necesidad, como ha habido este año, de poner la junta 40-50€ cada uno... lo que es para lo básico, permisos y seguros, todo lo demás es colaboración de los demás. No hay ninguna vinculación de dinero, si no aportación humana." AVC6

"R) La subvenció de l'Ajuntament és la mínima

P) Està sobre els 3000€?"

R) Si, està sobre aquest ordre, el que passa és que l'Ajuntament està, en aquests moments, canviant la filosofia i desviant els diners de les associacions de veïns a les federacions. Cosa que nosaltres ens oposem." AVL3

"Se necessita dinero y la gente hoy en día, pues no tiene dinero. Las ayudas que vienen del Ayuntamiento son escasas. Bueno, escasas... a las asociaciones nos han recortado un 60-70%. I aparte, es que llegan tarde y poniendo el dinero tu de tu bolsillo (...) todo ese adelanto de dinero, pues quien lo va a cubrir... el que va delante (...) però es más que insuficiente, por que hoy en día eso cuesta... solo el mantenimiento, luz, agua, actividades... (...) las químicas estan también mal, antes te ayudaban un poco más però ahora, la mitad de ellos... te ayudan lo básico por que todo se lo llevan para el pueblo de al lado (La Canonja) que es el que está en sus terrenos... y los otros se lo quedan en Tarragona, Sant Magí y Santa Tecla... (...) este año, las más grandes, que són Bonavista, Campo Claro, San Salvador y no se qual es la otra, son 5300€" AVB2

En segon lloc, existeix un grup mes reduït d'entitats que tenen capacitat per obtenir recursos d'altres fonts amb el que complementen els ingressos de les institucions públiques. En el segon cas, si bé la crisi també els posa en situacions difícils, l'impacte de les retallades és menor i les activitats desenvolupades es poden seguir executant de manera similar.

"Si hay alguna fábrica que te aporte un duro, pero ya te digo, prácticamente ninguna. La única que hoy día nos ayuda un poco, con una cantidad pequeña es ENDESA (?) que lo tenemos desde hace años, desde cuando la explosión aquella que hubo que tal y que cual, y que a veces una auda, que no da para nada, però por que tenemos amistad con el relaciones externas de Repsol, el (nom) que siempre echa una manita... pero que si todos dieran un poco! Y ya te digo, esas son las entradas que hay." AVB2

"Si tu ese año consigues mucho patrocinio privado para las fiestas, porque nosotros, el 90% es de patrocinio privado, por eso no nos hemos caído tanto en la crisis como otros barrios en la hora de hacer las fiestas. Pues cambia mucho el presupuesto." AVB13

"P) La financiación privada, viene de empresas, viene de..."

R1) De todo, de donde pillemos. Sobre todo de empresas... bueno, cuando digo empresas digo empresas petroquímicas y comercios

R2) Y de los vecinos." AVB13

"Jo t'explico els ingressos per on venen. Nosaltres estem al voltant d'uns 20000€ de pressupost. Dels quals, 6500 són de l'Ajuntament. Som de les poques associacions que, a més a més de l'Ajuntament tenim altres ingressos. Per tant, no depenem exclusivament de l'Ajuntament. Tenim un acord amb Repsol i amb Dow, dels quals rebem, entre els dos 7500€... home, ens ho hem currat i... ens ho donen per que tenim projectes (...) després tenim ingressos de la fira, dels camps de tir, dels dos camps de tir, (...) les col·laboracions que fan els veïns per la festa major, la quota... i ja està... estem al voltant d'uns 20000€ d'ingressos." AVB10

"R) La poca subvenció que dóna l'Ajuntament, amb les retallades i demés..."

P) Vosaltres deveu estar al primer grup de subvenció..."

R) ... sí... (sense gaire convenciment) si... primer o segon, devem estar..."

P) Què rebeu de l'Ajuntament?"

R) Pues ara em sembla que eren 4000... 4200 em sembla que era el que hi havia ara..."

P) I altres fonts de finançament?"

R) Altres fonts de finançament... pues vas a les químiques, com anem tots... i les químiques estan ja... hasta el gorro... una de les químiques em va dir "Bueno, si nosaltres ja donem diners a l'Ajuntament per a que els reparteixi, a les associacions" pues ho sento xato, però... el port o la Diputació, ara mateix, com hem fet els 20 anys, hem fet una miqueta d'extra per les festes (...) i s'ha demanat a la Diputació, ens ha donat 500€. 500€, i has de justificar-ne 3000. Però de què anem? Tu a mi em justifiques els 3000 que tu necessites, i jo et donaré el que t'hagi de donar. Joder. I com li has de

donar factures? Jo les necessito per l'Ajuntament. Com t'he de donar a tu les factures? A l'Ajuntament, si em donen 4000€, també els he de justificar, que no me'ls dóna per la cara... "oh, si, a veure com ho arreglarem..." i encara estem amb el secretari i la tesorera a veure..." AVB9

"P) La resta de finançament...?"

R1) La resta ve dels socis que t'he estat explicant, que la gent ens ho currem molt, i llavors, per exemple, amb què es treu diners? Venda de samarretes, toia, clar, però la venda de samarretes, no comprem la samarreta i la revenem, oju, aquí està la trampa...

R2) Una mena de patrocinador

R1) Un patrocinador enlloc de donar-nos diners, dic, no, compra les samarretes.

R2) I les imprimeix, amb el logo de *****.

R1) El logo que ha guanyat el concurs, els dibuixos que s'han presentat a la setmana cultural. Hi ha hagut un concurs de dibuixos (...) i el que guanyes és l'honor de que s'imprimeixi la teva samarreta. Llavors, aquesta samarreta és tot el cost. No hi ha cost, per lo tant, és tot net. La venda d'entrades per la sardinada (...), amb toia es deu vendre 1500, amb samarretes 2000 i pico, patrocinadors del voltant... que no és que tinguem una empresa, tenim (empresa) que ajuda molt, col·labora moltíssim, clar, només faltaria... els (empreses), també col·laboren... mmm... quines entrades més tenim?

R2) Gros? El bar.

R1) El bar... ah, bueno, clar, ens currem totes les festes el bar..." AVL6

"R) no és que tinguem més subvenció que una altra, la mateixa tipologia nostra, la cobra un altre i només es dedica a fer les festes. I té la mateixa subvenció que nosaltres. Llavors, nosaltres tenim associats, i t'has de buscar la vida a l'empresa privada, inclús en empreses públiques que també t'ajuden.

P) L'empresa privada, ajuda?"

R) Alguna, si. Repsol, la Dow, l'AEQT, el port de Tarragona. El port és una entitat pública, i sempre tenim col·laboració per que... d'alguna forma o altra, a tots els dirigents d'aquestes empreses els fem venir aquí. Per que parlin amb la gent, de les coses que fan, de les coses que farien, per que parlin amb la gent, i clar, quan veuen les coses que fem, la col·laboració, diuen, ostres, aquesta gent s'ho mereixen, i per això tenim la col·laboració." AVC10

"R) tot és de lo que s'arreplega (diners), o sigui que ajustao, ajustao. L'any passat si que vam poder treure 500€ de la Diputació per que vam veure que van obrir una cosa tipus cultural, i aprofitant que a les festes havíem fet castells, com un acte cultural (...) vam aprofitar per demana'ls. També teníem uns ingressos del port, que també teníem un conveni que eren 300 o 500€. Però això també es va... antigament les caixes també col·laboraven, però esto també ha pasado a major vida... i clar, és allò que vas..."

P) I lo del port, per que s'ha acabat?"

R) Ens van dir que hi havia un conveni (...) tampoc es que fos una gran quantitat (...) l'any passat ens van donar 250€" AVC7

"Hem cobrat 4000€. (...) De la Generalitat rebem algo, de la Diputació o del Port, em sembla que res (...) nosaltres, el pressupost que tenim és el de l'Ajuntament. (...) El que passa és que, naltros, per les festes, ens tenim que moure, col·laboradors, el que és el llibre, pues d'aquí treiem... naltros, com qui diu, les festes surten del que ens movem naltros pel barri. (...) molt, (la gent) col·laboren molt. Costa, per que costa, però bueno, després, també, Carnaval, són ells els que s'agafen els quartos o sigui, lo que és les activitats que ells fan, com és el teclatapa i tot això, ells treuen els quartos per carnaval. Gegants, passa el mateix. De les sortides que reben quartos, doncs..." AVB8

"R) Agafem gairebé 600€ (socis) (...) Enguany, subvenció de l'Ajuntament no n'hem tingut per que he estat ingressat i no he pogut fer la tramitació, però casi sempre rebem una subvenció de 800€ o 700€, segons com vagi.

P) I amb això en teniu prou?"

R) Si. I ho fem tot nosaltres." AVC4

"Vaig anar a la Diputació, a presentar-me allí, igual que a l'Ajuntament i tal, i aquell home, que a més va ser un home bastant competent, el vicepresident (...) em va atendre i em va dir "què

necessites?" Dic mira, jo allà a l'associació tinc una porta com aquesta (...) i jo vull una porta de vidre gran que allò sempre estigui amb una persiana fora per poder tancar, però que quan obris, allò estigui obert, vingui tothom, entri i participi. Em va donar uns folletos i "rellena'm això i porta'm uns pressupostos". Vaig agafar un que monta alumini aquí i un paleta d'aquí també, del barri, i els vaig fer fer uns pressupostos, que siguin econòmics, que sinó em diran que no i els vaig enviar... a veure si ve o no ve, però allò serà una cosa important." AVB6

"Es demanen subvencions, fins ara les demanàvem a la Generalitat, ara és molt difícil aconseguir una subvenció per part de la Generalitat per la quantitat de justificants... per que et demanen el triple per justificar, i llavors, aquestes factures també te les demana l'Ajuntament. El que no pots fer... no et pots fer trampes a tu mateix, a veure, els papers són els que són, els diners són els que són... llavors, fins l'any passat vam estar demanant a la Diputació, que també donaven. Aquest any només es demana a l'Ajuntament i bueno, doncs, els anunciants, que a Tarragona ens estimen i gràcies a ells podem tirar endavant. (...) El port, l'Ajuntament, per exemple, aquí l'Eroski col·labora amb nosaltres en el que pot, els de la BIC ens donen bolígrafs (...) aquest any Panrico no ha pogut donar-nos el que ens donava per la problemàtica que tenen a nivell laboral, el que ens fa els llibre PORSÀ també col·labora amb nosaltres, el Corte Inglés, aquests dos anys o tres que fa que estan, molt fluixet però sempre ajuda amb algo..." AVC3

"Las ayudas del Ayuntamiento, de empresas... te tienes que buscar la vida..." AVB5

"Tenemos siempre ayudas. Repsol nos ayuda bastante, alguna empresa del polígono a veces te da alguna cosita, 500€, 300€... però fundamentalmente es el Ayuntamiento. Este año me parece que son sobre unos 6000€ más o menos y con esto vamos tirando. La Diputación también... però es una misèria, 500€..." AVB3

A mode de resum, les fonts de recursos de les AV, en funció del que han afirmat, són:

- Institucions públiques: Ajuntament, Diputació, Generalitat, Port de Tarragona
- Veïns: mitjançant les quotes i els pagaments per activitats
- Empreses privades: Sector Químic (Dow, Basf, Repsol, Endesa), Gran Comerç (Eroski, Corte Inglés, Panrico), Petit Comerç (no especificat)
- Activitats autogestionades per part de les entitats (TeclaTapa, Sortides de Gegants)

Aquestes aportacions ajuden a nodrir el pressupost que serveix per a poder desenvolupar les activitats previstes per les entitats. Cal esmentar que la informació recollida sobre el pressupost ha estat, excepte en alguns casos, força pobra i poc clara. Si bé pot resultar comprensible que no es vulgui detallar informació respecte aquest tema a un investigador desconegut que realitza un treball de camp, la diferència respecte d'altres preguntes o temes porta a pensar que és un tema que pot generar controvèrsia i, per tant, els i les responsables de les entitats prefereixen mostrar discreció al respecte. Així doncs, les dades rebudes no són suficients per formar-se una idea de la quantitat de diners que es mouen en el món veïnal, si bé és cert que algunes associacions van oferir respostes molt concretes i especificant l'origen de cadascuna de les fonts d'ingressos de l'entitat.

"Nosaltres tenim un pressupost d'uns 12000€" AVC14

"Nosaltres estem al voltant d'uns 20000€ de pressupost" AVB10

"P) I el pressupost anual fins quan pot pujar?"

R) Posa-li uns 6000... 7 o 8000€..."AVB9

" R1) Un estándar que puede ser, 10000€ al año, 12000€ al año?

R2) Más

R1) Más? 15000?

R2) Solo la actividad de carnaval... claro, no es que tu tengas unos presupuestos... es que tu cobres unas cuotas... tu montas una actividad de carnaval, y claro, cada traje vale 200€, pues se paga. Nosotros aglutinamos todas las facturas, la gente paga la cuota de carnaval porque eso se paga en las facturas.

P) La cuota de carnaval se paga aparte?

R2) Claro, depende de qué actividades... el carnaval son 12000€ al año.

R1) Bueno, pero sin meter el carnaval... es que el carnaval es bastante autóctono, eh? Como presupuesto en sí, global, nosotros movemos, sin contar carnaval, unos 10-12000€ anuales.

R2) Que no.

R1) Sí.

R2) Solo de fiestas, el año pasado que fue...

R1) Flojísimo

R2) El año más duro con tema de fiestas, se movieron 12000€. Sólo en el presupuesto de la fiesta.

R1) Bueno, y el resto del año, ¿cuánto es?

R2) Es lo que te estaba mirando ahora. Tú tienes para... yo que sé... para lo que es navidad, llevamos 1500€, lo que es calçotada, otros 1500. Lo que son actividades, que hacemos inglés, deporte,... otros 2500€.

R1) Bueno, ponle 20000. 20000 eurillos. Más carnaval.

R2) Son 30... y 40...

R1) Yo, cuando doy estos datos... yo sé que no es un tema de prensa, pero es que quiero que se entienda bien, todo es muy relativo, todo es financiación privada y aquí hay mucha aportación de vecinos. O sea, no es un presupuesto que ha caído del cielo...

P) Claro.

R1) Que claro, es que cuando tu oyes... movemos 20000 euros al año, dices hostia! No. Cuidado, no es que movamos nosotros 20000 euros, que venga aquí... no es real. Por eso, cuando dices de presupuesto, no me gusta esa palabra... presupuesto real, lo que es presupuesto fijo, tenemos una subvención de 2000-3000€ del Ayuntamiento, y nada más. Nada más.

R2) A partir de ahí, todo lo que hagamos es buscar..." AVB13

Tal i com s'ha esmentat anteriorment, algunes entitats veïnals es troben en una situació de dependència econòmica respecte de les institucions públiques, fet que les posa en una situació doblement complicada. En primer lloc, per que el model cultural pel que una part del teixit veïnal aposta acaba depenent de manera gairebé exclusiva de l'accés a les subvencions. Així, l'impacte de la crisi en l'administració repercuteix de manera directa sobre les AV, que es veuen privades de la seva font de recursos principal i, per tant, disminuïdes en les seves possibilitats reals. En segon lloc, si una de les funcions de les AV, o, si més no, en el seu moment inicial com a moviment social (o part de), és la reivindicació i aquesta va dirigida cap a les institucions públiques, el fet que aquestes mateixes siguin les que financen les AV dificulta l'execució d'aquesta tasca. Tal i com expressa Veredas (2003:222) fent referència a les associacions d'immigrants, "*las asociaciones quedan relegadas al ámbito asistencial (cultural, en el cas de les associacions de veïns), maniatadas en el ejercicio reivindicativo – en caso que tal hubiera existido – frente a quien no es sino su mentor y principal proveedor de recursos*". Aquesta relació serà abordada en profunditat en parlar de la relació entre política i associacionisme veïnal, però, de la mateixa manera que s'ha plantejat anteriorment, és convenient fer-ne referència en aquest punt. La situació en que el mateix que et finança és el receptor de la teva crítica i

acció reivindicativa és, si més no, poc recomanable des d'una perspectiva de puresa de l'acció reivindicativa.

"L'única (font d'ingressos és l'Ajuntament) per que naltros... abans, abans, si. Però ara ja no. Abans si que per la festa... l'any passat ja vam fer festa i... El port és l'únic que m'ha donat 300€ aquest any i els he de justificar. Altres anys, no." AVB12

"P) Els vostres recursos els traieu de les subvencions i dels socis?

R1) I dels socis, i aportacions voluntàries. La subvenció, lògicament, per que sinó...

R2) Fa uns anys, la primera font d'ingressos era la subvenció, després socis i aportacions voluntàries. I ara, tot i haver-se reduït tot, la majoria és aportació de socis i voluntàries." AVC12

P) O sigui, viviu amb els diners de l'Ajuntament?

R) Aquest any em sembla que són 5800€. 5800 em sembla que són." AVB11

"R) La poca subvenció que dóna l'Ajuntament, amb les retallades i demés...

P) Vosaltres deveu estar al primer grup de subvenció...

R) ... si... (sense gaire convenciment) si... primer o segon, devem estar...

P) Què rebeu de l'Ajuntament?

R) Pues ara em sembla que eren 4000... 4200 em sembla que era el que hi havia ara..."AVB9

"Activitat, bàsicament, cap. L'any passat va ser el primer any que vam poder fer una festa, com si diguéssim de tota la urbanització, per que vam tenir una petita subvenció de l'Ajuntament, de 500€, però sinó, doncs ho fèiem a nivell privat. Ens reuníem a casa d'un, un portava una cosa, l'altre, un altre... per que a veure, nosaltres no hem tingut mai ajudes... ens ho hem de fer tot nosaltres, tenim 0 ajudes" AVL5

"nosaltres, el pressupost que tenim és el de l'Ajuntament." AVB8

"Tenim subvenció, hi ha una subvenció de l'Ajuntament, que la vam rebre fa un parell de setmanes, i a banda, no hem tingut cap altre subvenció. Altres anys teníem el port, a vegades el port, la Diputació donaven alguna cosa, però últimament la cosa no està massa fina que diguem, no? Llavors, els nostres ingressos són, a part de la quota, la subvenció de l'Ajuntament i el tiquet de les festes. Per les festes, la gent paga el tiquet i amb això pràcticament cobrim despeses, no? Taules, cadires, el grup musical que ve a tocar, etcètera." AVL2

La situació econòmica actual ha comportat una reducció important dels recursos provinents de les subvencions rebudes. En les dades obtingudes per Belzunegui, Dueñas et al. (2010) relatives als pressupostos de les entitats, les AV disposaven d'uns pressupostos més grans que els actuals, però alhora assenyalaven que les AV eren la tipologia d'associació que presentava un grau de dependència més gran respecte de les subvencions públiques. Aquest fet ha comportat, tal com apareix en moltes entrevistes, la reducció d'activitats i pot haver influït en la desaparició d'algunes entitats. Aquesta reducció d'activitats pot fer, també, que algunes entrin en una mena d'estat de latència esperant l'arribada de millors escenaris econòmics futurs i, alhora, que, en alguns casos, només la inèrcia del president/a faci que l'AV es mantingui viva tot i no desenvolupar cap activitat.

"Aquest any molt poques (activitats). Hi ha hagut moltes retallades." AVC14

Altres anys em donaven 10000 i pico € i jo justificava més... no... llavors no teníem que justificar tant. Ara ho han canviat tot. Ens han tret el 60% (...) Aquest any ens han donat 500€ més. Jo tinc que justificar uns 4200€, pel doble (...)" AVB12

“R2) Ha pujat una miqueta respecte de l’any passat, però... l’any passat va ser quan van fote la gran clatellada.”AVC12

“Antigament estàvem als 4073€, cobràvem nosaltres de subvenció, i l’any passat es va quedar a 1133€ (...) I aquest any, jo vaig tornar a reclamar, per que em van dir que sí, que feia activitats, i podria ser que caiguessin 1000€, però jo, hasta que no lo veo no lo creo” AVC7

“Jo he vist que hi ha hagut anys que hi ha hagut 7 i 8000€ de subvenció...” AVB6

“Las ayudas del Ayuntamiento, de empresas... te tienes que buscar la vida... Nosotros cobramos ahora 3037€, y para que nosotros podamos tener acceso a los 3037€ tenemos que justificar el doble. Por que no nos permiten... a ver, yo, por ejemplo, este año, el Ayuntamiento ha pagado el 51% i nosotros el 49%, por que nos han dado un toque de atención diciendo que el Ayuntamiento solamente subvenciona el 50% de las actividades. Yo veremos a ver si no nos hacen devolver el... sabes? Nosotros hemos hecho un escrito argumentando lo que hay y lo que no hay. Espero que no haya problemas. Lo mismo que nosotros puede ser que haya muchísimas este año. Por que claro, nos hemos tirado muchos años aquello un poquito de bonanza... pero nosotros también nos hemos tenido que apretar el cinturón y hacer las cosas de otra manera. Por que, a ver, era muy fácil, se recaudaba mucho dinero de... entre el Ayuntamiento, lo que te daba la Diputación...nosotros, la única entidad pública que cobramos dinero es el Ayuntamiento. Y luego, la química, que habitualment siempre nos da... per lo otro ha bajado una cantidad tremenda. Yo por ejemplo, hace tres años, pues fueron 16000€. De 16000€ hemos bajado a 5900€. Es una cantidad... 11000€ menos.” AVB5

“ Hay que incentivar a las asociaciones a que se trabaje, a que se busquen la vida. Si tú las incentivas a que chupen de ti, como ha pasado con el 80% del movimiento vecinal, cuando viene la crisis, se caen. Que es lo que ha pasado... es lo que ha pasado.” AVB13

“R) Agafem gairebé 600€ (socis) (...) Enguany, subvenció de l’Ajuntament no n’hem tingut per que he estat ingressat i no he pogut fer la tramitació, però casi sempre rebem una subvenció de 800€ o 700€, segons com vagi.

P) I amb això en teniu prou?

R) Si. I ho fem tot nosaltres.” AVC4

Un element interessant en relació als discursos sobre els recursos té a veure amb la forma com aquests es gestionen. Existeix una discordança entre els objectius esmentats per les entitats i la forma de distribuir els recursos. Els primers solen anar lligats a la defensa dels interessos del veïnat, del barri o la creació d’activitats culturals. Per contra, quan el discurs es centra en la forma de gestionar els recursos, en moltes ocasions, les prioritats es concentren en la festa del barri i el manteniment del local de l’associació. L’estructura i el seu manteniment acaba dificultant l’acció i, a tenor del que es comenta, el local i el seu manteniment esdevé una excusa per justificar la falta d’acció. Així doncs, en alguns discursos agafa prioritat el pagament de la llum, el telèfon, l’assegurança, l’internet, la persona encarregada de la neteja o la secretaria. Sense restar importància als elements mencionats i la seva centralitat en el funcionament de les AV, aquests són elements més propis de les estratègies de defensa dels drets adquirits per part d’un sistema organitzatiu complex i establert que d’un moviment social actiu i dinàmic.

“A través de la subvenció de l’Ajuntament, pues bueno... mantenim les activitats del local, les despeses d’aigua i llum i les assegurances i això.” AVL7

“L’únic que paguen els veïns és l’aigua i la llum. El local, el paga l’associació de veïns de les ajudes que ens fan (...)” AVB12

“R) Nosaltres tenim les festes al mes de juny, el que no pot ser és que la subvenció me la donis a l'agost (...) Aquest any, entre els comerços i la subvenció i tot això... hem decidit de no fer-les.

P) Però la subvenció l'heu demanada igualment?

R) Si, si, si, si.

P) Llavors haureu de fer altres activitats per acabar de justificar...

R) Si, si, si, si. Si bueno... tenim la colla gegantera, també, i amb això, el manteniment del local i la festa del llibre, fem després també la setmana cultural...” AVB11

“P) I el pressupost anual fins quan pot pujar?

R) Posa-li uns 6000... 7 o 8000€...

P) I ja es pot aguantar amb això?

R) just, just... per que has de pagar tot això... (assenyala la sala)

P) El local és vostre?

R) No, és de l'Ajuntament. Però hem de pagar la llum, hem de pagar l'aigua, paguem la comunitat, la dona de la neteja per que no ve, però sinó l'hauries de pagar... el telèfon, l'internet...”AVB9

“Amb una mica de sort, 700€. (...) escolta, si 600 ja són per pagar el lloguer, més 100 pel manteniment de la pàgina web, que aquest any ens la faran més barata... escolta, es que no ens queda... I l'Ajuntament ens va dir -Bueno, igual us dono 150€ més per a que pugueu fer alguna activitat- pues bueno...” AVCS

“entre teléfono, una chica que viene a la secretaría, limpieza, ahí entra practicamente... teléfono, la luz ahora también la pagamos... es decir, prácticamente vamos a tener que ir prescidiendo de muchas cosas por que no llega para nada...”AVB3

“però es más que insuficiente, por que hoy en día eso cuesta... solo el mantenimiento, luz, agua, actividades...” AVB2

Si hem de pagar llum, hem de pagar brossa, hem de pagar el telefono, hem de pagar el seguro (...) no podem, no podem fer-ho (...)

La tinença de local és un aspecte manifestament important per les entitats, qui l'utilitzen com a punt de trobada del veïnat i de desenvolupament d'activitats. En aquest sentit, durant el treball de camp d'aquesta recerca s'han pogut visitar espais dinàmics i actius que, efectivament, juguen un paper cabdal en la cohesió del barri i dels seus habitants. Aquesta rellevància dels locals, com s'ha vist, queda manifestada en les paraules dels presidents i presidentes entrevistats.

“No tenim local social (...) i això et porta a que no puguis tenir més contacte amb la gent” AVL1

No obstant, al voltant dels locals de les entitats apareix un aspecte analític interessant, ja que han sigut objecte de critica i reivindicació permanent. Si bé algunes entitats no tenen local i no suposa un fre per les seves activitats, el sentiment de la majoria d'aquelles que no en disposen es de reivindicació per obtenir-ne un. Generalment, aquesta reivindicació va dirigida a l'Ajuntament, qui, des de l'imaginari associatiu i en base a l'experiència prèvia, ha de proveir d'un espai per les associacions. En el cas d'entitats que decideixen llogar un local per satisfer aquesta necessitat, aquest suposa un cost que, pràcticament, esgota la totalitat de la subvenció rebuda, de manera que aquesta associació inverteix els seus recursos en infraestructura, enlloc d'en activitat.

Aquesta tendència a la dependència respecte de les infraestructures no deixa de ser una pràctica comú en la nostra societat, tal com hem pogut constatar a l'Estat espanyol durant els anys de la bombolla immobiliària. Només cal fer una ràpida revisió a les ciutats o polígons industrials per veure com la mateixa administració pública ha invertit molts recursos en edificis públics o infraestructures que, posteriorment, resulten infrutilitzades (per exemple, els 14100 edificis públics que restaven inutilitzats a l'Estat espanyol el 2012¹³, o la multitud d'exemples de canvis d'ús de sol que no han conduït a una millor utilització dels mateixos que recull, de manera original, la web "Nación Rotonda"¹⁴). L'objectiu d'aquesta comparació no és ni assenyalar les institucions públiques com a ineficaces o mal dirigides ni les AV com a entitats només preocupades pels aspectes infraestructurals, que, evidentment, dels dos casos se'n poden trobar però, per sort, no són la totalitat d'elles; sinó assenyalar una tendència cap a la prioritització d'aquells aspectes que fan referència a les infraestructures. Aquesta forma de funcionar permet establir una comparació que apropa el funcionament de determinades AV amb que han mostrat algunes Institucions Públiques, alhora que allunya del comportament d'un moviment social.

Per seguir aprofundint en el tema, i de manera paradoxal, aquest posicionament crític en relació als locals no acaba en el moment d'obtenir aquest espai, sinó que quan ja es té, la crítica s'orienta cap a la gran despesa que comporta el seu manteniment i s'assenyala, de nou, les administracions com a responsables de la poca capacitat econòmica de les AV, sense que hi hagi gaire autocrítica respecte del fet que els recursos es podrien destinar a coses diferents. Una altre aspecte que ha aparegut en alguna entrevista és la dificultat que suposa el fet de compartir local, ja que impedeix la lliure disposició de l'espai i pot generar disputes o tensions entre les diferents entitats que l'utilitzen.

"Jo considero que els diners, i més si són públics, han de tenir un sentit. No abastir un local per que me'l paguen, o per que el tinc o per que m'ho han assegurat" F2

"Si fa falta el local, que és meu! (amb rotunditat) No és d'elles (referint-se a una entitat de la mateixa zona dedicada a treballar amb dones).

P) Teu, o de l'associació?

R) No, de l'associació. Meu per que soc el representant de l'associació." AVB12

Cal realitzar una darrera reflexió al voltant de la forma de distribució dels espais i locals entre les diferents entitats veïnals de la ciutat. Cal reconèixer que la gestió pública d'aquests espais és complexa, ja que cada entitat aspira a disposar d'un espai per sí mateixa i en les millors condicions possibles. En segon lloc, cal indicar que el fet de cedir un local a cada entitat suposa uns costos a les institucions importants, en tant que cal realitzar un manteniment d'espais que, en ocasions, tenen un nivell d'utilització molt baix i acaben sent una mena de vedat privat per als membres de les entitats (en ocasions, pràcticament la junta) tenint una situació privilegiada d'accés als recursos públics. En tercer lloc, la cessió d'espais per les entitats implica que l'Ajuntament ha de cercar locals en tots els barris i zones de la ciutat, en ocasions per duplicat, intentant garantir unes condicions similars per totes les entitats i creant una mena de mercat de lloguer o venda de locals per ús públic del

¹³El Economista. *Despilfarro y derroche inmobiliario* [en línia]: 1 d'agost de 2012.

www.economista.es/blogs/live-construction/?p=371 [consulta: 13 d'abril de 2015]

¹⁴*Nación Rotonda* [en línia] www.nacionrotonda.com [consulta: 13 d'abril de 2015]

qual algunes persones surten beneficiades, obtenint un bon rendiment per uns espais que, en ocasions, tindrien un baix rendiment comercial. Finalment, el desaconsellable exercici de cedir espais a les entitats sense que existissin uns requeriments clars a les pròpies AV posaria en una situació difícil a les institucions públiques, qui es veurien forçades a donar unes condicions similars a totes les entitats, independentment de la seva tipologia, trajectòria o funcionament, posant un clar incitador a la creació d'entitats.

Amb aquests punts de partida, la complexitat de la gestió pública dels espais per entitats no acaba amb la tasca de l'Ajuntament, com a institució encarregada de la seva gestió i distribució, sinó que també inclou l'opinió de les entitats veïnals i la seva capacitat per crear un discurs al seu voltant. Així, la falta d'un criteri clar a l'hora de distribuir els locals i els règims de cessió a les entitats pot ser font d'enveges i disputes entre entitats, i legitima la seva demanda de locals i condicions. Els criteris per a decidir qui té local i qui no, i sota quines condicions, suposa un punt de controvèrsia entre les entitats i dóna força a les seves reivindicacions envers l'administració.

"Nantros estem de lloguer, no tenim una seu per que al centre l'Ajuntament no té cap local, a les altres associacions si que els han donat local, i clar, això per nantros és un handicap important. El no tenir local, no pots fer activitats per als socis" AVC5

En relació amb la gestió de les subvencions, el sistema de repartició dels diners és clar i genera un grau d'acceptació més elevat. La majoria de presidents i presidentes de les AV accepta el sistema i les seves normes de funcionament (tot i existir veus discordants). El sistema és clar i es coneixen els passos a seguir i la idea que els diners s'han de donar en funció de les activitats genera un important consens.

"R1) Es que també passa una cosa. Ara ho trobo bé, ara l'Ajuntament dóna la subvenció segons el que fas. A veure, no és lògic que associacions de veïns que no fan res... no tinc res en contra, eh! Però que no fan res, tinguin la mateixa subvenció que nosaltres que fem anglès, que fem rus,..."

R2) No és la festa que fas, que això, més o menys... són les activitats culturals, associatives que fas al llarg de l'any" AVC12

"Estem a la màxima (escala de subvenció) (...) el 100% del que demanem, ens ho donen. Amb el tope que fixa l'Ajuntament. Nosaltres, enguany, som l'associació de Tarragona més valorada. Amb més punts. I, per tant, el tope estava en 6500. Nosaltres hem demanat 6400, i ens han donat 6400." AVB10

En el cas de la tradició, aquest punt no és compartit per algunes de les entitats més noves, qui veuen que han de fer majors esforços que les altres per tal d'assolir uns ingressos molt menors, i han de compensar la seva falta de tradició amb un nivell d'activitat molt elevat.

" P) En qué nivel estáis del Ayuntamiento?

R1) En el más bajo. El más bajo.

R2) Porque cuando nosotros nos constituimos como asociación, fue el primer año, o el segundo, cuando nosotros empezamos, que cambiaron el tema de las valoraciones de las asociaciones, entonces, cuando tú eras nueva, aunque hicieras todas las actividades que hacían las demás, no podías entrar en la misma categoría. Entrabas con 400€ cuando otras cobraban 16000€.

R1) Bueno, ha habido barbaridades.

R2) Entonces, al cabo de 2 años, podías pedir el aumento de categoría, que fue cuando subimos a la AT1, que en teoría es donde estábamos, que era, antes de que quitaran las subvenciones, era lo

máximo... 6000€ de subvención? Y la que más cobraba eran 16000 o así. Después ya, la quitaron, o sea, lo rebajaron muchísimo, nos dieron 1400, creo? O así, que fue un año en que hubo un recorte... 1400... el año pasado fueron 2800, si no me equivoco... 2000 o 2800 fueron, lo tendría que mirar. Y después de este año, que han cambiado otra vez el sistema y han hecho otro tipo de valoraciones, bueno, este año, nos dan 3500... bueno, nos los tienen que dar, todavía!

R1) Es un escándalo. Es totalmente injusto y no está bien repartido ese dinero. Se le está dando auténticos dinerales a asociaciones de vecinos fantasma. Que no hacen absolutamente nada y que, esos sí que hacen todas las fiestas con el dinero público, y otras asociaciones nos estamos pegando un palizón para poder conseguir unas fiestas dignas. Pero bueno, esto va como va, está montado así y nosotros hemos llegado después, y ahora, mover todo ese elefante es muy complicado. Un auténtico elefante.". AVB13

Altres crítiques van dirigides, no cap al sistema en si, sinó cap als aspectes de gestió del mateix o els elements estructurals: als criteris seguits per justificar els diners rebuts, la lentitud en el pagament de les subvencions i les retallades patides.

"Altres anys em donaven 10000 i pico € i jo justificava... no... llavors no teníem que justificar tant. Ara ho han canviat tot. Ens han tret el 60% (...) Aquest any ens han donat 500€ més. Jo tinc que justificar uns 4200€, pel doble (...)" AVB12

"Això és un altre tema que tenim malament, que ho estem mirant, si tenim per exemple, 4200€ a l'octubre, aquest any, quan ja han passat totes les festes (sona el telèfon), i has de justificar 8000. 8000! Per que et paguen el 50% del pressupost de tot l'any. (...) Ja ho estem parlant amb la federació. Que et canviïn el conveni, tu. Et dono 4000 i justifica 4000, que ja està bé. Aquests 8000 s'han de justificar amb factura i rebut (...) Això no és plan, home!" AVB12

"Ens hem gastat prop de *****€ en denunciar l'Ajuntament. Es que els processos administratius són molt cars. I què fèiem? La subvenció que ens donava l'Ajuntament ens la gastàvem en denunciar-lo. I clar, no complíem les bases, i clar, els últims 4200€ que ens van donar, diuen que els els tornem, i ens han embargat el compte. És allò del peix que es mossega la cua" AVC13

"P) Com aneu de quartos?

R) Fatal. Però ara... el primer que em va passar quan vaig entrar aquí és que (...) dius, demano 7 per que així me'n donaran 3. I tu que feies? Doncs, per exemple, aquesta excursió la pagava la gent, però la factura, l'empresa te la donava a tu. Doncs això era una cosa que tu incrementaves. I llavors, és, en demano 7000 per que així me'n donaran 3000, per que si en demano 3000, me'n donaran 500. Això ha sigut tota la vida. Però l'Ajuntament un dia va dir, no, no. Si aquest home en demana 7000, es per que s'ha gastat 7000. Claro, no? Però escolta'm, això, no és així. Per que si jo, per exemple, vaig a la DOW i em dona 1000€, benvinguts siguin, però tu preocupa't de lo que jo et demani com a gestos de donar-m'ho i jo, els 3000€, per que aquí ens donen 3050€, ja els van presentar l'altra junta... i no, es que vosaltres heu de presentar 7000€, vol dir que si heu ficat 7000€, us heu ficat a la butxaca 2000€... no et pensis que funciona aquesta associació amb 3000€... jo vaig anar i els vaig fotre un pollastre... no t'ho pots imaginar... i aquell chaval, que per cert, em va atendre molt bé (...) em va dir, "porta'm tots els tiquets i tot el que tinguis d'aquesta altra gent". El que hi havia aquí era un home que feia molt bé les comptes, però ho apuntava tot en una llibreta, i el tiquet doncs no estava... hem anat a Tarragona i hem hagut d'aparcar el cotxe dintre de pàrquing, pues 2€ de pàrquing (...) jo no ho veia malament, però molt rústiques, a l'antiga, tot apuntat a la llibreta i el llapis penjat a l'orella. Bé, doncs li vaig portar... a veure, no és legal, però demostres que no ho has fet per quedar-te diners a la butxaca. I llavors, un dia, vaig agafar al (polític), com que l'havia tractat quan va ser conseller d'esport, i li vaig dir, "escolta, agafa el conseller aquest (...) i me'l portes un dissabte, anirem a esmorzar i xerrarem, per que m'he de donar a conèixer" i a les 10 del matí no puc anar a l'Ajuntament a dir "hola, sóc el nou president de l'AV", que jo treballo, sóc autònom i no puc. I si, va vindre i vam estar parlant aquest tema, i em va dir "no, es que això està mal fet, és la veritat" (...) "A aquesta gent hem de donar-los uns calers per fer les festes, i uns calers pels gestos del local" que a més ho han fet així que, ostres, m'he quedat parat, i una mica sorprès. Així que aquest any, enves de 3050, ens han donat 3700€." AVB6

“el Ayuntamiento ha pagado el 51% y nosotros el 49%, por que nos han dado un toque de atención diciendo que el Ayuntamiento solamente subvenciona el 50% de las actividades. Yo veremos a ver si nos hacen devolver el... sabes? Nosotros hemos hecho un escrito argumentando lo que hay y lo que no hay. Espero que no haya problemas. Lo mismo que nosotros puede ser que haya muchísimas este año.” AVB5

“Es que tampoco podemos tener dinero. Es 0 y es 0. Empezar con X y acabar a 0, que también es una tontería, por que si a ti te dan una subvención y tu la vas guardando.” AVB3

“Cobrem els 700 que ens donen (...) La mínima. Però gairebé hem hagut de renunciar, ja que cada vegada et posen més traves, que per un costat, ja està bé, per que suposo que s'ha abusat de tot. Els que se n'anaven a dinar i passaven els dinars...” AVL1

De la (o la falta de) resposta del veïnat

Un aspecte central en el funcionament de les AV és de quina manera es teixeixen les relacions amb els veïns i veïnes de la ciutat. En l'autoimaginari dels president i presidentes entrevistats, la funció i finalitat de les AV és la de donar representativitat al veïnat en el context urbà: traslladar les seves necessitats a les institucions corresponents, donar-los veu en el context polític tot fent pressió per millorar-ne les seves condicions de vida. En els seus discursos, conceptes com lluita o reivindicació (un vicepresident que s'ha reunit moltes vegades a l'Ajuntament i ha lluitat molt – AVL2; he sigut un lluitador, un lluitador i si, la FAVT, (...) el president ara, és una persona molt lluitadora – AVC10; què fan les associacions de veïns? Reivindicar, que és la seva feina – AVC13) apareixen sovint com a descriptors de la feina que es desenvolupa des de les entitats. Aquesta descripció entra en contradicció amb la transformació de l'activitat de les entitats (descrita anteriorment). Aquest punt resulta interessant, ja que alhora es critica la pèrdua de centralitat de la reivindicació com a activitat preeminent del teixit associatiu veïnal i, en canvi, es dibuixa al president/a com una persona lluitadora pels drets dels veïns i veïnes. Si bé el paper rol del president/a serà analitzat més endavant, en aquest punt s'abordarà un dels elements claus d'aquesta contradicció: el lloc que ocupen els veïns i veïnes en el món de les AV en el nostre estudi.

Partint d'una reflexió de tipus general, no són pocs els autors que defineixen les societats contemporànies com a societats individualistes (Bauman, 2001), poc solidàries (Dubet, 2011), amb una tendència a la dissolució de les formes de confiança tradicionals (Giddens, 2006) o amb uns ciutadans cada cop més desconnectats, amb menys lligams socials (Putnam, 2000). Aquesta situació, en paraules d'Arnold-Cathalifaud et al. (2006:12) és *“un resultado del debilitamiento de las instituciones tradicionales que acompaña la globalización del programa neoliberal desde el cual se desprenderían valores desencadenantes de una aguda indiferencia social que estimula participaciones segmentadas y fomenta el desinterés por las responsabilidades colectivas, dejando sin sustento los recursos morales que sostienen la cooperación”*. El resultat d'aquesta situació és un creixent grau d'individualisme entre les persones que es manifesta en una transformació dels seus patrons de participació, abandonant lligams estables amb moviments o organitzacions, produint-se un procés de desmobilització progressiu respecte d'institucions polítiques com sindicats o partits polítics i generant-se un model de participació social intermitent, intens i de curta durada. Un segon resultat és la vinculació entre l'individualisme i la pèrdua d'elements d'identificació social. Wieviorka (2008) recull les idees de Foucault, entenent l'individualisme com 1) una exaltació de la singularitat

individual que dóna un valor absolut a l'individu davant de la comunitat o les institucions; 2) com un augment de la valorització de la vida privada, i 3) com un augment de la intensitat de l'auto-anàlisi, l'auto-coneixença i la transformació individual. Tanmateix, Martuccelli (2007) parla més aviat de procés d'individuació, en clara diferència a l'individualisme. Per aquest autor, més en la línia de la interpretació de Beck, les societats tardomodernes es caracteritzen per la tendència cap a la individuació en el sentit en què els individus volen ser els protagonistes de la pròpia acció, de les seves trajectòries vitals. En aquest sentit, el procés d'individuació no necessàriament seria contradictori amb fer coses en comú, ni negaria la potencialitat de l'acció col·lectiva. De fet, aquest punt permet enllaçar amb les branques de la ciència política que aposten per la participació ciutadana com a forma de millorar la qualitat democràtica. Brugué et al (2003) assenyalen l'existència d'una ciutadania activa i exigent que no troba canals d'expressió en el sistemes actuals.

Els autors que accentuen l'individualisme com a senya d'identitat de les nostres societats, consideren que aquest escenari dibuixa un ciutadà desconnectat de les dinàmiques organitzatives comunitàries que té un reflex immediat i molt intens en els discursos recollits en les entrevistes. En aquestes, els veïns i veïnes són assenyalats com un col·lectiu:

- Que no participa
  - “La gente no viene...” AVB3
  - “quan fem l’assemblea general, no ve massa gent, però jo crec que és un problema de tot arreu. La gent, els que venen sempre són els mateixos. Venen pocs, sempre són els mateixos, i els que col·laboren sempre són els mateixos” AVL2
  - “som 200 associats, si en venen 10, gràcies” AVC8
  - “Avui, això de les associacions és difícil, hi ha associacions que funcionen sense socis” AVC9
- Que no col·labora
  - “La gent passa de tot. Abans si que venien a ajudar. Ara ni ajuden. Ho hem de fer tot nosaltres AVB4
  - “La gent és poc associativa. Poc. Molt poc. Nul, casi” AVL4
- Que no s’implica
  - “implicarse, venir y decir, esto, lo otro... nadie” AVB5
  - “no et pensis que ve molta gent, no els agrada involucrar-se... nosaltres sempre demanem gent voluntària, que col·laborin amb naltros, que vinguin amb naltros, però no” AVB8
  - “la gent passa molt... la gent s’ha acomodada i si vols fer una reivindicació et costa un ou treure la gent” AVB11
- Que espera que li donin tot fet
  - “la gent és molt còmoda” AVC1
  - “Per que ficar-me si tu ho fas tot?”AVC4
- Que mostra indiferència per l'associacionisme i per l'estratègia de millora del barri que planteja
  - “Últimament, la gent s’ha tornat molt... a part que és incívica... molt... li és igual tot. No veus un caliu, no...” AVC7
  - “Jo crec que són indiferents” AVB9
  - “Nos hemos acomodado y nos hemos anestesiado, es un reflejo de la sociedad que tenemos. Es una sociedad totalmente anestesiada, dormida y, me sabe mal decirlo, que excepto la generación nueva que va subiendo, tiene un nivel cultural bastante flojo” AVB13
- Que no demostra tenir interès en donar continuïtat al model d'associacionisme veïnal

- “La gent no es vol presentar, li generes un problema. Hi ha poca gent amb iniciativa” Extern1
- “No hi ha ningú que ho vulgui ser (president) jo he dit més d’una vegada, jo ho deixo (...) i comencen “qui si posarà?” (...) a mi m’agradaria que sortís algú més jove, i que fes coses, però la gent, no...” AVC3
- “Si jo en aquest moment digués, me’n vaig, segur que seria complicat trobar algú que em substituís. I no per que jo sigui imprescindible, sinó per que dubto que hi hagi gent que tingui ganes de perdre i dedicar temps en un càrrec d’aquest tipus (...) la gent passa molt, no vull complicar-me la vida, no?” AVL3).
- “Avui és difícil. Jo sempre comento que si hi ha alguna persona que... per que jo he de marxar, no vull estar tota la vida... que vingui, que jo li ensenyaré... i no surt ningú. Tothom diu, tranquil que jo t’acompanyo, però no, no em fiquis a la junta. No volen compromisos, i és un compromís molt gran” AVC10
- “Jo no per res, la nostra no desapareix per que estic, jo, si plego, no sé qui agafarà el testimoni” AVB12

Aquesta situació descriu un associacionisme veïnal sense veïns i veïnes (“No hi ha base social” F2) que fa molt difícil pensar en la recuperació generalitzada d’un moviment social veïnal de caire reivindicatiu, i que dibuixa un escenari més proper a un sistema organitzatiu de defensa d’interessos encapçalat per uns representants veïnals que no acrediten aquesta representativitat en base a la seva acció i capacitat de congregar activament els veïns i veïnes al seu voltant, sinó en base a la tradició, al coneixement de la realitat local i el paper com a agrupació d’interessos del barri.

Aquesta descripció al voltant de la desaparició dels veïns la podem trobar sovint en els discursos de les entitats veïnals però tot i així presenta importants diferències entre associacions. Existeixen algunes entitats que, reconeixent la “soledat” que en ocasions implica el paper de la junta, afirmen comptar amb la col·laboració dels seus veïns i tenir una relació cordial i cooperativa amb ells. Així, podem trobar alguns discursos diferents per part d’entitats que treballen en zones que tenen alguna de les següents característiques: 1) han aconseguit mantenir la consciència de barri o de poble degut a la seva singularitat sociodemogràfica, geogràfica o a la persistència i continuïtat d’una acció ben liderada per part de les associacions, 2) estan en procés de crear aquesta consciència ja que l’associació és nova o el barri és de nova creació, o 3) han renovat recentment els seus càrrecs després d’un període de letargia i la nova junta ha renovat les relacions i les franges d’edat. Tot i això, aquestes associacions representen una clara minoria en relació al nombre total d’associacions entrevistades.

“Som un barri que la gent que hi vivim, ens coneixem de tota la vida. Un altre cosa important, que aquí venim a la vida i aquí ens n’anem de la vida, per no dir-ho d’una altra manera. No som com aquests barris nous que s’han creat al voltant de Tarragona, que un és d’un lloc, un altre és d’un altre, l’altre d’un altre i l’altre... i quan m’interessa per que les coses no van bé, me’n vaig... els que som d’aquí, som d’aquí, és com un poble dintre de la ciutat. Aquí ens coneixem tots, el 60% estem emparentats... emparentats i el que no, han sigut aquells veïns de tota la vida i som més que família, per que hi ha una dita que diu, més val tindre un bon veí a la porta que un parent a Mallorca.”AVC11

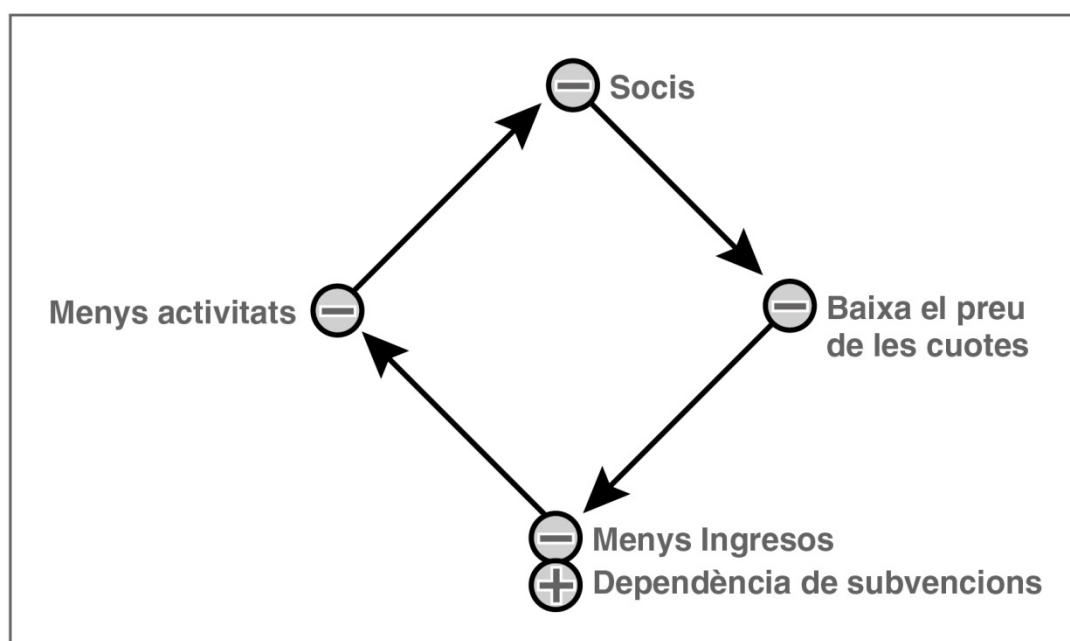
“Després quan fas la festa, també col·laboren. Passen i té, 10€ per la festa, 2, 5, la gent col·labora. Abans s’havia d’anar per les cases, però ara no. La gent ve. Té ganes.” AVB6

Una segona idea que es desprèn d’aquesta realitat dels veïns majoritàriament absents té a veure amb el finançament de les AV. Tal i com s’ha esmentat anteriorment, existeix

una clara dependència de les entitats respecte dels recursos obtinguts de les institucions públiques, i aquest fet deriva, també, de l'absència de veïns i veïnes. La presència o no del veïnat no només té una càrrega a nivell simbòlic o d'autodefinició de l'associacionisme veïnal com a moviment social o com a estructura organitzativa de prestació de serveis, sinó que, també, té un impacte important sobre els recursos i dependències del mateix. Per definició, un moviment finançat pels seus membres té una capacitat d'impactar sobre les decisions polítiques molt més gran que no pas un moviment que depèn dels recursos d'aquell davant del que protesta. Per definició, resulta complicat rebel·lar-se contra aquell que et sosté.

Aquesta situació condueix a una espiral de reducció dels socis que impacta sobre el funcionament conjunt de les entitats:

Quadre 6. Impacte de la reducció de socis

Font: Creació pròpia

Com a resultat d'aquesta situació, una estratègia seguida per bona part de les entitats ha estat la de reduir quotes fins al punt que algunes d'elles les han eliminat completament, plantejant que tots els veïns i veïnes del barri són socis. Set de les entitats entrevistades no cobren cap mena de quota, vuit cobren quotes per sota dels 10 euros, sis cobren entre 10 i 20 euros, i tan sols tres cobren per sobre d'aquesta quantitat i, paradoxalment, són de les entitats que presenten un major nombre de socis en relació al nombre d'habitants de la seva zona d'influència.

Així doncs, el paper dels socis es redueix també en termes econòmics tenint un impacte menor sobre els ingressos de moltes associacions. Aquest fet obre la porta a plantejar que les activitats no s'orienten als socis, sinó a tot el veïnat, de manera que es justifica que es treballi pel barri encara que el barri no respongui de la manera prevista. En certa forma,

permet mantenir l'estructura i els ideals de l'entitat tot i haver perdut pel camí una part consubstancial de les mateixes.

“Jo crec que, amb el temps, el valor dels socis ha esdevingut testimonial. El pes econòmic és mínim, no? Ara, si que interessa tenir un nombre, mínim, una xifra crítica sense la qual creiem que si no hi haguessin aquests socis, no s'aguantaria una associació. Una associació té això, té socis. (...) El que fa l'associació no és pels socis, és per tothom. No té cap avantatge el soci per ser soci, és una aportació altruista que té, al funcionament d'una associació. Però no per ser soci tens descomptes, tens no-sé-què, no. Nosaltres, en aquest sentit, el soci ho té clar... home, si que si arriben les festes, els donem un llibre, com a deferència, no? I poca cosa més (...) Els donem el llibre i els demanem a veure si poden fer alguna cosa per la festa, millor. Si no la fan, el llibre el tenen igualment per que són socis, només faltaria. Al que no és soci, si no hi ha aportació no li donem el llibre de festes. Per tant, entenem que el soci té aquest valor, el valor de... Bueno, per que ha d'estar, com a associació i com a entitat hem de tenir socis, no? O sigui, que no és una ficció, que hi ha associacions que diuen que tenen socis i no en tenen, això no és una ficció, és una realitat per que hi ha uns rebuts que es poden comprovar, nosaltres donem dades a l'Ajuntament, quan fem propostes per demanar subvencions se'ns demana un número de socis i nosaltres donem exactament els que han pagat, no els que tenim inscrits, per que aquests, un any em paguen, l'altre no. Són 600 i pico inscrits, però el que fem és que els que paguen, que són al voltant de 300, aquestes són les xifres que donem a l'Ajuntament com a reals” AVB10

Una segona manifestació d'aquesta absència de suport veïnal explícit és que alguns socis no solament no participen en moltes activitats sinó que ni tan sols paguen les quotes que, en principi, els vinculen amb l'entitat. En aquest escenari, la crisi econòmica apareix com un dels arguments que justifiquen aquestes reduccions en les quotes fins a uns valors, en ocasions, ridículs. Tal i com s'ha pinzellat anteriorment, hi ha entitats que cobren als seus associats 1, 3, 5, 7 euros per any, essent més econòmic ser soci de l'entitat que, per exemple, un viatge en l'autobús públic pel que tant lluiten. Aquestes quotes es redueixen per tal de facilitar que els veïns puguin pagar-les, però alhora, posen en un nivell molt baix el valor de formar part d'una associació de veïns.

“Socios, que paguen cuota y todo el rollo, es mínimo. 40-50 personas. Nosotros no es una cosa que nos preocupe, porque el barrio es pequeño” AVB5

- “P) Per que només teniu els ingressos de la subvenció i les quotes dels socis?
R) Si... això (socis) és casi res... és simbòlic.
P) Què paguen?
R) Un euro.” AVB11

“Los socios estamos sobre los mil y algo, familiares. Lo que pasa es que esta asociación es un poco atípica. Puedes tener muchos socios, no paga ninguno... bueno, hay el 10% o el 5% que sí que pagan pagamos los de la junta y unos cuantos más, pero muy poquito. Y cuando hay elecciones, si hay dos listas, entonces pagan. Aquí no nos mantenemos de lo que son los socios” AVB3

L'estratègia seguida en altres ocasions és un pagament diferit que permeti complementar els recursos a mesura que es consumeixen activitats, tant per part dels socis com dels no socis. Tal i com s'afirma en alguna entrevista, és una forma de donar valor a l'activitat, de transmetre la feina i les despeses que comporta la seva organització, fent als socis copartípcis de la mateixa, sigui mitjançant ajuda física o econòmica, i tenint un valor pedagògic al voltant del funcionament de l'entitat.

“Tu piensa que, las actividades, que igual podemos mover un presupuesto al año de 2000€, la pagan los propios vecinos. Tú, aparte de tu cuota de socio, si quieres participar en la actividad de inglés, pues pagas tu cuota de inglés. O tu actividad de deporte, pues pagas tu cuota de deporte. O

sea, que se autofinancia en gran parte, por parte de los vecinos. Igual que si hacemos, por ejemplo, la calçotada, una parte del ticket muy importante la pagan los vecinos.

R1) Es que todo es así. Si no, no es sostenible.

R2) A ver, yo tengo bastantes peleas, pero yo soy partidaria de que no hay que dar nada gratis. Aunque sea muy poco, aunque sea simbólico, pero es que si no, la gente..." AVB13

El pretext esgrimit, doncs, és el de mantenir el nombre de socis a tota costa ("No cobrem res, per que si cobréssim seríem menys" AVL1), donant als socis un valor quantitatiu més que no pas qualitatiu: el que importa és poder justificar que es tenen molts socis, ja que aquest és un punt a considerar a l'hora d'obtenir subvencions de les institucions públiques, tal i com apareix en el plec de clàusules on es descriuen els criteris de les mateixes (Fins a 20 socis: 1 punt; de 21 a 50 socis: 2 punts; de 51 a 100 socis: 3 punts; de 101 a 200 socis: 4 punts; més de 200: 5 punts). No són estranyes, d'altra banda, afirmacions que fan referència a la presència de socis d'altres parts de la ciutat o de categories diferents com "simpatitzants" amb la finalitat d'incrementar el nombre de socis. Surt més a compte, doncs, renunciar als recursos dels socis que no pas als de l'administració, dibuixant un escenari en el que es dóna més importància simbòlica a la dependència respecte de l'administració que a la dependència respecte dels socis. Aquest escenari, de totes formes, està en concordança amb el gir cap a l'organització d'activitats culturals i d'entreteniment, així com a la reducció de l'activitat reivindicativa i la progressiva institucionalització de les AV.

"P) Les associacions de veïns han de dependre només dels socis?

R) Si. Jo per mi, la millor solució seria que l'associació es nodris únicament de quotes de socis. Per que seria de la única manera que l'Ajuntament, governi qui governi, li podries dir "ts, para ja". Però clar, com que naltros estem sotmesos a una subvenció, pues clar, hi ha moltes vegades que... has de mirar abans de llençar la pedra... però la millor solució seria aquesta" AVC10

Per tal de il·lustrar de manera més simple aquesta idea, s'han creat dues tipologies ideals en funció del tipus de discurs que s'imposa al voltant dels socis en cada associació, en funció de si es descriuen els socis com a 1) *col·laboradors* o com a 2) *free riders*. La tipologia de *col·laboradors* recull aquelles entitats on s'imposa un discurs en que el soci o el veí/veïna és vist com una persona que participa de les activitats, que té voluntat de formar part de la vida de l'entitat i que mostra la seva proximitat a la mateixa podent participar quan és requerit. La tipologia de *free riders* recull aquelles entitats en que el soci o el veí/veïna és descrit com algú que no forma part de la vida de l'associació més que quan en pot treure alguna cosa a canvi, que no té cap interès pel funcionament o activitats que es fan i que es mostra allunyat de les dinàmiques de funcionament de les entitats. S'assumeix que aquestes dues tipologies no poden descriure de manera absoluta ni la realitat de tots els socis o veïns, ni la totalitat dels discursos dels presidents o presidentes. De totes formes, a partir de la informació i de les opinions aportades pels entrevistats, es pot percebre quina és la posició que millor descriu la perspectiva de l'entitat respecte dels seus veïns i extreure'n algunes idees respecte de la visió global del conjunt de les AV

Taula 6. Tipologia de veïns

Tipologia de veïns/es		
Freeriders	24	68,6%
Col·laboradors	11	31,4%
Total	35	100%

Font: Creació pròpia

Si fins ara s'ha plantejat com veuen els presidents i presidentes al conjunt de socis i veïnat, una forma d'aprofundir en aquesta relació és qüestionant l'invers, és a dir, preguntant al voltant de com creuen que els veïns i les veïnes els veuen a ells: confien els veïns en les AV?

Taula 7. Confien els veïns en les AV?

Confien els veïns/es?		
Si	19	51,4%
No	18	48,6%
Total	37	100%

Font: Creació pròpia

Els discursos en relació a aquest dubte es reparteixen de manera molt més equilibrada. Una mica més de la meitat dels entrevistats expressen, de manera més o menys clara, la confiança dels veïns i veïnes respecte de les AV per diversos motius o amb algunes matisacions:

- La confiança en l'entitat es pot comprovar pel fet que mantenen la seva filiació i reconeixen el lideratge de les persones que la dirigeixen (lideratge ben orientat):

- “R) Jo crec que si, sinó no estarien associats. No et vindrien a buscar. Almenys aquí, et parlo. Jo. No et vindrien a buscar a casa, no et pararien pel carrer, - escolta'm, mira això, escolta'm...- P) però confien en tu o en l'associació? R) home, jo crec que represento l'associació, no crec que sigui una... qualsevol persona que s'apunti aquí... si que soc la cap visible, però jo sempre ho he dit, quan s'ha de fer algo, aquí ens reunim tots, i aquí la gent pot parlar de tot, i som tots els que tenim la veu, i una cosa no es tira endavant si no hi està d'acord la majoria. Per tant, jo crec que és l'associació” AVC3
- “Actualment, si. A més de que confien, em respecten, per que em coneixen de tota la vida, saben com sóc. Si és marrón, és marrón. I si és gris, no és blanc, eh” AVC11
- “Els confien en mi, veuen que faig feina que ells no poden fer, i diuen, doncs si jo no la puc fer, doncs fes-la tu, i clar, jo la faig pel benefici de tots, però també pel meu benefici propi” AVL5
- “Si, avui per avui, si, per que si no a l'assemblea general, quan els hi dones el torn de paraula, tot són alabances a la tasca que estic fent, malgrat que tot el que estic

- demanant, no... clar per que el que estic demanant ara són obres d'infraestructura molt grans. Molt grans." AVC10
- La confiança pot derivar del paper de l'associació com a contrapunt a unes institucions públiques que no responen als seus interessos (tasca política: reivindicació):
    - o "En la nostra, si. P) I en general? R) Jo crec que no, per que el veí en el que ha de confiar és en l'Ajuntament, no en la associació de veïns. P) En el vostre cas creus que confien en vosaltres per que no confien en l'Ajuntament? R) Si. Si." AVL3
  - La confiança no implica forçosament una vinculació o implicació amb l'entitat (*free riders* conscients).
    - o "si, però com que tampoc s'hi acaben d'implicar... al final... si parles d'un en un, si. Si fas l'assemblea, que som els que som (...) poca cosa..." AVL1
    - o "jo crec que si (confien), es com el que confia en un partit polític, hi ha de tot, però aquí, ja et dic, hi ha molta gent que no estan a la AV per que no volen, però quan hem fet una reunió d'informació, venen i hostia, es que esto no lo sabia. En la darrera reunió que vam fer de mobilitat, va venir molta gent, es van fer 4 grups, 40 persones a cada reunió i el 60% dels assistents, no sabien que hi havia una AV" AVL6
    - o R) Depende del sector. El sector que más se oye, que siempre es la minoría, son los que más se quejan, pero los que más participan, curiosamente... y son los que más por culo dan, y los que más dolores de cabeza dan, luego tú pones esto con tus palabras. Y luego está el sector pasivo, que tiene una buena opinión, que ya le está bien que estemos. (...) El sector pasivo que está en todas las sociedades, estos son los que me paran. Este tipo de sector es el que busca referentes. Te paran y te hablan y no te molestan mucho." AVB13
  - La confiança es pot demostrar pel bon desenvolupament de la tasca interna de l'entitat (bona praxi associativa).
    - o "Si que confien, el que passa és que sempre hi ha una persona o un altre que la fot, que la lia. Però jo he d'estar preparat per això. Per una persona que digui "este tío que ha hecho...". Normalment, si ells no confiessin hi hauria una oposició. Jo he estat aquí, i recordo al principi d'aquí, quan estava de president de la comunitat de propietaris (...) si que hi havia oposició, però era una oposició de que no es fiaven de ningú. Jo sóc oposició i jo vull fer això així, així... no... es que los números no salen, es que tal... hi va haver una oposició, però al final van dir, -esto está cuadrado, esto está bien-. A veure, per una part a mi també m'interessa això, em fa quedar bé, qué dudas tenemos de este presidente? Y de esta junta? Mira, aquí estan estos números... hi ha aquests que dic jo... que no... que no estan per la labor" AVB12
    - o "Jo crec que si (que confien). Jo crec... anys enrere, la gent confiava, però hi va haver una temporada que van deixar de confiar per que veïen que desapareixien els quartos... però en naltros, jo crec que en naltros, confien (...) En naltros, si. En els altres... no sé, la de dalt... hi ha molta gent que ja comença a pensar malament" AVB8

La confiança en l'associació, a partir dels discursos recollits deriva de quatre components: 1) la confiança en el lideratge, el president o presidenta apareix com una persona solvent que té capacitat de resoldre problemes tot connectant les inquietuds del veïnat amb les institucions públiques. Aquesta idea es connecta amb la potencialitat capacitat d'ascensor de demandes de les entitats. 2) La confiança tradicional, es confia en la capacitat de l'entitat, en el seu conjunt, com a entitat reivindicativa que reuneix els elements que permeten la resolució de problemes o la creació d'un contrapoder de base respecte de les institucions públiques. Es pot connectar, també, amb la capacitat d'exercir d'ascensor de demandes. 3) La confiança passiva, els veïns, tot i restar desconnectats, deriven la seva representativitat en les entitats. La legitimitat de les entitats, doncs, no derivaria de la capacitat de demostrar quantitativament un nombre de socis, sinó qualitativament un nombre de solucions. 4) La confiança en la bona praxi de l'associació. La confiança, doncs, es crea demostrant que l'associació pot funcionar correctament, sigui

per que aconseguix evitar que hi hagi una oposició forta (el que es pot vincular tant amb que l'associació fa les coses correctament i els veïns estan satisfets, com amb que els veïns no participen i, per tant, la tasca de l'associació, bona o dolenta, passa desapercebuda), com per que aconseguix gestionar l'associació correctament. La lectura d'aquest argument, en conseqüència, remet al nivell intra-associatiu: "fent les coses bé, guanyem la confiança dels veïns".

Entre els arguments que porten a que una mica menys de la meitat de les entitats afirmen que els veïns i les veïnes no confien en les AV, es pot destacar que :

- La desconfiança pot derivar de la mala gestió del lideratge (lideratge mal orientat)
  - "Últimamente no. (...) Habría que estar con los vecinos, saber sus inquietudes, y luego, por supuesto, no tienen esa capacidad técnica, hay que tener un mínimo de preparación, y también, un mínimo de preparación humana. Si no tienes eso, vale más que lo dejes, porque irá pasando el tiempo y no mejorara" AVC6
  - "Hombre, la verdad es que las asociaciones de vecinos, en estos últimos años están dando muy mala imagen, y es difícil creer en las AV, eh. Si, si. Yo te tengo que decir que lo que es el barrio, concretamente, por lo menos, aquí se sigue más a la persona que lo que es el barrio en sí (....) Yo equiparo las asociaciones de vecinos con el gobierno... es muy difícil seguir creyendo en ellos" AVB7
  - "podria dir que no excessivament i són molt criticades, no? Per que també és cert que no valoren que la gent que està en una associació de veïns, en general (...) té aquest esperit de servei, per que vol estar, sempre hi ha aquesta cosa de l'ego, per que jo tinc una certa importància, per que estic a l'associació i bueno, ser president *siempre viste*, i agrada i... a veure, si això ho fas sense altres connotacions més negatives, ja està bé, que la gent vulgui ser, si fa coses, no? Són molt criticades en aquest sentit, igual que són molt criticats els polítics, els regidors, el mateix. També, moltes vegades, la impressió que es té de l'associació és de segona administració, de segona entitat que "estos que hacen allí, no hacen nada, por 4 fiestas que haces..." i aquesta manca de comunicació del que fa l'associació i no arriba al veïnat" AVB8
  -
- La desconfiança pot derivar de la vinculació política de l'associacionisme veïnal (tasca política: politització i trampolí).
  - "El tema és que estan desenganyats per que es pensen que els representants acabem en la política (...) Estan molt decepcionats. Però no per la tasca de les associacions de veïns o federacions, sinó per que consideren que quan fas algo o surts a la... ui... aquest ja s'està fent el seu racó per entrar en política" F2
  - "Aquesta confiança és equiparable a tot el teixit veïnal? R) Tot, no. Tot, no, per que tots tenen tendència política, els dirigents, els que estan al capdavant, d'una forma o una altra, tots estan en partits polítics. Ara, dintre del que és l'associació no s'ha de fer política. S'ha de lluitar. Lluitar pels interessos del ciutadà, lluitar per una millora, per tot allò que hauries de tenir i no ho tens, i aquí si que no hi ha color polític." AVC10
  - "Haurien de confiar... Ara no es confia en res que estigui polititzat. I estic segur que qualsevol associació que no estigui polititzada, els veïns confiaran en ella. Qualsevol associació polititzada, no confiaran, per que "todos son iguales"... és com els polítics (...) jo suposo que ara, tot lo polític està al mateix sac. La junta que aconseguixi que la gent es doni compte que no està polititzada, té molt a guanyar. Molt a guanyar, per que aquest discurs se'ls acabarà als veïns..."AVC13
  -
- La desconfiança com a conseqüència de la falta de veïns (*free riders* inconscients)

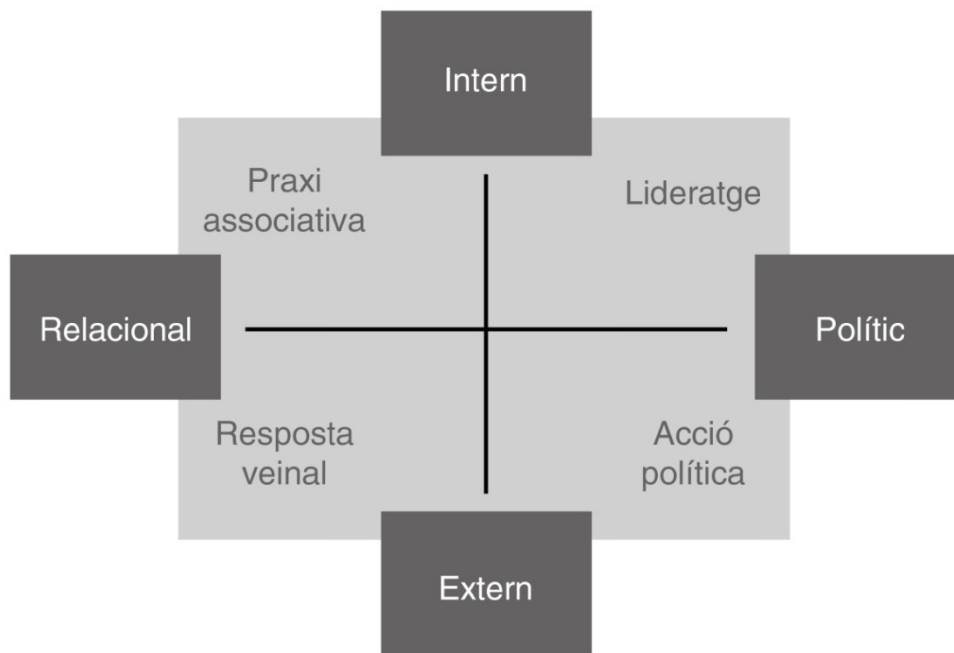
- “Jo diria que no (confien). La meua percepció és que no. Per que si confiessin, es farien socis, escriuriem a la web (...) o al correu electrònic (...) no és que no confiïn, però al nostre barri, no saben ni la feina que fem, per que no es preocupen” AVC5
  - “Ni confien, ni desconfien, es que les ignoren” AVL4
  - “Jo crec que són indiferents (a les AV) (...) quan hi ha una cosa grossa, ens unim, però clar ha de passar una cosa grossa. El dia a dia, jo crec que són indiferents.” AVB9
- La desconfiança pot derivar de la mala gestió de l'associació (mala praxi associativa)
- “Tinc els meus dubtes (de que confiïn). Per que a vegades, sents algun comentari que... deuen pensar que nosaltres tenim un xalet allà a Miami... Mare de deu... (...) aquí a Tarragona, tot ho critiquem... fan una cosa i pot estar més bé o més cé (...) el primer que fem és criticar-ho (...) es faci el que es faci.” AVC7

Per tal de reduir la informació recollida, la desconfiança pot derivar de quatre elements que s'han agrupat de la mateixa manera que abans: 1) La desconfiança pot ser el resultat d'una mala execució del lideratge, sigui per la falta de preparació per ocupar el càrrec, per la poca capacitat o interès per connectar amb el veïnat o pel mal desenvolupament de les relacions entre entitats. Un bon líder pot tenir repercussió al veïnat i col·laborar en el desenvolupament d'un barri; un mal líder pot adormir una associació i distanciar-la tant dels veïns i veïnes com de les institucions. 2) La desconfiança pot derivar d'una tasca política vinculada amb interessos que no són els dels veïns. La utilització de les associacions per a beneficiar interessos individuals o de partits polítics és, i ha estat, un tema important dintre del món associatiu de caire veïnal i ha provocat nombroses crítiques per part dels veïns, investigadors i tècnics de les institucions públiques. 3) La desconfiança pot derivar de la falta de veïns i veïnes. Aquesta manca de connexió amb el veïnat es pot entendre no com una cessió de legitimitat vers les entitats, sinó com una manca d'interès per la tasca desenvolupada o un desconeixement de les entitats en si mateixes. 4) La desconfiança pot derivar de la mala praxi de l'acció interna a l'entitat. La creació d'una mala imatge en el veïnat a partir de males pràctiques, passades o presents, acaben incidint en les associacions en el seu conjunt.

Així doncs, a mode de sumari (veure quadre), s'ha intentat emprar els mateixos conceptes per parlar de com aquests poden ajudar a justificar la confiança i la desconfiança al mateix temps. Aquests conceptes porten a la identificació d'una sèrie d'elements interns a l'entitat (mala o bona praxi, execució del lideratge) i externs a la mateixa (resposta veïnal, acció política) que dibuixen un escenari complex en que la creació de confiança o desconfiança pot respondre a múltiples criteris en funció de cada cas. Cal recordar, d'altra banda, que aquests elements parteixen dels discursos dels presidents i presidentes, als que se'ls dóna el benefici de la confiança a resultes de la seva experiència, però que no han estat abordats directament amb els veïns i veïnes, el que podria determinar, sense cap mena de dubtes, el pes real d'aquests elements en la seva pròpia creació de confiança o desconfiança vers les entitats.

Quadre 7. Potencials orígens de la desconfiança veïnal

Font: Creació pròpia

Per altre banda, resulta interessant veure, un cop només considerats aquells casos en que s'obtenen respostes per ambdues qüestions de manera simultània, com existeix una associació significativa ($\alpha= 0,000$) entre el fet d'afirmar que els veïns i les veïnes són col·laboradors o free riders i el fet de considerar que el veïnat confia en la tasca de les entitats.

Taula 8. Relació entre les visions respecte dels veïns i veïnes

Confien els veïns/les?			
Tipologia	Si	No	Total
Col·laboradors	8	3	11
Free Riders	7	15	22
Total	15	18	33

Font: Creació pròpia

Aquest resultat redunda en la idea que les relacions entitats-veïnat es retroalimenten i, si bé cal considerar l'impacte dels elements externs sobre la creació de confiança i la posició dels veïns i veïnes en relació a les entitats, també existeixen elements individuals que guarden relació amb el rol de líder de l'entitat que, finalment, faciliten en alguns casos aquesta creació de complicitat mútua o de llunyania, formant part tots del mateix entorn organitzatiu. Precisament, aquesta recerca versa sobre la concepció del camp d'acció veïnal com un entorn organitzatiu més que com un moviment social i que, per aquest motiu, les pautes analítiques han de seguir aquest camí. En un moviment social, els subjectes de l'acció han de ser forçosament actius, per tant, col·laboradors. Només quan els moviments socials s'adormen (i s'esgoten) els individus es van allunyant de les persones que encapçalen el moviment. Per altre banda, la confiança en els líders és central en la creació, desenvolupament i consolidació d'un moviment social (o, fins i tot, l'absència de líders remarcables, però la creació d'una unitat d'acció). La desigual percepció de la confiança porta a pensar que aquesta relació no segueix el patró d'un moviment social. Per altre banda, els entorns organitzatius no requereixen cap d'aquests dos elements: un lobby de pressió, per exemple, necessita un seguit d'interessos a defensar, unes eines que els donin força davant dels òrgans decisors i un camp normatiu al que cenyir-se en la seva activitat. No requereix, per tant, la presència forçosa (tot i que recomanable) de col·laboració ni de confiança, sinó que poden ser eines que es poden fer servir per assolir els objectius, fins i tot, a títol d'amenaça.

Un element que apareix vinculat a aquesta idea és la capacitat de les entitats de recrear circumstancialment aquesta vinculació amb el veïnat a partir de l'aparició de problemes d'afectació general als seus barris d'incidència. Un dels punts forts de les entitats, i amb el que es juga políticament, és la seva potencial acció reivindicativa en cas de necessitat. Aquesta reflexió apareix en una de les entrevistes realitzades amb una de les entitats més actives de la ciutat: "de forma directa, quan es mobilitza el veïnat? Quan li dius, ei, tenim un problema, és el teu problema, ell el viu, "hòstia, és veritat, m'està dient que tinc un problema, i és un problema que jo el veig cada dia". (...) no podem comparar els anys 60-70, com estava la gent, a com estan ara, encara que estiguis en crisi(...) Jo, quan puc mobilitzar, o nosaltres com a entitat, quan podem mobilitzar? Primer, que hi hagi una demanda, no ens podem inventar una reivindicació sense que hi hagi una realitat. Si hi ha demanda, nosaltres som els valedors, som els que organitzem, som els que estirem les qüestions de tipus organitzatius, per que som una entitat que té recursos per fer-ho, humans, sobretot, i, per tant, podem estirar quan hi ha una necessitat. (...) Un catalitzador, cert, cert. (...) Tu mobilitzes a la gent, quan els problemes que tenen són importants i greus" AVB10

A les entitats veïnals, doncs, se'ls pressuposa una capacitat de catalització, dinamització, conducció dels problemes del barri per convertir-los en reivindicacions polítiques que arribin a les institucions públiques i permetin posar pressió per assolir els objectius marcats.

Precisament, aquesta capacitat és la principal força de les entitats i l'arma amb la que juguen en el joc polític local. Com es veurà més endavant, controlar aquesta capacitat ha estat objecte de disputes polítiques amb interessos partidistes enfrontats, sigui per minoritzar-la, sigui per aprofitar-la per desgastar a l'oponent polític, fet que ha afavorit la transformació del camp organitzatiu en que es mouen les entitats veïnals.

Aquesta capacitat reivindicativa, molt forta en els moments inicials de l'associacionisme veïnal, s'ha anat perdent amb el pas dels anys i la seva recuperació és un dels *leit motiv* d'una part de les associacions, qui enyoren els temps en que la vida veïnal es manifestava en una activitat social, cultural i reivindicativa intensa.

“Hemos perdido la... yo envidio mucho la generación de mis padres en este aspecto, en involucrarse en el barrio, en luchar. Esto ha cambiado. Si que la gente en los bares, con dos cervecitas, habla y critica, y yo haría... pero a la hora de la verdad... cuesta hasta que vengan a la asamblea” AVB13

El final del franquisme i l'arribada de la democràcia (“tot el tema de la llibertat, el tema de la democràcia i tot això. Un cop això s'aconsegueix, aquests membres més actius en lideratge, eren més líders, desapareixen” F1), el desencís respecte de les alternatives polítiques (“el desencís del socialisme i això va cremar a molta gent” Extern2), la descapitalització política i ideològica del moviment veïnal cap a les institucions públiques (“era molt reivindicatiu (...) va entrar a treballar a la Generalitat i allà es va acabar” AVC8; “Si entres a l'Ajuntament, ja no pots ser crític amb la institució, o és més difícil” Extern2) i la Universitat (“la part del pensament, que se'n va a la Universitat, eh? I ens quedem al moviment veïnal amb la base, només” F1), l'impacte de la política local (els Ajuntaments, sobretot convergència, va fer molt mal en aquest sentit, per que... van dividir a la gent. Divide y vencerás, no? Es van fer unes de convergència, altres socialistes (...) això va desprestigiar molt” Extern2), així com la pròpia evolució dels barris i la ciutat (“tenia raó de ser, per que no tenien condicions, estaven els carrers per asfaltar a Bonavista, a la Part Alta no hi havia aigua, tenies unes necessitats vitals” AVC8) en paral·lel a la transformació de la societat tarragonina en un context cada cop més global s'assenyalen com a elements que han afavorit aquesta reducció de la capacitat reivindicativa de les entitats veïnals.

Dels eixos de treball i problemes a que fan front les AV

Aquesta transformació de la societat i els seus problemes, ha comportat una renovació dels eixos de treball de les AV, tal i com s'ha exposat anteriorment en relació a la conversió en molts casos en entitats d'organització d'entreteniment de la tasca veïnal, i també una cerca de nous problemes que permetin enllaçar el veïnat amb les entitats que els representen. Seguint l'aproximació de Putnam (2003), el capital social presenta dues formes bàsiques, una orientada al treball intern i la creació d'un sentiment de pertinença, i una orientada a la creació de lligams externs; essent necessari desenvolupar tasques en els dos sentits per tal de mantenir els lligams amb els dos extrems de l'ascensor veïnal. Tal i com apareix en els discursos recollits, l'existència de problemes transversals als habitants del barri és una forma de lligar al veïnat al voltant de l'associació.

En aquest sentit, una primera forma d'abordar aquesta anàlisi podria ser el plantejar que *el principal problema de les AV és la falta de problemes* als que fer front, que la societat tarragonina ha assolit unes quotes de benestar que dificulten la percepció de les coses que succeeixen al nostre voltant com a problemàtiques.

Aquesta aparent absència de problemes dibuixaria un escenari complicat per a la continuïtat de l'associacionisme veïnal, en tant que l'absència de problemes facilitaria la invisibilització, no només de la tasca de les AV, sinó de les entitats en si mateixes. Per dir-ho ras i curt, l'absència de problemes, de reivindicacions a fer, conduiria a la desaparició del sentit de l'associacionisme veïnal, ja que les condemnaria a un adormiment i, en

paral·lel, a la pèrdua d'espai social i relacional i, de retruc, dels recursos que en garanteixen la supervivència. A no ser que hi hagués interès polític per mantenir-les amb vida "artificialment", en base a nodrir-les de recursos que no es guarden relació amb la tasca o l'impacte real sobre el veïnat.

"P) Fa falta que hi hagi un problema, per que la gent...?"

R) Fa falta que hi hagi un problema (riu), un robatori, un incendi, si no hi ha cap problema gros... ni siquiera l'autobús és un gran problema, per que la gent va en cotxe... és així (...) tenen problemes cutres... que si està brut el carrer... que no està tan brut (...) que si tenen rates... home! Jo no n'he vist mai cap... en fi... té problemes potencials, com hi hagi un incendi, i la seguretat" AVL4

"Mentre al veí no li toca el problema a casa seva, no es preocupa per res" AVC5

Una segona forma d'abordar aquesta anàlisi seria plantejar que les diferències estructurals i econòmiques de les diferents zones de la ciutat fan que els problemes també siguin diferents i això justifiqui els diferents nivells d'activitat de les entitats. És a dir, que *hi ha diferents problemes per cada zona i això genera vincles desiguals entre les entitats de les diferents parts de la ciutat*. Aquesta visió, no obstant, implica diferències no només a nivell de problemes, sinó també en relació amb la praxis organitzativa a desenvolupar per part de les entitats. Si es segueix el raonament de "diferents problemes, diferent forma de vincular-se per part dels veïns", sembla lògic pensar que hi haurà, també, respostes organitzatives diferents per fer front a aquesta situació.

Aquesta perspectiva facilitaria una anàlisi estructural de la vida urbana en que determinades formes d'acció col·lectiva tindrien sentit en determinades zones de la ciutat, mentre que en altres parts, les respostes organitzatives prendrien una forma diferent. Aquelles entitats que treballen sobre problemes que permeten la creació de vincles forts (problemes que afecten directament a les persones i que, com a efecte directe, faciliten l'autoidentificació del veïnat al voltant de la percepció de problema compartit i, per tant, permeten crear vincles identitaris al seu voltant) representarien un model diferent d'aquelles entitats que treballen sobre problemes o que impliquen vincles febles o inexistents (problemes que afecten la dimensió física del barri i que corresponen a nivell de gestió de la quotidianitat i que, generalment, necessiten un major esforç organitzatiu per facilitar la creació de components identitaris al seu voltant), que representarien un model d'associacionisme veïnal diferent.

"P) El moviment veïnal, està lluny dels veïns?"

R) Si, si. Jo diria que... al menys al centre... jo diria que està més agafat als barris. Per que potser tenen més problemes, més necessitats, altres coses. Però al centre, tinc la sensació que les AV no quallen (...) molts s'han mogut a nivell comercial més que de veïns (...) Està més agafat fora del centre. Al centre com si fóssim més... (...) no sé si les necessitats es veuen diferents, o la convivència la tenen diferent. Suposo que als barris es coneixen més (...) Abans érem un veïnat que tothom es coneixia, tu pugues a casa meva, jo baixo, allò, portes obertes (...) era de tradició de barri (...) s'ha perdut" AVC7

"potser al tenir més cultura, la gent no percep tant els problemes" AVC5

Una tercera forma d'abordar l'anàlisi passaria per assumir que el problema no és la falta de problemes sinó *la falta de capacitat per abordar-los*, sigui per que les entitats no són capaços de detectar-los degut a les seves limitacions, males praxis o interessos; sigui per

que no són capaços d'oferir solucions o estratègies que permetin avançar en la seva superació.

“problemes en tenen, una desmobilització és tindre problemes. Si tu tens problemes, bastant tens amb els teus problemes com per anar ara a dir.. voy a echarle una mano a hacer esto. Tenen molts problemes i, sobretot econòmics

P) Pot ser que pensin que l'associació no em pot ajudar amb els meus problemes?

R) Si, també...” AVB12

“La junta anterior feia moltes coses, però no li donava aquest caire més global de barri, d'analitzar els problemes, d'elaborar un pla estratègic, per que hem elaborat un pla estratègic, del 2010 al 2013, amb un document, amb reunions, amb unes jornades de quin barri volem, amb tallers, grups (...) jo crec que aquí és quan hi ha hagut el punt d'inflexió. Per això és important, jo sempre ho dic quan tenim reunions de federacions i tal, la importància del lideratge, però un lideratge format, amb formació, eh. I no, no val qualsevol persona per tirar endavant una associació de veïns. Qui no té aquesta visió global... (...) per fer soroll, si” AVB10

La complexitat en el funcionament de la societat i les relacions humanes, així com les pròpies diferències geogràfiques i estructurals de la ciutat de Tarragona, porten a que les tres propostes d'anàlisi puguin tenir validesa de manera complementària, és a dir, sense que es descartin mútuament. De fet, la revisió dels principals problemes mencionats per les entitats entrevistades dibuixen un escenari en que conviuen problemes que permeten la creació de vincles forts i febles, problemes de caire geogràfic localitzat i problemes que escapen de l'abast de les entitats.

Els principals problemes mencionats per les entitats durant les entrevistes es poden agrupar en tres grans grups: 1) Problemes relacionats amb la gestió pública (per tant, amb una orientació pràctica i podent trobar una institució responsable) i que es poden desgranar en Gestió, Serveis i Mobilitat; 2) Problemes relacionats amb la situació física del barri (vinculats amb l'estat de conservació del barri i podent, també, trobar una institució responsable), que es poden desgranar en Neteja, Manteniment i Infraestructures; i 3) Problemes relacionats amb la situació social del barri (vinculats amb aspectes estructurals i individuals i difícilment vinculables a una institució en concret), que es poden desgranar en Valors i convivència, Migració, Seguretat i problemes estructurals.

Si bé aquesta llista no pretén ser un llistat complet de tots els problemes dels barris, el fet que siguin aquells que s'han citat per part de les entitats porta a pensar que tenen importància en el context actual.

1) Problemes relacionats amb la gestió pública

1.1- Problemes directament vinculats amb la gestió de les administracions

“Hi ha zones que encara no estan recepcionades (...) Quan es fa una urbanització, l'Ajuntament emet un permís per fer aquella urbanització. Se li presenta un projecte, s'accepta i es comença a construir segons aquell projecte. Després l'Ajuntament té l'obligació de seguir les obres, cosa que no fa mai. Defuig de les seves obligacions. Llavors, quan acaba, aquesta urbanització li entreguen a l'Ajuntament (...) i ha de mirar, a veure aquest carrer, com està, a veure aquest altre... doncs miri, ha de fer això, ha de fer allò, això no està en condicions... (...) i aquí comencen els problemes. I fins que l'Ajuntament no recepciona, no dóna serveis. Si que cobra diners, si que cobra basures (...) no hi ha neteja, no hi ha neteja de clavegueram, no hi ha llum... no sé, tot és un desgavell.” AVL3

“Per part de l’Ajuntament no hi ha hagut mai la cultura de definir la Móra-Tamarit (zona) com un barri. Sempre parla d’una urbanització. I això és un error. Això és un error.” AVL3

“La inclusió al POUM” AVL5

1.2- Problemes vinculats amb la falta de serveis o la inadequació dels mateixos

“No hi ha guarderies en aquest barri. I és un barri molt jove. I hi ha molts bessons. Molts! Jo dono al carrer aquest (...) i dic... ui, dos bessons més... uuu... dos més... un munt... És un barri molt jove i neixen molts bessons (...) hi ha un munt de nens sense guarderia, i hi ha un munt de nens en barracons”AVC1

“no tenim un establiment, una tenda, hem de creuar (la carretera)”AVB1

“El problema bàsic és que no hi ha un local social, o un centre cívic, que jo tampoc el vull per a mi sol. Igual que reconec que allí (altres parts de la ciutat) els hi donen molt, també crec que no és viable que per 300 famílies posin un centre cívic. Per això ho reclamem des de la Federació. A la ciutat residencial, hem demanat que ens cedeixin una part. Primer van dir que sí, després que no...”AVL1

“Aquí no tenim res. No tenim centre cívic, no tenim piscina, no tenim res. I per exemple, a Sant Salvador en tenen, i Sant Salvador està allunyat també de Tarragona, eh. Allà tenen de tot, i aquí no tenim de res. (...) Estem desatesos totalment” AVL3

“no disponemos de ningún servicio. Ningún centro cívico, ni ninguna instalación Deportiva” AVC6

“El CAP hauria d’estar més estona obert” AVB11

“Un altre problema és l’escola. Escola n’hi ha (...) però la ubicació no és la idònia. No hi havia terrenys municipals al barri” AVC13

1.3- Problemes vinculats amb la mobilitat

“Aquí, una demanda de molt temps ha estat l’autobús, l’autobús de línia, que, per cert, últimament ho han arreglat una mica, per que abans els diumenges només arribava fins al migdia, i ara han posat línies per la tarda. Les han distribuït més, les han espaiat més, fa més o menys un mes. Bueno, som conscients que no podem tenir nosaltres tantes línies com altres llocs, (...) però tampoc cal quedar en l’oblit.” AVL2

“Tenim un problema amb l’aparcament, amb la zona verda, per que hi ha una zona a Maria Cristina, que nosaltres hi podríem arribar per que hi ha aparcaments buits, i l’Ajuntament ens nega que naltros hi puguem arribar amb la targeta, com una zona de solapament” AVC5

2) Problemes relacionats amb la situació física del barri

2.1- Problemes vinculats amb la neteja

“Aquest barri, ara mateix, jo dic que està deixat de la mà de Deu. Està brut, els arbres es moren i no es planten, jo, es que ja no sé ni com dir-ho (...) aquí el problema és que han col·locat els contenidors soterrats, però... estan aquí col·locats i la gent està vivint al costat. Tu saps al matí quan venen amb aquella maquinària tan gran i aixequen allò, i estan les finestres de la gent, tocant. Això no s’ho han mirat. Per que ells, com que estan tots ben col·locats...” AVC1

“tema neteja” AVL1

“Millores sanitàries, nosaltres que tenim el mercat al costat, de neteja. Ara hem aconseguit que millori la neteja a l'estiu, per que al carrer Soler, quan descarreguen el peix, van sucant, i a les 10 fot una pudor allò... doncs ara, a les 9:30 del matí, ja passen amb la manguera... ens ha costat 2 anys aconseguir-ho.” AVC5

“Hem tingut algun problema de clavegueram” AVC7

“La neteja, les parcel·les que estan brutes... bàsicament un tema de neteja, ens preocupa molt això (...) Té problemes potencials, com hi hagi un incendi” AVL4

“La neteja, la recollida selectiva és molt important (...) els coloms que es posen en pisos abandonats” AVC15

2.2- Problemes vinculats amb el manteniment

“Hi havia alguna vegada algun problema d'asfaltat de carrers, algunes zones de carrers que hi havia alguns clots o algo així.” AVL2

“No tenim el barri en condicions. Voreres, parets, moltes coses” AVB8

“Més cura, més cuidado, més manteniment al que és el casc antic de Tarragona, per que... els turistes puguen aquí dalt, el museu, la catedral, estan aquí dalt, no?” AVC15

2.3- Problemes vinculats amb les infraestructures

“I ara amb lo del parque ni te cuento... han desgraciat el parque, han desgraciat tots els carrers, ho han desgraciat tot. I espera quan ho acabaran... ara, el 1.200.000€...” AVC1

“vam tenir amb el MOPU reunions i amb l'Ajuntament (per la construcció d'uns ponts creuant una carretera nacional), per que bueno, ens volien fer baixar a Riuciar caminant per creuar el pont per pujar. Vam dir que d'això res. –Son molts de quartos!!!- M'és igual. Vam anar amb el subdelegat del govern (...) i vam demanar els semàfors, que hi hagués dos carrils enlloc de quatre, i els camions que els desviessin, i ho han fet, ho han fet molt ràpid el pont aquest!” AVB1

“hi havia una antena de telefonia que li havien posat sense els permisos legals. Hi va haver uns veïns del voltant que van estar lluitant i al final, des de l'any 86 fins al 2010 van aconseguir tirar-ho a terra” AVL1

“Hi ha un canal, un canalet (...) que no és de ningú. Un canal que dóna al mar (...) no porta res, l'únic que entra aigua del mar. Quan demanes que el netegin, no és de ningú” AVL3

“Es farà una altre via de tren (...) i per aquí passarà tota la porqueria, totes les mercaderies i tota la merda de les nuclears i el que sigui” AVL3

“Estem abandonats. Si tu pugues de Tarragona cap a Sant Pere i Sant Pau, quan passes el pont, la vorera ja canvia. Canvia radicalment. I quan passes el cementiri cap a SPSP, la vorera torna a canviar. Estem, abandonats. Compta que l'escombriaire passava un cop al mes. I la màquina passa suposadament el dimecres, però si el dimecres fa vent o plou o el que sigui, ja no passa fins dimecres vinent. Totalment abandonats” AVC4

“Aquest barri, molts problemes, gràcies a Déu, no te. Potser ens faria falta un centre cívic per recollir més les persones...” AVC7

“no tenim zones on (...) la gent pugui estar una estona bé, amb la canalla” AVC10

“Nantros, sempre, la reivindicació nostra ha sigut la façana marítima (...) seria l'entrada a la ciutat, sense cap barrera” AVC10

“D'intervenció, com un pla integral del barri, d'espais degradats, de millores d'espais públics per la gent jove, per la gent gran, per la gent normal...” AVB10

“Fonamental. Que (el barri) té fossa sèptica. O sigui, no estem connectats al clavegueram general. Tenim clavegueram del poble, però no estem connectats a la depuradora” AVL6

3) Problemes relacionats amb la situació social

3.1- Problemes vinculats amb els valors i la convivència

“El tema del cruising a la platja dels capellans, vale? Jo no m'hi fico. Són homes, per que són homes, si fossin dones, seria el mateix, no? Però vull dir allí... aquí te pillo, aquí te mato, en un puesto que està tocant a carrers d'un barri i tal... que no puguis passejar tranquil·lament... jo a aquella platja no hi vaig, em fa fàstic... hem fet netejar el bosc d'allà davant, allò si que ho netegen sovint... han tret bosses i bosses de preservatius, de papers,... i en això no s'hi fica l'Ajuntament. Perquè? Per que la prostitució no està prohibida... i aquí acabem la història. I a més, tenim un regidor, el senyor Castillo, que diu que si no t'agrada que miris a un altre costat...” AVL1

“Lo primero que habría que hacer sería enseñar a las personas a ser un poquito más cultas. No cultas, a... empezar por los padres... esto es un barrio sin ley, tú le riñes a un chiquillo y te va a venir el padre y te pega. Tú aquí no puedes hablar de nada, no se acepta prácticamente nada. (...) Yo creo que se tendría que luchar por las escaleras, poner personal como antes, que había unas chavalinas muy majas que les enseñaban como había que hacer, tirar la basura, limpiar la escalera, llevar las cuentas, respetar los ascensores, respetar las puertas, todo, no? (...) No bajar una lavadora con una cuerda por la escalera y destrozarlo todo. En esto habría que haber gastado el dinero, en enseñarles, y entonces este barrio sería un barrio normal como otros. Pero si no se les enseña esto, pues la gente sigue en lo mismo. Enseñarles pues que a partir de las 12 o a 1, la gente descansa y tienen que ir a trabajar. Si en estos momentos hay mucho parado, pues bueno, no quiere decir que no se tenga que respetar a las personas que duermen. No se puede coger una guitarra y dale que te pego a las 2, las 3 o las 4 de la mañana, y cuando ellos están cansados se van a dormir y los demás que les den por saco. Todas estas cosas son las que tendríamos que haber atacado pero que no se ha hecho nada” AVB3

“Tienes que estar encima de ellos, continuamente” AVB5

“Yo los veo ahí que se pegan unas raciones de hostias de tres pares de huevos, y estos son cerrados, que son una gente que... yo antes con Munir, que ahora lo han cerrado y no sé cuándo lo volverán a abrir el tema este de los mediadores de la comunidad, que aquí nos han ido muy bien (...) Aquí han arreglado algunas escaleras muy bien, de tener una morosidad impresionante, de conflictos entre vecinos, (...) y las mediadoras sociales han hecho un trabajo formidable.” AVB5

“Això és el que mata els barris avui en dia, els okupes. Aquí n'hi ha dos o tres. És una putada, per que els bancs són uns pocavergonyes. Una persona porta pagant tota la vida, es deixa dos anys sense pagar per que s'ha quedat sense treball i agafes i el fots al carrer. I l'endemà entra un i fot una patada i es posa a viure dintre i ni et preocupes, t'és igual. Hòstia! (...) I li agafa l'aigua al de dalt, la llum a l'altre, això no pot ser...” AVB6

“Otro de los problemas graves, graves es el tema de la droga, que yo creo que jamás en la vida ha habido tantísima droga como hay en este barrio. Hay verdaderas plantaciones en los pisos de este barrio. De marihuana. Si miras ahí enfrente (...) veras puesta una letra que pone MA y eso equivale a marihuana. Verás colgado un aparato de estos del aire y la persiana bajada. Esa habitación (...) es un plantel de marihuana. Y lo saben. Y no dicen nada” AVB7

“La guardia urbana, no vale para nada. No vale para nada. Pasan con el coche y no se paran para nada. Los mossos d’esquadra, que estábamos todos tan contentos porque nos traían aquí la caserna, y luego resulta que a partir de los mossos d’esquadra hay más delincuencia en el barrio, se hacen menos controles, de droga o de cualquier otra índole. Al principio llegaron y empezaron a hacer controles y les quemaron las motos y les pincharon los coches, se han acojonao, se han acojonao, parecen maricones metidos ahí dentro, y no hacen nada” AVB7

“Principal és l’educació cívica. Jo, per mí, és l’educació cívica, per part de tots. I els pares els primers. Per que tu no li pots dir res a un xiquet, que li fot una patada a una torreta que està aquí... i “nene...” i salti la mare que està en una taula prenent un tallat “que es tuya la maceta?”... ni si es mia ni si no es mia... es que es del señor del bar. Y si no es del señor del bar es de la ciudad, y si la rompe, yo tendré que pagar una parte... i a vegades no dius res per no enganxar-te... per mi, l’educació cívica és el primer que fa falta. Com s’arregla? Jo no sé si... un tortazo a tiempo... es que una bofetada a temps val més que 200.000 paraules” AVB9

3.2- Problemes vinculats amb l’arribada de persones nouvingudes.

“Som 500 i pico veïns. La meitat són moros.” AVB1

“Quien mejor sabe a quién se tienen que entregar pisos es la asociación y unos estudios que se hicieron. Entonces, vamos a entregar pisos a los hijos de aquí, no vamos a traer inmigrantes, vamos a arreglar esto. Entonces se hizo, incluso con el señor Nadal, entregamos muchos pisos a los hijos de aquí, con unos estudios hechos y diciendo, Bueno, tú vives aquí, tu padre es fulanito y tú tienes derecho a un piso aquí, siempre que tu pagues, tu tengas tus esos y tal. Pero no eso de vienen de Mora, de Constantí, de Barcelona, todo eso, pum, venga, a Campo Claro. Porque aparte, todos los que vienen, hombre, no vamos a decir indeseables, pero prácticamente es eso. Si los hijos de este barrio vinieran aquí, todo esto tampoco lo tendríamos, porque ellos respetan sus zonas. Ahora, el que viene de fuera, ya mayor, esos no respetan nada. Y esta juventud hubiese respetado el barrio, se hubieran respetado ellos mismos, hubiesen respetado sus viviendas y, entonces, este barrio hubiera ganado mucho. (...) Han metido aquí una cantidad de personas que no eran del barrio que no tendrían que haberlo hecho. Estos chavales están aquí, y sabemos que no pueden pagar. Es otra de las cosas que no estoy de acuerdo que no puedan pagar, que no pueden pagar, hay una asistencia social, hay un Bienestar i Família y lo que hay que ir es a estos sitios para que a ti te paguen. Otra de las cosas que no estoy de acuerdo es que Bienestar i Família les dé el dinero a ellos. No, el dinero que tienen que hacer, pagar la vivienda, el ascensor y todo eso. Pum, usted paga el piso, 80€, de comunidad 10-20, y le queda a usted esto. Lo que no se puede dar es el dinero, que luego no pagan vivienda, no pagan comunidad y no pagan nada. Esta es otra de las cosas que no entiendo porque se hacen las cosas así. Se hacen las cosas a lo tonto. Y todo esto, lo que luego viene son todas estas cosas, que personas que llevan 30 años aquí, y yo creo que hay algunos que todavía no han pagado el primer recibo del alquiler. Hace 10 años, creo que había 300 millones de deuda de los alquileres, pues imagínate tú, porque tenemos que pagarlo tú, yo, el otro y el otro, eh? Todo eso son gastos de nuestros impuestos, si son impuestos, oye, a ayudar. Yo estoy de acuerdo que se ayude a cualquier matrimonio mayor, oye, si hay que darle, pues no se le va a cobrar el piso. Para eso está la asociación, ay, Bienestar i Família, no? Darle lo que se necesita y ya está, pero no deis dinero a todas estas juventudes... ala, los 420€, y luego ninguno paga ni vivienda, ni luz, ni agua ni nada. Hemos estado luchando con lo de los enganches del gas... la electricidad y el agua, al fin y al cabo dices, mira, pero el gas... que se enganchan al gas! No ha pasado nada, pues porque no ha pasado nada... el día de reyes hubo una explosión en el bloque de allí, pero por la electricidad. Había tanto enganchón, que petó toda la instalación eléctrica del bloque...” AVB3

“Veïns, veïns, uns 3500. Per que el resto són immigració, eh. Pensa que al carrer Cervantes, un 80% és immigració. Al carrer de baix (...) la part de baix si que són residents habituals, però la part de dalt tot és lloguer. Exceptuant el que toca amb Lleida, tot el demés és immigració” AVC5

“Tenim molt d’estranger. Llavors, interessa que no hi hagi massa problemes entre ells. Tenim magrebins, tenim xinesos, tenim russos, ucraïans, de la banda de l’est en tenim molts. Llavors, el que

interessa és, de reüll, anar mirant que no s'escapin de les mans. La convivència entre ells i nosaltres i els altres. De moment no hi ha hagut cap problema, però sempre s'ha de mirar que vagi bé" AVC12

3.3- Problemes vinculats amb la seguretat

"vam organitzar una vigilància privada. Una empresa privada, amb un tot terreny amb quatre focos. Però era una cosa més disuasòria. Però clar, el dia que vigilava el meu carrer, vigilava tot el carrer i només érem dos els que pagàvem. La gent es va anar donant de baixa i vam quedar vint, llavors era inviable (...) si la gent no és solidària..." AVL1

"El tema de seguretat, evidentment preocupa a tothom. Aquí hi ha hagut alguna vegada robatoris, com a tot arreu. No és un lloc massa conflictiu, n'hi ha hagut alguns, però bé, ja ens hem posat nosaltres en contacte amb els mossos, la guardia urbana; a vegades hi ha patrulles per aquí..." AVL1

"Faria falta molta seguretat, també. No es veu molta patrulla (...) Insegur no és, però bueno, jo crec que hi podria haver algo més per que fos més segur" AVB8

"La seguretat" AVL4

"La última demanda que vam fer a l'Ajuntament va ser càmeres de seguretat" AVL4

"Per nantros, la seguretat ciutadana és molt important" AVC10

"La vigilància. La vigilància, per que aquí a nantros l'alcalde ens va prometre la guardia urbana de barri, la policia de barri, i no s'ha aconseguit. Per que naltros, per 20000 persones hauria d'haver-hi més vigilància (...) trobo que estem una miqueta abandonats" AVB11

3.4- Problemes vinculats amb les condicions estructurals o macrosocials

"la crisi econòmica, l'atur, està clar que és l'atur, i dintre d'això, que estem molt aprop de l'altre (AV) i la influència també, no és... allà baix ens consideren com los ricos de campoclaro, y no es que siguem rics, jo no em considero ric (...) pràcticament això, l'atur, una miqueta la inseguretat, però no tant com allà baix, la inseguretat, però... jo crec que amb el tema de la policia local s'ha dispersat. (...) jo crec que és la part econòmica" AVB4

"Tarragona va créixer cap allà i no cap aquí. I clar, pues, es margina, per que els pisos comencen a anar més barats i la gent és de més baixa qualitat. Les coses són com són. Que no vol dir que siguin millor gent o més ona o més dolenta, però és de inferior qualitat. I això margina els barris, està clar" AVB6

"El 70% de paro juvenil que tenemos en este barrio" AVB7

"Sobre las 1500 personas que van a pedir a la Iglesia o a Cáritas o a cualquier otra ONG" AVB7

"Els temes de serveis socials de més necessitat, la pobresa, la crisi" AVB10

"Voldríem que s'activés una miqueta el comerç de proximitat, per que és un barri amb poc comerç, i tot el que es crea és competència de competència (....) no hi ha un comerç que digui a la gent de Tarragona, veniu a comprar aquí" AVC14

"Es muy ordenado, muy tranquilo, no hay problemas de delincuencia (...) de droga tampoco. Está muy bien. Pero si pedimos un poquito más de participación ciudadan. Pero piensa que es un barrio creado como ciudad dormitorio, y estamos luchando contra esa idea" AVB13

El següent quadre resumeix les diferents problemàtiques recollides. Tal i com s'ha explicat anteriorment aquest quadre no pretén recollir la totalitat ni complexitat dels problemes als que fan front les AV i, per extensió, els barris als que representen. Únicament és un resum realitzat a partir dels problemes que les entitats han considerat com a més importants.

Taula 9. Tipus de problemes assenyalats

Gestió Pública	Gestió pública	3
	Serveis	7
	Mobilitat	2
Situació Física	Manteniment	3
	Neteja	6
	Infraestructures	9
Situació Social	Migració	6
	Seguretat	5
	Valors /	6
	Convivència	
	Estructurals	6

Font: Creació pròpia

Per tal d'abordar aquesta anàlisi s'han agrupat els problemes mencionats en funció de quin és el seu origen i, per tant, en quina direcció es dirigeix la seva reivindicació. Els resultats obtinguts dibuixen una clara fragmentació de la ciutat i les seves AV en funció de la direcció de la seva reivindicació. Aquesta partició és estadísticament significativa a partir de l'aplicació de l'estadístic TxiQuadrat amb un nivell de confiança del 95%

Taula 10. Origen dels problemes

Origen dels problemes	Zona		
	Ponent	Centre	Llevant
Institucions P.	2	8	5
Sistema	9	1	
General	1	1	1
Cap problema	1	5	1

Font: Creació pròpia

Aquests resultats, doncs, assenyalen les diferències existents dintre del teixit veïnal i permeten avançar algunes conclusions parcials. En primer lloc, es descarta la idea que existeix una falta de problemes com a motiu per justificar la falta d'implicació veïnal. El fet que, davant de la pregunta de "quins són els principals problemes del barri?" s'hagin recollit fins a 53 problemàtiques diferents, permet refutar la idea que no existeixen problemes sobre els que treballar.

Una segona idea a considerar guarda relació amb les diferències detectades entre les diferents zones que componen la ciutat. Les prioritats a l'hora de d'assenyalar els problemes principals dels barris subratllen la important diferència social, estructural i econòmica de la ciutat (Belzunegui et al, 2011). Aquestes diferències, d'altra banda, apunten alguns trets particulars que poden incidir en les diferents aproximacions a la lògica organitzativa que s'utilitza per desenvolupar el projecte associatiu. Certes zones de la ciutat presenten una major propensió a la reivindicació social, mentre que altres s'orienten més cap a la reivindicació urbanística, havent-hi un lligam en base a la realitat viscuda que després es tradueix en les formes de treball. "Jo crec que a Tarragona hi ha tres zones molt diferenciades. La zona de la indústria, que nantros li diem zona de ponent; la zona de costa, de platges, que és la zona de llevant; i la zona que, també diríem que és part indústria, part ciutat, que és tota la part de Sant Salvador. (...) Aquí es generen diferents objectius, diferents prioritats, les de les persones que viuen a ponent, no tenen res a veure amb les de Llevant" Extern1

Tal i com recull Tirado (2010:35), tot citant l'obra de Warren (2001), es pot traçar una distinció entre "*las asociaciones instaladas en el mundo de los intereses creados (vested interests) y las que no lo están y hasta se proponen cambiar ese estado de cosas*". Aquesta distinció és rellevant, en tant que permet establir una línia de connexió entre els problemes als que fan (o volen) fer front, i una actitud organitzativa transformadora. Aquelles entitats que fan front a problemes socials poden tenir més fàcil la re-creació de posicions properes als moviments socials (en forma d'explosions de mobilització social temporal i localitzada), tal i com apareix en molts discursos: "es té de tallar la nacional per que a Bonavista falta això, i l'endemà, aquell home té 400 persones tallant la nacional (...). La Plataforma d'Afectats de la Hipoteca, el 95% són de barris (...) i problemes n'hi ha als barris i a Tarragona centre" AVC5. Mentre que, per altre banda, aquelles entitats que orienten la seva activitat a la resolució de problemes urbans o de manteniment troben majors dificultats per crear aquest sentiment de "problema compartit" degut a la distància entre aquests i la vida privada de les persones, fet que dificulta el vincle amb els veïns.

Finalment, una tercera línia de reflexió connecta amb la idea prèviament exposada al voltant de la falta de capacitat real per resoldre bona part dels problemes que afecten als barris. Una part dels problemes mencionats tenen relació amb la gestió que es desenvolupa des de les institucions públiques, qui decideixen destinar més o menys recursos públics a unes determinades zones o a uns determinats assumptes. Altres problemes depenen més de la capacitat de les institucions públiques de respondre de manera satisfactòria a les necessitats de la ciutat i dels seus veïns i veïnes. Tot i que no sóc coneixedor de les estratègies i les possibilitats de gestió dels recursos d'una ciutat de mida mitjana com Tarragona, m'aventuro a afirmar que ha de ser una empresa complicada, amb l'afegit de les limitacions econòmiques sobrevingudes amb la crisi econòmica iniciada el 2008. Aquesta situació porta a que sigui, com a mínim, difícil realitzar una gestió que

resulti satisfactòria per tots els agents socials i econòmics que la formen. Dit això, i com que la finalitat d'aquesta recerca no és justificar la tasca de les administracions públiques sinó entendre el funcionament de les AV, la falta de capacitat de donar resposta a tots els problemes que apareixen a la ciutat porta a que aquesta reivindicació sigui un eix analític que pugui aportar explicacions al funcionament de les AV.

Els problemes derivats de la gestió pública formen part d'aquells problemes que, potencialment, es poden resoldre a partir de la reorientació dels interessos de les administracions, justificant la pressió exercida per part de les AV. Així, seguint aquesta idea, les entitats esdevenen una sort de lobbies territorials amb la intenció de cridar l'atenció de les administracions al voltant de les necessitats de les seves zones d'incidència. De totes formes, aquesta "feina fosca", tal i com s'ha indicat anteriorment, no disposen del mateix potencial de creació de vincles forts que els problemes socials, de manera que exigeix una tasca més intensa de transmissió d'aquests problemes al veïnat per tal de crear aquests vincles.

En segon lloc es troben aquells problemes que tenen difícil capacitat de resolució, ja que estan relacionats amb problemes de caire social o estructural i, per tant, exigeixen un treball de llarga durada o d'ampli abast (en moltes ocasions, supramunicipal). Problemes tals com l'educació i els valors, l'arribada de persones novingudes, o les condicions econòmiques o estructurals tenen un abast que difícilment es pot abordar des de l'associacionisme veïnal però que tenen una major capacitat de creació de sentiments d'unitat molt més gran que els problemes urbanístics contemporanis.

Quadre 8. Quadre resum respecte dels tipus de problemes

PROBLEMES	
Vinculats amb la gestió pública	De caire social o estructural
-Solució a nivell municipal	-Solució difícil a nivell municipal
-Baixa capacitat de creació de sentiment de pertinença a un grup	-Alta capacitat de creació de sentiment de pertinença a un grup

Font: Creació pròpia

No obstant, l'origen de l'associacionisme veïnal, tal com s'ha explicat anteriorment, està lligat a un moviment social de caire transformador amb forts lligams a nivell local i supralocal que permetien treballar sobre ambdues escales: resolent problemes locals vinculats amb l'urbanisme i la gestió pública que els reportaven legitimitat entre els veïns i veïnes que veïen com els seus barris progressaven; i alhora, treballant en xarxa per proposar alternatives per resoldre problemes que afectaven més enllà del seu immediat territori d'influència. La desmobilització social i l'aturada del moviment veïnal, anys ençà, deixa l'associacionisme treballant a nivell local (tot i que les grans demandes ja semblen superades), mentre que a nivell estructural es troba força desconnectat de les estructures supramunicipals i amb una capacitat d'incidència força més reduïda. La tercera idea anteriorment proposada guanya credibilitat, tot plantejant la dificultat real de l'associacionisme veïnal per resoldre problemes estructurals que, finalment, són els que es manifesten als barris on tradicionalment l'associacionisme veïnal representava un moviment social. Les possibilitats de resolució, doncs, passen per la dimensió local i de gestió, de manera que la posició de lobbies de pressió territorial guanya força davant la tradicional concepció de moviment social.

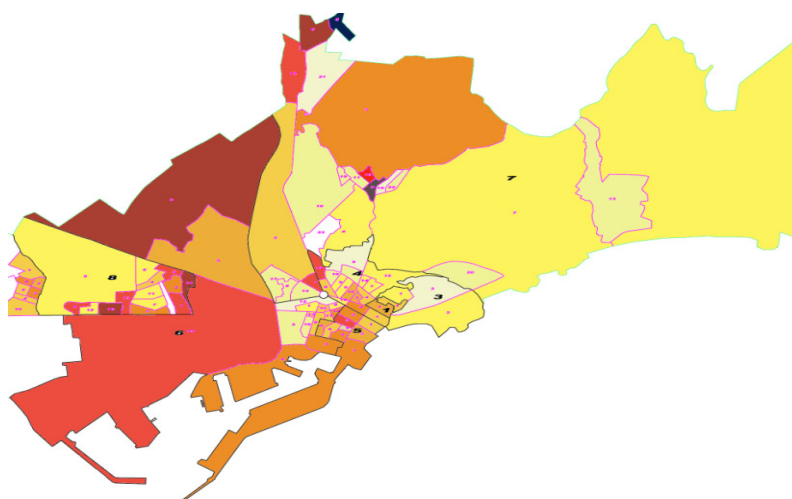
“Ja teníem comunicació, ja teníem autobusos municipals, ja teníem metges, escoles, ja teníem centres cívics... vull dir, què ens queda? Doncs utilitzar tot això. I llavors es va anar desviant... crec que ha estat una mica el conjunt de coses, no? Vull dir, si el pensament i el lideratge t'abandonen, el lideratge se'n va cap als partits i el pensament cap a la universitat, que és una crítica a la universitat (...) perquè passa això?, per que els problemes inicials ja van quedar resolts.” F1

En aquest punt resulta pertinent fer un incís per parlar d'un dels problemes que apareixen assenyalats en determinades zones de la ciutat: l'arribada de població nouvinguda. Si bé no és l'objectiu d'aquesta recerca treballar aquesta dimensió, es realitza

aquest incís per plantejar una reflexió que lliga amb una possible línia de treball futura derivada d'aquesta, a saber, com l'associacionisme veïnal dels barris populars transforma el seu rol i discursos en el context de la migració.

Les dades del padró d'habitants ofereixen un dibuix de ciutat molt divers en relació a la presència de població immigrada (a major intensitat major proporció de població immigrada, els percentatges que corresponen a cada color no es presenten per qüestions de confidencialitat). Algunes zones del centre i de la zona de Llevant presenten valors de població immigrada molt baixos o pràcticament inexistent, mentre que certes zones de la zona del port i dels barris presenten dades en sentit contrari. El mapa permet que el lector es faci una idea de les zones de concentració de població nouvinguda a la ciutat.

Mapa 2. Població immigrada en relació a la població total: El color més fosc indica un major percentatge de població immigrada.

Font: Belzunegui i Urteaga, 2013.

Un cop contextualitzada aquesta distribució, tres inputs, principalment, porten a pensar que aquesta situació resulta problemàtica per l'associacionisme veïnal: 1) els discursos al voltant del tema per part d'altres autors, 2) la inexistència de persones nouvingudes en les associacions de veïns, i 3) els discursos d'algunes entitats que així ho confirmen i que presenten, en ocasions, un discurs força crític amb la seva gestió i, també, amb la seva presència.

A nivell teòric, Wieviorka (2008) parla del retorn del racisme com a *racisme "culturel"*, deixant de banda els trets físics per centrar-se en aspectes culturals per crear les diferències entre grups que condueixen a la inferiorització de determinats col·lectius, que són dibuixats com a "irreductibles ou inadaptables à la culture de la société plus large" (Wieviorka, 2008:292) i ajuda a crear unes identitats etnificades difícils de casar. Dubet i Lapeyronnie (1992), per la seva banda, parlen del doble trencament social que implica la relació entre la població nouvinguda i la població d'acollida, en tant que subjecta a una estratificació econòmica derivada de la seva pertinença a la classe obrera i, en segon lloc, a una estratificació cultural. En tercer lloc, el concepte de *xovinisme del benestar* descriu una forma contemporània d'entendre la relació de la població nouvinguda amb els sistemes de

benestar dels països d'acollida. Aquest concepte, seguint a Kitschelt (1997), es pot entendre com la voluntat de creació d'un sistema de protecció social només per aquells que pertanyen a la comunitat ètnica que l'ha creat i nodrit. Per la seva banda, Zapata-Barrero i de Witte (2010), descriuen alguns exemples de conflictes vinculats a la presència de població nouvinguda en determinats barris de ciutats espanyoles en que es dona a entendre, en ocasions, el paper bel·ligerant de les mateixes associacions de veïns davant les mesures adoptades per les institucions públiques.

En segon lloc, la gran majoria d'entitats afirmen no tenir persones nouvingudes entre els seus socis ni eines per treballar aquest aspecte. Les seves demandes es limiten a demanar o, en alguns casos, exigir la presa de decisions polítiques per invertir recursos per treballar amb aquests aspectes (...) Comparar amb les dades de població. Si l'associacionisme a Tarragona té un origen en la població immigrada del sud, resulta interessant veure com hi ha problemes de gestió del mateix amb l'arribada de nova població migrada. Si descartem un 30-40% de la població de determinats barris, i de l'altre 60-70% afirmem que la gent no ve, apareixen problemes per entendre la representativitat de les AV com a potencial moviment social.

En tercer lloc, els discursos recollits en aquelles entitats que han esmentat l'arribada de població nouvinguda com un problema, tendeixen a ser força negatius. La situació viscuda durant els anys 1999 i 2008 caracteritzada per un important creixement econòmic (amb un accés important als recursos econòmics per part de les classes populars degut a l'empenta de la construcció i altres sectors vinculats a ella), que va augmentar la renovació de població en determinades zones de la ciutat, que van veure com els seus habitants més joves marxaven a altres zones o ciutats, deixant un buit que va ser ocupat, majoritàriament, per població nouvinguda atreta pel dinamisme de l'economia. Belzunegui et. al (2011) esmenten que la població estrangera va créixer dels 2.972 als 19.806 entre els anys 2000 i 2007) i aquest fet va propiciar un moviment intern de població que pot ser caracteritzat a partir de: *"1) Un augment dels canvis de residència vinculats a canvis en els llocs de feina i a l'augment del preu de l'habitatge; 2) un moviment poblacional des dels propis barris de la ciutat cap a municipis propers a Tarragona; 3) La població estrangera presenta una doble tendència: d'una banda, a la concentració espacial segons origen de procedència i les xarxes d'immigrants de les seves mateixes nacionalitats que ja porten temps instal·lats; d'una altra banda, una major tendència a la mobilitat espacial a la neoresidencialitat en funció de les oportunitats de feina; i 4) Alguns canvis de tipus sociològic expliquen la tendència de mols ciutadans a traslladar-se de les zones urbanes, cap a zones de menys densitat de població i que els darrers anys han estat dotades de serveis col·lectius".* (Belzunegui et. Al, 2011:45-46).

Aquesta mobilitat interna ha tingut una important afectació sobre determinades zones populars que han esdevingut zones d'acollida de la població nouvinguda, atreta pels seus preus, un cop la població tradicional del barri marxava per tal de promocionar socialment. Aquest fet ha trencat les dinàmiques relacionals de població, degut a l'arribada de molta gent nova que trobava major facilitat a establir relacions amb altres nouvinguts connacionals que amb la població autòctona, creant un barri en que diverses xarxes relacionals es juxtaposen compartint punts d'enllaç per motius més efímers que permanents, més pràctics i interessats que habituals o d'amistat i que troben el seu reflex

en la creació de models econòmics, també, paral·lels (botigues d'autòctons, i comerç ètnic). Aquests entorns formen el que Belzunegui et al. (2014) caracteritza com a (neo)comunitats.

Aquesta realitat complexa i diversa que configura la normalitat de molts barris populars de grans ciutats, no troba el seu reflex en unes associacions de veïns que es mostren molt llunyanes a una part de la població dels seus barris. En concret, diverses idees han estat recollides en parlar de l'absència de població nouvinguda en les AV:

1) La dificultat per aconseguir vincular la població nouvinguda amb el funcionament de les associacions, més enllà de col·laboracions puntuals focalitzades, generalment, en l'àmbit de la cultura.

"P) Participen els nouvinguts en l'associació?

R) No. Mira fa un o dos anys vam estar amb els mossos d'esquadra, un dia parlant amb ells, per que ens criden un cop a l'any i ens reuneixen (...) i ens van dir que hi havia una associació (musulmana) (...) valtros que teniu el contacte amb ells, per que no els dieu que ens reunim una vegada i parlem (...) i si, si, ens vam reunir (...) ells van dir que si que em coneixien "yo si lo sabia, yo si", pos jo no. I em van dir que ells el que podien fer és que quan féssim unes festes o una setmana cultural, o un acte (...) portar els seus balls regionals... i vam quedar així." AVB1

"Hay unos cuantos moros apuntados como socios, pero no sé, sobre unos 20-25 hay... Yo, la relación, no les voy a negar nada, no sé si me entiendes (...) todo el mundo somos, como aquel que dice, personas" AVB3

"P) Participen a l'associació els que han vingut de fora?

R) No. Per que és una fita llunyana, nantros tenim un tarannà molt diferent a la seva cultura, i una cosa que tenim molt diferent és que la gent que vingui aquí baix, lo primer que sàpiquei el nostre idioma" AVC11

2) La falta d'eines o personal preparat per treballar amb (neo)comunitats.

"Per això necessitaríem tècnics" AVB9

"Aquí seria bo fer un programa... però per això necessitaríem uns tècnics... nantros hem anat a moltes reunions de tècnics, de como funciona una asociación, como hacerla funcionar i tot això. Però quan arribes a l'hora de la veritat, i dius, bueno, això, com ho faig..." AVB9

3) Els impactes de la convivència

"Aquest barri estava mort, eh? Com tots els barris on hi ha molt immigrant i més marroquí..." AVB6

"jelines, que te estas currando aquí un montón de... mira, el parquecito que hay aquí al lado, se hizo con la obra del Zapatero, pues esta obra de nada costó 50000€, arreglar ese parque. Es un parque que es uso y exclusivo de ellos. Uso y exclusivo de ellos (nouvinguts). (...) Pues que hayan destrozado un parque... dices, tanto cuesta..." AVB5

"Entiendes, porque como no quieren convivir con nadie, porque es verdad, es muy difícil, muy difícil... ante los niños también, lo que pasa es que da la casualidad que en el barrio hay pocos niños españoles, hay pocos niños de aquí. La mayoría de los niños son de familias inmigrantes, pero lo que es decir de aquí, autóctonos, hay poquitos. Aquí hay mucha población mayor. (...) y antes sí que había una mezcla con los niños, y ahora veo que no... bueno, ahora estamos muy tranquilos porque estamos con el ramadán y la mayoría se han ido allí a su tierra... exagerado, eh." AVB5

“A mi em fan gràcia els extremismes dels nouvinguts “es que yo tengo mis derechos, es que yo tengo mis derechos” coño, y tus obligaciones?” AVB9

“R) Yo no es que les tenga antipatía, pero en un barrio con un 60-70% de inmigración, es imposible que tengas buen carácter, no lo puedes tener de ninguna de las maneras

P) Los inmigrantes no vienen a la AV?

R) no... bueno, hay unos cuantos moros apuntados, como socios, no sé, como unos 20-25 hay. Yo la relación, nunca les voy a negar nada, no sé si me entiendes, que la relación puede ser buena (...) todo el mundo somos, como aquel que dice, personas. Lo que pasa es que bueno, ellos tienen su local y nosotros el nuestro. Aparte, si tu vas ahora al centro cívico, veras que prácticamente se sale, de inmigrantes... bueno... es... no sé si... (riu) es así... es un barrio una inmigración imposible de arreglar. Son zonas que no tienen arreglo” AVB3

4) La falta de consideració dels nouvinguts com a part del veïnat.

“Si, allí abajo (...) hay una... como se llama lo de los moros, (mezquita), eso, mezquita. Bueno, no es mezquita, pero prácticamente el mismo uso que la mezquita. Yo, la verdad, pues que no estoy muy de acuerdo. No quiero decir que no tienen que rezar, claro que tienen que rezar, pero no en la cantidad de un local que empiezan a las 5 de la mañana y terminan a las 3 de la noche. Se junta allí una cantidad de gente que no creo que eso sea muy... no sé, no estoy muy de acuerdo (...) hacérsela en las afueras, en un sitio donde no molesten a los vecinos.” AVB3

“Veïns, veïns... en tens 3500, per que el resto és immigració, eh.” AVC5

Aquestes idees fan una idea de la important tasca que manca per realitzar per millorar la relació entre les AV i les comunitats de nouvinguts, entre les que sembla no haver-hi pràcticament ponts d'unió, de relació o d'intercanvi. Entenent la complexitat de la gestió de la diversitat cultural i lingüística en els barris, resulta interessant veure com les AV no són capaces d'integrar la població nouvinguda en les seves dinàmiques de funcionament, el que implica una renúncia (per incapacitat o per falta de voluntat) a la representació d'una part important dels habitants dels seus barris. Preocupant, en aquest sentit, és la seva no consideració simbòlica ni tan sols com a veïns i veïnes (per sort no generalitzada). En aquests casos, la impressió simbòlica és que la comunitat de nouvinguts és més un problema que una massa crítica a considerar en la cerca de solucions pel barri.

Aquesta aproximació problemàtica a la població nouvinguda xoca de manera frontal amb la tradició integradora de les AV, sobretot aquelles formades, precisament, en paral·lel a la creació de barris per acollir la població nouvinguda dels anys 60. De manera similar a com ha succeït en altres municipis es pot generar un conflicte en que determinades AV adoptin un discurs obertament contrari a la migració que faciliti el sorgiment de moviments populars de rebuig a la mateixa. La reivindicació veïnal, doncs, pot orientar-se, enlloc de a la integració o el treball pel veïnat, sinó al retorn a les condicions ideals d'un barri passat, d'una reminiscència d'una realitat viscuda que no es correspon amb la realitat contemporània. El barri dels anys 60-70 en que existia una unitat de pensament i acció derivada de les experiències vitals compartides (processos de migració i condicions de vida similars) no existeix avui en dia, i l'estratègia per recrear-lo pot passar per treballar per tornar a crear vincles estables entre el veïnat tradicional i el nouvingut o pel rebuig del segon. Tal i com succeeix al barri de Maurepas, a Rennes (Dueñas, 2013c) la transformació dels barris posa, en ocasions, al veí/na tradicional en una

situació de migració dintre del seu propi barri: no migra la persona físicament, sinó que migra el barri al seu voltant. Aquest fet pot comportar un trencament de les normes de funcionament i de les relacions tradicionals, essent substituïdes per unes altres pròpies dels temps en que vivim (efímeres, individualitzades, fragmentades i canviants). La reacció davant d'aquest fet és complexa i requereix d'un acompanyament institucional que faciliti la recreació de patrons de funcionament que s'adaptin a les noves realitats. Sinó, pot conduir a un viratge cap a la xenofòbia d'una part dels veïns i veïnes tradicionals, assenyalant un problema de convivència als barris i donant motius per la mobilització social en contra de la població nouvinguda i les seves formes d'expressió cultural, econòmica o social, atida per les expressions xenòfobes de partits polítics d'extrema dreta o que defensen postures tradicionalistes, tal i com assenjala Moreras (2004) en descriure el successos de Manlleu (1999), Ca n'Anglada (1999) i Premià de Mar (2001-2002).

De totes formes, l'objectiu no és assenjar possibles línies de futur en la gestió pública de l'associacionisme veïnal en relació a la immigració, per molt interessants que resultin, sinó assenjar una nova via d'aigua en la capacitat de representació de les AV en relació amb els seus barris. Aquesta impressió encaixa amb les expressades per Martí (2012), qui assenjala les dificultats per integrar noves persones en les associacions degut a l'existència de grups tancats que controlen l'entitat i en dificulten l'accés; i per Torra (2012), qui destaca la necessitat de treballar per la transversalitat relacional i interpersonal com a forma d'implicar la societat en la tasca de les AV.

Com una forma de cloure aquest capítol assenjar les principals idees que, mica en mica, configuren la idea que les AV configuren un camp organitzatiu vinculat amb la seva funció com a lobbies de representació d'interessos de certs veïns i veïnes qui, fent ús de la seva capacitat de mobilització, defensen interessos que els semblen rellevants. Aquests interessos justifiquen la seva acció col·lectiva i no tenen per que ser compartits per tot el veïnat, sinó que responen a problemes col·lectius que poden, o no, ser majoritaris. La idea de moviment veïnal que representa un barri unit en la defensa dels seus problemes, doncs, queda descartada per la dificultat per trobar problemes generals del veïnat, per la falta de capacitat d'abordar alguns dels problemes, per la dificultat d'incloure la gran majoria dels veïns i veïnes en l'execució de la seva acció.

Assenjar aquestes idees no impedeix el reconeixement de la tasca que desenvolupen i, sobretot, han desenvolupat les AV al llarg de la seva trajectòria en matèries importants com pot ser la integració social, el desenvolupament urbanístic o la capacitat de representació d'interessos generals del veïnat; però sí que posa algunes ombres sobre el paper que han de jugar en el futur. Més encara, aquestes idees assenyalen directament les AV i les seves característiques actuals, però vinculen, també, les institucions públiques. Aquestes han de ser conscients de les limitacions i problemàtiques que afecten les AV i, per extensió, els barris o zones sobre les que treballen, per orientar les seves polítiques cap a una més eficient gestió dels recursos públics.

Del paper polític a la politització

Les AV per tradició, origen i definició, són organitzacions que juguen un paper polític en l'arena municipal. Si agafem la definició del concepte política proposat per Giner (2006:658), podem apreciar el seu encaix amb la tasca desenvolupada des de les entitats veïnals: *“estrategia o línia de actuación que sigue un individuo o un grupo con respecto a algun objetivo”*. Les AV treballen per millorar les condicions de vida dels habitants del seu barri o zona d'influència, actuant com a interlocutors polítics en la defensa dels seus interessos, jugant un rol d'ascensor de propostes, inquietuds i interessos des de la ciutadania no organitzada a les esferes dirigents. Configuren, així, una mena de representació formal dels veïns i veïnes o lobby polític territorialitzat, intentant que les decisions polítiques tinguin un impacte positiu sobre els seus representats.

Diversos autors han destacat aquest paper polític de les AV, com Bonet (2012), qui les defineix com a escoles de democràcia degut al seu compromís històric i actual amb els valors de les societats democràtiques i de la millora de la qualitat de la mateixa a nivell de govern urbà. Tirado (2010:36), per la seva banda, classifica tipològicament els diferents tipus d'associacions existents i defineix la categoria a que corresponen les AV com a *“asociaciones que actuan como actores-agentes que son ajenas o contestatarias de los intereses creados, que se proponen relacionarse con otros actores e impactar en el entorno, tratando de beneficiar a personas ajenas a la asociación y para ello producen bienes públicos”*.

El desenvolupament d'activitats de les AV, per altre banda, es troba sotmès a una sèrie de regulacions derivades dels reglaments de funcionament de les administracions públiques, qui, disposant de la capacitat delegada de regular les formes d'acció col·lectiva, estableixen criteris legals que pretenen orientar les expressions de la ciutadania per uns canals normatius. Les institucions creen una sèrie de marcs legals, normatius i relacionals en que s'especifiquen quines són les possibilitats d'incidir per part de la ciutadania en les decisions públiques: processos electorals, relacions interpersonals, sistemes de lobbies més o menys reconeguts o mecanismes de ciutadania organitzada.

Finalment, el paper de les AV també apareix descrit en la descripció que Etzioni-Halevy (1993) realitza al voltant del funcionament dels sistemes democràtics com a formes de gestió dels conflictes en que es produeix un doble procés de competència: 1) horitzontal, competència entre càrrecs electes i oposició i, també, competència entre institucions, i 2) vertical, entre les elits establertes en el poder i les sub-elits. En aquesta segona forma de competència, la idea de sub-elits no fa referència a la ciutadania, sinó a aquelles persones que ocupen càrrecs intermitjos degut al seu rol com a responsables d'associacions, moviments socials o lobbies i que representen els interessos de diferents sectors de la ciutadania. Les AV, juntament amb les associacions de comerciants, els gremis empresarials, les associacions culturals o altres manifestacions de l'acció col·lectiva organitzada, formen part d'aquest grup de sub-elits de representació política i formen part d'aquest camp d'organització del capital social amb voluntat d'incidència en els espais de decisió política.

En relació amb aquest punt, cal plantejar-se quina és la autodefinició que les pròpies entitats fan del seu paper com a actors polítics. Resulta interessant veure com apareixen dues dimensions lligades però, alhora diferenciades, sobre la posició que adopten les AV en el camp organitzatiu de les relacions entre els veïns i veïnes i les institucions públiques. Aquestes dimensions estan lligades amb la direccionalitat política que pren la seva activitat. Si recuperem la idea de la competència vertical plantejada per Etzoni-Halevy, les AV representen unes sub-elits encarregades de la transmissió vertical d'informació i demandes, així com el lligam entre els nivells ciutadà-polític. Aquesta idea obre la porta a una doble direccionalitat de l'acció de les AV: poder seguir un camí baix-dalt en que treballin per representar els interessos del veïnat en la classe política però, també, poden seguir un camí dalt-baix en que representin els interessos de la classe política entre el veïnat. Aquestes dues dimensions apareixen també en els discursos veïnals al voltant del seu paper.

Així, aquesta direccionalitat baix-dalt és expressada, per exemple, en les afirmacions següents, aportant com a idees marc el paper interlocutor de les AV, el seu caràcter intrínsecament polític i la capacitat de detecció de problemàtiques d'interés veïnal¹⁵:

“Les AV tenim molta relació amb l'Ajuntament. Nosaltres, pel tema de l'autobus o de la Federació de Llevant” AVL2

“Es que, de fet, és una activitat bastant política, el problema és quan l'activitat política és per un partit. Si és per un partit veïnal, pues mira, jo ho trobaria bé, per que no t'has de casar amb cap apartit, amb cap marca, amb cap ordre (...) perquè no? Jo ho trobo bé” F1

“És bàsica (la tasca política de les AV). Els líders veïnals no han de ser polítics, han de ser gent amb capacitat de diàleg i amb imaginació (...) per que una AV o una Federació funciona? Per que generes expectatives. Anem a generar expectatives d'autobus, de neteja, de platja...” Extern1

“ho és, vulguis que no, és un càrrec polític, per què? Per que has de parlar amb polítics, has de fer política... té un caracter polític” AVL3

“hi ha un solar allà, de titularitat municipal i dedicat a equipaments i allà volen fer l'institut famós de Tarragona 2, i els veïns no és que s'oposin, però demanen un pla de mobilitat previ, l'Ajuntament alega que els centres menors de 1000 alumnes no necessiten un pla de mobilitat, nosaltres aleguem que és necessari, hi ha un col·legi de 300 i escaig alumnes i que ja es col·lapsa, si això ho multipliques per 1000 alumnes més... no pot passar el bus urbà per que els carrers són molt estrets” AVC13

Per contra, la direccionalitat dalt-baix, apareix, també, representada seguint la idea que algunes AV han jugat o juguen un paper de transmissió política per tal d'incidir en la realitat del barri i fer arribar determinats ideals polítics o partidistes:

P) Tanta importància tenen les associacions de veïns?

R) Si (...) els que ell posava (Nadal) de presidents de les associacions, eren els que li feien la feina al barri

P) Una mena d'altaveu?

R) Clar... anaven i deien, es que aquest govern ho està fent molt bé, es que aquest govern ho està fent molt bé...” AVB1

“Fan política, però el que jo crec que no poden fer és partit, el que no pot ser és intentar convèncer que heu de ser de ERC per que jo soc d'ERC. No” AVB6

---

¹⁵Hi ha un gran nombre d'exemples que podrien haver estat inclosos en aquest apartat, se n'han triat uns a tall d'exemple.

D'aquesta manera, tenim un escenari en que el paper de la política és central des d'una perspectiva tradicional (representació veïnal), però també des d'una perspectiva innovadora i que, de nou, allunya l'associacionisme veïnal de la idea de moviment social (representació política).

Per altre banda, la idea que és un camp en que la dimensió política juga un paper important és força majoritària entre les AV entrevistades, subratllant el pes d'aquesta dimensió innovadora de representativitat dalt-baix i posant els partits polítics i els presidents o presidentes en una posició central a l'hora de descriure els orígens d'aquesta politització i, com es veurà més endavant, fragmentació d'un sistema antigament descrit com a unitari i avui percebut com a fragmentat.

"P) Tothom es reconeix com a no polititzat

R) No sé qui t'ho ha dit, però t'estan mentint" AVB4

"P) Hay mucho politiquero en el mundo vecinal?

R) Mucho" AVB5

"El PP está entrando, en Bonavista está entrando, y fuerte" AVB5

"Són petits centres de poder les AV" Extern1

"P) Les associacions de veïns fan política?

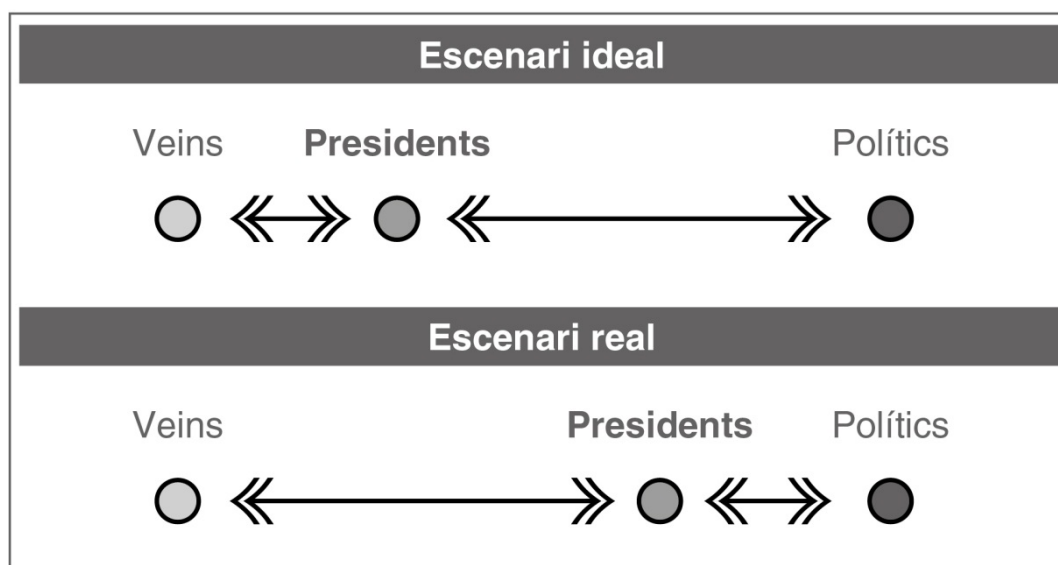
R) Si (...) mira que jo vaig lluitar per aquest concepte, jo vaig dir no, no, cap associació de veïns, cap federació ha d'estar polititzada, però d'una manera o un altre acabes polititzant-te. Això no vol dir que estiguis orientat cap a un partit o cap a un altre, però d'una manera o un altre acabes polititzat" F2

"Hi ha la política que el seu president vol que hi hagi" AVL6

Aquest joc polític té, també, una doble direccionalitat en funció de qui és el que proposa la creació de lligams polítics: 1) de les elits de decisió política (partits polítics) vers les associacions i 2) de les associacions cap a les elits de decisió política. La lògica de funcionament de l'associacionisme veïnal hauria de seguir la següent distribució de posicions, si ens remetem a un escenari ideal vinculat amb la idea tradicional dels moviments veïnals: Uns presidents i presidentes que fan política des de les associacions per tal d'influir en les decisions polítiques de la ciutat (baix-dalt) i que proposen els eixos que els interessin; i uns partits que intenten influir sobre el carrer mitjançant la seva praxi política (Dalt-baix) i que intenten liderar l'acció veïnal.

No obstant, tal i com es veurà tot seguit, aquest esquema lògic no segueix aquest patró en la pràctica. L'acció dels partits polítics s'orienta a posicionar-se dintre del camp veïnal mitjançant intromissions polítiques en el seu desenvolupament; mentre que els discursos sobre el paper jugat per molts presidents i presidentes assenyalen un interès individual per posicionar-se políticament i per traslladar els discursos dels partits polítics al camp veïnal. En aquest escenari, si bé el rol dels partits es correspon amb el seu paper previsible, el dels presidents i presidentes apareix descrit en una posició diferent, més propera a la política de partit que a la de lideratge veïnal.

Quadre 9. Direccionalitat observada de l'acció política.

Font: Creació pròpia.

L'acció desenvolupada des dels partits cap a les associacions es vincula amb la idea que els partits polítics tenen interès en exercir alguna mena de control sobre la tasca o potencialitats de les AV (a nivell individual i conjunt) i, per aquest motiu, desenvolupen accions orientades a obtenir-lo. L'acció desenvolupada des de les associacions vers la política, per la seva banda, es vincula amb la idea que les persones que formen part de les AV tenen interès en vincular-se amb algun partit polític per tal d'obtenir algun benefici (col·lectiu o personal), o formen part, prèviament, d'un partit determinat i utilitzen l'AV com a satèl·lit polític.

Si ens centrem en la primera idea, les elits de decisió política persegueixen el control de les AV per tal de treure un benefici electoral a partir de la utilització del seu potencial: capacitat d'accés als veïns i veïnes, el lideratge social dels seus presidents/es, o la potencialitat de transmetre un missatge favorable als interessos d'un partit o contraris als d'un altre. Aquest fet comporta que, en ocasions, acabin jugant un paper de corretja de transmissió política cap als barris de la ciutat, convertint-se en sucursals polítiques dels interessos de partit.

"Portes una sèrie de gent, que al final és lo que volen ells" AVC2

"Tiene que haber asociaciones de vecinos, no sedes de partidos políticos" AVB7

"Quan necessiten algo (els polítics) van a les associacions i ens criden. Ens tenen per això. Es basen en això per intentar redirigir, (...) ens manipulen (...) com volen. (...) casi tots els partits, però sobretot els que estan al poder, per que és el que més té a guanyar" AVB4

"L'estratègia és aquesta, els polítics han aprofitat les associacions en benefici propi. Així és"
Extern1

"Els partits fan una taca d'oli i intenten aglutinar tot, agafar tot." AVC13

"P) Tenir contentes a les AV és una forma de guanyar vots?

R) Si, si. Ja et dic jo que si. Tant AV com federacions" AVB4

Les entrevistes assenyalen una praxi comuna a aquells partits que han tingut responsabilitats de govern que persegueix un doble objectiu: difuminar les possibles accions unitàries crítiques amb l'equip de govern a partir d'introduir elements discordants amb el discurs dominant dels veïns (associacions amigues), guanyar vots en les zones d'influència d'aquestes associacions. No obstant, en els discursos recollits apareix sovint el nom de l'anterior alcalde de la ciutat com a un dels màxims impulsors de l'aproximació política a les AV:

"El que intentava Nadal era dividir i treure vots" AVB4

"Nadal va treure molts vots dels barris. Comprats, hablando puro y duro. Pero en la vida tot es compra i tot es ven, per desgràcia, és la moneda, i en un moment així, tot té un preu, i el Nadal els comprava, i li va sortir bé durant 20 anys. No comprava el vot, però feia infraestructura, i feia actes, i feia coses, a canvi que el moviment associatiu doncs no fes. Llavors va sortir l'oposició, suposo que a nivell Ballesteros, o Sabaté o el que hi hagués en l'època, o Burgasé, i muntaven una associació paral-lela per contraatacar." AVC13

"si, si, si. El Nadal (...) et facilitava, diguem, bastant això, que hi hagués més associacions i tot això... no ho sé (el motiu) però si ho feia, si veies que les bases les complies, no tenies cap problema" AVC2

Altres polítics d'altres ciutats apareixen assenyalats per seguir estratègies similars, consistents en aproximar-se a l'associacionisme veïnal per guanyar-se el favor dels presidents/es de les principals AV i, d'aquesta manera, garantir la pau social durant el transcurs de la legislatura.

"En política es fa així: va passar molt a Vila-Seca. Josep Maria Pujals tenia 2 regidors, era la força petita, i va fotre una girada i va ser alcalde, i des de llavors ja no va sortir mai més, amb CiU, que Vila-Seca és socialista, cuidado el que t'estic dient ara, eh (...) Perquè? Doncs molt fàcil, ell va agafar al tio més cabró que hi havia al poble, el revolucionari, tu que fas? Jo sóc constructor. I què vols? Mira, et donaré tot el clavegueram nou que faràs al municipi. Vale? S'ha acabat la revolució. I això és el que passa quan hi ha fronts socials. Si tu tens un insubornable, tu què vols? No necessites res? No has de fer cap activitat? No necessites diners? No home, no, quan en necessiti ja t'ho diré. No vols res? Vols que et fiqui en una oficina de jefe? No. Aquest tio és insubornable, és altament peligeros. Ara, si jo sé el que vols... doncs a lo millor et deixo anar en llistes." F3

"El más listo ha sido Nadal, ha sido un artista. Un artista. Y otro referente en esta práctica es Poblet. Tu miras su candidatura y tiene a todos los presidentes de todos los barrios. Todos. Los tiene a todos. Gana siempre, por mayoría absoluta, eh. Y todos trabajan. Le funciona." AVB13

La forma d'aproximar-se a les AV des de la política ha estat diversa i es pot resumir en els punts següents: 1) Creació d'AV paral-leles a les existents, 2) Col·locar a persones dels partits en les AV, 3) Dotació de recursos a entitats *amigues* o presidents/es *amics/gues* i, 4) Accés al poder (polític o simbòlic) per part dels líders de les AV.

1) Creació de AV paral-leles

En relació al primer punt, la creació de noves AV ha estat una constant en el món veïnal des del seu inici. La facilitat legal per a crear una associació¹⁶, sigui de l'àmbit que sigui, s'ha concretat en el creixement del nombre d'associacions de la ciutat de Tarragona (les dades recollides per Belzunegui et al. (2011) xifren el nombre d'associacions vives a

¹⁶Tal i com apareix a l'espai web de la Generalitat de Catalunya, cal que un mínim de tres persones es reunixin i redactin un acta fundacional, redactin els estatuts de l'associació i la registrin al Registre general de Dret i d'Entitats Jurídiques del Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. *Participació Ciutadana* [en línia].

"ww10.gencat.net/WebAcollida/AppJava/ca/Menu_Principal/Participaciociutadana/41_MenuComun/01_PreguntesRespostes/mon_associatiu/mon_associatiu3.jsp?&pag=tcm:393-87739-64&pagindex=tcm:393-87758-64" [Consulta: 22 de maig de 2015]

Tarragona en 544). L'associacionisme apareix com una eina útil per a estructurar legalment i social el funcionament de l'acció col·lectiva i l'agrupació dels interessos compartits.

Aquesta lectura positiva de la facilitat de creació també té el seu contrapunt. La càrrega política del camp organitzatiu veïnal porta a que la creació de noves associacions de veïns es carregui de contingut polític. La creació de moltes AV respon a conflictes de base política

"L'associació meva es va crear abans de la moció de censura, el 88-89 i (...) estava el Vallvé, de CiU. Es va crear en aquell moment per que l'Ajuntament estava manat pels socialistes abans de la moció, i es va crear per que no volien... històries... Hi va ha haver un boom, però clar, quan ja la cosa es va anar deixant... si que en un moment hi va haver molta gent. Tot es va anar creant així" AVC8

"Entre el 89 i el 93 es van crear moltes AV simplement per formar part d'un grup polític determinat i avui en dia moltes d'elles estan desaparegudes o no fan cap activitat. Una vegada que ha marxat el creador, diguéssim, veuen que no tenen sintonia amb l'activitat que has de fer com a associació i per aquest raó moltes han desaparegut, i altres s'estan creant noves, veien que moltes AV estem aconseguint coses reivindicatives que portem molts anys i ells mateixos veuen, es donen compte que el seu barri es queda enrere i (...) ho volen tirar endavant amb una AV" AVC9

"Aquell home era soci d'aquí, i quan l'alcalde li va fer l'associació, per que li va fer a dit, va vindre i es va esborrar (...) Quan li va proposar l'alcalde que si guanyava les eleccions li faria una associació... pues així va ser..." AVC1

"P) La política favoreció la creació de AV?

R) La política tiene toda la culpa, toda la culpa la tiene la política. (...) no es normal que en un barrio de 8000 habitantes como aquí, hay dos. Pero es que en Campo claro, hay 4, y la última que han hecho (...). Te vas a Tarragona y, la calle goya, el puerto, el otro, el otro." AVB2

"R) Si que s'ha impulsat (...) per que els interessa tenir el control de tots els veïns. I si ells estan en contacte o tenen el vist i plau dels veïns, a nivell de junta, això té un impacte gran respecte de l'electorat. Ells fan coses per l'associació, pels veïns a través de l'associació, i això és algo que després les associacions repercuteixen en els veïns i als polítics els interessa molt." AVB4

"Els altres també ho han fet... ara mateix, hi havia una AV a la vall de l'arrabassada que representa que era més convergent, i els socialistes n'han fet una altra. El que hauria d'estar és prohibit que hi hagués més d'una associació per zona. Per que, primer, els veïns tenen un follon. A la part alta hi ha 6 AV... aquí vaig... s'hauria d'obligar a la junta a dir, una associació. El que passa és que això, per llei, no es pot regular. No pots regular ni les federacions ni les associacions, estem en un dret lliure i tothom pot fer el que vulgui." Extern1

"P) Creus que de de la política s'ha fomentat la creació d'AV?

R) 100%. Interessos propis, interessos partidistes, interessos polítics, diga-li com vulguis." F2

"Quan arriben eleccions, canvis de presidents, creació d'AV noves, d'associacions noves... a l'arrabassada es va fer. Allà n'hi havia una que era convergent, i el Ballesteros es va muntar la seva i que, per cert, ara està denunciant a l'Ajuntament per que li han fet el parc de les lletres davant... totalment polititzat. Jo et puc dir quines són d'uns i quines són dels altres. Hi ha 3 macro associacions de veïns que aglutinen les AV, SXXI, ponent i llevant. Les de ponent, tiren cap a l'esquerra, Llevant tirarien més cap a dreta-centre i SXXI que està més mesclat, més centre que no pas esquerra" AVC13

El naixement d'una AV està generalment lligat a la política, en tant que la pròpia idea de treballar per la comunitat té una càrrega política intrínseca. A partir de la informació recollida es dibuixen tres motius principals per justificar la creació d'AV: 1) La millora generalitzada de condicions del barri, 2) La disputa política provinent de les desavinences internes o de motius ideològics vinculats amb el sistema de partits polítics i, 3) La voluntat de resoldre un problema concret del barri. Aquests tres motius es poden distribuir cronològicament de la manera següent:

- Una primera etapa (des dels finals de la dècada dels anys 60 fins a finals dels 80) sorgeix un moviment veïnal de reivindicació social transformadora que crea AV per tal de millorar les condicions de vida dels barris de nova creació (amb alguna excepció com la creació de l'AV "Tarragona Nova" creada als voltants de 1977 i

orientada a treballar en la zona del centre de nova creació, o la creació de l'AV de l'Albada l'any 2002). Aquesta etapa coincideix amb el moment daurat de l'associacionisme veïnal, i ajuda a configurar un imaginari de moviment veïnal unit, actiu, crític i reivindicatiu.

Imatge 3. Creació de l'AV Tarragona Nova.

Font: Hemeroteca digital La Vanguardia

“En el año 69 es cuando se da de alta (...) Aquí la gente que había era muy de izquierdas, eran inmigrantes y lo hacían ilegal, hasta que en el año 69 se legalizó (...) y se fundó entre los vecinos, por que no tenían luz, no tenían agua, no tenían acerado,... (...) No había medios, había bastantes enfermedades, por ejemplo, la poleo, se llevo bastantes crios aquí...” AVB2

- Una segona etapa (des de finals dels anys 80, fins a principis del s.XXI), caracteritzada per una forta conflictivitat política entre associacions considerades com a Socialistes i associacions considerades com a Convergents. Aquesta etapa coincideix amb la duplicació d'associacions de veïns en molts barris i pel desenvolupament d'un teixit associatiu veïnal a la zona centre de la ciutat, així com per la divisió de les Federacions FAVT i S.XXI. No obstant, nombroses referències assenyalen la creació d'alguna associació de veïns d'aquest perfil en moments posteriors.

“Els veïns, quan anaven a parlar amb l'Ajuntament, estaven els socialistes. Hi va haver la moció de censura i es va crear l'associació. Amb l'alcalde Nadal, es veu que es van entendre i van poguer arreglar el carrer, per que es veu que els socialistes de l'època no volien arreglar el carrer” AVC3

- Una tercera etapa que s'inicia amb el tombant de segle en que les noves associacions creades tenen a veure amb la reacció veïnal a problemes puntuals dels barris. Aquest perfil d'entitats és difícil de definir temporalment, en tant que la seva vida té a veure, sovint, amb la resolució del problema que motiva el seu origen. Algunes entitats, un cop resolt el problema, desapareixen i resulta difícil detectar casos anteriors a la data mencionada. Altres consoliden la seva tasca i esdevenen associacions de veïns normalitzades amb voluntat de permanència en el temps, entrant en la dinàmica de funcionament habitual del teixit associatiu veïnal demanant subvencions i organitzant activitats.

“Per anar a parlar amb l'Ajuntament havíem de ser Associació de Veïns (...) i ha vam fer fa 12 anys, que va ser la tercera vegada que vam intentar entrar al POUM, que ho havíem intentat tres cops i els tres cops se'ns ha dit que no.” AVL5

Aquesta classificació respon a unes categories ideals realitzades a partir dels discursos recollits en les entrevistes i pretenen descriure a grans trets unes línies generals en el

desenvolupament del teixit veïnal. Per aquest motiu, els motius i moments de creació d'algunes associacions poden no coincidir amb l'anteriorment descrit.

2) Col·locar a persones dels partits en les AV

Tal i com s'ha indicat anteriorment, la presència de persones vinculades a partits polítics ha estat una constant en el món veïnal, tal com s'ha manifestat en les entrevistes realitzades.

"el presidente que había aquí era un socialista hasta la medul·la" AVB5

"ens deien que erem socialistes, simplement pel fet que un company de la junta va anar a les llistes del partit socialista" AVC9

"Ell (...) li ha dit a molta gent, no aneu a aquella associació per que són de convergència. I li vaig anar a dir. Faci el favor de no dir-li a la gent que som de convergència, per que és mentida. (...) No, tu si ets socialista amb carnet." AVC1

"yo lo reconozco, yo soy socialista" AVB5

"Natros tenim el secretari i la tesorera que pertanyen a CiU. Ell és independent, la tesorera és de CiU, i hi ha vegades que més aviat et perjudica que t'ajuda. Ja, com és d'un partit, no t'atreveixes a dir-li ni a demanar-li res per que no diguin, el que no diguin! Però política, no. No està permesa." AVB11

"Els partits? Si. Colocar-se dintre del moviment veïnal... ordres de la direcció de partit." F1

"Hi havia la dona aquella de Riuclar, socialista hasta la médula, va haver el d'iniciativa, l'altre que va marxar que era també de l'Ajuntament, estava també el Cosano (...) que va ser regidor de l'Ajuntament i ara és assessor municipal del grup del PSC" AVC13

"te voy a poner un ejemplo, en de Torrenova estuvo (...) la dirigente, que es de Convergencia (...) el Puerto (Serrallo) cuando estaba el Mallol y compañía, era de Convergencia" AVB2

"Molt bé, et donaré noms. Agustí Mallol, el del port, el del serrallo, l'Albada, estaven ficats en tot el rol de ciutadania. Cosano, va ser un tio que va ser president d'una AV, a SPSP, veus. Un altre, el López Pasca, també va ser president de la casa de Andalucia, veus el que et dic? Presidenciables, gent que mou, que gira, però aquesta legislatura van esgotar els sargents. El Santi Pallàs, era de convergència, un tio que li agradava molt la normalització lingüística. (...) Els presidenciables són això" F3

"Em van oferir anar en llistes, però en aquell moment, no... vaig dir, jo sóc un militant, em dec al partit, i si el partit creu que sóc important, que puc aportar algo, pues endavant." AVL7

3) Dotació de recursos a entitats amigues o presidents/es amics/gues

El fet que les elits de decisió política tinguin accés als recursos permet que aquesta sigui una de les formes tradicionals de premiar aquelles persones o grups amb els que la relació és més fluida o interessada. El fet de compartir posició política, ideologia o objectius permet accedir de manera més fàcil a una sèrie de recursos que faciliten les condicions de treball d'unes entitats sobre unes altres.

Aquesta categoria fa referència a la dotació de recursos col·lectius per beneficiar l'AV o els veïns de la seva zona d'influència, proveint millors condicions pel desenvolupament de la seva tasca com una forma de reforçar-los davant altres entitats que no poden disposar d'aquests recursos.

"Si. Per exemple, nosaltres, aquest local. (...) Es va fer en temps de Nadal, nosaltres teníem, el president tenia molt bona relació (...) amb el Nadal, i Bueno, pues mira... la cosa està a la vista, no? No és dolent. No et dicque sempre puguis aconseguir, però aquest local, per exemple, no el tindríem nosaltres. En aquella època hi havia una bona relació entre el president i l'alcalde, i nosaltres teníem una reivindicació que no teníem lloc on reunir-nos, i ens van fer aquest local. Si que pot ser bo" AVL2

"Em sembla que sí que pot funcionar així. Doncs mira, podries entrar i... (...) des del punt de vista de la política, sempre va bé estar connectat amb algú que sigui del partit ficat dintre de l'AV, no?" AVL4

"A qui convenia políticament en aquell moment, sense pensar, les associacions que eren d'un costat políticament, o que eren reivindicatives en aquell moment, no eren de ningú, però eren reivindicatives, doncs va arribar aquell senyor i va dir, no et preocupis que et dono subvencions... a base de

subvencions, el senyor Nadal va guanyar la majoria absoluta gràcies al senyor Juárez i companyia, de totes les AV de ponent, i així ha anat funcionant el moviment veïnal d'aquesta ciutat" AVC8

"P) Les subvencions han estat un subjecte d'intervenció política que ha ajudat a que les AV tiressis cap a una banda o una altra?

R) Sí, totalment. Per que hi ha barris amb poques activitats que tenen moltes subvencions i altres que treballen molt més i es dediquen més pel barri (i en tenen menys). I unes tenen unes tendències, que això es veu quan venen les subvencions, que uns són blaus, els altres vermells i els altres carbasses. I quan estan els blaus cobreixen a aquelles i quan estan els vermells...

P) Però avui dia hi ha un sistema de subvencions...

R) Sí, el que està declarat, però el que no està declarat, no ho veu ningú.

P) Vols dir que segueix havent-hi algo de sota-mà?

R) No, jo no ho dic. Però que hi ha hagut alguns casos... jo veig que segons quines coses no es podrien fer. Impossible, no tenen ni cap ni peus." AVC11

"R1) més o menys al 90. Això va vindre una mica més tard, quan el senyor Nadal va estar 3 legislatures, no? Doncs em sembla que va ser precisament la del mig, més o menys, que anava una miqueta malament de vot i tot això, i llavors ell el que va fer és això, a algunes associacions de veïns els hi va donar moltes coses, a les altres no donava res. A algunes, donava. Llavors què passa, que els que no els donava es van rebotar, lògicament. I ja es van posar els socialistes pel mig, que clar, que uns són de convergència, els altres són d'aquí... i jo deia, jo puc ser de lo que sigui, però l'associació meva no és ni de convergència, ni socialista, ni res. Es que és una tonteria, que no ho veieu.

R2) És una tonteria, per molt amic que sigui d'uns o dels altres, el dia que toqui anar a votar, tu faràs que el barri voti cap a un costat o cap a un altre? Es que és una tonteria com una casa. S'ha de tenir en compte que als barris hi ha gent de tots els colors" AVC12

"Presenta't a llistes i oferir recursos... per exemple, pondremos un jardinero en el bloque de los verdes, o posarem una subvenció per la mancomunitat enlloc de a la AV." Extern2

"CiU ha comprado mucho voto ahí, a través de ADIGSA (...) CIU ha hecho un Trabajo muy Bueno en ese sentido. Mancomunidad, te doy un local, te doy esto... por que claro, como todo era propiedad de ADIGSA..." AVB5

"Que no habrá detrás, te lo digo sinceramente, para que haya tanto interés para estar dentro de una asociación de vecinos. A ver, ahí estaba ADIGSA por medio, la Generalitat, se ha juntado to lo habito y por haver... un barrio conflictivo, un barrio con problemas, un barrio con esto y con lo otro, Bueno... por que sinó no tiene lògica que haya tortes para entrar en una AV... normalment, por salir, no por entrar..." AVB5

4) Accés al poder (polític o simbòlic) per part dels líders de les AV.

L'últim element emprat per les elits de decisió política per intervenir en el món veïnal és el fet d'oferir beneficis personals als presidents o presidentes de les entitats (o l'expectativa d'obtenir-los), com a forma de garantir la fidelitat als objectius que les institucions o els partits proposin.

"algú que altre que li han donat càrrecs i tot això, m'entens" AVB12

"San Pedro y San Pablo, que pasó ahí? Ahí había una AV medio decente (...) que le untaron para irse a CiU, y a partir de ahí, eso fue copado por CiU, que hoy las AV, en su inmensa mayoría son sedes de los partidos políticos y no asociaciones de vecinos y eso es una realidad. Ten en cuenta que hoy, la inmensa mayoría de AV es que no se paga ni cuota, por que ya tienen subvenciones, y luego salió la paralela, la otra asociación. Y quien la montó, el partido socialista" AVB7

"La Rambla si em van escoltar va ser per això. Jo, tot el que he demanat fins ara, ho he aconseguit, tot." AVB4

"La història està escrita, i es pot consultar, i podem veure molts presidents d'Associacions de Veïns on han acabat, no? Ja sigui a primera fila o secundaris amb un càrrec. És golos. (...) Mola salir en la foto y en la radio, y que me llamen, y, hostia, ha salido mi papa, o mi amigo... i hi ha gent que li agrada. (...) Fa patxoca " F2

"P) El benefici de controlar una zona, són només els vots?

R) Bueno, i la tranquil·litat de poder canviar, per que clar, si tens una persona que és el cap visible d'una associació de veïns, i fa coses, i els veïns estan contents amb aquella persona, doncs el partit polític pensa que posant aquella persona en la llista, li pot portar vots (...) Però si que és veritat que els

partits polítics intenten col·locar algú, però també hi ha gent que sense en un primer pensar-hi, arriba un moment que se li obren les portes per anar, no?" AVL7

"Una bona llista en un partit polític es fa de la següent manera, si vols guanyar, tu tens que tindre un líder carismàtic, visible i intel·ligent, que s'apropi a la gent i que sàpiga connectar, com es en aquest cas, Ballesteros a Tarragona, l'Artur Mas, el Jordi Pujol, encara que no era gens agradable a la vista, el tio sabia fer. O Josep Poblet (...). El segon ha de ser un llangardaix, un tio molt llest; el tercer amb crèdit, si pot ser ben situat, i el quart ha de tenir, com a mínim, una titulació d'ESADE. A partir d'aquí, lo altre, m'és igual. Escombriaire que pintor, que conductor, que maruja, lo que vulguis, però a partir d'aquí han de ser sumadors. Presidenciables... sumadors... presidenciables no vol dir un tio que tingui una carrera, és un tio que connecta, un sumador (...) el que valen són els vots, no la sort. El president de la Federació de veïns, el president de la casa d'Andalusia, el president de l'equip de futbol local...

Els 4 primers venen per partit, i la resta...

Ho decideix el cap de llista segons l'agenda de sumadors que pugui arrastrar. Després hi ha la gent del seu partit. És igual que siguin del partit o que siguin independents. Després ja en posarem del partit, però avui en dia queda molt bé a les llistes que hi hagi independents..." F3

Aquests quatre elements descriuen un escenari en que els partits polítics o elits polítiques amb capacitat de decisió competeixen pel control del camp organitzatiu veïnal. Si es vincula el funcionament d'aquest camp amb la vida política de la ciutat de Tarragona es pot afirmar que es va viure un període (coincident amb la segona etapa anteriorment descrita) de conflicte obert entre els dos partits amb opcions de govern a la ciutat durant els anys noranta, CiU i PSC.

La recerca sobre organitzacions aporta elements interessants en relació a la definició del concepte de conflicte organitzatiu i els seus patrons de funcionament. Aquest concepte apareix definit per Fernández-Ríos (1999) a partir de les següents característiques: 1) la existència de dos o més participants individuals o col·lectius que, 2) a l'interactuar mostren conductes internes o externes incompatibles, 3) amb la finalitat de prevenir, obstruir, interferir, perjudicar o, d'alguna manera, fer menys probable o menys efectiva l'acció d'un a través de la de l'altre, 4) com a conseqüència observable d'una incompatibilitat subjectiva d'objectius, valors, posicions, mitjans, estratègies o tàctiques que 5) impliquen l'exercici del poder d'un sobre l'altre 6) en un ambient d'absència, lliure interpretació o transgressió de normes.

El propi autor identifica una sèrie de factors negatius que deriven del conflicte en entorns organitzatius: 1) La comunicació es redueix i es fa insegura, 2) S'estimula la idea que la solució és una qüestió de força, 3) Es crea una actitud hostil i sospitosa que incrementa la sensibilitat a les diferències i disminueix la consciència respecte de les similituds i 4) Com a conseqüència de l'anteriorment esmentat, es produeixen judicis erronis basats en falses percepcions, tant respecte de l'oponent com d'un mateix.

Els discursos al voltant del paper de la política en relació amb l'associacionisme veïnal permeten detectar la presència d'un conflicte que ha tingut moments de molta intensitat, sobretot durant els anys 90, durant el govern de l'alcalde Nadal i la creació de la Federació d'associacions de veïns Segle XXI. En aquests moments aquest conflicte sembla tenir un nivell d'intensitat més baix el que permet la creació de ponts de diàleg entre associacions i federacions, així com una nova configuració de les normes de funcionament del camp organitzatiu, punt que serà tractat més àmpliament més endavant.

Per tancar aquesta reflexió al voltant del conflicte en entorns organitzatius, les pautes de funcionament del conflicte en el camp veïnal estan marcades per una posició d'asimetria entre els diferents agents que en formen part. Existeixen uns agents polítics que disposen d'una situació de poder que els dóna una capacitat de control del camp, ja que disposen d'aquells elements que els membres del camp organitzatiu (AV) desitgen: poder de decisió sobre la gestió dels recursos. Per extensió, aquelles AV que disposen d'una bona relació amb posseïdors dels recursos disposen d'una situació avantatjosa per a beneficiar-se'n, mentre que aquelles que disposen d'una mala relació amb els mateixos, tenen majors dificultats per treure'n benefici. Els posseïdors dels recursos, coneixedors de les seves capacitats, poden fer servir aquests recursos per atraure associacions al seu voltant en el que es coneixen com a estratègies de relació clientelars: *clients attach themselves to patrons in order to gain some special advantage over others (...) in the contest for scarce resources* (Clapham, 1982:7). Schröter (2010), tot citant a Caciagli (1996) distingeix dos tipus de clientelisme entre clientelisme vertical i horitzontal. El primer fa referència als mecanismes de poder de notables i cacics locals, mentre que el segon fa referència a l'intercanvi de recursos públics i beneficis per part dels polítics a canvi de vots. En aquest cas, els elements d'intercanvi que els partits polítics ofereixen per garantir les relacions clientelars, tal i com ha aparegut en les entrevistes, són tant col·lectius (tracte de favor respecte de les entitats, millor atenció als barris en que es basen les AV) com individuals (poder: capacitat d'intermediació pública, rellevància en els processos de decisió, possibilitat d'accedir a l'arena política mitjançant les llistes electorals; i recursos: llocs de treball pels presidents i presidentes o pels seus familiars). A canvi, les AV ofereixen el manteniment de la pau social i el treball en favor del partit en qüestió.

Una reflexió interessant al respecte de les formes de manteniment de la pau social als barris la trobem en el blog d'internet d'una figura rellevant de l'associacionisme veïnal i ambiental de la ciutat, qui descriu el procés de negociació per la implantació d'una incineradora de residus tòxics i perillosos al municipi de Constantí:

Dicen que todos tenemos nuestros secretos, y yo no soy una excepción. Hoy me voy a quitar la máscara y contaré uno. Es una historia que tuvo lugar hace muchos años y muy pocos conocen. Tenía previsto llevármela a la tumba conmigo, pero en los últimos meses han sucedido dos hechos que me han impulsado a explicarla: la muerte de Albert Vilalta y la venta de la planta de residuos especiales de Constantí (Tarragona), que se ha concretado de manera oficial esta misma semana.

Ya ha transcurrido más de un año desde la muerte de Albert Vilalta, una persona trabajadora, profesional e independiente, que tuvo el honor de ser el primer conseller de Medi Ambient de la Generalitat. Pues bien, son muy pocos los que saben que en un momento determinado mi camino y el de Vilalta se cruzaron. En aquel momento, fuimos protagonistas de un episodio que acabó con la implantación de la incineradora de residuos (la única de este tipo que existe en España) en el municipio de Constantí.

Pongamos un poco de contexto en estas líneas. A finales de la década de los ochenta, bajo el mando del conseller Joaquim Molins, la Generalitat decidió que era necesario instalar una planta para acabar con los residuos tóxicos y peligrosos (antes no se utilizaban tanto eufemismos) del territorio, teniendo en cuenta que Tarragona albergaba uno de los complejos petroquímicos más importantes del sur de Europa. En un primer momento, el Govern escogió la pequeña población de Forès. La elección se llevó a cabo con un secretismo extremo, y prácticamente nadie era consciente de ello... excepto en el propio pueblo. Y entonces, la 'bomba' estalló. En un hecho impensable en ese momento (1990), el helicóptero que transportaba al President Pujol para visitar Forès fue apedreado por los vecinos.

El incidente fue muy sonado (en aquellos años, el President Pujol era mucho President) y a raíz de ello el plan del Govern se vino abajo como un castillo de naipes. Muchos alcaldes convergentes de la zona incluso rompieron su carnet y varios municipios se declararon independientes. En ese clima de tensión, un día recibí una llamada. En aquel momento, yo era el responsable de medio ambiente para todo el país de la Federación de Asociaciones de Vecinos de Vivienda Social de Catalunya y estaba ultimando la puesta en marcha de Mediterrània. Quien preguntaba por mí al otro lado del teléfono era un responsable del recién creado Departament de Medi Ambient de la Generalitat. Y el mensaje que me transmitió fue muy simple: el conseller Vilalta quería reunirse conmigo para hablar sobre el problema de la incineradora.

Vilalta y yo mantuvimos una reunión (secreta y discreta) en Barcelona. El motivo fue muy simple: él (a diferencia de Molins) tenía muy claro que antes de empezar los contactos para ubicar la planta en un lugar determinado, debía tener garantizado el apoyo de las fuerzas vecinales. En ese sentido, como representante social, yo puse sobre la mesa una serie de condiciones indispensables e innegociables de carácter ambiental y social para que el proyecto pudiese fructificar. Entre ellas, la creación de una comisión de seguimiento, la instalación de una serie de tecnología de última generación para minimizar la emisión de contaminantes y la inclusión de contrapartidas sociales que beneficiarían de manera directa a los vecinos de la población que acogiese el recinto. Todo ello, además, debería ser refrendado antes de convertirse en realidad por asociaciones de vecinos y entidades.

Y así fue. Resumiéndolo mucho (la historia es muy larga y se extendió durante varios meses) la planta fue a parar a Constantí, pero previamente se llevaron a cabo muchas asambleas para que los vecinos sopesasen los pros y los contras. Finalmente, el proyecto contó con el apoyo social deseado y se acabó gestando. Y, lo más importante, todas las condiciones que puse sobre la mesa en la reunión con Vilalta se han cumplido de manera ejemplar durante todos estos años... hasta ahora.

Y es que 20 años después, el proceso de venta de la incineradora se ha realizado de forma opaca y con secretismo, como pasó en el caso de Forès. Y además, se ha liberalizado la procedencia y el tonelaje de los residuos. La Conselleria de Medi Ambient ha vuelto a caer en la trampa, ha vuelto a tropezar con la misma piedra, decidiendo avanzar sin tener en cuenta la opinión de la ciudadanía. No se han dado cuenta de que los tiempos han cambiado, y que lo que hizo Vilalta (un político adelantado a su tiempo) es necesario para que los proyectos lleguen a buen puerto.

En esta cuestión soy tajante, porque me dejo guiar por mi experiencia: no hay que mover un dedo si no existe consenso social. Porque aunque algo sea legal, aunque sea algo que a todo el mundo parezca gustarle (como por ejemplo una fábrica de chocolate, por decir algo), sin el visto bueno del pueblo no funcionará. Seamos inteligentes, y no volvamos a caer en los mismos errores de siempre. Aunque sea bajo el amparo de la legalidad, o incluso bajo la excusa del chocolate.¹⁷

En aquest text s'exemplifica el poder que les institucions públiques confereixen a un líder veïnal/ambiental en base a la seva capacitat d'aixecar o calmar el veïnat davant d'una decisió política determinada. En aquest cas resulta interessant veure com la posició que pren la persona en qüestió és la contrària a la que pren Greenpeace, el Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius i la ciutadania de la Conca de Barberà i l'Alt Camp, segons descriu Casellas (1994). Així com Casellas explica com es crea un moviment social al voltant d'aquest tema, l'exemple anterior defineix el procés contrari: com s'impedeix el seu sorgiment.

---

¹⁷Juarez, A. (2014) *Albert Vilalta: La incineradora y un secreto*. [en línia].

["angeljuarez.wordpress.com/2014/12/24/angel-juarez-albert-vilalta-la-incineradora-y-un-secreto"](http://angeljuarez.wordpress.com/2014/12/24/angel-juarez-albert-vilalta-la-incineradora-y-un-secreto) [Consulta: 24 de maig de 2015]

Aquesta forma de funcionament del camp veïnal porta, de nou, a plantejar que el funcionament col·lectiu de les AV respon a principis de funcionament propis de les organitzacions, i que les relacions que s'estableixen entre les associacions de veïns i veïnes i la política són comparables a les que es poden produir en entorns organitzatius com les institucions públiques. Els conflictes derivats del poder i les relacions clientelars entre AV i partits polítics en la lluita pels recursos escassos es poden tractar de la mateixa manera que les pugnes pel poder en una institució com, per exemple, la Universitat. En ambdós casos hi ha persones que ostenten el poder i disposen dels recursos i poden fer un ús discrecional dels mateixos, afavorint uns grups o persones en detriment d'altres per qüestions d'afinitat, generant conflictes entre diferents grups i dificultant arbitràriament la tasca de persones o organitzacions que, fins i tot, no tenen res a veure amb els conflictes en qüestió. En ambdós casos, depèn de la voluntat dels qui ostenten el poder d'emprar els recursos de manera neutra i cercant un benefici conjunt o de manera arbitrària cercant el benefici d'aquells dels que es rep suport i el perjudici dels contraris. Tal i com resa una frase que, en alguna ocasió he pogut sentir en la vida acadèmica: *Al amigo, todo. Al enemigo, nada. Al indiferente, la legislación vigente.*

Per tancar aquest punt, cal dir, no obstant, que una de les principals vies de conflicte en l'entorn veïnal, la que fa referència a l'accés a les subvencions públiques de l'Ajuntament per part de les AV, ha estat millorada mitjançant la redacció i utilització d'un protocol de concessió de subvencions per punts que, si bé encara rep algunes crítiques per part d'aquelles associacions més noves o desfavorides, genera un important grau de consens en relació a que és un model més clar i més transparent de gestió dels recursos.

L'impacte de la política en les AV ha de comptar, forçosament, amb l'actor veïnal com a element central. Per aquest motiu cal analitzar quin paper juguen les AV en aquest context.

Anteriorment s'havia assenyalat la percepció del camp veïnal com un camp polititzat, com un camp subjecte a les tensions de la vida política local. Aquest discurs està generalment relacionat amb el paper dels "altres", mentre que la postura de la pròpia associació està vinculada a un paper neutral. Així doncs, mentre es dibuixa un camp en que es critica que algunes associacions juguin al joc de la política, la pròpia associació és una associació neutra, allunyada d'aquest joc i que actua de la mateixa manera davant de tots els partits i ideologies.

"Aquí, a l'associació, cadascú pot tenir la seva opinió. Tenim gent d'esquerreres, de dretes, tenim comunistes, tenim... però és que a mi no m'importa, per que quan una persona ve a fer-se soci, a mi no m'importa, jo no li pregunto a qui vota, per que a mi no m'importa" AVC1

"No he portat mai a cap polític a l'associació"AVB1

"La nostra, no. No està gens polititzada" AVL2

"Nosaltres, com a associació de veïns, som apolítics. Jo considero que al barri hi ha de tot, i l'associació de veïns no es pot decantar" AVC7

"Per a mi, el president i l'associació que manegui, de portes en dintre, ha de ser neutre" AVB9

"Nantros no estem polititzats, i hi ha membres de varios partits polítics. Ens han dit que som socialistes per que us heu creat quan l'alcalde ha arribat. Evidentment hi ha membres socialistes, tenim membres de CiU, en teníem d'ERC, també. De tot." AVC14

"A mi m'han dit (...) que ella és socialista (referint-se a si mateixa), i com que és socialista, té això, i clar, com que tu ets convergent... i tu què saps? Potser en 4 anys he votat 3 partits diferents, vull dir que... <política> és lo últim que em poden dir." AVL6

Tal i com s'ha apuntat, aquest discurs canvia quan, enlloc de parlar de la pròpia associació, es posa el focus en el comportament dels altres presidents o presidentes o en parlar del món veïnal en general. Aquí, s'apunten 4 idees bàsiques.

- En primer lloc, i tal i com ja s'ha assenyalat anteriorment i, per tant, no s'insistirà, es parla de la politització generalitzada del camp organitzatiu de les AV.
- En segon lloc, la politització del camp veïnal comporta una desviació respecte dels objectius tradicionals de l'associacionisme veïnal.
- En tercer lloc, es crea una corrent de funcionament en que el càrrec de president o presidenta d'AV serveix de plataforma política
- Finalment, la combinació d'aquests elements ajuda a allunyar les AV de la vida diària de la ciutadania.

Tot i que també s'ha apuntat anteriorment, la politització del món veïnal comporta, de manera indirecta, la substitució d'alguns interessos o formes de fer en aquelles associacions que participen del joc de la política.

"El problema és quan hi ha una afiliació a un partit polític i només pots o vols fer allò que et diuen des del partit. Llavors si que ho estàs fent malament, t'estàs aprofitant d'un recolzament dels ciutadans per una gestió plural, diguéssim,, i ho estàs destinant a una qüestió partidista" F1

"(si acceptes jugar a la política) llavors estàs lligat. La que és socialista, ha d'anar dient casi amén a les coses que diuen des de l'Ajuntament, sigui el que sigui. Sempre vas una mica... si no fas això, allò no t'ho farem... nantros potser no hem aconseguir mai res per això" AVL1

"Aquí a Tarragona, pel que sembla, hi ha trucades directes i, en funció del que tu t'hagis mogut o el que tu puguis aportar, doncs un polític o un partit determinat aposta per aquell barri i, d'aquella manera, et donen l'oportunitat d'aparèixer a les llistes, i aparèixer a les llistes és com si t'hagués tocat la grossa de Nadal" F2

"N'hi havia un que tenia moltes finques a la part alta que va muntar una tercera AV, amb uns veïns que els va interessar a ells, però que tenen 4 gats (...) Li interessava que el tema urbanístic a la part alta es fes a la mida que ell volia (...) Havien d'expropiar una sèrie de cases i van muntar una AV per evitar que fossin les seves, cases que estaven i continuen estant en ruïna total" AVC5

"Coneixen més els canals per parlar cap amunt que cap avall?"

Si, total" AVC13

"1) Digues algo bé de convergència... Hom, jo diré algo bé de convergència per que ens heu donat així..."

2) Si us ho mereixeu, pues direm.

1) Ara, si et demano una altra cosa i no m'ho dones, tot el barri sabrà que t'he demanat això i no m'ho has donat, això també ho tinc clar." AVC12

"Si aquella persona, als seus associats, en la seva federació, fa servir allò per campanya política seva, és el que no em sembla bé" AVL6

"Tuve que trabajar a fondo, porque teníamos un alcalde que aquí la gente era muy reacia a él, el Nadal. (...) lo tenían como a un ogro y yo trabajé con él los años que estuvo de alcalde. A mi me hizo lo que... hicieron el alumbrado público, la plaza nueva, puso la piscina municipal, el césped artificial (...) Con éste? No hay mucho chance. No por que sea socialista, ni mucho menos (...) Empezó muy fuerte, pero como dice este del PP, Alejandro Fernández, se le está agotando..." AVB2

"Jo me'n recordo la Expósito, el follón que hi va haver quan es va començar a partir la Federació (...) Una vegada, quan encara estava la Federació a la Cooperative, es va quedar en una cosa dintre, en la reunió, i al sortir, la va trencar. Quan va tornar a entrar, sortint d'un descans, quan va tornar a entrar en la reunió li vam dir, que tu no puedes opinar, siendo presidenta de una AV i a més regidora. VA dir que plegaria de l'AV i no ho ha fet mai" AVB9

"Un president, (...), seria una noia que està molt bona i es deixa tocar el cul per tots. però no es casa amb cap. El dia que es casi amb un, ja no es pot moure amb els altres. (...) Si em fico amb algú,

passarà el mateix, amb el que em fiqui, ja hem begut oli. No podré anar allà a negociar, que és el que li passa a moltes associacions. Com que són polítiques... Separa una cosa d'una altra, la meua vida política amb la meua situació" F3

En aquelles AV que acaben entrant al joc polític, els objectius de l'associació i del partit tendeixen a fusionar-se de manera natural i, probablement, en els moments en que la tensió política creix, es poden fer més explícits i manifestos (conflictes o eleccions). Si assumim que la neutralitat política i d'acció és una aspiració complicada d'assolir, aquells presidents i presidentes que tenen un compromís polític o ideològic amb algun partit poden presentar majors dificultats per presentar demostrar aquesta neutralitat. Aquest encavalcament d'objectius entre AV (o millor dit, president/a) i partit porta a fer una relectura dels interessos del barri en clau partidista, el que acaba prioritant certs interessos per davant d'altres, deixant sense representació aquella part dels interessos del veïnat que, essent legítims, no encaixen amb la línia de pensament del president/a o del partit.

La lectura d'aquest fet des d'una lògica de conflicte organitzatiu, fa que aquells barris amb una AV amb interessos coincidents amb el partit de govern puguin tenir resposta, sigui per coincidència de línies d'acció o per interès polític. Per contra, aquelles que tenen una posició contrària es veuran perjudicades per l'adscripció política del seu/va president/a, reforçant els discursos negatius respecte del partit que gestiona els recursos públics. De la mateixa manera que en l'exemple anteriorment escollit per a desenvolupar una comparació, un entorn organitzatiu, en cas de conflicte, també privilegia aquells que de manera activa mostren el seu suport a les persones que controlen els recursos, mentre que perjudica a aquells que mostren una posició contrària i, fins i tot, aquells que intentant mantenir una posició neutral, no es posicionen a favor de les estructures de poder del camp organitzatiu.

Entrant en l'anàlisi dels dos darrers punts mencionats, les associacions de veïns, degut a la seva organització estructural, disposen generalment d'un càrrec visible que les representa en públic i que té una posició preeminent en la presa de decisions interna: el president/a. Aquesta persona, en funció de la seva posició en relació amb la forma com cal gestionar una AV, ideologia política, interessos personals o connexió amb el barri, té capacitat d'orientar l'AV cap a una posició o un altre, provocant alguns dels efectes que s'han vingut comentant fins ara. El posicionament polític del president o presidenta, en una mena d'exercici de sinècdoque social inacabada, arrossega públicament l'associació que passa a ser una associació polititzada, quan la pretensió és que arrossegui al barri en el seu conjunt.

Aquest pes del president o la presidenta dintre de l'associació obre la porta a que aparegui en els discursos recollits un interès que poc te a veure amb els del barri o, fins i tot, de l'associació o del partit: la voluntat de fer servir l'associació de veïns com a trampolí polític.

"El que passa és que hi ha gent que porten molts anys com a presidents, coneixen l'Ajuntament i acaben ficats com a militants o en política..." AVL2

"Si, jo crec que si. Que jo conegui n'hi ha alguns que s'han ficat en AV per donar el salt a la política. Jo conec algun cas d'aquí a Tarragona" AVL2

"Jo, personalment (...) l'alcalde em va proposar anar en la seva llista. En les anteriors eleccions vaig estar de número 20, en l'Ajuntament. Jo ja li vaig dir a l'alcalde que no deixaria la meua feina, jo he

estudiat per això i estic allà (...) ell em va posar de cara a la gent (...) jo sóc una cara coneguda i que té aquest impacte" AVB4

"En Pedro ha fet una cosa malament: Jo vull entrar en política. Ell ho ha dit, ho ha dit públicament (...) <jo vull entrar en política i m'estic pensant amb quin partit entraré>. Clar, això, primer, deixa en mal lloc a la Federació, per que quan tu truques a la porta de l'alcalde >si... jo et faré promoció a tu... anda ya...> Tu anteposes els teus interessos personals per davant de l'entitat, no? Una entitat que té molts representants" Extern1

"El Pedreño es va ficar a la Federació per a ser polític (...) Ell ja va entrar demanant-me un lloc a la llista de convergència. Ja comencem malament. Si el teu objectiu és la promoció personal, ja comencem malament" Extern1

"N'hi ha alguns que són més joves que, més que res, s'han posat com a presidents d'una AV o Federació o el que sigui per que, a la llarga, si tenen un bon carisma (...) algun partit polític, pues clar, com que et coneix molta gent, et va tantejant" AVC2

"Una persona que surt de l'anonimat, encara que només sigui per que la coneixen els del bari. Això és important (...) Jo imagino que per ser de l'associació em van dir, apunta't" AVL4

"Hi ha de tot (...) si que hi ha gent que té ganes d'entrar en política (...) però si que és veritat que alguns joves tenen ganes de veure com enfocar per a que algun partit polític els pugui agafar" AVC9

"Aquest senyor té, creiem, i de fet ho ha demostrat últimament, per que és un dels candidats per Ciudadanos a Tarragona, pues té motivacions polítiques, en el sentit que s'ha mogut sempre (...) per intentar col·locar-se en un dels partits de l'arc municipal, va ser militant d'Unió i volia anar a les llistes de Vila-seca. Després va estar parlant amb CiU, amb el PP, i ara, com que ha sortit això de Ciudadanos, doncs s'ha aferrat aquí i sembla que se l'han cregut. I el que volia fer, ell, per tenir ressó públic, doncs havia de tenir una AV i, per tant, la va constituir. I a més, es va associar a la SXXI, que va néixer com una resposta a la FAVT de caràcter més socialista i d'esquerra, i això era el contrapès del Nadal per fer un recull d'associacions afins a CiU. Ell va entrar allà i, al final, s'ha fet president. Vull dir que imagina't, aquest és el recorregut. I per això creiem que va fer l'AV." AVB10

"Aquest senyor va entrar, entra a l'associacionisme, es fica de president d'una AV, de les nostres. Automàticament què fa? Comença a treballar, a fer presidencialisme, a sortir a la premsa, a saco paco, i llavors, ostres, em manca el càrrec, ha de ser president de federació, sinó no... pues creo una federació. Busco una idiosincràsia i creo una federació com Llevant (...) ara ja sóc president, ara si que puc ser-ho" F3

"Agustí Mallol, el del port, el del serrallo, l'Albada, estaven ficats en tot el rol de ciutadania. Cosano, va ser un tio que va ser president d'una AV, a Sant Pere i Sant Pau, veus? Un altre, el López-Pasca, també va ser president de la casa de Andalucía. Presidenciables..." F3

"Jo he sigut el (president de Federació) que he dit, no vull un lloc a la llista, que era lo normal, el dubte estava en quin número anava. Cuidado, eh! L'únic que miraven era en quin número" F3

"Hi ha molta gent que diu que això és un trampolí per la política, si anaven a una AV, sabien que ja ho tenien. I aquesta gent ens ha fet molt de mal" F3

"R) No et diré noms, però si que et puc dir que hi ha hagut gent que després de ser 4-5-6 anys president d'una AV, ha arribat a estar en partits polítics i a estar amb representació a l'Ajuntament. Ja sigui amb l'equip de govern o amb l'oposició. Hi ha hagut molta gent que ha utilitzat l'AV per a fer el trampolí cap amunt.

P) És pensat? No és que els partits el vagin a buscar?

R) No, no, no, no. En aquest tema no tinc cap dubte. Hi ha un cas molt, molt, molt clar, que tampoc et diré però que va passar a Boscos. Va plegar un president (...) i va aparèixer una altra persona que, al cap de 4-5 mesos, era regidora" AVL7

"Jo sóc una miqueta inconformista, surto als diaris, faig... sempre... encara que al final representi que m'estic fent publicitat, sempre intentant ser la veu dels problemes dels veïns. I a lo millor et pots trobar que, parlant amb altres presidents (...) et diguin, pues aquell només fa campanya política tot l'any... estàs als diaris molt sovint, és presidencialisme? L'Ajuntament ja no parla amb el president de l'associació, sinó que parla amb mi? No ho sé. Si que és veritat que amb 4 o 5 cosetes que han anat passant per aquí, em coneix molta gent..." AVL7

"R) Si, yo creo que sí. De hecho, se dan casos que si te das cuenta, hay presidentes que si te coges las listas electorales y van por los partidos. Por ejemplo, por parte del partido socialista, el del puerto, iba con el partido socialista. Hay presidentes, como la que estaba en Icomar, que fue concejal, ya se ha retirado (...) era presidenta y regidora por convergencia. (...). A mi me lo han propuesto, me lo han propuesto ya tres. Les he dicho que no, que mi misión no es... no sería... lo que yo no voy a poner es mi

caricatura para que tu salgas y a mi me pongas en el puesto 20. Si tu me dices a mi que me vas a poner de concejal y que me voy a preocupar de mi barrio para que yo pueda salir, si, pero para que tu pongas mi imagen y me des el puesto 25, yo no voy a perder mi tiempo para dar mi imagen

P) Quien te lo ha propuesto?

R) Te lo digo, con Pedro Sánchez me lo dijo para ciudadanos; con convegrencia, también, me lo han propuesto por que tengo amistad con ellos y además, tengo un gran amigo mío y que aparte de político és amigo mio, (...) y no, ahora no por que está fuera de la política... ya me lo propuso el Aregio. El Aregio ya me lo propuso y a mi mujer, y yo le dije que no. Las dos más tentativas son esas." AVB2

Aquest trampolí, no obstant, sembla funcionar, ja que si hom revisa les llistes electorals de cada elecció municipal, sempre hi acaba trobant algun nom de president/a d'associació de veïns que decideix fer aquest pas o que en rep l'oferta. De les 40 entrevistes realitzades, 14 persones formen o han format part de partits polítics, 9 han estat en llistes electorals i 4 han sigut elegits regidors (als que caldria afegir el cas d'una persona que va substituir a un dels entrevistats al capdavant de l'associació de veïns i al cap de tres mesos va abandonar el càrrec per entrar en llistes i ha guanyat una de les places de regidora). En aquestes darreres eleccions municipals (2015), 4 presidents van formar part de llistes electorals, dos per Convergència i Unió, un pel Partit dels Socialistes de Catalunya i un altre per Ciudadanos; apart d'un altre projecte polític que, finalment, no va arribar a constituir-se i que incorporava un altre president d'AV. Crida l'atenció que dels 5 presidents/es que van participar electoralment (4 que han format part de llistes i l'altre que no va arribar a donar el pas), tres eren presidents de Federacions d'Associacions de Veïns.

En les anteriors eleccions municipals (2011), aquest nombre era de 5, tres pel Partit dels Socialistes de Catalunya i dos per Convergència i Unió. Resulta interessant comprovar com els discursos recollits per part d'aquells que han participat en les eleccions de 2015 eren, generalment, agressius i crítics amb aquells que havien seguit aquest camí anteriorment i havien manifestat de manera molt clara el seu rebuig cap a aquestes pràctiques, deixant clar que ells i elles no volien seguir aquest camí i, en ocasions, fent bandera de la seva falta de voluntat de participar en política. Resulta complicat destriar, i d'altra banda, no és l'objectiu d'aquesta recerca, si aquests discursos corresponen a una voluntat d'ocultar una estratègia premeditada o si la seva opinió ha canviat amb la proximitat de les eleccions. A fets consumats, el seu discurs en el moment de les entrevistes no correspon amb la seva praxi posterior.

Per altre banda, encara queden, entre els presidents/es actuals, persones que van participar en llistes electorals en convocatòries anteriors. També hi ha constants referències a persones que ja no formen part de l'associacionisme veïnal i que han participat en llistes electorals. Aquest seguit de referències confirmen la connexió existent entre determinats lideratges veïnals i la política.

"Jo et podria parlar del meu cas (va anar en llistes per CiU). Hi hauria gent que podria pensar que jo, la meua idea era aquesta. Quan el Joan Aregio a mi em va trucar (...) 15 dies abans de tancar les llistes, em truca i em diu per telèfon "havia pensat que podries acompanyar-me a les llistes que estic preparant" per que marxava l'alcalde Nadal i es presentava per primera vegada el Joan Aregio. I jo li vaig dir <jo? I això>, <per que si... per que>. (...) jo li vaig dir, <escolta, que jo no tinc ni idea de política, si tu has vist que jo et puc ajudar, doncs t'agraeixo la confiança i compta amb mi. Sempre i quan et pugui ajudar>. Quan vaig veure el número en que em posava, el número 11, vaig dir, mare de Déu, on t'has fotut, per que a veure, si hagués guanyat les eleccions, el número 11 entrava. Que jo et dic una cosa, això quedarà gravat, però dono gràcies a Déu. Tu t'imagines que guanya CiU, que jo estic dintre

del govern i que allò (POUM) ho havien aprovat? A mi a casa meva em foten un coctel molotov dintre, eh. A més d'un se li hagués girat la truita pensant que jo ho havia fet... i tenint el poder com es tirava això enderrere... jo encara dono gràcies" AVC3

"jo vaig anar a les municipals a les segones després de Nadal (...) Jo tenia el número 10. Era d'Unió, i dic era per que vaig sortir... I anava el número 10 i van sortir 9 regidors. I ja està. I llavors, l'Aregio se'n va anar a fer el trànsit a Barcelona, va saltar, i faltaven tres mesos per les següents eleccions municipals, i jo vaig ocupar el puesto d'ell i vaig estar 3 mesos i pico."AVL4

"Es el movimiento vecinal una cantera de políticos?

Lo ha sido (...) De políticos y de colocados. Lo ha sido, si. Pero sin ninguna duda. Por que eras una persona que podias aportar tus 40-50-100 votos a un partido político, y te podia dar un concejal a un partido político, o dos, tranquilamente. Eso, el político lo ha cuidado mucho, y lo siguen cuidando mucho. Yo he estado muchos años en política, y he intentado, la gente que ha estado a mi alrededor me ha intentado muchas veces... pero cuando estas en esa vorágine, en ese mundillo, es muy difícil darse cuenta, y eso que yo soy de los pocos que nunca ha dejado de lado a mi barrio, al revés, si he podido tirar para mi barrio, he tirado, pero otros no. Ha sido una plataforma. Sigue siéndolo? si. Te vas a llevar muchas sorpresas el año que viene (elecciones), de gente que va de izquierdas, de progre y de guay y que va a estar, que va a estar, y que por eso ha renovado su federación, y ha hecho según que cambios y historias y según que limpieza de imagen. Bueno, se lo ha currado, bien. Ha muerto mucha gente para que tengamos libertad democrática, yo no voy a ser quien lo critique, pero sí, es una plataforma política, y, en parte, es bueno, por que son gente que está a pie de calle, pero en el momento que saltas a ese estado, deberías dimitir. Deberías dimitir o, por lo menos, decírselo a tu junta. Oye, estoy aquí con un cargo público. Con un cargo público eh! Que yo nunca he estado con un cargo público, he estado en listas. Cuando llegas a cargos públicos, como fue el caso de Expósito, de lcomar, y de teniente de alcalde, hombre, eso ya es un poco heavy, pero bueno, la gente la votaba, eh!" AVB13

Aquesta darrera cita introdueix un segon element a considerar en relació amb les vinculacions entre les AV i la política. El concepte "cantera de colocados" introdueix un altre tema que apareix de manera recurrent en les entrevistes. Els beneficis personals de realitzar tasca política des d'un AV no deriven sempre en presència política, sinó que en ocasions, tal i com s'afirma en moltes entrevistes, deriva en contractes o llocs de treball per les persones que desenvolupen aquesta tasca o per familiars i amics. Entre els llocs on aquests contractes tenen lloc destaquen la Diputació de Tarragona, el Port o altres empreses subcontractades per les institucions públiques.

"R) Si, s'han col·locat ells, o han col·locat als seus fills, o sinó, als parents més propers... els han donat un <reconeixement>...

P) Vols dir una feina?

R) Si (...) o proporcionar-li alguna altra cosa, una cosa que tingués sol·licitada, fer-li passar per davant de tothom..." AVB1

"Si, alguno ha entrado de asociaciones y eso y estan en el Ayuntamiento y en los partidos políticos colocados (...) El tema de colocarse (...) te llevas bien por que uno pide Trabajo para el hijo, o para el padre, o para un hermano, o pide un piso, o pide lo que sea. Cuando entras en este tema en una asociación, yo creo que no te deberían dejar entrar. Yo creo que aquí estamos para ayudar y ya está. Si tienes que estar pidiendo Trabajo, si tienes que estar... entonces estás ya bajo lo que ellos (políticos) te digan lo que tienes que hacer" AVB3

"Aquesta persona si que s'ha aprofitat de la situació, i si està i té el que té és per que... i pots anar a qualsevol, i et dirà la seva versió però aquest home només ha anat a lucrar-se (...) lo que volia era, dividir per ell estar al front i ser el cap visible (...) aquest home ha rebut calers de sota mà, són els que millors festes han fet, per que, per que anava a la petroquímica i, si no em dones calers, jo faré un informe no-se-que... eh? (...) el que ell ha agafat, no ho sap ningú" AVB4

"Crec que gent d'èpoques passades, si (...) Jo no et dic que hagin posat la mà al calaix, (...) però saps allò que a vegades has vist, ui, com és que aquest, la família o aquest a l'altre... a veure, les coneixences, el tràfic d'influències..." AVC3

“R) A mi me han ofrecido trabajo.

P) Quien?

R) El propio alcalde

P) A cambio de?

R) De ser sumiso” AVB7

“Inicialment es va posicionar amb nosaltres, i en un moment donat es va desmarcar i va dir que si, que aquesta cementera era bona... Després es van encarregar de feina de l'empresa... és un exemple de politització” F1

“Ell (Nadal) em va oferir, com estava fart de polèmiques i manifestacions, i de coses d'aquestes, doncs, escolta, porta-la tu (l'Empresa Municipal de Transports), no? La línia política la marques tu. Llavors, el meu dilema (...) era, no podem sempre demanar canvis en les línies polítiques i quan et donen l'oportunitat de dur-los a terme, renunciar. Ara no podem dir que no... una altra cosa és que no et deixin fer, que és el que em va passar, i als deu mesos vaig fotre el camp (riu) Era previsible? Si. Que potser era una utilització del partit d'aprofitar el possible carisma meu? Bueno, jo crec que la gent que em coneix (...) no va votar (...) per que jo anés a fer aquesta feina, a Convergència” F1

“Sobretot a la Diputació, però això és amiguisme, eh. I a les obres del port, també. Quan va entrar aquell que es va morir, aquell va posar un munt de gent, d'afins al seu partit. Passaven unes proves, etcètera, etcètera, però al final entraven. Això sempre ha sigut i serà, eh.” AVC5

“Jo crec que sí, per que n'hi ha alguns que s'han aprofitat d'estar ben col·locats, de tenir un puesto de responsabilitat. Ara portem uns anys que ja no tant, però anys enrere, sí. Sobretot els de CiU, els veies col·locar-se a la Diputació, a l'Ajuntament, a Cultura, a on sigui” AVC9

“Aquella xiqueta va presentar-se per CiU a les darreres eleccions, està a la Diputació...” AVC11

“P) Y que se ofrece?

R) Por supuesto, un puesto de trabajo, para empezar. Y en estos barrios más. Un puesto de trabajo que no suele ser estable, sino ya te pierden, y ambición política, claro.” AVB12

“Es va llançar amb el Nadal, el va anomenar també president de l'empresa municipal de transports, i va durar 4 dies” AVC13

“Ell,, d'ofici era planxista, però ja el van... això és el que diuen, va entrar en una empresa de productes de neteja que servia a l'Ajuntament, a la Diputació, a col·legis, sembla que hi havia interessos mutus (...)

“Jo estic segur que, en èpoques d'eleccions, X persones reben diners de X, per fer X. Munta'm un acte allà, té 500€ o 1000€, m'ho invento. Fes-me això, prepara'm allò, fes-me lo altre... hi ha una caixa B.” AVC12

“Se pone de presidente fulano y a los dos días ves que han colocao al hijo, han colocao al amigo, se ha colocao él, y esos tejemanejes de siempre. Es que los políticos, no tendrían que entrar en las AV. Yo es que lo prohibiría por ley, entrar en una AV” AVB7

Cal deixar clar que aquesta visió del president/a com una persona que estratègicament calcula els seus passos per moure's en un entorn organitzatiu amb l'objectiu de treure'n un benefici, així com la del polític que fa un ús interessat de l'accés al poder conferit pels ciutadans, no és generalitzable al conjunt de presidents/tes, associacions i polítics. No obstant, a tenor dels discursos recollits, sí que forma part de l'imaginari social al voltant de l'associacionisme veïnal. I, precisament, el fet que existeix aquesta unió conceptual entre president/a d'AV i parapolític no contribueix a apropar les entitats a la ciutadania, sinó que sembla crear un corrent d'opinió contrari.

“Un presidente de AV tiene que ser claramente de AV. Y cuando entra en el Ayuntamiento (...) o cuando está hablando con un regidor, cada uno se tiene que poner en su sitio. Y como presidente de AV tiene esa responsabilidad. Y el que no lo tanga así de claro, no es Bueno ni para el ni para los vecinos que representa” AVC6

“La persona que entra en una AV i es vol beneficiar políticament, jo crec que, a la llarga, perd tota la confiança de la gent, per que el veuen com un oportunista, una persona que està per beneficiar-se, una persona que, potser, en algun moment puntual, quan el tenen que respectar i quan el tenen que creure, és quan li donen potser l'esquena. Jo crec que no es té que ser així. La persona que entra en una AV per entrar en un partit polític, escolta'm, que s'hi apunti, que es faci militant i que s'espera com

fan tots aquests polítics que porten 20 o 25 anys, fins que li toqui el número, per que això va per números, no va per guapo, ni per intel·ligent, ni per que li hagi caigut millor, per que avui hi ha molts polítics que no hi haurien d'estar, per que no tenen ni idea del que estan fent, però com que tenen el número 4 i aquell altre intel·ligent té el número 22, així va. I si algú pensa que entrant com a president de l'AV, com hi ha casos que s'han donat, hi són presents, es creu que automàticament (...) l'enganxaran, està equivocat" AVC11

L'associacionisme veïnal ha centrat molts esforços en una activitat política més orientada a la disputa política que a la disputa veïnal, més orientada al camp de la competència organitzativa que social, més propera al funcionament organitzatiu que al d'un moviment social. Tal i com esmenten Martí-Costa i Arias (2012:214), *"el tracte preferent per part de l'administració vers determinades associacions de veïns i veïnes com a principals interlocutors a l'hora de debatre determinats projectes, en ocasions ha acabat sent contraproduent per les pròpies associacions, ja que no han sentit la necessitat de mantenir viva una base social suficient ni generar una xarxa interassociativa significativa en el territori en qüestió. Així, la suposada legitimitat de l'AV ha acabat sent atorgada més des de dalt que no pas guanyada des de baix, des del treball col·lectiu, evocant un servilisme passiu i provocant la pèrdua de força i la capacitat crítica real de les associacions"*. Suanes (2010:224) també apunta en les seves conclusions la transformació dels objectius dels líders dels moviments socials quan esdevenen actors en lluites de poder: *"es fa necessari que aquests estiguin dirigits per persones que no busquin el poder ni es deixin controlar per aquest. Els objectius són clarament diferents"*.

A partir de l'assenyalat fins ara, un element que apareix com a determinant en la transformació d'un moviment social a un agent organitzatiu, és la combinació de diferents factors entre els que destaquen: 1) la reducció del pes de la base social que sustenta el moviment, 2) la centralització del poder en un grup reduït de persones que el lideren i 3) la transformació dels objectius de les pròpies entitats.

El primer d'aquests factors té un rerefons estructural que ha estat àmpliament descrit pels teòrics dels moviments socials. En primer lloc, la mobilització social té uns patrons de funcionament determinats segons els que resulta difícil mantenir en el tems un nivell elevat d'agitació social, fent que el moviment social tingui moments de molta activitat i moments de latència o dissolució. En segon lloc, una de les formes d'allargar l'agitació social és la creació d'estructures que en facilitin la permanència. Tenim molts exemples de com els moviments socials porten a la creació d'aquestes estructures, des de clàssics, com la vinculació de la lluita obrera amb el sorgiment dels sindicats o els partits obrers, com de recents, com pot ser al sorgiment de l'Assemblea Nacional Catalana arran de l'agitació sobiranista i independentista de Catalunya o el sorgiment el 2014 del partit polític "Podemos" a l'Estat espanyol arran del malestar generat per la crisi econòmica de 2008 i el moviment 15-M, o el del partit "ΣΥΡΙΖΑ" a Grècia, sorgit, també, derivat del descontentament social com a conseqüència de la situació econòmica del país. L'associacionisme, des dels seus inicis, es va estructurar mitjançant unes associacions de veïns i veïnes a les quals es cedia la representació dels seus interessos i qui, també, havien de mantenir viva la flama de l'associacionisme veïnal.

El segon dels factors mencionat guarda una estreta relació amb el primer. La caiguda de l'activitat d'un moviment social que ha consolidat estructures de gestió o direcció, treu

poder al moviment de base, per donar-lo a les estructures. Aquest pas és rellevant pel canvi d'orientació de l'activitat d'un moviment social, en que els passos a donar són seguits i, per tant, fiscalitzats per un grup important de persones; a una organització, en que la vinculació amb la base es redueix i la representació d'un pretès col·lectiu absent pot acabar depenent d'estructures molt senzilles i poc nombroses. Tal i com s'ha vingut descrivint anteriorment, els presidents i presidentes assumeixen que existeix un buit de representativitat en les AV, que no reben el recolzament majoritari dels seus teòrics socis. També s'ha descrit com una part important de veïns i veïnes nouvinguts tampoc participen de la realitat de l'associacionisme veïnal. La representació dels interessos d'aquests veïns i veïnes acaba quedant en mans d'unes persones que, seguint els resultats obtinguts en la recerca de Belzunegui, Dueñas et al (2010), es poden tipificar de la següent manera: Homes d'entre 50 i 55 anys que presideixen juntes de 9 persones i que pràcticament monopolitzen les tasques que es realitzen en les entitats (segons les dades obtingudes en l'esmentat estudi, el 89,2% de la tasca d'Informació i comunicació; el 91,9% del desenvolupament i execució dels programes i activitats; el 83,8% de les tasques de representació de l'entitat i el 81,1% de les tasques de coordinació amb organismes institucionals correspon al membres de la junta).

El darrer dels punts mencionats en la transició entre moviment social i organització és la transformació dels objectius que deriva d'aquests dos fets anteriors. Si assumim que la base redueix el seu impacte en les decisions i que aquestes, i les accions que se'n deriven, recauen en poques mans, és complicat que aquestes reproduïxin fil per randa les vicissituds i problemes del conjunt del veïnat. Encara que es defensa que els presidents i presidentes són més propers a la realitat dels barris que, per exemple, els polítics, la percepció obtinguda respecte del conjunt de l'associacionisme veïnal com un entorn polititzat que combina interessos de partits polítics amb interessos de promoció personal, fa que calgui posar en dubte l'abast d'aquesta afirmació.

Presidents i presidentes

Les darreres reflexions del punt anterior obren la porta a la realització d'una anàlisi estructural sobre el rol que juguen els presidents i presidentes en les AV. La progressiva reducció de les bases de les associacions afavoreixen la concentració del poder veïnal en poques mans. No es tracta de fer una anàlisi històrica dels motius que condueixen a aquesta reducció ni tan sols d'analitzar el pes de les bases sobre les actuals estructures veïnals, sinó que, a partir dels discursos recollits, es pugui dibuixar quin és el paper que, avui dia, juguen els presidents i presidentes, quins elements afavoreixen aquest paper i quins impactes té sobre el conjunt de l'associacionisme veïnal.

Per començar, cal parar atenció a la percepció que les pròpies entitats tenen sobre el pes específic que els presidents i presidentes tenen en les associacions. En aquest sentit, 26 de les 39 persones entrevistades consideren que el teixit veïnal és presidencialista, per 8 que afirmen que no n'és i 5 que consideren que depèn de l'entitat, motiu pel qual resulta difícil establir una tipologia general que abracci tot el teixit associatiu.

Tant aquells que esmenten que no és un camp presidencialista com aquells que esmenten que depèn de les persones solen centrar la seva justificació en un component personal, essent una decisió individual la que finalment determina que les associacions tinguin un caire personalista, defenent que, en tot cas, ells no han pres aquesta decisió (encara que, en algun cas, altres discursos recollits durant l'entrevista portin a pensar el contrari).

- Depèn de cadascú:

"Això depèn de cadascú. O sigui, jo, per exemple, jo sóc igual que qualsevol de la meva junta. Jo sóc president per que no hi ha ningú. En canvi, per exemple, quan vagis a parlar amb el de Campclar, el presidente es el presidente, i no... m'entens? Jo crec que això va amb les persones, no amb la categoria" AVB4

"Aquí intentem no ser-ho. Hi ha una junta de 7-8 persones. Intentem no ser-ho, però clar, al final acabes sent bastant presidencialista per que hi ha moltes coses que... parles amb l'alcalde, he d'anar-hi jo, no en pots enviar un altre, per que em dirà, escolta, per que me n'envies un altre? Les mateixes circumstàncies la forcen a ser bastant presidencialista." AVL3

"Crec que des de l'Ajuntament es dóna molta importància al president, però jo no em crec important." AVC4

"lo que és la nostra, no. Lo que és la nostra, no, per que la presidenta ha volgut traspasar la presidència varies vegades i li hem dit, no. Queda't tu la presidència, si has d'anar a algún sopar, ves-hi (...). ara n'hi ha que sí. N'hi ha que ser president d'una AV, sobretot a la part alta, mola molt. Sembla ser que siguis una cosa molt important, quan ets un més a servir a la gent. L'únic que passa és que hi ha d'haver una figura que estigui al davant de tot" AVC5

"Per lo menys, la de llevant, no" AVL4

"Vaja, jo, pensant en mi, no. De les altres, no et puc dir" AVB9

- No és presidencialista:

"Aquí, yo nunca he tenido... soy uno normal como otro cualquiera. Yo lo tengo muy claro, yo soy el presidente, pero cualquier vicepresidente o vocal tiene derecho para decir lo que quiera, se expone y, mira, yo quiero hacer esto... y si yo me voy de vacaciones, pues se queda el vicepresidente o la secretaria y puede hacer lo que quieran. Que me consulta? Pues bueno, pero yo no soy..." AVB3

"Jo la que conec és aquesta. Home, i tampoc tinc molta experiència. Però aquí no som presidencialistes, per que a la junta ens coneixem tots, tenim molt bona relació, les decisions les prenem entre tots. No. jo et diria que aquí no és presidencialista. Està més dividit. Les decisions les pren la junta, la junta també coneix molta gent... no." AVL2

"Igual que cuando era presidente de la Part alta, la idea de presidente nunca la he tenido, y nunca he querido que la tengan los demás. Por que los vecinos, y la mayoría hemos crecido juntos, y cada compañero de junta ha tenido una responsabilidad. Primero por que así participan más, una más a la junta, y cada uno domina un tema (...)" AVC6

"Si, hay, a ver, no es cuestión de ir en plan destructivo, pero creo que tendrían que cambiar la mayoría. Este protagonismo, que a más de uno le llega a ser un ego (...) de dar esa libertad que la junta pueda actuar dentro de una independencia propia" AVC6

"Aquí... important el president... és com un altre. Dóna la seva opinió, el seu vot (...) per que jo digui que sí, no vol dir que els altres diguin que sí. Cadascú..." AVB8

"1) Poc, molt poc... mira si és poc que no tinc ni taula. (riu) (...) És una cosa nostra,

2) Hi ha d'haver un president per que legalment hi ha de ser

1) Necessita algú que li firmi els papers.

2) Si que hi ha associacions que és aquella persona, i després la resta(...)

1) jo he vist AV que eren, una dona i la seva cunyada i la veïna. Amb 3 ja podies fer una AV." AVC12

Per contra, entre els que afirmen que l'associacionisme veïnal té un fort component personalista acaben aportant buscant explicacions tant individuals com estructurals per justificar la seva posició. Si bé tot seguit s'analitzaran les causes d'aquest personalisme, resulta interessant comprovar com es descriu majoritàriament el teixit veïnal com un espai

en que determinades persones controlen el funcionament del camp i es pot establir una generalització d'aquestes normes de funcionament al conjunt de l'associacionisme.

"Ens creiem que per ser president, tu ets l'amo, i tu pots fer i desfer. Tu ets un més de tots (...) Ens creiem que som els amos, i del xiringuito, també. Tens les claus i aquí no pot entrar ningú. I això és un problema " AVB1

"El que passa és que al final s'hi torna (...) A la Federació passa el mateix. Som 10 persones a la junta i, al final, els que acaben anant a tot arreu són els 3 de sempre. Per que a mi no em va bé..." AVL1

"Creo que sí. Hay gente que, ser presidente, parece como que... y tu al fin de cuentas no eres nada. Tu eres una caricatura (...) tu no eres el alcalde de Tarragona, tu simplemente eres un señor que te dedicas a tu barrio (...) para intentar sacar los problemas que tiene tu barrio (...) pero a fin de cuentas, no eres el alcalde..." AVB2

"Hay algunos que parece que les gusta estar en la foto todo el día. Hay algunos presidentes de Federaciones que están en no se que de una manzana, y están ahí metidos!" AVB2

"L'associació segueix per que tampoc em porta gaire feina, la veritat. No tinc gaire discussions... a més, sóc també del consell municipal de la gent gran, i llavors, clar, una cosa et va lligant amb l'altre" AVC2

"N'hi ha que són una miqueta autoritaris o el que sigui, (...) de jo sóc el president... pot ser que alguna..." AVC2

"Depén del caràcter del president, de les ganes de treballar. Hi ha presidents que no tenen moltes ganes de treballar, per que són presidents que els hi ha tocat (...) i en canvi, la gent qu eli fa il·lusió agafar la presidència i agafar el cavall, hi ha gent que agafa el cavall i hi ha gent que agafa el carro i van..." Extern1

"La meva diferència amb el meu antecessor és que jo no vull portar-ho amb caire personalista" F2

"Les AV es mouen per la persona que les representa, i la persona que les representa, en funció dels contactes i dels que faci o deixi de fer... som entitats totalment personalistes" F2

"En algunes, sí, eh. Però de les que són més antigues (...) Hi ha una mica de tot. N'hi ha que sóc jo i jo sóc, i després, doncs, hi ha els que (...) com jo, que no hi ha ningú que ho vulgui ser" AVC3

"Compta que ho faig tot. I vull dir tot. La secretària és la meva dona, però ho faig jo. El tresorer, abans era una veïna, però ho feia jo. El càrrec de tresorer l'he passat a un veí per que es que ho faig tot. Anar a comprar vaig jo amb el meu cotxe (...) les despeses dels desplaçaments, jo no ho cobro. Ho faig per que m'agrada i ja està" AVC4

"El que passa és que clar, quan parlen amb una AV o han tingut una trobada, sempre surt el president davant, depén, depén de l'AV. Per exemple, l'Albada. El Juárez és el Juárez. Aquest serà president fins el dia en que es mori, per que li agrada ser-ho. La de la Catedral, sí, li agrada (...) aquest és dels que està a tot arreu. (...) La figura del president és el que rep totes les bufetades, també tots els beneplàcits, però els que treballen són els altres." AVC5

"Saps que passa, que clar, sempre, davant d'una AV, qui parla de l'associació, és el president. És la cara que es veu, i que, per tant, és la persona que en les assemblees parla. Aquí, encara més per que, jo sóc una persona amb un fort lideratge, aquí i al barri. Sóc una persona amb un cert presidencialisme per les meves pròpies característiques personals i professionals" AVB10

"Tot depen de la persona que està davant (...) de la manera que tenen ells entés el càrrec, quin benefici volen treure del càrrec o de la manera d'enfocar l'autoritat que tenen o que, hi ha vegades, no tenen però es prenen" AVC11

"Sí, sí... jo crec que és dolent, jo crec que es treballa millor en equip. En un sistema piramidal, però en equip. I al final, el moviment associatiu, hi ha 4-5 cares conegudes, de 4-5 associacions puntals. I saps qui són per que apareixen al diari. Per lo tant, és presidencialista total." AVC13

"Molt. Molt. Massa. A les associacions se'ls dona massa importància als presidents. Les associacions tindrien que estar formades per comissions de treball. I cada comissió de treball, tindria una persona encarregada d'aquesta comissió. I té que haver, lògicament, un coordinador, val? Però... i les federacions més, eh! Les federacions, més. Però bueno, clar, això també ho porten els mitjans de comunicació i tot plegat, per que el mitjà de comunicació a qui truca? Al president. I el president és el que ha de dir, no mira, jo aquest tema no el porto, el porta tal." AVL6

"Jo crec que sí. Jo crec que, malauradament, i m'atreveria a dir que en un 80%, hi ha molta gent que s'ha posat com a president de l'associació de veïns, primera, per que ha tingut la sort que ningú s'hi vol posar i li ha sigut més fàcil, però per utilitzar-ho com una mena de trampolí per sortir a l'escena

política. Jo crec que si. Si la gent, alguns presidents, estiguessin més per la realitat del barri, possiblement Tarragona funcionaria millor del que funciona ara” AVL7

“Considero que hi ha molts presidents, i a lo millor estic entre ells, per que a vegades un no es veu els defectes, i desde fora es pot veure... están més per figurar, sortir als mitjans i utilitzar una mena de trampolí que per resoldre els problemes reals del barri. Que no vol dir que no ho facin, però potser no hi posen tota l'energia que s'hauria de posar per arreglar la situació d'aquell barri. Jo crec que si, que són presidencialistes.” AVL7

“Lo ha sido, tiende a que no. Pero lo ha sido. Y es inevitable, la gente necesita un referente. Yo soy muy partidario de los referentes, que no de los dictadores. Però lo ha sido, si. El gran problema del movimiento vecinal han sido las grandes divisiones por ego y por política. Eso ha sido lo que ha matado la unión, y lo que han potenciado los partidos, claro. (...) En el momento en que empezamos a entrar la generación nueva, con un poquito más de mentalidad, de trabajo en equipo y de cultura y tal, seguirá habiendo un referente, por que tiene que haber un orden, un referente, te lo digo yo que llevo muchos años, si no hay un poco de orden y de autoridad moral... si, el tema presidencialista de los años 80, que surgió su efecto e hizo mucho Trabajo, va a tender a... però al final siempre tiene que haber una cabeza visible.” AVB13

Entre les causes que porten a aquesta presidencialització de la feina de les AV trobem elements de tres tipus diferents: 1) individuals, 2) Polítics i 3) Estructurals. En primer lloc, entre el elements individuals destaquen la necessitat de lideratges per tirar endavant les propostes de les AV.

“El president és el que ha de tirar del carro, és el que ha de tindre moviment, expectatives de cara a la junta i als veïns, però, en principi, jo no considero al president diferent de la resta, qualsevol podria ser-ho.” AVB4

“Una federació sense un líder, una persona que es mogui, que faci pressió mediàtica, i tal... acaba diluint-se. És el que està passant ara a Llevant, no hi ha pressió mediàtica, no hi ha... hi hauria d'haver més pressió. La meva estratègia de pressió era, hem de sortir cada setmana, com a mínim, en un mitjà de comunicació (...) i ho anàvem aconseguint (...) Ara ve l'estiu, tot el tema d'incendis, pues generem la opinió de la gent que hi ha un perill d'incendi als càmpings, l'autobús, que vam aconseguir una línia (...) vam generar, però no generar un problema i oblidar-lo, sinó generar un problema i solucionar-lo” Extern1

“Per que ficar-me si tu ho fas tot? Si.” AVC4

“N'hi ha algunes que si (...) Si, però és normal, si tu vols fer una cosa, hi ha d'haver algú que la tiri endavant. I qui la tira endavant? Pues la gent que saben... que sap parlar, o que encara que no sap parlar, com un Pedro Sánchez, que encara que no sap parlar, es un agitador de masses, o el Peco, que a la seva manera... tots tenen un perfil, no? O el Cosano, pues un munt de gent, l'Helena en la seva època (...) sempre te d'haver-hi algú que tiri, sinó no es fa res” AVC8

“El problema que tenim, no només a nivell d'associació, sinó a tots els nivells, és que la gent necessita aquell cap. Aquell cap visible. Llavors, la mateixa gent és la que espitja una mica a que això sigui així, no? (...) la gent necessita aquesta referència. Molta gent ho necessita, i això canviar-ho a la gent costa, costa molt” AVL6

“Bueno, eso pasa en todas las entidades, en todos los estamentos, en todo. Cuando hay un líder que tiene solera y carisma, pues cuando no está se nota. Le va a pasar al fútbol de La Floresta cuando se vaya Pablito. (...) por que al final es Pablito el que va a los comercios, el que va a las empresas... es Pablito. Y aquí, lamentablemente, estamos ella, yo y tres más. Y el día que no estemos ella, yo y tres más, pues se notará. Ya no solo por la solera o el carisma que podamos tener, sinó por que somos los que nos movemos. Y al final, se mueven 4. Es el mayor resumen que te puedo hacer. Por eso siempre estan los mismos” AVB13

Entre els elements polítics destaca la relació amb el poder (simbòlic o real), els beneficis que comporta el càrrec o les estratègies per l'obtenció de notorietat pública.

“Queríamos agruparnos, pero nadie quiere perder su parcela” AVB5

“Siempre tienes más opciones en el sentido de pedir favores... esto es así de claro, las cosas como son. Una persona que tiene acceso a todos los partidos políticos, que tiene acceso a entidades, a

administraciones (...) es lo que ha pasado ahí arriba, es muy descarado... hay puestos de trabajo que dices, hostia, ¿esto que es? Ahí los tienes a todos metidos en fomento, metidos en no sé que y metidos en no sé cuanto, te quedas acojonado. Y hay sitios en que hay personas verdaderamente necesitadas y no han tenido opciones, y llamas a la puerta de tal y... y se abre..."AVB5

"no, en general... home, hi ha de tot. Prova d'ello és que hi ha tres federacions (...) si que hi ha algú que té més ganes d'entrar en la política" AVC10

"Si. Realment... t'ho diré clar (...) la Federació de Llevant es va crear per que una persona entrés en la política. Antigament, el president de la Federació tenia un lloc en la llista electoral (...) d'aquesta d'aquí. (...) Antigament, la S.XXI era la de convergència, la Favt la socialista i aquella no existia. La convergent i la socialista. I així va manar Nadal durant 16 anys (...) Què va passar, quan es va segregar la de Llevant, doncs Quintana es va fer regidor de l'Ajuntament (...) Era una plataforma. El president tenia un lloc en llistes" F3

"R) Depen del color i la notorietat (tens més fàcil accés a les administracions)

P) Si fas soroll tens les portes més obertes?

R) Per degradació, a vegades és així. No sé si és soroll, o a vegades és ser mediàticament més conegut. Per que has fet soroll, o no. si ets unapersona mediàtica i coneguda... és com si a tu et diuen, t'està esperant el degà o t'està esperant fulanito... els atendràs igual, però psicològicament estas valorant, estas posant una escala diferent.

P) Però això porta a que surti a compte fer soroll

R) Si, es que és així. Es que la premsa, els mitjans de comunicació, viuen del soroll. Lo demás no és notícia.

P) Es poden donar baralles per la notorietat?

R) Si, i tant" AVC13

Finalment, entre els elements estructurals destaca la poca participació dels veïns i veïnes i les pautes de relació amb les institucions públiques.

"P)És més fàcil que hi hagi un president-polític en una AV sense veïns que en una amb veïns?

R) És més fàcil per que si la gent no et segueix, al final, tu tens la teva responsabilitat, tens els teus contactes i no acabes explicant-ho a ningú." Extern1

"R) Jo no crec que es donin importància. Jo crec que ens fan molta confiança, jo pel que veig, eh.

P) Qui?

R) Els socis, els socis i et diuen, jo ja t'he parlat del meu problema i tu ets qui anirà a veure l'alcalde o el regidor, i lo que tu diguis... molta gent m'ho diu, eh. Escolta, si tu ho veus bé... no, escolta, jo no ho puc veure bé, jo puc defensar una situació... (...) jo no crec que sigui presidencialista, el que passa és que et donen confiança"AVC14

"A mi me han despertado a las 12 de la noche por que había una zona del barrio sin luz. Ea. Se ve que no pueden llamar ellos a la luz. Los has acostumbrado así, ya no puedes hacer nada" AVB13

"Si... crec que el president és el que... és una mica el paper que ha de fer, liderar i representar el càrrec, però és que des de fora també... si no va el president, és un menyspreu, també, no? I clar, jo no puc anar a totes..." F1

"Si (...) Jo puc parlar per experiència pròpia que la meua intenció no era aquesta (...) però a vegades et trobes sol. Has de tirar del carro. Després, la situació del dia a dia, quan et criden per reunions i tal, amb regidors, amb responsables d'administracions, criden al president, i et fan, et fan, sense voler, que es converteixi en un personalisme, que no m'agrada." F2

"Si que se'ls dona bastant... jo ho noto amb mí. Mira, et diré el meu cas. L'altre dia hi havia una baralla aquí fora. S'estaven discutint i dos es van barallar. I em van vindre i em van dir, tendríamos que llamar a la guardia urbana, por que estos dos se van a matar. Jo vaig sortir, els vaig fotre un crit, em van mirar i es van deixar de barallar. Igual és casualitat (riu), però després vaig agafar a un, a un xaval jove, d'aquí de sempre, (...) li dic, vine cap aquí. Diu <ya sé que me vas a meter la bronca> i li vaig dir, <el que hem de fer és una cosa. Tu et pots dedicar al que vulguis en aquesta vida, m'és igual, pots recollir chatarra, pots robar, et pots dedicar a la droga. Jo miraré que no ho facis, però pots fer el que et doni la

gana. Però no ho has de fer al barri. Això està clar. No hem de convertir això en un Bronx, en un carrer ple de pintades, amb portes trencades, és el teu barri, l'has de cuidar. Com a mínim, això no ho facis> I si, si. (...) Si que és veritat que el president..." AVB6

"És molt presidencialista per que t'ho enmarca les mateixes necessitats (...) Tota la junta serveix, pero serveix més per ajudar al president amb el tema de les activitats aquí (...) ara, a l'hora de tractar els temes concrets (...) al que volen a veure és a mi" AVL3

"En totes les comissions que té l'Ajuntament hi ha d'haver algú. Normalment has de ficar el representant amb noms i cognoms. I després, si no vas, has de dir... (...) el que està en totes amb nom i cognom, sóc jo. El president" F3

"A l'Ajuntament el que li interessa és el president" F3

"Bueno, si i no. Se li dóna importància per que avui en dia, quan algú et truca per algo, i estic parlant d'autoritat, o de mitjans de comunicació, sempre pregunten pel president, i és el portaveu. No sé, a mi em truquen sempre quan hi ha alguna cosa, això no vol dir que vagi sol o acompanyat, per que ens coneixen a tothom. L'Ajuntament coneix a tota la junta, els mitjans de comunicació coneixen a tota la junta, el que passa és que em truquen a mi" AVC15

"R) Jo crec que una cosa no te a veure amb l'altre. L'Ajuntament ha de tenir un portaveu per parlar o comunicar-li les coses, i tu tens que estudiar-les o parlar-les amb ells, i després si les tens que comunicar, sempre te que haver-hi una persona. El que no pot ser és que l'Ajuntament parli amb 50 persones, per que de cada 50, cadascuna té una opinió diferent. Llavors podríem parar bojos tots.

P) Però avui hi ha més de 50 associacions, al final han de parlar amb 50 persones

R) Si, però cada AV és diferent de les altres, el problema que pugui tenir l'AV del c/ Real i la de SPSP o de San Salvador és diferent de la que pugui tenir jo" AVC15

De manera similar, però en sentit contrari, els impactes o les conseqüències del presidencialisme es poden categoritzar de la següent manera: 1) Individuals, 2) Polítics i 3) Estructurals. En primer lloc, els elements individuals recullen l'aparició de conflictes per mantenir l'estatus adquirit, l'existència de conflictes personals que acaben tenint impactes col·lectius, i la possibilitat que s'acabi identificant l'entitat amb el seu president/a.

"AP. Si, pot ser que algun perdria pes, si no fos president. Però... això. Ho haurien de veure els seus associats, no? Per quin motiu segueixen associats... (silenci) al final, les entitats són les que fan una mica d'avaluació i valoració de la seva feina... Si només surts a la foto i aquí no hi ha cap debat, no hi ha cap explicació del que fas o del que deixes de dir" F1

"P) Creus que part de les possibles desavinences que es poden donar dintre del moviment veïnal, també es deuen al mateix?

R) Als personalismes? Si. Molts.

P) Però personalismes et refereixes a... per exemple, tu i jo no ens portem bé i estem els dos presidint una associació i partim peres o tu representes els interessos d'un barri i jo un altre que és completament diferent i per això no hi ha bona relació?

R) No, per temes més personals. En la història de la federació n'hi ha hagut moments d'aquestos...

P) I en aquells barris en que hi ha més d'una associació? Com està el tema? Ja que hi ha dos referents diferents...

R) Si... per que, normalment, on hi ha dues associacions hi van sortir discrepàncies més personals que no de defensa d'interessos diferenciats. La majoria que conec van sorgir així, per diferències personals, i, per tant, cadascú arrossega uns quants veïns del seu barri, que volen tenir com a referència aquella persona i no pas aquella altra. Per desconfiances, per baralles, per interessos polítics..." F1

"P) El presidencialisme genera dependències? S'equipara AV i president?

R) Una mica si. I, Bueno, jo no sé d'on surt això, però això està passant una mica a la Móra. La Móra està tenint mala imatge a tots els nivells, Ajuntament, altres associacions i tal, per culpa del seu president (...) La imatge que hi ha avui en dia a nivell d'altres associacions, és negativa, i és negativa per culpa de quina imatge representa aquella persona. Això et dona la raó." AVL6

“Genera dependències? S’equipara AV i president?”

Pot ser fàcil que passi. Hi ha un cas. Hi ha un cas que és de plena actualitat en aquests moments, que és el que més clar es pot veure, i que no està portant els resultats que es podien preveure ni a un ni als altres (no diu el nom). Hi ha un altre cas, que pot sortir, que pot ser el meu cas en particular. Jo sóc una miqueta inconformista i surto als diaris, faig... encara que al final representi que m’estic fent publicitat, intentant ser la veu dels problemes dels veïns, i a lo millor et pots trobar que parlant amb altres presidents, et pots trobar que et diguin, aquell de (...), només fa campanya política tot l’any, és molt d’això...”AVL7

Els elements polítics es centren en que el presidencialisme afavoreix l’adquisició de patrons de funcionament polítics per part de les AV.

“Per que és més fàcil, en un moment donat, doncs intentar manipular tot la opinió d’un barri o d’una petita zona, val? Tenint controlada una mica la opinió del president. I per tant, considero que és perillós en aquest sentit.” F1

“Si, en el moment que l’associació de veïns fa les coses de la mateixa manera que les fa un partit polític... si t’han triat per ser president i no has comptat amb la majoria del barri... o, fins i tot el procés... et poden elegir quatre, però que tothom hagi tingut oportunitat de anar a elegir... si tu no admets socis per que... escolta, ja en tinc prou... i no fas cap campanya per tenir més socis, per ampliar, per obrir l’associació al barri, i tu a les teves assemblees, doncs poses targetes amb el que fas i ja està, i... sense complir terminis... i si, vas posant traves aquí i fas les coses amb aquesta opacitat, com fan els mateixos partits polítics, evidentment, no representes al barri... Si un president doncs es cuida de les coses del barri i ho fa amb obertura i transparència, on tothom pot tenir accés a la gestió i a la opinar i ets proper... doncs no...” F1

“Acerca mucho. Ahí viene el peligro de que te utilicen, te pongan el caramelo e la boca y tu te creas que eres el rey del mambo y te olvides de donde vienes y a quien representas, que por eso se han roto muchos barrios.” AVB13

“es juga amb la feblesa dels dirigents” F3

Finalment, els elements estructurals es centren en l’impacte del presidencialisme sobre la distància simbòlica entre AV i veïns o veïnes i en les dificultats que genera per renovar les entitats.

“Estan allunyades del carrer?”

No, jo crec que no. El que està en una junta, també està al carrer (...) el poden veure, el poden tocar, poden anar al local” AVB1

“P) Així és una cosa que entenc que allunya del ciutadà.

R) Clar. És molt fàcil... costa molt fer-se respectar, en el sentit que ets imparcial i preocupat pels problemes del barri, però és molt fàcil destruir aquesta imatge...” F1

“hi ha molts trepes a les AV, i això fa molt de mal. I la gent ho veu... veuen que en un altra associació n’hi ha un que belluga molt, i que fa moltes històries i que li agrada sortir, li agrada sortir a la foto i sortir... llavors, això fa mal de cara a les demés” AVC12

“Malament. Això ho tinc claríssim que ho veuen malament. Aquí ho hem viscut, per que han sigut molt de Convergència i hi ha molta gent que no ho és i això... això ha marcat molt. I hi ha hagut desavinences i coses, i ha sigut per culpa de la política” AVB6

“Depende de como lo lleves. Pasa de todo. Yo como presidente llevo poco tiempo, però he sido el hijo de un presidente durante muchos años, casi 30, y depende de tu actitud como la lleves y de lo que te sepas alejar y como lo enfoques. Al final es inevitable que te aisles. Hay un libro que mi padre me

dice que me lea (...) que se llama <La soledad del líder>. Bueno, eso va en el cargo, des de un club de Basket hasta un presidente del gobierno, eso es inevitable.” AVB13

“Al final tot depèn del tarannà de la persona, i quan aquesta persona canvia, doncs canvien moltes coses, i no hauria de ser així... no? Per que una entitat és molt més que una persona. (...) Està massa personalitzat, tots els aspectes. Però no hauria de ser així... tu tens una relació establerta, mani qui mani, estigui qui estigui” F1

“P) Cada president teixeix una sèrie de relacions, de dependències. A la que canvia de president, tot comença de 0?

R) Si ho has creat així, si. Que per això t'he començat dient que jo volia delegar. Per que si el dia de demà jo canvio, això segueixi amb un mateix ritme de treball, amb un mateix full de ruta. Que després, personalisme del president, vulgui anar a la política, per lo menos haurà de canviar tot el sistema si vol anar a la política” F3

En aquesta definició de president o presidenta conflueixen dos definicions ideals que, si bé tenen punts de contacte, es contraposen en molts altres aspectes: el president/a-líder/essa i el president/a-interessat/da. El president/a líder és aquell que, dotat d'unes característiques ideals per la direcció de grups, és capaç de moure als veïns i veïnes en la recerca de la millora de les condicions socials, físiques o econòmiques del barri. Així, és una persona amb capacitat de mobilitzar recursos per la millora del barri (coneixement), la capacitat de connectar persones al seu voltant (connectivitat), el respecte d'uns veïns i veïnes que li confereixen autoritat (carisma). Aquestes característiques fan que tingui un potencial molt important en la configuració ideològica del barri, podent, idealment, fer decantar la balança social en determinats aspectes o decisions i, podent activar o desactivar mesures col·lectives de pressió social per aconseguir els seus objectius. Aquestes característiques, també, el fan ser molt atractiu pel món polític, ja que en un context electoral com el tarragoní, el seu sol impacte, en condicions de normalitat, pot desplaçar un o dos regidors amb facilitat.¹⁸

Per altre banda, el president/a interessat és una còpia en aparença del president/a líder, imitant els passos seguits per l'anterior però sense el seu rerefons social. L'objectiu del president/a interessat no és el de resoldre els problemes del barri mitjançant la creació d'una sòlida xarxa de suports de la majoria del veïnat, sinó la consecució dels seus propis interessos (ascens polític, protagonisme, problemes d'afectació personal,...) mitjançant la recreació pública de les característiques de la figura de president/a.

Dos elements dificulten el sorgiment de presidents/es - líders en el moment actual: 1) La reducció del pes de la vida pública, vinculada a l'augment d'individualisme, i 2) la falta de temps per aconseguir la unitat del barri al voltant de la figura del president/a i, de retruc, de l'AV. Per contra, dos elements afavoreixen el sorgiment de presidents/es - interessats: 1) El coneixement respecte de les formes d'utilització d'estructures consolidades de representació veïnal (AV) i 2) El fàcil accés als mitjans de comunicació i la notorietat pública.

“La política és notorietat, i la notorietat dóna poder” AVC13

¹⁸En les eleccions de maig de 2015, el nombre de vots mitjà per obtenir un regidor a l'Ajuntament de Tarragona va ser de 1874,9.

Aquests dos elements no són sinó reproduccions ideals de dos tipus de presidents/es que apareixen en l'imaginari dels entrevistats en parlar dels altres presidents/es. Les referències al presidents/es del passat, sovint, rememoren un presidencialisme basat en la unitat dels veïns i veïnes al voltant d'un líder carismàtic que treballava i defensava els interessos dels barris per sobre dels seus. No obstant, no cal oblidar que les disputes entre aquests presidents/es de l'associacionisme veïnal dels anys 80 i 90 són les que van propiciar la fragmentació estructural del mateix. Les referències a molts presidents/es d'avui en dia remetent a un president/a interessat que només té interès en accedir a la política o a certs beneficis per a si mateix, sense oblidar que aquest és un punt final de l'etapa de president/a, però que darrera, tret d'alguns casos extraordinaris en que la presència al càrrec es redueix 3-4 mesos, hi ha anys de treball per la resolució de certs problemes que afecten al barri i que, siguin o no compartits per la totalitat de veïns, difícilment són problemes inexistents i creats artificialment. Aquests dos tipus ideals de president/a, doncs, han de ser tractats com el que són, tipus ideals que poden servir de referència per entendre aspectes vinculats amb el funcionament de l'associacionisme veïnal.

En aquesta mateixa línia, hi ha un factor estructural a considerar. El president/a líder és més proper a la definició de moviment social, mentre que el president/a interessat encaixa millor amb l'escenari regulat de disputa pels recursos d'un espai organitzatiu. Però això no depèn únicament de la voluntat individual, sinó que també requereix que hi hagi una base social que sustenti aquest lideratge. La paulatina desmobilització social dificulta l'aparició de lideratges i deixa el camp obert per la creació de líders amb menys lideratge però igual accés als beneficis de la quota de poder que suposa el camp veïnal.

Un segon factor a considerar és la herència estructural rebuda. La creació d'unes regles del joc en el camp veïnal, tal i com Bourdieu i Wacquant (1992) les definiria, fan que hom conegui quin és el patró de funcionament per assolir els seus objectius, el que facilita l'aparició de pautes d'isomorfisme estructural (reproducció d'associacions) tant des del costat dels veïns com de la política. Si hom detecta un problema que des de la seva associació de referència no està sent tractat de la forma que considera adequada, és més eficaç reproduir l'estructura (crear una nova associació) que treballar per controlar la ja existent. Si hom té voluntat d'iniciar un camí de projecció individual cap a la política, i entenent que alguns dels llocs disponibles ja estan ocupats per persones que ja tenen aquests canals polítics creats, és més eficaç reproduir l'estructura. Si un partit vol treballar políticament una zona de la ciutat que està controlada per una associació de veïns que té un color diferent del propi (o en una zona de la ciutat de nova creació), és més eficaç la reproducció d'estructures.

El tercer i darrer factor a considerar fa referència, de nou, a la creixent importància dels individus en l'entorn veïnal, fruit de la combinació dels dos factors anteriors (menys gent a les associacions i més associacions al taulell de joc). La personalització i presidencialització de les associacions de veïns obre la porta a que les disputes entre individus (per motius de falta d'afinitat personal, política, relacional, etc.) guanyen espai enlloc dels punts comuns que podrien vincular les associacions, els barris o els veïns. Així doncs, les relacions individuals acaben primant en la comprensió del conflicte organitzatiu i multipliquen el nombre d'entitats que acaben configurant estructures de funcionament que, tot sovint,

descansen en pressupòsits passats carents de sentit en el context actual. El resultat, Tarragona disposa de 63 AV i 3 Federacions d'AV, amb un cost important sobre els pressupostos municipals que, finalment, són pagats pels contribuents.

Les federacions d'associacions de veïns entitats de representació organitzativa.

El darrer punt a tractar en aquesta anàlisi sobre el teixit veïnal i les estructures amb les que es configura s'orienta a l'anàlisi de les federacions d'associacions de veïns de la ciutat. Aquestes representen una estructura organitzativa de segon ordre que acull les diferents AV de la ciutat i que representen els seus interessos davant les institucions, actuant com una mena de consell veïnal del qual només aquelles persones que ostenten la presidència d'una AV en poden formar part.

La ciutat de Tarragona compta actualment amb tres federacions d'associacions de veïns amb la següent composició:

- **Federació d'Associacions de Veïns de Tarragona (FAVT):**
  - AV Parc Riuclar
  - AV La Floresta
  - AV Torrenova
  - AV Camp Clar
  - AV Bonavista
  - AV La Unió – Sant Pere i Sant Pau
  - AV La Granja
  - AV Sant Salvador
  - AV Progressista de Torreforta
  - AV Zona Esportiva de Camp Clar
  - AV Terres Cavades
  - AV Verge del Pilar i Eixample
  - AV Buenos Aires
  - AV Riuclar
  - AV l'Albada

- **Federació d'Associacions de Veïns Segle XXI**
  - AV Circ Romà
  - AV Miracle
  - AV Monestir de Poblet
  - AV de la Ciutat de Tarragona des de Sant Ramon i Sant Salvador
  - AV Carrer Goya
  - AV Port de Tarragona
  - AV del Serrallo
  - AV Sant Pere i Sant Pau
  - AV Tarragona 2
  - AV Icomar
  - AV Maria Cristina i voltants
  - AV Muralles Ponent
  - AV Residencial Palau – Torres Jordi
  - AV Tarraco
  - AV Tarragona Llevant (desapareguda durant l'elaboració d'aquesta recerca)
  - AV Verge del Carme

- **Federació d'Associacions de Veïns de Llevant**
  - AV Cala Romana
  - AV Boscos de Tarragona
  - AV Vall de l'Arrabassada (va deixar la FAVT per integrar-se en la Federació de Llevant en el transcurs d'aquesta recerca)
    - AV El Pinetell
    - AV Entrepins
    - AV Ferran
    - AV L'Escorpí
    - AV Mas Vilà – Boscos de Tarragona
    - AV Savinosa
    - AV Solimar
    - AV Llevantina i Bon Sol

- **Altres Associacions de Veïns no Federades**
  - AV Aqüeducte (estava en procés de federar-se durant el transcurs d'aquesta recerca a la FSXXI)
  - AV Casc Antic i Voltants
  - AV Carrer Merceria, Plaça del Fòrum, Baixada del Patriarca i Plaça de les Cols
    - AV Carrer Unió
    - AV de les Cases Barates
    - AV Mas Pastor
    - AV "El Centre" de Boscos de Tarragona
    - AV Joan XXIII
    - AV LA Catedral
    - AV La Quarta de Camp Clar
    - AV La Mora Tamarit
    - AV L'Oliva Centre
    - AV Muntanyeta
    - AV Part Alta
    - AV 4 Garrofers
    - AV Rambla Nova – Balcó

Tal i com ha aparegut en les entrevistes realitzades, les principals funcions d'aquestes federacions són: 1) Donar suport a les entitats que en formen part, 2) La provisió de materials i béns per la realització d'activitats, generalment, festes de barri 3) La unificació de criteris i accions per poder fer una major pressió en la consecució dels objectius dels seus membres, 4) Treballar per assolir objectius que sobrepassen els límits i possibilitats dels barris, 5) Proveir formació i experiència als presidents i presidentes.

En primer lloc, una de les funcions bàsiques de les Federacions és la de donar suport a les entitats que en formen part en aquells aspectes en que puguin tenir dificultats o dubtes. Es tracta d'una organització d'ordre superior que acumula el bagatge, l'experiència i el coneixement acumulat per tal de proveir una sèrie de serveis als seus associats, sigui en forma de tràmits i gestions o a partir de la seva capacitat d'interlocutar amb l'administració pública per tal de resoldre'ls.

“Una federació ha de ser la que aglutina les associacions, i ha de ser la que, quan una associació té una problemàtica, ha de donar suport i és la que, tots units... per que llavors, aquesta federació ha d'anar a les altres associacions i dir, escolta, aquesta AV te aquest gran problema, entre totes hem de mirar de poder-ho solventar. Això és el que crec jo que és una Federació” AVB1

“No saben ni que hi ha una federació. La meva gent no en té ni idea, per que li vaig comentar a un, al que està amb mi ara, li vaig preguntar, <escolta, ens federem?>>I per que serveix la federació?>>Home, la federació, per que ens ajuden a fer tramitacions, a anar a l'Ajuntament, tenen coses, ens les poden deixar>. Diu <ah, pues això surt a compte>. Però es que la gent del meu barri, dius, què vols federar-te, aquí o aquí? I no ho saben. La gent a Tarragona, preguntes i a lo millor no en tenen ni idea del que és una Federació de veïns.” AVC4

“Jo el que necessito es que si un dia m'ajuden, que m'ajudin. Per que si jo necessito algún tema legal o alguna informació que no puc treure d'un altre puesto... i que m'ajudin, no sé, a montar festes o alguna altra cosa.” AVC5

“Alguna tramitació que s'ha de fer o si tens alguna queixa, la passes, la fas a través d'ells, i sembla que tingui com a més força, per que ells representa que van més amunt, o se'n van al diari, o tenen més tracte directe a l'Ajuntament. Jo l'únic que he vis tés això. Tampoc m'han solucionat cap problema, però bueno” AVC7

“tenim una assegurança que va bé quan fem festes i algo” AVC8

En segon lloc, i degut a una revisió en la forma de gestió dels recursos públics en el context veïnal, les federacions han pogut tenir accés a uns recursos que els ha permès esdevenir no només centres de provisió de serveis als seus associats, sinó també de recursos per la realització d'activitats. Així, han pogut comprar una sèrie d'objectes i materials que les fan interessants, ja que els seus associats els poden demanar i emprar per la realització, generalment, de les festes de barris. Tal i com s'havia assenyalat anteriorment, les festes són una activitat central en el seguit de propostes d'acció de les entitats al cap de l'any. En aquest sentit, la tinença d'aquests elements fa que la pertinença a una de les federacions de la ciutat sigui interessant de cara a poder executar de la millor manera possible les activitats, reforçant, indirectament, la competitivitat tant entre federacions com entre entitats a l'hora de proveir els millors serveis i activitats.

“Paguem 100€ a l'any, i ara, amb els calers de la Federació, s'han comprat equips de música, s'han comprat generadors de corrent, i això és algo que tothom ho pot demanar” AVB4

“Con la federación, pues hay el cine y la espuma, que es otra cosa muy buena que ha hecho la federación este año, no? (...) Recibimos la subvención del Ayuntamiento, y con eso hemos comprado una serie de materiales: mesas, sillas, el proyector de cine, lo de la espuma, el equipo de sonido. Ahora es un dinero que nos estamos ahorrando. Yo tengo que alquilar mesas, sillas y tal... pues mira, ahora, nosotros, en la furgoneta, que la tiene la federación para el cine, pues si nos hace falta a nosotros, la cogemos, pagamos 100€ por esa furgoneta, cuando esa furgoneta, nosotros, el ira a buscarla a ruzafa, nos cuesta 180€ 2 días. Hacemos el transporte de las mesas, las sillas, tal... lo único que tenemos que pagar es a la persona que pone el equipo de música.” AVB5

“Aquí tens unes neveres per si les necessites, aquí tens un equip de música nou, aquí tens unes pantalles... cagundenas, si tinc de tot! I jo pensava que no tenia res! M'entens?” AVB6

“També lo bo que té es que ells tenen coses. Tenen un generador, i pots anar a demanar-lo. Escolta, necessito per tal dia el generador, i te'l deixen. Ara la meva mare em va comentar, la federació que porta el Peco, si estas federat amb ells, et deixen això per fer l'espuma” AVC 4

“Pot ser que m'interessi més una federació o una altra, més que res per coses que em donguin pel meu barri. No per ideologies polítiques, sinó d'on puc treure més profit, o del Peco o de SXXI?. I estem lluitant per això. Compta que per estar federat has de pagar. (...) El Peco em va dir que eren 100€ a l'any, i SXXI em va dir l'altre dia el Malla que eren uns 30-40€ a l'any. Jo, 100€ són molts diners. Faig moltes coses amb 100€. I amb 40 també.” AVC4

“Per que clar, aquestes federacions, apart de tot, tenen taules, cadires, tot això, que un dia dius, vaig a muntar una festa, i t'ho deixen” AVC5

“És la única forma pues més directa de tractar amb el conseller o l'alcalde, que tingui consciència que aquella reivindicació que estem fent que és algo que és prioritari, que a lo millor el conseller de turno no ho veu, pero el veïnat li diu, escolta això és necessari” AVC10

“Hi ha vegades que segons en quins temes, podria ser que si, però no tant com ens pensem. Per que potser creus en allò... aquesta persona representa una AV de 30, si el tenen que rebre, ell és el que donarà la cara en nom de tots ells. I no és el mateix que tu vagis com a president d'una AV que com ell que va en representació de 25 o 30 barris, o 10 o 12.” AVC11

Un tercer element a considerar és la capacitat de les entitats d'aglutinar, no només associacions i els seus interessos, sinó també la capacitat simbòlica del recolzament veïnal. El fet que les entitats veïnals treballin de manera col·legiada dona una capacitat major de fer pressió a les institucions públiques. En l'imaginari polític i veïnal, tenir una federació en contra implica tenir una part important de la ciutat en contra, amb els riscos i les implicacions que se'n deriven. Com més endavant es veurà, aquest és i ha estat un element de competitivitat important que ajuda a entendre la fragmentació del teixit veïnal, en tant que el control del capital simbòlic de la protesta veïnal ha estat un element central per la garantia de la governabilitat de la ciutat. Si bé anteriorment s'ha abordat la pèrdua de representativitat de l'associacionisme veïnal a nivell social, aquest capital simbòlic segueix essent un element important a nivell polític. De la mateixa manera que els veïns i veïnes s'agrupaven en associacions de veïns per a fer sentir les seves demandes, davant de la pèrdua de base de l'associacionisme veïnal, es reproduïx l'estructura a nivell organitzatiu: les AV s'agrupen en federacions per tal de tenir més força i capacitat de pressió.

“Estar agrupats i lluitar per algo, sempre si has de fer una manifestació, anem tots plegats, si tenim que lluitar per algo o tenim que fer algun tipus del que sigui, pues sempre...” AVB4

“Hi ha hagut reivindicacions que no són nostres, són de la federació (...) el tema de la nacional, per exemple, que ens uneix. Es van fer algunes coses, que ens afecten a tots una miqueta. Per exemple, la zona esportiva allà a la residencial (...) Hi ha vegades que ens interessa fer pinya, jo crec que està bé fer això.” AVL2

“Home, jo entenc que ser d'una federació és acabar de fer que el nucli de les associacions tingui més força tots junts.” AVC5

“Suposo que si hi ha coses generals que vagin bé per tothom (...) ells te poden apoyar en alguna reivindicació per fer força” AVC7

“Home, potser ser escoltats per que som més gent” AVL4

“Home, més que res per que si fas pinya tens més força” AVL5

“A l'hora de reivindicar pues sempre tens més força, per que hi ha coses que a lo millor l'Ajuntament et diu, m'estas demanant una cosa que és un impossible. I no et diu que és un impossible, sinó tranquil que ho mirarem, que ho estem estudiant... i a través de la Federació...” AVC10

“La federació jo crec que s'ha fet per agafar totes les queixes de les AV i anar a l'Ajuntament com una força més gran (...) si enlloc de ser 25, ens ajuntéssim tots, seria una demanda... com més agrupats, més força podríem fer” AVB11

Una quarta dimensió vinculada amb la tasca de federacions és la seva capacitat d'abordar temes que sobrepassen els límits dels barris i tenir una capacitat d'incidència més gran, permetent abordar temes a nivell urbà. Cal tenir en compte que les dues primeres federacions creades (FAVT i SXXI) tenien la voluntat d'abastar tota la ciutat amb els seus associats (més endavant veurem com s'ha produït una relocalització de la seva tasca). Així, el rol inicial de les federacions era el de poder abordar temes que no es podien tractar a nivell de barri i que tenien un millor abordatge a nivell municipal. Aquest segon nivell organitzatiu, doncs, suposa un canvi d'escala a l'hora de plantejar la seva activitat.

“R) La Federació va sorgir per que hi ha problemes que sobrepassen l'espai físic o el propi barri, per tant hi ha temes a tractar... temes així grans... si mires notícies molt antigues, doncs ja es veu... temes d'autobusos, impostos, medi ambient... amb tot l'entorn petroquímic... el tema sanitari, el tema educatiu, temes que sobrepassen una mica l'àmbit de barri i que, per tant, s'han de tractar amb una visió més de ciutat. I per això va néixer la federació de veïns

P) I els objectius segueixen sent el mateixos?

R) Doncs si, pràcticament és abordar aquells temes que sobrepassen l'àmbit de barri i que afecten a la ciutadania en general, com a ciutat de Tarragona. I els àmbits d'actuació són els mateixos, els impostos municipals... tot el tema d'ordenances, tot el tema de medi ambient...” F1

“Per que es (...) considerés Llevant com un barri de Tarragona més” F2

“Va néixer de l'interès d'una sèrie de persones que no es consideraven representades a Tarragona i que, donada la orografia que tenen aquests barris, era necessari lluitar per uns interessos comuns i, el que vam fer va ser crear (...) la federació. Bàsicament els representants de les zones, barris, urbanitzacions que hi ha a la zona de llevant i algunes estaven integrades a la FSXXI (...) Per proximitat, a l'hora de fer les reunions, atendre els interessos comuns” F2

Una cinquena i darrera dimensió que apareix en algunes entrevistes és el que té a veure amb l'adquisició d'aprenentatge i experiència. Si bé aquesta és una dimensió que ha aparegut només en dues de les entrevistes realitzades, no deixa de ser una idea a considerar. Alguna federació planteja, entre els seus objectius de treball, la provisió de serveis de formació i aprenentatge per tal de renovar els coneixements dels seus presidents/es i, d'aquesta manera, millorar algunes ineficiències o disfuncions en el seu funcionament intern. Fruit d'aquesta política interna, per exemple, la FAVT va realitzar un esforç intern de sistematització de processos i de recollida d'informació que es va concretar en la creació d'una guia pràctica per l'organització d'assemblees veïnals que es va autoeditar el 2013 (Baldrich, 2014). Un segon nivell d'aprenentatge es troba relacionat amb l'adquisició de coneixement a partir de l'intercanvi d'experiències amb altres presidents o presidentes que porten més anys en el càrrec o en l'àmbit. Les reunions de les federacions poden ajudar a detectar objectius o estratègies d'acció derivades de l'intercanvi d'idees i experiències, facilitant una unificació de criteris i una distribució dels coneixements.

“Ara també s'han posat com a un àmbit important d'actuació de la Federació tot el tema de la formació de dirigents veïnals. Formació i donar suport logístic, suport... amb eines.. també són necessàries per que els temps van canviant i tothom necessita reciclar-se i formar-se” F1

“Beneficis, no. A lo millor aquestes reunions que fas i aquestes impressions que fas amb els altres presidents, hi ha vegades que et poden també ensenyar. Presidents que porten molts més anys i tenen més experiència.” AVC11

Durant els anys 90 es va produir un episodi de tensió en el sí del teixit associatiu veïnal de la ciutat que va tenir, alhora, com a epicentre i principal conseqüència la fractura de la FAVT i el sorgiment de la Federació d'Associacions de Veïns Segle XXI. Entre els motius esmentats per explicar aquesta fractura n'apareixen diversos: 1) politització de les associacions de veïns: l'entrada de presidents i presidentes en el món de la política entra en contradicció amb la tradicional oposició veïnal al poder generant tensions que impossibiliten el manteniment de la unitat; 2) Ingerències de la política en la vida organitzativa veïnal: la “compra” de determinades opinions o posicions per tal de cercar suports polítics a favor del govern municipal o de l'oposició; 3) El salt de problemes personals entre presidents/es a nivells superiors de representació supra-associativa; i 4) Desavinences en relació amb els mecanismes de gestió de la Federació.

Aquests quatre arguments recollits no només no són excloents entre sí i sinó poden coexistir perfectament en una situació de conflicte o lluita pel poder, en que cadascuna de les bandes enfrontades, en aquest cas, els dos partits amb opcions de govern a nivell municipal en la dècada dels 90: el Partit dels Socialistes de Catalunya i Convergència i Unió¹⁹. En consonància amb aquesta aproximació, l'escenari post-fractura entre FAVT i FSXXI és descrit en l'imaginari veïnal com un camp polaritzat políticament en que la FAVT aglutina les associacions filosocialistes i la FSXXI les filoconvergens, comptant els membres de la segona, amb el beneplàcit i suport del govern municipal, en aquells moments, en mans de CiU.

"L'objectiu de les tres federacions era... bé el de la Segle XXI era inicialment fer una oposició a aquesta federació... això està claríssim... als inicis..." F1

"Nosotros siempre estuvimos en la federación, desde que se montó esto siempre hemos pertenecido a la FAVT. Luego, el presidente que había aquí, era un socialista hasta la médula, y solamente estaba la FAVT. Luego, ese señor se pasó a CiU (...) y nunca se metió... luego se crearon las otras federaciones. Si llegaron a entrar, no lo sé, pero cuando yo entré, automáticamente fue darnos de alta en la federación, que es la federación que yo reconozco. Que es la que trabaja" AVB5

"Quan jo vaig entrar, resulta que la AV goya i Parc Riuclar, del Vilella, s'havien separat de la FAVT, per desavinences. Hi havia una manera de comptar els vots que no els agradava, per que depenia de la quantiat de socis o de l'àmbit... Llavors es va crear la SXXI." AVC3

"Allò no eren reunions, eren combats. No anaven a reunir-se, anaven a boxejar. (...) segurament les idees polítiques, la manera de cadascú personalment de sentir el que és la presidència..." AVC3

"Si estava el Vilella i la Regidor, i estaven confrontats, partit socialista i CiU" AVC10

"Les primeres reunions de la FSXXI es van fer allà a la presó, al C/Goya. Pues jo en aquell temps era president, i era el que anava a les reunions de la federació. A mi em va cridar la SXXI i jo anava a la SXXI. Em cridava la FAVT i jo anava a la FAVT. I jo me'n recordó unes paraules que em va dir el Sendra (ex regidor de CiU), diu <jo no sé per on agafar-te, per que una vegada estas aquí i una altra vegada et vec sortir de l'altre lloc...> escolta, jo vaig a escoltar a tothom, a veure que em diuen. Jo en aquella època vaig fer un escrit dient que l'AV no volia saber res de cap ni una de les dues Federacions. Que en moments puntuals, lo mateix per una que per l'altra, ajudaríem en el que fes falta, però que ens borraem de quota de pagament." AVB9

"Toda la zona esta pertenece, había estado la Helena Regidor y bueno, más bien es como pertenecer a esta zona. Aquí también había un poquito de zona rica y zona pobre, la FAVT era la zona pobre y la FSXXI la zona rica. Y tenían sus beneficios, la FSXXI. (...) Unas estan del río para allá y las otras del río para acá. Y alguna, como Sant Pere i Sant Pau, me parece que está allí (...) Por eso te digo que... esto es... también se quería hacer una unión, pero creo que los partidos políticos, no... no les pareció bien, claro. Por que lo que es SXXI, en aquellos momentos apoyaba a CiU, y la zona esta apoyaba al PSOE..." AVB3

"El Nadal anava a fer presentacions a la SXXI i, en canvi, a la Elena Regidor no la podia veure. Està clar." AVB4

"P) La socialista representa que serieu vosaltres, i la convergent l'altra..."

R) Històricament seriem nosaltres, tenim l'etiqueta, ficada en un moment anterior. Els últims dos presidents, abans que jo, doncs, tenien etiqueta socialista. Un fins i tot va saltar a la política amb càrrec de regidor, doncs és evident que la gent pensí que aquesta federació és socialista. Però el mateix passarà amb els altres, si el seu president salta a la vessant política amb convergència, doncs suposa que són convergens. Bueno..." F1

"El que era FSXXI era convergent i la FAVT era socialista, això sí. I clar, si el president de l'AV, tot el que eren barris, tot això són socialistes. Tots aquests anaven a la Federació. La FSXXI, era més la Mora, la Part alta (...) érem gent una mica més de la ciutat, pot ser si que l'alcalde la volia patrocinar, però l'alcalde es va dedicar molt a subvencionar els barris, eh. Que nosaltres ens queixàvem molt d'això: escolta, és que els arries una de pasta a ells... Home, clar, però es que allí hi ha 2000 persones, 3000.

¹⁹Cal fer esment que els resultats electorals de les primeres eleccions democràtiques a nivell local van deixar un Ajuntament molt dividit i amb la presència del PSUC (amb molta força) i de la CPV. Aquest primer partit va ser especialment actiu i amb una forta presència en el món veïnal.

Home, a la part alta, també. Però a ell li interessava més que tingues una bona feria d'abril, o que el mercadillo de Bonavista estigues ben posat" AVC5

"Totalmente, Totalmente. Ahora hay una tercera. Yo de la tercera federación, la verdad es que no tengo ninguna información de ella. No sé. No sé, ideológicamente no se donde están. Que no deberían estar en ningún sitio, deberían estar posicionados con los vecinos, pero vamos, pero lo que es la FAVT i la FSXXI, FSXXI=convergencia y FAVT=PSC. Y el que piense lo contrario está totalmente equivocado"AVB7

"Hi ha associacions que estan a un lloc i associacions que estan a un altre. Jo he continuat a la FSXXI per que m'ha interessat, també. Era la única que... estava allà i ens fotien canya (als socialistes), eren èpoques dures. Ara ja no hi vaig tant, però sí. Home per que estaven tots els altres allí i jo no me'n puc amagar. (...) Polítiques, són polítiques. Home, socialista no ho sé, per que el Peco té tant de socialista com jo de monja (...) una més d'un cantó i l'altre molt convergent" AVC8

Aquesta situació d'enfrontament obert entre les dues branques de l'associacionisme veïnal va propiciar la creació d'elements unificadors en els dos bàndols en conflicte, fet que enforteix els lligams entre associacions alhora que debilita els lligams externs. Seguint la lògica plantejada per Putnam (2003), el capital social presenta dues formes en funció de a qui dirigeix la seva atenció. Així ens parla d'un capital social vinculant o *bonding* i un capital social que teixeix ponts o *bridging*. Aquesta distinció resulta interessant per aplicar-la en l'anàlisi de l'associacionisme o altres entorns organitzatius, tal i com assenyala Moreras (2009) en parlar de l'associacionisme immigrant. Aquest autor subratlla que aquestes dues formes de capital social apareixen representades en tota forma d'associacionisme de manera complementaria. Així, el *bonding* representa aquella acció que orienta el capital social cap a la creació de sentiments d'identitat interns que lliguen als membres al voltant de l'entitat. Per la seva banda, el *bridging* és l'acció orientada a la creació de lligams externs a la pròpia organització. Si traslladem aquesta dinàmica a la tasca de les Federacions d'Associacions de veïns en una situació de conflicte obert, el trencament dels ponts amb altres entitats reenfoca la tasca organitzativa cap a la recreació i reforç d'elements d'identitat que acaben lligant als seus membres en contraposició als d'aquells que formen part de l'altre banda del conflicte.

Resulta habitual en els conflictes organitzatius veure que, en el moment en el que s'expressen, els lligams interorganitzatius (o ponts) s'afebleixen i, per contra, els lligams intraorganitzatius s'enforteixen, tot legitimant la diferència en la base de la creació d'identitats diferenciades. Alguns autors han defensat que aquest procés de *bonding* derivat del conflicte pot tenir efectes positius en forma de crear reajustaments positius en relacions de poder que es demostren ineficients, tal com recullen De Gregorio et al. (2012) tot citant a Assael (1969), Coser (1956) i Lusch (1976). Per contra, Ballet et al (2007) defensa que els lligams forts i les lleialtats grupals poden accentuar aspectes o característiques negatives dels grups, com ara comportaments antisocials, aïllament, practiques d'exclusió o inhibició de la iniciativa.

Si bé l'objectiu d'aquesta recerca no és tant determinar els impactes de la conflictivitat entre associacions de veïns sinó les seves causes, sí que apareix en els discursos el gir en el capital social ocorregut en els processos de conflicte, moments en que, al trencar-se unes relacions externes amb unes determinades associacions, es genera un procés paral·lel d'unió amb altres que tenen perfils polítics, geogràfics o identitaris similars. En aquest sentit, el trencament en les estratègies de *bridging* porta implícita una recreació

d'estratègies de *bonding* que no fan sinó seguir allunyant unes entitats de les altres i legitimar aquestes diferències.

“Aquest home va fer molt de mal aquí (Nadal), i vam decidir que havíem de fer una pinya entre tots. Primer va ser l'Helena Regidor, i després el Toni, que ho està fent molt bé” AVB4

No és fins passats els anys i, sobretot, a partir de la renovació de certs càrrecs directius, que la situació de tensió entre les dues federacions es rebaixa. No obstant, la legitimació i consolidació d'aquest elements identitaris van portar a una reestructuració del camp veïnal d'un model unitari a un bipartit en que dues federacions aglutinaven les entitats al seu voltant, creant unes noves normes de funcionament intrínseques al camp organitzatiu que, encara avui, dificulten el retorn a posicions unitàries. Així, en l'actualitat, la relació entre la FAVT i la FSXXI segueix estant determinada, si més no a nivell discursiu, per una polarització socialista-convergent o esquerra-dreta.

“Aquesta tradicionalment ha estat a la FAVT per que la FAVT ha estat tradicionalment vinculada a moviments socials d'esquerres, així de clar. Més vinculats als partits d'esquerres però també a una idea d'esquerres, al marge de l'estructura de la política, sinó com a idea de moviment social més lligat a les idees de la gent més necessitada. I aquesta era al valoració que teníem per estar a la FAVT i no a una altra que és una federació de centro-derecha. Aquest és el perquè.” AVB10

“la Federació S.XXI, que ja saps que va néixer com una resposta a la Federació FAVT, de caràcter més socialista i més d'esquerra, i això era el contrapès del Nadal per fer un recull d'associacions afins a convergència” AVB10

“La S.XXI és convergent i aquesta (FAVT) no és socialista, per que tot i sent jo socialista, el Toni va en contra i tot i això, sempre anem junts i no parlem res de política (...) Jo sé que ell és dels verds, i em sembla molt bé, que cadascú és del que li dóna la gana, i aquesta ha sigut més aviat apolítica. Teníem al Xammar, al Juárez, estava jo... i no va dir ningú de quin partit erem (...) va muntar Mediterrània a partir de la Federació, va ser més llest que tots natros (riu)” AVB1

“La impressió va ser fantàstica. Quan vaig arribar allí, jo que havia sentit a parlar mal d'ells, la política no? No, no vagis, aquells són de convergència... a mi m'és igual, jo vaig anar allí tota la gent que vaig conèixer allí (...) fantàstic” AVB6

“Allà, per lo que he anat veient (...) quan entres els veus més convergents que una altra cosa (...) Allà hi ha una llista de gent que com hi ha una reunió al mes, hi ha 20 entitats afiliades, jo cada vegada que hi vaig, som els 5 de sempre. No sé què venim a fer. Els altres no sé ni qui són, ni els coneixo. De tant en tant apareix algú, i pensó, aquest qui deu ser? (...) El Pedro Sánchez he de reconèixer que com a federació s'ha mogut bastant, ha fet coses, d'un cantó i de l'altre. Ell mai diu que és de... però per allà han anat passant gent de diferents partits a explicar coses (...) A vegades, allò que comenten, no critiqueu a aquest per que quan estaven els altres també feien el mateix, i és allò que dius, tots van fent lo mateix... vull ser neutral, però el que feien uns també ho fan els altres, i el que no fa res, per que encara no s'hi ha posat.” AVC7

“la segle XXI és més afí i és més... primer, és la que més associacions hi havia, i parlant i tot, era la que era més afí a natros. Que no et creguis que allí no hi han socialistes també! (...) i es pensa la gent que allí tots són de convergència, i no.” AVC1

“És molt classista, és molt classista (SXXI). Per que sempre, ells no volien saber res de nosaltres, que va ser una de les formes de separar-se, no? O sigui, ells són ells i els altres són xusma. Sota el meu parer, eh. Jo sempre et parlo sota el meu parer. Són molt classistes.” AVB4

“Fins que no vam arribar el Peco per un costat i jo per l'altre, aquestes dues federacions es portaven a matar. I encara queden uns 10 anys, encara hi ha membres que són reacis. Natros hem intentat alguna vegada ajuntar-nos, però hi ha membres que són reacis. Són reacis per que vulguis que no, la visceralitat encara hi és. Ha de passar temps, les dinàmiques han de canviar. Abans, el Vilella, que és el que va fundar aquesta, i la Regidor, que era la presidenta de l'altre quan es van segregar, ella era militant socialista i ell convergent. I d'aquí va venir el mal. Natros, hi ha rivalitat (...) collonut. La rivalitat sana, és bona. (...) Normalment, en grans temes de ciutat, ara és quan anem units en alguns dels temes de ciutat. Després, cada una treballa el seu tema i fa lo millor que pugui, una es participi

que es facin algunes activitats, altres no, però cadascuna té la seva independència des de la seva idiosincràsia. " F3

"Jo, quan vaig ser l'altra vegada president, estàvem a la FSXXI, que és la que estem. Només n'hi havia dos, aquesta i la FAVT. Jo vaig anar a veure la FAVT i només et posaven problemes. Perdona, jo a casa meua, i quan dic casa meua vull dir l'associació, pot entrar qualsevol. A veure, tu pots ser socialista, pots ser blanc, verd o groc. Tu entres allí i entres com a persona. Natros vam anar allí i ja et demanaven, primer, el carnet d'identitat a veure d'on eres, de quina AV ets. Escolta, si vens a les meves festes i saps que sóc el president, tu et penses que jo t'he d'ensenyar un carnet?... i després, volies pertànyer a ells i et posaven un munt de peros. Bueno, escolta, adéu-siau" AVC12

"La FAVT, la de tota la vida, va estar polititzada totalment, jo crec que encara n'està, hi havia la dona aquella (...) la Regidor, socialista hasta la medul·la, va haver-hi el d'iniciativa que va marxar de l'Ajuntament, també el Cosano que va ser regidor i ara és assessor municipal del PSC, vull dir, ha sigut una entitat socialista de sempre. Per tant, jo crec que estem millor nosaltres a la SXXI, en el sentit que està menys polititzada, o menys direccionada que la de ponent, evidentment" AVC13

"Sí, hi va haver un moment amb aquesta dona que era una guerra, però això va néixer la SXXI. Jo no estava encara al moviment associatiu, però molt de lío... no la conec personalment, no tinc ni idea de com era ni he parlat amb ella..." AVC13

"La FAVT, no conec al Peco, però em dona la impressió que és la que funciona. La FSXXI, per a mi, podria desaparèixer, per que no té cap mena de sentit, apart que la persona que la porta és una persona política" AVL3

"La FAVT sempre ha sigut molt reivindicativa. Jo tinc molts companys, la majoria... i sempre ha sigut la històrica, la més reivindicativa, la més apropada a la ciutat, la més apropada al ciutadà, pues sempre reivindicant pues temes de solidaritat, el tema social, la discriminació que hi havia a Torreforta, Bonavista,... No és que estiguessin discriminats, però si una mica deixats, no? La Elena i el que estava abans, Amades, pues eren persones molt solidàries, sempre lluitant amb l'església, amb Càritas, per que hi havia famílies que ho estaven passant molt malament, pitjor que ara (...) el Peco, que està ara, és una persona molt lluitadora, amb el tema de les retallades, ha sigut el primer, i està lluitant, i no para" AVC10

Aquesta situació es repeteix anys després, si bé amb una intensitat de conflicte menor, amb l'aparició d'una tercera Federació derivada d'una fractura ocorreguda en la FSXXI, que dona lloc a la Federació de Llevant. Aquesta fractura no respon tant a criteris polítics com geogràfics, ja que agrupa les entitats d'una determinada àrea de la ciutat (Llevant), basant el criteri diferencial en components d'unitat geogràfica més que en elements d'unitat política. Resulta interessant veure com els discursos crítics en relació amb aquesta nova fragmentació deriven de l'entitat de la que formaven part (FSXXI) mentre que l'altre federació queda al marge de la crítica. Aquesta crítica es dirigeix als interessos individuals i geogràfics que van motivar que la FLLevant es dividís de la FSXXI, per tal de veure millor representats certs interessos. Aquesta fractura, si bé es considera que va ser per motius polítics, no va acompanyada d'un assenyalament respecte de la política de partits com si que va succeir en el cas anterior.

"La de Llevant no la conec (...) Però lo que dèiem, suposo que també és per tema d'ubicació geogràfica, no?" AVB4

"Per exemple, nosaltres, abans que es crees la 3a federació, que va sortir de moltes de les AV que pertanyien a la FSXXI, i allò si va estar polititzat. I això ens sap greu. Per que la representació que tenien aquestes AV dintre la FSXXI era molt representativa, el president sempre havia estat... el president sortint havia estat president de la Mora. Resulta que aquest president va sortir i va deixar la presidència de la Mora, va deixar la federació, es va posar el Pedro, però continuaven tenint representació. El que va passar va ser que, per una sèrie d'interessos polítics i per una mena de dir, no, si ens ajuntem només els que estem en aquest sector de TGN, doncs tindrem més força" AVC3

“Llevant és un altre món, Llevant és una zona que... t’ho diré clar. Llevant és aquestes federacions fa deu anys. Allò és un món, no tenen necessitats i és un... el que hi ha ara també volia entrar en les llistes, però mai pots posar a dos presidents en la mateixa llista de la mateixa zona, per que no sumes. Això en política ho sé dels meus temps, per això sé com van les campanyes i les llistes” F3

“1) A veure, al tercera és... es que jo conec molt al que l’ha muntada. Jo crec que aquests han marxat per que han volgut demanar coses massa de pressa. A natros el local ens ha costat 15 anys. Ara el tenim. A veure, ells, només de sortida, volien vallar el rec aquell que va a la punta de la Mora, que va al mar. Jo els vaig dir, es demanen les coses poc a poc ,no... per que si, per que aquí ens oblidem... doncs bé, en part tenen raó, per que estan una mica fora, i s’han oblidat una mica d’ells... però jo a la llarga no li veig futur. Jo crec que tornaran.

2) És que sinó, qualsevol lluita a l’Ajuntament és una lluita de 3 bandes i l’Ajuntament per la seva. I cadascú ha de lluitar lo seu. Moltes coses són comunes a la ciutat, què has d’anar a discutir-ho a l’Ajuntament 3 vegades? Aquesta federació, l’altre i l’altre? Es que de l’Ajuntament diu hòstia, un altre vegada el mateix...” AVC12

“Si, però a vegades no saps de quin color ballen. Tens el color per la gent que... FSXXI sempre se’ls ha dit que són de CiU. No els conec. És veritat que hi ha gent de FSXXI que són de CiU, que jo sé que són AV convergents... jo els etiqueto per que a vegades, a les eleccions municipals han estat a les taules com a interventors de CIU, o del PSC o del PP, no? És per això que saps on estan aquesta gent. Sempre som els mateixos, no? A les eleccions sempre som els mateixos. (...) i la de llevant potser és la més dispersa, però quan veus on van a parar els membres de Llevant, i en quines llistes van... després et qüestionen, no? El Quintana en 5 dies va canviar 3 partits. Abans de les eleccions. El divendres s’anunciava a la llista del PSC i dilluns a CiU i crec que va passar per ERC, però no ho sé. El Pedreño sé que tira i segurament anirà en una llista electoral a les properes eleccions” AVC14

Amb aquesta nova fractura es reproduïx el model anterior: trencament de relacions o de ponts amb la Federació-mare (si bé és cert que amb molta menys violència), i es creen estructures identitàries amb una base, en aquest cas, geogràfica. Un dels elements interessants és que aquesta transformació organitzativa desemboca en una nova recreació de normes de funcionament del camp organitzatiu. En aquest sentit, es produeix un pas d’un teixit agrupat per motius polítics vinculats amb la pertinença a uns o altres partits polítics a un teixit agrupat per motius geogràfics, esdevenint les federacions uns lobbies geogràfics que fan pressió per beneficiar les seves zones d’incidència: FAVT a ponent, FSXXI a la zona centre i Llevant a la zona de Llevant.

“La que se fundó la primera fue la FAVT, es la que toca más la parte de aquí. Yo cuando entré, habían sido históricos, y además, había habido un presidente de aquí de la AV (...) que fue vicepresidente y bueno, siempre hemos pertenecido a ella y tratamos los temas más de poniente.” AVB1

“Si que és veritat que són lobbies territorials, tens un territori, una zona franca que s’ha creat”F3

“Llevant i Ponent no té res a veure l’un amb l’altre, si li dones a Llevant es queixa Ponent i si li dones a Ponent es queixa Llevant” AVC13

“Llevant jo crec que és la més perjudicada de totes. Jo crec que la més beneficiada és Ponent. Jo crec que és un problema puntual de qui governa, segurament, el dia que torni a governar CiU, tornarà a lluitar per l’eixample, crec jo. També sense deixar Llevant i Ponent, però lluitarà més cap a un costat o l’altre, no?” AVC13

“Jo sóc de la de Ponent, per que hem d'estar una miqueta units. La unión hace la fuerza i sol, pues aniries així... una miqueta així... I després que entre tots fem idees. Cadascú te la seva d'això i arribem a un punt d'acord i venga, pues anem per aquí. I és una forma de treballar” AVB12

“Per que estem a Llevant” AVL6

“per que es la que tenim al voltant” AVB4

“Jo, dues ho veuria lògic, dos realitats molt diferents, però sempre estan lligades, sempre anant una miqueta de la mà. Hi ha dos realitats molt diferents. Bueno, mirant-ho bé, n'hi ha tres, Ponent, Llevant i Tarragona com a ciutat. El que l'associacionisme dintre de la ciutat és una hora de parlar. Per que un associacionisme d'un carrer de taragona, ostres, no sé. Ara, si aquell carrer se'l senten tan seu, jo, com que no ho visc, no puc dir, aquest sentiment jo no el sé, no puc opinar per que no el sé. Que es faci una festa major d'un carrer d'una ciutat que ja té les seves pròpies festes i tal... un barri com ferran, Bonavista, Sant Salvador, que estan a 10 kilòmetres, que tinguin realitats i visions i que la gent on viu no sent que sigui el centre de Tarragona, si, però la gent que viu al centre, no sé.” AVL6

“Val perque, tu creus que Ponent o FSXXI parlarà dels incendis al bosc? De les platges? De les problemàtiques que puguis tindre a les platges?” AVL6

“Potser l'aparició de Llevant ha fet que deixi de ser un tema polític i passi a ser un tema territorial” AVL6

“Si, la zona de Ponent és diferent (..) és una de les coses per que neix la federació de Llevant” AVL7

“Jo t'explico la idiosincràsia de la ciutat de Tarragona i els barris. Tens la zona de Sant Salvador, Sant Pere i Sant Pau, la platja, la Mora,... i això pot ser un referent per a que es creïn... per que clar, la problemàtica que podem tenir a la zona de Ponent no és la mateixa, no té res que veure. (...) Degut a les diferències que hi ha d'estructuració del que és Tarragona, és possible que sigui beneficiós.” AVB1

“Home, jo suposo que es per la situació en la que estem. Jo crec que la FLlevant (...) que estem l'escorpi, natros, la Mora,... crec que formem part per la situació en que estem. No sé si hi ha un altre motiu.” AVL2

“El que passa a ponent, amb tots els meus respectes, no és el mateix que passa a llevant” F2

“tenim molt definit. (...) Quan tu construeixes ciutat, has de tenir ben clar a qui representes i què vols” F2

“Som nuclis molt diferents. I si tinguéssim dalt una federació que ens representa a tots... Clar, aquesta gent està defensant Campo Claro i està defensant el centre. Està defensant polítiques i actuacions molt diferents, eh. Que per això, quan n'hi ha dos, no saps a quina ajuntar-te” AVC5

“Estem a la federació SXXI, però ja et dic que no hi ha cap color polític. Estem allà per que és Tarragona, els problemes de Tarragona sempre estem més a la FSXXI que no a la FAVT (...) a veure, els problemes són molt similars, però els de ciutat estem més centrats en la FSXXI que no la FAVT. I clar, Tamarit – La Mora, té el tema de les urbanitzacions i tot això, no? Però no és per res més, no és per que uns siguin socialistes, els altres de CiU. Aquí a la FSXXI hi ha de tot, hi ha una olla barrejada, no tenim cap problema, el Pedro que és el meu president, no tenim problema en reivindicar estigui el que estigui i mani el que mani (...) amb el diàleg pots arribar a més consens social que no dient vinga va! a arriar-los!” AVC10

“És una zona que també és Tarragona, però estan una mica aïllats. Les urbanitzacions tenen molts problemes, sobretot de neteja, de comunicació amb la ciutat, el tema de seguretat (...) són temes diferents” AVC10

“jo penso que s’han creat, també, per proximitat. Per que clar, abans, al començament es feien a la cooperativa, quan estava sola. Tampoc hi havia tantes AV, la del Miracle no existia, la de Llevant no existia, pues més o menys estava tot aglutinat. Després ja, quan es va passar que ens van fotre fora de la cooperativa, pels motius que fossin, pues es va muntar a Campclar. Pues ja n’hi havia molts que deien, ui... ir a Campclar de noche (...) pues ja no venien a les reunions” AVB9

“si, és cert, si. Si però allò fixa’t que va associat a la situació socioeconòmica del personal. A tot arreu hi ha nordcs i suds, Llevant i FSXXI, la Móra, etc. És d’una composició socioeconòmica que són més proclius, per dir alguna cosa, a postures de centre-dreta. Mentre que els barris, els barris de ponent i nosaltres per que som un barri com si fos de ponent, doncs tenim més afinitat a posicions d’esquerres. Jo crec que la geografia s’ajusta també a criteris socioeconòmics (...) el que no era normal és que algunes de barris estiguessin a FSXXI. Fixa’t que al final han tornat al redil, perquè? Per que jo crec que la FAVT ha trencat amb aquesta vinculació amb els partits polítics. El Peco (...) no es casa amb ningú, i li ha fotut canya al Ballesteros i a tot deu (...) i jo crec que això li dona credibilitat, i té aquesta missió i visió d’ajudar la gent més necessitada” AVB10

“Per resumir-ho, cadascuna tira cap a casa seva i si pot arrastrar més que tu, arrastra més que tu (...). És lo que no m’agrada. Políticament i geogràficament.” AVC11

“Cada federació actua d’una manera, eh. clar, també les necessitats d’aquí no són les de llevant. Però nosaltres portem del centre i algunes puntuals dels barris. Som dispersos. Ells porten una zona, Ponent és la FAVT, que nosaltres en tenim algunes, i Llevant és aquella zona.” F3

“Que jo, lògicament, a la FAVT no hi aniria, no. Per que la nostra realitat no té res a veure. Però com a federació i tal, apart que conec al Peco personalment, reconec que ha lluitat molt per estar on estar, i em sembla molt correcte” AVL6

“AP. Les altres federacions? La federació de llevant crec que té un sentit. Una altre cosa és que la feina que estiguin fent... pues... realment, no estigui fent una bona feina en aquests moments. Jo crec que es va iniciar amb un criteri bastant... molt al marge de la ciutat. La federació segle XXI (...) suposo que les entitats veïnals que estan i que es van formar el nucli central de la ciutat, no es veuen reflexades en aquesta federació per diversitat de temàtiques que nosaltres tenim. Per tant, necessiten algun òrgan de representació que els reculli... que es podria fer, eh...” F1

“Clar, es que les problemàtiques són diferents. El que no acabo de veure és quina és la problemàtica del centre: la seguretat? Els carrers? El medi ambient?...” F1

“No em sembla malament que hi hagi 3 federeacions, i explico per que. Per que segurament les realitats estan molt marcades territorialment. La realitat de Ferran, la Mora i Solimar no té res a veure amb la de Bonavista i Campclar, i segurament no té res a veure amb les del centre. Per això jo puc entendre que n’hi hagi 3, sempre i quan segueixin els mateixos criteris, directrius i interessos.” AVL6

“Una federació era la socialista i l’altre era la convergent (...) per que es genera la tercera federació? Jo... els companys estaven a la junta des de feia molts anys de la mora, em diuen, escolta, fica't tu de president, ets una persona jove, amb contactes, que ens ajudaràs i tal. I quan vas a parlar amb l'Ajuntament, ningú et fa ni cas. Ningú et fa ni cas. Encara que fóssim una associació amb 500 socis, mínim cas possible. Llavors jo, creo la meva estratègia. Me'n vaig a les federacions. Veig les federacions, els problemes que te Llevant, que són problemes de seguretat, amb els autobusos, de comunicacions, de telefonia mòbil. Tot això, els altres no ho tenen. Es que no tenen res a veure, i llavors doncs, parlant una mica amb els presidents de les altres AV, que eren 13, dic, escolta, jo us proposaria, no sé si fer una federació, però escolta, seria interessant que ens uníssim. Per que no és el mateix que toqui la porta de l'alcalde una associació que no que truqui a la porta 13 associacions. Després d'estudiar-ho, l'única solució que vam veure més viable, ràpida i que depenia només de nosaltres era crear una federació (...) Generar una federació nova per abordar aquestes problemàtiques, i crec que ho vam fer prou bé.” Extern1

Aquesta nova estructura territorialitzada de l'associacionisme veïnal presenta un espai que actualment apareix com a deslligat de les federacions (amb alguna excepció) i que representa una particularitat en el conjunt de l'associacionisme. Les entitats del Casc Antic de la ciutat no han format part, amb alguna excepció, de les estructures supraassociatives. Entre els motius més probables que expliquin aquesta situació destaca, en primer lloc, el fet que la pròpia estructura de la ciutat porta a que la part que ocupa al casc antic presenti una gran singularitat urbanística, social i cultural. La vida cultural, política i social de la ciutat té una presència al casc antic que és molt superior a la de la resta de la ciutat, tant pel que fa a presència d'institucions, associacions, esdeveniments, etc. En segon lloc, vinculat amb aquesta primera característica, el fet que el casc antic sigui el centre de la vida cultural i política de la ciutat porta a que els canals entre les associacions i les institucions públiques siguin directes i no necessitin d'intermediaris que els donin rellevància. En aquest cas, la fragmentació del teixit veïnal no s'ha produït en forma de federacions sinó a partir de la divisió de la tradicional associació de veïns en sis de diferents que defensen els interessos de zones molt concretes del nucli antic.

“De ninguna. Ni antes cuando era presidente de la Part Alta, ni cuando se consiguió la Ley de Barrios, que entonces se te rifaban. Eras, como presidente, el niño bonito, y como asociación, la niña bonita. I más en un barrio como la Part Alta, que cualquier cosa que comunique o comente un presidente repercute sobre toda Tarragona. No desprecio ni mucho menos a los otros presidentes ni a los otros barrios, pero la realidad es ésta. La Part Alta tiene gancho. (...) Si que se formaba parte de una federación, SXXI, pero a los 3-4 meses valoré, y lo expuse a la junta, lo de estar vinculado a una federación que no tenía o no creía viable que fuera nuestro ritmo de trabajo. A partir de ahí no se tuvo ninguna vinculación, però teníamos una relación. Siempre hay una relación, por que nos conocemos todos, pero no hemos querido estar dentro de ninguna federación (...) Seguimos con la misma idea, creo que somos más dinámicos, más rápidos para resolver cosas, menos burocracia” AVC6

“No, per que (...) jo crec que la part alta és el barri més important de Tarragona, llavors, jo no vull estar supeditat a una federació que, a més, potser estan molt polititzats, molt, i vamos, que no.. no he intentat mai entrar, en cap d'elles.” AVC15

“Jo, en l'associació que estem natros, amb l'Ajuntament tenim fil directe i no tenim per que dependre d'un interlocutor que no és del meu agrat” AVC15

“Ahí está el tema (...) A ver, yo quiero pensar que es por el tema que cada federación igual une unas inquietudes diferentes, unos problemas diferentes. Por supuesto no es lo mismo los problemas que tenga la Mora que los que tenga San Salvador y Sant Ramón, que tiene problemática de petroquímicas... Tarragona está muy partida por la parte del río. Y luego, donde está el Peco, que es la parte de Torreforta, que creo que son inquietudes diferentes” AVC6

El sistema organitzatiu del camp veïnal a Tarragona presenta una estructura viva que ha anat evolucionant fins el moment actual en que les associacions es troben agrupades en tres federacions que representen interessos sectorials de determinades zones de la ciutat, exercint un rol de lobbies de pressió territorial. L'excepció la formen les entitats del casc antic que, actualment, rebutgen integrar-se en cap de les federacions existents ja que la seva posició, xarxa de relacions i capacitat d'accés a les institucions i mitjans de comunicació no fan necessari la seva estructuració supraassociativa.

Ens trobem, doncs un camp veïnal dividit estructuralment per motius geogràfics lligats a la distribució socioeconòmica dels veïns de la ciutat i les diferents necessitats socials i urbanístiques que hi incideixen, estructurant lobbies territorials de defensa d'interessos.

Aquest argument, des d'una perspectiva lògica, no sembla suficient per a justificar la necessitat de tenir tres federacions enlloc d'una. Per una banda, és cert que la ciutat presenta una clara fragmentació urbana que divideix la ciutat en àrees i zones molt diferents tant urbanísticament com social, econòmica o històrica, tal i com les anàlisis realitzades a la ciutat han assenyalat (Belzunegui et al, 2011). Per l'altra, aquest no sembla un argument que impossibiliti la defensa d'aquests arguments des d'altres formats organitzatius com pot ser mitjançant una federació única, el model de dues federacions anterior o, fins i tot, un model amb més de tres federacions o sense cap organització supraassociativa.

Altres elements assenyalats com a justificants de la fragmentació federativa, a banda dels arguments vinculats a la diferència geogràfica i al conflicte CiU-PSC anteriorment mencionats, guarden relació amb altre elements estructurals, com poden ser les diferents formes de vida a les zones de la ciutat o de funcionament de les AV, o amb elements individuals, vinculats amb els interessos individuals dels presidents/es que les dirigeixen:

1) Les formes de vida als barris.

“El perquè de les tres federacions? A ponent tenen un tarannà, que és més... es viu més el barri. Jo sé que el Peco truca i tots estan a baix. Aquí truques i et quedes sol. Naltros estàvem dins de la FSXXI, la del Sánchez i vam dir, marxem. També era molt diferent del Casc Antic, del Serrallo,... intentem muntar des de la Savinosa fins a Ferran (...) vam entrar en converses amb el Quintana, al Quintana li va semblar bé i vam fer reunions i al final vam dir, pues fem-la... Lo que et deia del tarannà (...) tens una altra manera de fer, vas de bona gent, t'ho creus tot, vas una mica de pardillo, escolta'm, si et diuen ja t'ho arreglarem... pues si d'aquí sis mesos torna, ja mirarem d'arreglar-ho. En canvi, a l'altre costat, no m'ho arregles? Pues mañana venimos. (...) és molt diferent els d'allà que els d'aquí” AVL1

2) Les formes de treballar de les AV que componen les federacions.

“No sé, són diferents maneres de fer (FAVT) (...) crec que tenim una manera de fer (SXXI) on tot es fa amb consens, o sigui, tot el que es diu de fer és a traves de votació i que tenim una manera d'enforçar les coses que primer és el diàleg, i després hi ha altres vies, però fins que no s'esgota la via del diàleg, no es fan altres coses)” AVC3

“Si la que és més socialista, li has d'anar dient amén a tot el que diu l'Ajuntament, sempre vas una mica... nosaltres potser no hem aconseguit res per que no som de ningú avui per avui... uns t'ho prometen tot, i et baixen... en les últimes eleccions em va trucar una d'un partit, escolta que volem baixar, dues setmanes abans de les eleccions. No, escolta, el que necessitem natros, no ve de dos dies, si vols, després de les eleccions veniu (...) la foto no la tindreu” AVL1

“Si, se deia això (...) Hi havia una rivalitat molt forta, si.

P) Però era per motius polítics?

R) No, no, no. jo crec que més aviat era que aquells de la FAVT tenien un tarannà que no tenia el senyor Vilella., que és molt recte i és una persona més que amable i molt educat. Potser al ser més joves o algo, potser tenien la forma de fer diferent, i a mi, per això em va semblar molt bé amb ell.” AVC2

“Tampoc crec que... les entitats veïnal que hi ha al segle XXI, la majoria d'elles, no sé si... amb una definició del que és una associació de veïns estarien molt lligades, no? (...) Jo no hi veig molta reivindicació per part d'aquestes entitats veïnals... “F1

“Natros, la gent de Llevant, el que intentem és ser constructius. Això de pensar que tallarem la carretera nacional... això no, això és impensable. Es podria fer en un barri de Torreforta, nosaltres no trobaríem gent per fer-ho (...) la gent no està tan empenyada ni tan indignada, ni viu tan malament”
AVL4

3) El personalisme o benefici del president/a

“La federació segle XXI, no l’entenc. Més enllà de... bueno... del personalisme del seu president”F1

“Jo crec que és repartir pastís. Estaria bé si totes anessin amb un únic objectiu. El que passa és que pel camí hi ha coses que es perden...” AVC3

“se da a entender que hay intereses, esto, lo otro, y de una federación, ya salió un regidor hace poco, de la otra, también otro regidor. “AVC6

“Bueno, se porten bé (els 3 presidents), això és lo que diuen. A lo millor cadascú té els seus interessos ficats... per que clar, la nostra, la que estem natros ficats, ells demanen les subvencions i quan fem coses, com ara han comprat equips de música, taules, tot això, compren per les federacions. Però clar, a lo millor els altres els interessa no estar amb ells per que a lo millor aconseguen algo. Potser si que es porten bé (...) però potser els interessa més tenir la seva per alguna raó.” AVB8

“Jo crec que una, la FSXXI desapareixerà en el moment en que el Pedro Sánchez es dediqui a la política, aquesta es diluirà (...) queden les 4 associacions del centre de Tarragona. Aquestes tenen un caràcter més festiu, d’organitzar les festes del barri, les reivindicacions, algunes i poc més, no s’aguanten econòmicament per que tenen una subvenció, la mínima de 800€ que li dona l’Ajuntament. Ara, la de Llevant és més potent, per que la gent que hi ha al davant, és gent que sap el que vol, hi ha el Pedreño i tota aquella gent d’Unió, i aquests si que están defensant un territori (...) uns interessos de territori, de millora, i volen un centre cívic, que a mi em sembla perfecte (...) jo entenc que al final poden quedar 2 zones, i aquests del centre... jo crec que un cop marxi el Pedro Sanchez, SXXI desapareixerà, per que ell se l’ha menjat per que li interessava. I si ell es col·loca a l’Ajuntament, ja està, s’ha acabat SXXI. Queda el Serrallo, però el Serrallo ja té una vinculació directa amb l’Ajuntament, no necessita una federació. Jo crec que aquestes de Tarragona ciutat, no necessiten una federació (...) qui la proposa? Qui tira del carro? Per que a vegades passen aquestes coses, els del Carrer Goya o Maria Cristina diuen vinga anem a continuar, triem un president i una junta i anem a tirar del carro por que la unión hace la fuerza. I si això no existeix, per que dubto que n’hi hagi, aquest lideratge, això difícilment. I clar, si es promou des de les administracions, malament, per que llavors ja podria haver-hi algun tipus d’interès” AVB10

“Aquell que ara està a l’Ajuntament també era allí... tot això, no sé... jo tinc la impressió que tot això és per ficar-se dintre de la política...” AVC1

“Mira, aquí jo dic que hi han moltes... com tot... hi han molts interessos creats. Cada un és afí a una i treu com pot d’aquí, i l’altre treu...” AVC1

“Al Pedro li agrada molt parlar i... tindre contactes amb tothom” AVC1

“mira, la FAVT, per mi és una associació que dintre que pots criticar a nivell que és la nineta dels ulls de l’Ajuntament, que és l’enxufada... però és que s’ho han currat molt, les coses com siguin. Potser el Peco, el que peca (riu) és de massa... que tot recau molt sobre ell, tindria que saber delegar més, però si que funciona amb el que dèiem de grups de treball, amb saber vincular més a la gent, en veure la realitat, en escoltar molt a la gent que té associada, i això em mereix tot el respecte.” AVL6

“Problema? Quan es barregen coses polítiques entre mig i pot haver-hi gent de dintre d’aquestes federacions que no siguin les veïnals, que siguin les polítiques” AVL6

“És que... els personalismes. Hi va haver una persona durant molts anys que era la presidenta i era d'un partit polític. Políticament va interessar col·locar una altra persona a la FSXXI, la primera era socialista, interessa que es faci una altra Federació proconvergent, per contrarestar. Es retroalimenten uns i altres, els partits polítics intenten treure tallada de les AV i alguns representants veïnals intenten treure tallada per situar-se, sinó com a regidor, en algun consell d'administració d'alguna empresa municipal, alguna cosa d'aquestes... hi ha casos. Podem parlar de Mediterrània, hi ha casos que ho pots demostrar... per això neix la federació de Llevant, per que resulta que en aquestes disputes socialistes convergents, com que Llevant somos unos pijos y unos nosequé, aquí ningú fa res per nosaltros, i així és quan neix això” AVL7

“el seu president ara salta a la política com a 2 de ciutadans. Jo personalment em vaig endur un desengany, per que pensava que una persona que ha estat dintre de la Federació i havia estat president de l'AV de SPSP (error AV Ciutat de Tarragona des de Sant Salvador i Sant Ramón), s'hagués decantat per una opció d'esquerres, cadascú és lliure, vull dir, i jo crec que aquesta AV va sortir manipulada des de CiU, que va posar al president de la Mora, aprofitant la polèmica del desviament de la N340, que el Nadal es posava el primer a les pancartes fent el numeret, no? Van canviar de president, va sortir el Pedro Sánchez aquest, van fent cosetes, però jo crec que és una federació condemnada al fracàs, per que no s'estan posant al dia” AVL7

“Per que sempre n'hi ha un, el president, que toca una miqueta política. M'han comentat que el de Ponent, el que porta el Peco, toca una mica socialista. La FSXXI, que seria l'altra associació, estan ficats una miqueta amb CiU, toca una miqueta política” AVC4

“En el nostre cas, el Carles Pedreño no té cap color definit” AVL4

“R) El problema esta en els colors de les federacions. Jo crec que la persona que sortís de president de la federació hauria de ser totalment apolítica (...) una persona que ho volgués fer, que es volgués dedicar per la ciutat i que tingues clar per lo que està. No aquelles idees d'abans de estar per treure... Estic per que vull fer això o allò, no per un benefici propi

P) I creus que avui dia és així?

R) No. Per desgracia no. Uns tenen un color i pensen d'una manera, i els altres pensen d'una altra. Hi ha federacions que segons el color que està a l'Ajuntament, a vegades tenen millor mirament per unes o per les altres, per que això tot va a conveniència d'ells, dels vots. Crec que hauria de ser un president per totes les AV, una federació de veïns i una persona totalment apolítica” AVC11

A partir d'aquestes idees, es pot redefinir l'aproximació a la divisió federativa. En primer lloc, cal tenir present el fet que a nivell estructural la forma de la divisió respon a criteris geogràfics i socioeconòmics. Ara bé, resulta convenient no oblidar que, finalment, aquestes entitats (de la mateixa manera que les AV) estan dirigides per persones en un entorn, paradoxalment, molt individualista. El càrrec de president/a d'AV implica una responsabilitat de representació que, tal i com s'ha descrit anteriorment, no sol anar acompanyada d'un fort recolzament social. El càrrec de president/a d'una Federació d'Associacions de Veïns, més encara, ja que es representa als veïns i veïnes d'una determinada zona, però mediatitzat i filtrat per les pròpies AV, a les que també es representa.

L'estructura organitzativa representada per les Federacions respon a una necessitat de connectivitat política més que a una necessitat de connexió social, és a dir, representen intents de tenir incidència política, treballant en la part superior de l'ascensor de demandes de les associacions i configurant un sistema veïnal a dos nivells: les AV treballen

a nivell veïnal, les Federacions ho fan a nivell polític. Aquesta afirmació sembla compartida per les persones entrevistades, qui afirmen que els veïns i veïnes queden molt lluny de les Federacions i els seus problemes, mentre que, per contra, les estructures polítiques queden molt més a prop. Resulta, per exemple, interessant veure com dues de les quatre persones pertanyents a les AV que van participar en les eleccions municipals com a membres de llistes electorals de partits de centre-dreta eren presidents de Federacions, mentre que el tercer president va participar de l'intent de creació d'una força unitària d'esquerres que aglutinés diferents partits d'aquest espectre però que, en no reeixir les negociacions, va abandonar aquest projecte.

“Els veïns, molts ni ho deuen sapiguer. Per que no els importa” AVC1

“Molts no saben ni que hi ha tres federacions. Els que ho saben es per que estan d'alguna manera lligats a alguna associació. La resta, no ho saben.” AVB4

“Ho entenen ? jo crec que no es preocupen. Si no es preocupen a vegades d'estar a les AV, pues tampoc no... això és més bé un problema de les juntes que hi ha a les federacions i dels presidents que hi ha a les AV. Són els únics que, en un moment donat poden dir això és dolent o això va malament o tal. Però la gent, no...” AVB12

Aquesta posició en la relació veïnat – política pesa en la configuració de l'imaginari respecte del que significa una Federació, tal com hem vist fins ara en els discursos recollits. Ara bé, aquesta proximitat també pesa de manera important en el desenvolupament de la seva activitat i, de manera global, en la configuració del camp organitzatiu en que es mou l'associacionisme veïnal.

Seguint el que Bang (2005) defensa, el problema del *free rider* polític, que no participa en la vida política i associativa però es beneficia de la feina d'aquells que si que ho fan, no només respon a un abandonament dels espais de participació política per part de la ciutadania, sinó també a la seva alienació respecte de la vida política i social per part d'aquells que ostenten les posicions de privilegi en la mateixa, no permetent-los desenvolupar una participació real i efectiva que porti a que la seva veu sigui escoltada. En el cas que decideixin participar, les condicions d'aquesta participació es veu delimitada per les condicions estructurals decidides bé per les institucions, en el cas de la participació política formal, bé per les organitzacions, en el cas que ens ocupa. Li i Marsh (2008) resumeixen l'aproximació de Bang (2005:250) als *Expert Citizens* tot definint-los com a “*new professionals, particularly in voluntary organizations, but not within political parties, trade unions or private firms, who feel they can do politics and make and implement policy as well as the old authorities*”. Aquests actors encaixen amb l'imaginari descrit de president/a d'AV ocupen la posició definida per Sørensen (2014) com a subelits i tenen funcions vinculades amb la gestió i negociació amb les elits i subelits, tant polítiques com corporatives i que, seguint la descripció recollida per Li i Marsh, es caracteritzen per:

- Una concepció àmplia de la política com un constructe discursiu
- Un projecte d'identitat individual que es reflecteix en el seu estil de vida
- Els coneixements necessaris per exercir influència en les xarxes d'elits.
- La capacitat d'avantposar la negociació i el diàleg a l'antagonisme i l'oposició.

- La consideració d'un mateix com un element del sistema enlloc d'un element extern i oposat al mateix.

Aquesta aproximació resulta interessant per que recull la transformació de l'associacionisme d'un moviment veïnal a una estructura organitzativa. El president/a que lidera un moviment veïnal té una orientació cap a la massa i el control dels grups com a forma de pressió social. El president/a que encapçala el camp organitzatiu veïnal s'orienta cap a les estructures polítiques, tot emprant els seus coneixements, habilitats i capacitat de raonar estratègicament per influir en els demés, per construir xarxes de negociació i cooperació amb polítics, grups d'interès i mitjans de comunicació (Li i Marsh, 2008).

Un dels elements que apareixen subratllats amb força en aquesta reflexió és que és el camp organitzatiu el que determina l'estructura, i aquesta s'ajusta a unes o altres condicions en funció del moment i de les necessitats de les persones que lideren el camp organitzatiu. Revesteix la mateixa lògica un model organitzatiu amb dues federacions (una de dretes i una d'esquerres o una socialista i una convergent) que un model amb tres federacions (Ponent, Centre, Llevant). El que determina la forma escollida pel camp organitzatiu no és les característiques urbanes ni polítiques, ja que la ciutat tenia una estructura sociodemogràfica semblant als anys 90 i segueix tenint avui socialistes i convergents. El que determina la forma del camp organitzatiu és, doncs, les decisions personals i grupals de determinats sectors que tenen o bé capacitat d'incidir sobre el conjunt de presidents i presidentes per posicionar-los en un o altre lloc, o bé voluntat d'incidir políticament en les estructures polítiques (sigui per un benefici personal en forma de projecció, un benefici col·lectiu d'una determinada zona o, probablement, els dos alhora) i, per tant, necessiten proveir-se d'una estructura que acompanyi aquest objectiu.

Aquesta visió és particularment rellevant en concentrar-se en l'opinió que els mateixos presidents i presidentes tenen al voltant del fet que existeixin tres Federacions. Hi ha dues posicions clares, els que consideren que totalment innecessari i els que consideren que és necessari per representar els interessos de tothom via competitivitat. Ambdues visions, no obstant, coincideixen en que seria recomanable o desitjable retornar a un model unificat.

“Tres federaciones es bastante, pero puede ser que sea interesante, también. Por que una piensa de una manera, la otra piensa de otra, y no sé, yo creo que lo que si tendrían que tener entre las tres una relación para poder exigir o pedir, sabes? No es malo. Lo que si creo es que hay tantas asociaciones de vecinos, vaya burrada. En la zona esta, del río para acá (...) por lo menos somos 12 o 13 AV. Tu te crees que en una zona como esta tiene que haber 12-13 asociaciones, que vamos a ser, 3-4, pero es lo mismo, uno es de derechas, el otro de izquierdas y el otro es del centro” AVB3

“A mi també em va bé una mica que hi hagi aquesta diversitat, per que sinó seria molt difícil arribar a consensos.” F1

“Es lo más absurdo del mundo” AVB5

“Lo ideal sería, no crear una sola federació, però si crear una entitat que aglutinés aquestes tres federacions, i això si que és viable. Col·locar una entitat que fos la portaveu de totes les problemàtiques (...) podries fer una presidència amb 3 vicepresidències, i crec que això seria el que aglutinaria una mica tot, per que és molt complicat, des de l'administració pública, tindre contacte i gestionar 3 federacions.” Extern1

“R) tots defensem els interessos dels ciutadans, a partir d'aquí, si tots ho defensem, per que no podem anar junts?. Per tant, crec que tot això va ser una maniobra política, en el seu moment, i que ara doncs, suposo que també hi ha interessos partidistes per intentar mantenir aquestes divisions. Algun personalisme crec que també...

P) Però tu creus que es podria treballar sota una mateixa federació?

R) Si... de fet... des d'aquesta federació han sortit, al menys, que jo sàpiga, dos intents d'unificació, amb un programa damunt la taula, amb discussions, i quan s'havia de fer l'assemblea per decidir la unificació, els altres es van tirar enrere, no?

P) Perquè?

R) Per que van seguir direccions d'algun partit que els va dir que no... va ser així... en una ocasió va passar això, segur. En l'altre crec que també...

P) Com en pots estar tan segur?

R) Per que si s'anomenen unes persones per organitzar aquesta unificació, i després de discutir tots els punts, tots els temes, els estatuts, subvencions, i quan estem d'acord aquest grup de... després, per darrere et diuen que no... (...) No crec que sigui un tema personal. Antigament podria ser que sí, ara crec que no. Crec que un partit polític pot tenir el vist i plau d'entitats veïnals per que donin suport al seu programa, i si sempre tens un grup d'entitats veïnals que et donen suport, sempre tens aquesta legitimitat de que el moviment veïnal no s'oposarà." F1

“Es tindria que fer un replanteig i marcar uns objectius d'integrar com a ciutat. Aquí no es tracta de desmerèixer a ningú i dir aquesta em pertany a mi aquesta a tu, però sempre és més fàcil, per que la federació hauria de ser una mena de districtes de barri, en que hi hagués un representant d'aquella zona que et digues els problemes d'aquella zona i pogués defensar-los" F2

“Hòstia si ens ajuntéssim les 3 federacions. Jo crec que algun partit polític tremolaria" F2

“P) Jo crec que és repartir pastís. Estaria bé si totes anessin amb un únic objectiu. El que passa és que pel camí hi ha coses que es perden...

P) Però llavors serien una sola federació.

R) Però llavors és el que diem, Tarragona és molt allargada (...) El que si es tindria que fer, encara que siguin 3 Federacions, es torbar la manera d'encarrilar-ho tot per que (...) el que no pot ser es que tu vulguis anar a parlar amb una sèrie de persones i que no s'entenguin entre tots. És com una aula amb 140 nens, com no posis 3 mestres, no pot ningú. I si a més l'aula és allargada (...) un mestre no pot controlar-ho tot (...) hi ha persones que per proximitat s'entenen més entre ells, encara que cridin (...) i hi ha gent que no els agrada cridar, els agrada me's parlar amb veu baixa i no se senten a gust, encara que estiguem parlant del ateix. Uns criden i als altres no els agrada sentir cridar" AVC3

“R) Home, lo seu seria una federació. Que estiguessin unides. I anar tots a una

P) I creus que és possible?

R) No ho sé. No sé si tenen bon feeling entre ells. Sé que hi va haver un temps, quan l'Elena Regidor, va estar tocant algo així, però no sé com va acabar." AVC4

“no es entendible (...) si realmente nos dedicamos a defender los barrios. Podemos discrepar en muchísimas cosas, yo puedo ser comunista, el otro puede ser de derechas o de izquierdas o de lo que

le dé la gana. Pero cuando tu pasas el umbral de lo que es la asociación, eres un vecino. Y vas a defender el barrio, y los vecinos. Tu ideología se ha quedado en la puerta. Cuando salgas, la recojes (...) cuando esto no se da es cuando nacen las nuevas AV" AVB7

"No, per mi no té sentit. S'han volgut ajuntar, eh. Jo sé que hi ha hagut... (...) Això potser quan hi hagi gent més jove (...) i això és bo. Per molt que t'ho diguin, no pots tenir els mateixos sentiments que jo que ho he viscut, i encara que vulgui, no puc deixar de... encara segons quines coses, pues... i això pot ser que canviï quan hi hagi un altre tipus de gent que s'oblidi del passat" AVC8

"Jo personalment, (...) sempre he sigut partidari de la unificació. Però és el que diem, jo crec que hi ha més part interessada, part política, que no deixa. Per que per part del Pedro i jo mateix, i el Peco, que ho hem parlat, estarien d'acord. Però hi ha una fórmula que no hi ha manera que diguem, vinga, ens trobem, parlem, no hi ha forma" AVC10

"divideix i guanyaràs. Però no crec que avui en dia sigui a l'Ajuntament que li interessi que hi hagi 3 federacions. Potser a l'Ajuntament li agradaria que amb una ja acabaria i s'entendria amb una." AVC11

"Que n'hi hagués una per Tarragona, diguéssim? (...)pues que n'hi hagi una de dins de Tarragona. I si hi ha 3-4 barris de ponent (...) pues que hi hagi una altra federació. Es que tampoc ho veig... Tampoc n'hi hauria d'haver cap... jo em dedico al transport, i jo amb una federació de transport en tinc de sobres (...) tantes no..." AVB6

"No es entendible (...) que no haya una Federación única. Tarragona, que tenga tres federaciones, una en Levante, una SXXI y otra aquí, yo... no lo he acabado nunca de entender. A más, la federación, si trabajara unida... luego, lógicamente, cada barrio tiene que hacer lo suyo y tal, pero luego, conjuntamente, hay muchas cosas que tendrían que... si los vecinos de levante estan reclamando que les van a quitar los terrenos, que si la budellera, que si tal, si una federación única, con 500 asociaciones llegara allí al Ayuntamiento y le dijera al alcalde, <estás sobrando aquí ya! Estás sobrando>, y el alcalde tiene que sacarse los cojones por que el que le dice... ahora, si yo te mando a ti un papelito, y antes de que te llegue a ti el papelito, "alcalde, que va para allá este que me ha dicho..." entiendes? Con esa estrategia a ellos les viene de puta madre. Antes de que tu llegues ya se han informado... ese es el problema que hay" AVB2

"Nosaltres anem per la nostra banda i, si és necessari, muntem una quarta federació" AVL3

"R) No té cap sentit (que hi hagi tres federacions)

P) Però tu estaves plantejant crear-ne una quarta

R) Es que t'hi aboquen." AVL3

"Però si totes anessin de la mà, seria més fàcil..." AVC1

"Totes compartim l'interès del benestar general, en temes com la seguretat... de vegades hi ha consens. De vegades. El que passa és que en alguns casos pot més el color... pot decantar... i llavors es refreda una mica. Bueno, i també el polític també en sap, sinó no estaria en la política, llavors toco una o toco l'altra... si hi ha una mica de feblesa en algun dels temes, ja està ja ho han desmuntat. Tenim temes en comú. Tot el que és sanitat, seguretat ciutadana... hi ha aspectes generals que si que són compartits. No és a lo millor, a Llevant no tenen el tema de la immigració, a ponent no tenen el tema a l'estiu dels incendis... hi ha coses que no i coses que sí" F3

"No, a veure, ja funcionava justet quan eren dos, però bueno, la ciutat es va muntar així, d'aquesta manera (...) No sóc partidari que n'hi hagi una sola (...) sempre hi ha una rivalitat que al ciutadà li va bé" F3

“cap. Quin sentit tenen? (...) un altre ente, d'un altre ente, d'un altre ente? És el que passa amb l'administració. Tenim duplicitat de tot. Pues això és una mica el mateix. Que hi hagi una federació que aglutini totes les AV, ho podria entendre. Però que n'hi hagi 3 o 4... quina finalitat té? Cap ni una. Al final són més diners per l'administració. Per que ha de donar diners a les AV i a la Federació, i local social per la federació també” AVC13

“Pero desde una Federación bien llevada, si fuera solo una, y en temas muy puntuales, como la negociación de las subvenciones, que haya una junta directiva de una faderación que no se va a dejar comprar por un partido, como en los 80, sería muy útil. Y además muy necesario, con el tema de los parados, para crear una Bolsa de Trabajo, todo eso sería muy importante, pero todos sabemos lo que hay. Y yo lo he vivido en mis carnes, sé lo que hay, es muy complicado.” AVB13

“no, com tampoc entenc que hi hagi 4-5 AV a la part alta.” AVC15

Així doncs, si discursivament existeix un consens sobre la conveniència de crear un moviment veïnal fort i unitari, quin element ho impedeix? La conclusió lògica a la que s'arriba és que és l'interès individual dels presidents/es el que no permet que, finalment, es consolidi aquest discurs. Els discursos recollits fan referència a la lògica de l'associacionisme veïnal en tant que idea de moviment social: junts som més forts. La pràctica descrita en relació als altres fa referència a un camp organitzatiu que competeix per espais de poder: separats tenim més rellevància individual, podem fer arribar els nostres interessos de manera més senzilla. El que finalment ha facilitat la fragmentació de les associacions de veïns, de les seves estructures i de les federacions és la pròpia lògica de funcionament que es va crear (i que s'ha anat desenvolupant) a partir del moment en que les estructures veïnals es van menjar el moviment veïnal. El moment en que la gent va abandonar el moviment veïnal, en part per que l'entusiasme del moviment es refredava, en part per que les estructures de lideratge consolidaven posicions de poder que segrestaven aquestes estructures per orientar-les a objectius diferents dels que tenien els veïns i veïnes. Qualsevol visió alternativa respecte de la forma de gestionar el poder en un moviment social es discuteix o s'interioritza (seguint un discurs ideal que no té per que funcionar sempre d'aquesta manera); aquestes mateixes alternatives, en un context organitzatiu acaben propiciant la fragmentació i la duplicació d'estructures. On no hi ha acord respecte de la forma de gestionar una posició de poder segrestada, és més fàcil crear una estructura paral·lela que negociar la gestió del poder.

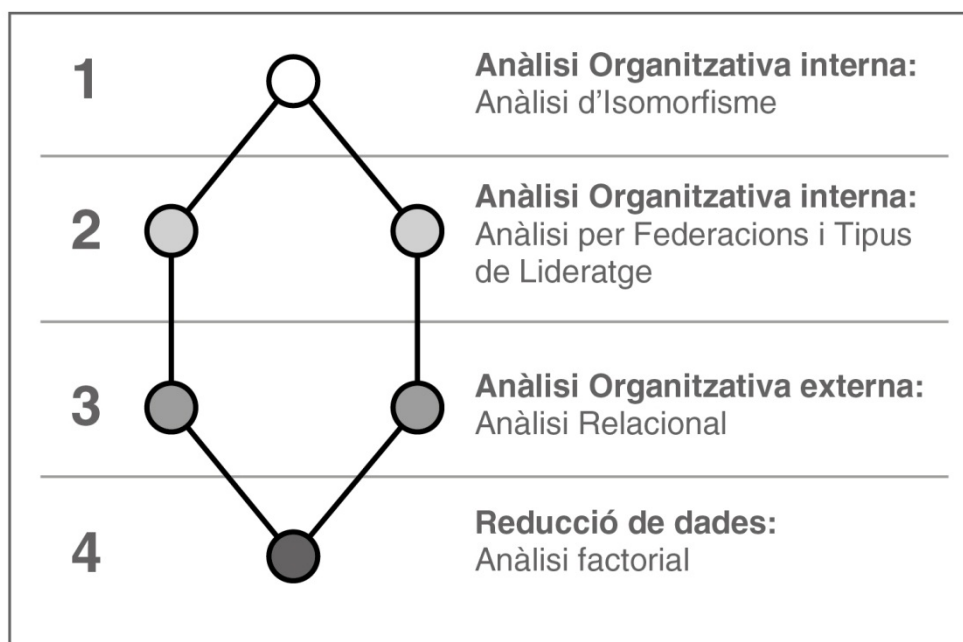
En el moment en que aquesta pràctica esdevé hegemònica, més encara en el cas d'haver estat promocionada políticament com apareix en molts discursos, el camp normalitza aquest procediment i això allunya, més encara, als veïns i veïnes qui contempen des de la llunyania uns debats que no tenen res a veure amb els seus interessos i que, per tant, queden alienats de la seva potencial vinculació política i veïnal. El resultat acaba sent un espai de subelits polítiques amb aspiracions (de deixar de ser subelits o de tenir incidència pública per generar beneficis per la seva zona d'origen), en un camp amb unes normes de joc competitives creades, promocionades i compartides per la gran majoria d'actors del camp i amb un discurs que remet a una realitat que no existeix.

Anàlisi Quantitativa

L'anàlisi quantitativa es dividirà en 4 punts:

- 1) Anàlisi Organitzativa interna: Anàlisi d'Isomorfisme
- 2) Anàlisi Organitzativa interna: Anàlisi per Federacions i Tipus de Lideratge
- 3) Anàlisi Organitzativa externa: Anàlisi Relacional
- 4) Reducció de dades: Anàlisi Factorial

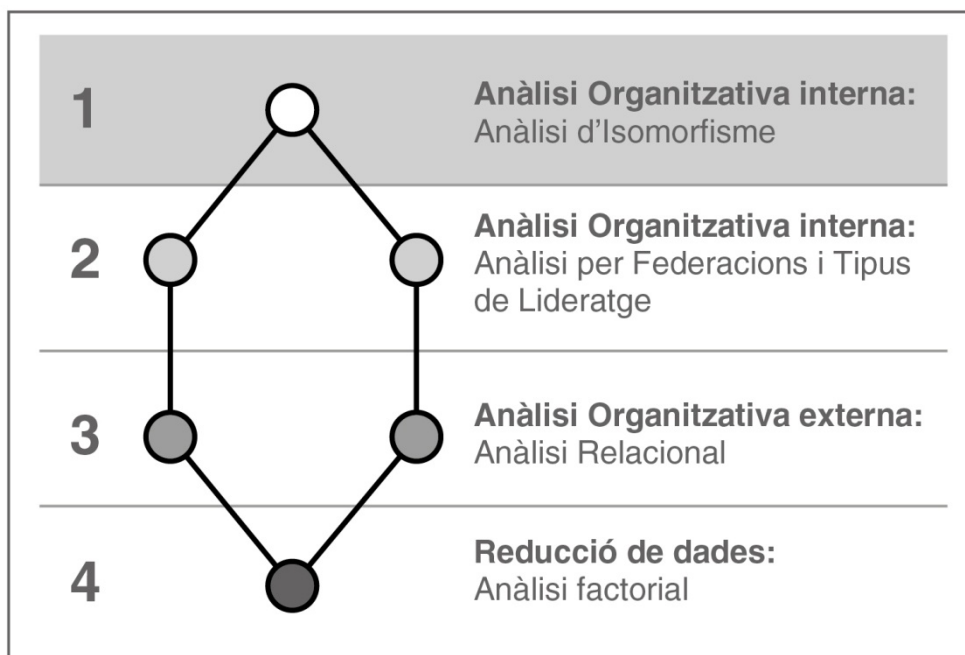
Quadre 10. Esquema de l'anàlisi quantitativa

Font: Creació pròpia

Anàlisi Organitzativa interna: Anàlisi d'Isomorfisme

Quadre 11. Esquema de l'anàlisi quantitativa

Font: Creació pròpia

L'anàlisi organitzativa té com a objectiu determinar el grau d'isomorfisme de les entitats, per tal de determinar si hi ha factors interns en el funcionament estructural de les AV que assenyalin diferències entre elles i que puguin aportar elements explicatius respecte de la seva fragmentació.

En un estudi previ sobre l'associacionisme de la ciutat de Tarragona (Belzunegui, Dueñas et al., 2010) assenyalaven un alt grau de similaritat interna de les entitats en base als punts següents:

- 1) Les AV tenien la millora de les condicions de vida del barri com a objectiu principal (69%)

Taula 11. Objectiu principal de l'entitat

Objectiu principal de l'entitat				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Relació entre barri i ajuntament	2	5,6	5,6	5,6
Millora de condicions de vida del barri / veïnat	25	69,4	69,4	75,0
Activitat cultural	1	2,8	2,8	77,8
Activitat d'oci	2	5,6	5,6	83,3
Activitat vinculada a les festes majors	1	2,8	2,8	86,1
Activitats educatives/formatives	1	2,8	2,8	88,9
Relació amb les institucions públiques	1	2,8	2,8	91,7
Millora de les condicions de vida en general	2	5,6	5,6	97,2
Treballar amb/per la gent gran	1	2,8	2,8	100,0
Total	36	100,0	100,0	

Font: Creació pròpia partir de EEAT2009

- 2) Les AV disposaven d'un nombre de socis similar: Un 60% de les entitats tenien menys de 200 socis

Taula 12. Nombre de Socis

Nombre de socis				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Menys de 100 socis	10	27,8	28,6	28,6
De 101 a 200 socis	11	30,6	31,4	60,0
De 201 a 300 socis	4	11,1	11,4	71,4
De 301 a 400 socis	1	2,8	2,9	74,3
De 401 a 500 socis	2	5,6	5,7	80,0
De 501 a 750 socis	4	11,1	11,4	91,4
De 751 a 1000 socis	2	5,6	5,7	97,1
Més de 1000 socis	1	2,8	2,9	100,0
Total	35	97,2	100,0	
Perdidos Sistema	1	2,8		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

3) Les AV presentaven una distribució igualitària d'homes i dones entre els seus membres (79%), però desigualitària en relació amb els seus presidents/es (81% d'homes)

Taula 13. Percentatge de dones entre els associats

Quin percentatge de dones hi ha entre els associats

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Entre el 25 i 50%	1	2,8	3,0	3,0
Aproximadament el 50%	26	72,2	78,8	81,8
Entre el 50 i el 75%	6	16,7	18,2	100,0
Total	33	91,7	100,0	
Perdidos Sistema	3	8,3		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

Taula 14. Sexe del president

Sexe del president/a

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Home	29	80,6	80,6	80,6
Dona	7	19,4	19,4	100,0
Total	36	100,0	100,0	

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

4) Els presidents/es de les AV tenien, també, característiques similars, amb edats compreses entre els 46 i els 65 anys (57%), i que van començar a exercir després del 2001 (71%)

Taula 15. Edat del president/a

Edat del president

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Fins a 25 anys	2	5,6	5,7	5,7
De 26 a 45 anys	7	19,4	20,0	25,7
De 46 a 65 anys	20	55,6	57,1	82,9
Més de 65 anys	6	16,7	17,1	100,0
Total	35	97,2	100,0	
Perdidos Sistema	1	2,8		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

Taula 16. Any de l'arribada a la presidència

En quin any va arribar a la presidència

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
De 1971 a 1980	1	2,8	2,9	2,9
De 1981 a 1990	3	8,3	8,6	11,4
De 1991 a 2000	6	16,7	17,1	28,6
A partir de 2001	25	69,4	71,4	100,0
Total	35	97,2	100,0	
Perdidos Sistema	1	2,8		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

5) Les AV tenien pressupostos majoritàriament concentrats entre els 6000 i els 24000€ (55%). Aquesta xifra s'ha reduït significativament en els darrers anys degut a una important retallada en els recursos destinats a l'associacionisme veïnal per part de les institucions públiques.

Taula 17. Pressupost per l'any 2010

Pressupost de l'any 2010

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Fins a 3000€	4	11,1	13,8	13,8
De 3001 a 6000€	4	11,1	13,8	27,6
De 6001 a 12000€	8	22,2	27,6	55,2
De 12001 a 24000€	8	22,2	27,6	82,8
De 24001 a 50000€	4	11,1	13,8	96,6
De 50001 a 100000€	1	2,8	3,4	100,0
Total	29	80,6	100,0	
Perdidos Sistema	7	19,4		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

6) L'Ajuntament apareixia assenyalat com el principal finançador per una part important de les entitats (42%) i un finançador que aportava una quantitat important de recursos per la majoria (52%).

Taula 18. Percentatge del pressupost que prové de les subvencions de l'Ajuntament

Percentatge del pressupost que prove de les subvencions de l'Ajuntament				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Fins a un 25%	1	2,8	4,3	4,3
Del 26 al 50%	12	33,3	52,2	56,5
Del 51 al 75%	5	13,9	21,7	78,3
Del 76 al 100%	5	13,9	21,7	100,0
Total	23	63,9	100,0	
Perdidos Sistema	13	36,1		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

7) Les AV presentaven un sistema de funcionament similar orientant-se de manera pràctica a la realització d'activitats i destinant una part important dels seus recursos a aquest objectiu

Taula 19. Despesa més important

Despesa més important				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Activitats	27	75,0	81,8	81,8
Personal	1	2,8	3,0	84,8
Despeses corrents (manteniment, material,...)	2	5,6	6,1	90,9
Assegurances	2	5,6	6,1	97,0
Lloguer	1	2,8	3,0	100,0
Total	33	91,7	100,0	
Perdidos Sistema	3	8,3		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

Taula 20. Percentatge que suposa la major despesa sobre el pressupost

		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Fins a un 25%	3	8,3	9,7	9,7
	Del 26 al 50%	7	19,4	22,6	32,3
	Del 51 al 75%	12	33,3	38,7	71,0
	Del 76 al 100%	9	25,0	29,0	100,0
	Total	31	86,1	100,0	
Perdidos	Sistema	5	13,9		
Total		36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

8) La tinença de local és un element central pel desenvolupament de les activitats de les AV, i una àmplia majoria d'elles (89%) en disposaven d'un cedit per les administracions públiques.

Taula 21. Disponibilitat de local

		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Local llogat	2	5,6	5,7	5,7
	local cedit per institucions	31	86,1	88,6	94,3
	Local compartit amb altres entitats	2	5,6	5,7	100,0
	Total	35	97,2	100,0	
Perdidos	Sistema	1	2,8		
Total		36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

9) Existeix una forta similitud entre les entitats a l'hora de crear estructures internes, definides estatutàriament, així com en relació a les seves funcions.

Taula 22. Tinença de junta

		Té junta directiva			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Si	34	94,4	100,0	100,0
Perdidos	Sistema	2	5,6		
Total		36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

Taula 23. Funció de la junta

Quina és la funció principal de la junta?

		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Aprovació de projecte	24	66,7	75,0	75,0
	Gestió i control dels projectes	2	5,6	6,3	81,3
	Representació de l'entitat	4	11,1	12,5	93,8
	Coordinació amb organismes internacionals	2	5,6	6,3	100,0
Total		32	88,9	100,0	
Perdidos	Sistema	4	11,1		
Total		36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

10) De la mateixa manera succeeix amb el voluntariat, essent una pràctica habitual per un percentatge important (73%) de les entitats de cara al desenvolupament de les seves activitats.

Taula 24. Presència de voluntariat

La entitat compta amb voluntariat?

		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Si	25	69,4	73,5	73,5
	No	9	25,0	26,5	100,0
Total		34	94,4	100,0	
Perdidos	Sistema	2	5,6		
Total		36	100,0		

Font: Creació pròpia a partir de EEAT2009

Les dades obtingudes en l'estudi de Belzunegui, Dueñas et al (2010) presenten un teixit veïnal amb una forta semblança interna a nivell organitzatiu, donant a entendre l'existència d'un patró habitual de funcionament de les Associacions de Veïns, en que resulta molt complicat trobar diferències estructurals rellevants i, per contra, resulta molt fàcil de reproduir. Resulta pertinent subratllar aquesta idea per que el fet que hi hagi un "full de ruta" sobre com crear una AV és un dels elements que facilita la seva reproducció, tal i com repeteix una cantarella habitual del món veïnal, "només necessites tres persones i ja tens una associació".

Si bé resulta normal que les dades organitzatives globals de les AV han de ser similars i plantejar certes regularitats que permeti la seva identificació com un model comú, hom podria esperar certes diferències que justifiquessin, finalment, la seva estructuració o fragmentació. En altres paraules, que pogués haver-hi alguna variable explicativa que permeti establir algunes diferències que, finalment, en justifiquin la seva divisió i multiplicació. A partir d'una mirada superficial, no semblaria raonable que, si existeix una associació en un barri determinat que defensa les necessitats de la zona o els interessos del veïnat, que hi hagi una altra associació exactament igual en el mateix barri per defensar els interessos o necessitats dels mateixos veïns i veïnes. Però, de fet, és el que succeeix. Hom podria, doncs, pressuposar que el sorgiment de noves associacions deriva de la voluntat de fer quelcom diferent que no cobreix l'entitat original i, per tant, poder trobar algunes expressions estructurals d'aquestes diferències. En el cas de la ciutat de Tarragona, l'existència de tres federacions d'AV hauria de ser una variable explicativa que, en cas de ser certa aquesta hipòtesi, permetés establir diferències entre les associacions.

Aquestes diferències es manifesten sovint en els discursos qualitatius, tal i com s'ha descrit anteriorment, assenyalant les federacions com la pedra angular que justifica les diferències entre unes i altres associacions creant uns clixés compartits que, finalment, defineixen les diferents associacions: A ponent (FAVT) són més reivindicatius i socialistes, al centre (FSXXI) treballen temes diferents i són convergents, a llevant (FLlevant) són de classe alta i s'orienten a les platges i els boscos. Sobre aquesta base, doncs, hom podria pressuposar algunes diferències significatives a nivell organitzatiu que manifestessin les singularitats que apareixen tan marcades en els discursos dels i les presidents/es. L'anàlisi de les dades de l'estudi de Belzunegui, Dueñas et al (2010) no aporten cap diferència significativa en creuar aquesta variable amb cap de les variables anteriorment mencionades: els i les presidentes tenen el perfils similars, les entitats tenen els objectius semblants, desenvolupen activitats parelles, treballen en espais semblants, troben problemes similars, cerquen ajuda en perfils equiparables i depenen de les mateixes institucions.

Aquesta situació es repeteix en les dades obtingudes en la investigació que es presenta en aquest treball. La voluntat no és repetir l'anàlisi desenvolupada per Belzunegui, Dueñas et al (2010), sinó cercar elements que permetin avançar en la comprensió del funcionament de l'associacionisme veïnal i, un cop constatada la semblança organitzacional, intentar trobar els elements diferenciadors entre les AV. Per aquest motiu no es repetiran les mateixes variables anteriorment apuntades sinó que se n'afegeixen de noves per dos motius: 1) en els 3-4 anys que van des de la recollida de dades de l'estudi anterior i aquest no s'han produït diferències significatives en les estructures de

l'associacionisme veïnal (tan sols a nivell econòmic degut a la retallada de recursos de les administracions locals); i 2) per cercar nous elements que permetin avançar en la vessant explicativa, no només en la descriptiva.

Així doncs, a grans trets, les dades obtingudes en el transcurs d'aquesta recerca indiquen que:

- 1) Es manté una estructura masculinitzada en relació amb els presidents/es (79% homes)

Taula 25. Sexe del president

Sexe President/a				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Dona	8	21,1	21,1	21,1
Home	30	78,9	78,9	100,0
Total	38	100,0	100,0	

Font: Creació pròpia

- 2) Gairebé la meitat dels presidents/es tenen entre 40 i 49 anys (47%) i porten de mitjana 6,3 anys al càrrec

Taula 26. Edat del president

Edat president/a				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Menys de 40	2	5,3	5,3	5,3
40-49	18	47,4	47,4	52,6
50-60	8	21,1	21,1	73,7
60 i més	10	26,3	26,3	100,0
Total	38	100,0	100,0	

Font: Creació pròpia

3) La majoria d'entitats entrevistades indiquen tenir un nivell d'activitat que es pot classificar com a baix o inexistent (57%)

Taula 27. Nivell d'activitat

		Nivell d'activitat			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Nul	10	26,3	28,6	28,6
	Baix	10	26,3	28,6	57,1
	Mig	6	15,8	17,1	74,3
	Alt	9	23,7	25,7	100,0
	Total	35	92,1	100,0	
Perdidos	Nc	3	7,9		
Total		38	100,0		

Font: Creació pròpia

4) Les entitats tenen sobre 162,5 socis/es de mitjana, tenint la majoria d'entitats un sistema de pagament individual (73%), és a dir, cada soci, una persona. L'opció de pagar per famílies també té certa implantació i sembla una tendència creixent ja que, en ocasions, permet augmentar el nombre de socis a nivell discursiu. Comptar els socis com a famílies representa un nombre superior en termes absoluts, tot i que paguen els mateixos, i resulta una decisió intel·ligent de cara a afrontar les demandes de subvencions.

Taula 28. Tipus de pagament dels socis

		Relació amb els socis			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Individual	24	63,2	72,7	72,7
	Vivenda	9	23,7	27,3	100,0
	Total	33	86,8	100,0	
Perdidos	NC	5	13,2		
Total		38	100,0		

Font: Creació pròpia

5) Presenten un nivell de dependència respecte dels recursos de l'Ajuntament baixa (52%). Aquesta és una variable creada a partir de la informació rebuda respecte de l'impacte de les retallades econòmiques sobre el desenvolupament d'activitats, no pas a nivell de pressupostos reals. El discurs sobre els recursos reals ha estat difícil de posar damunt la taula i mostra una certa opacitat, de manera que ha resultat impossible disposar de dades reals i fiables que permetin saber el pes real de les subvencions públiques (quantificables) en els pressupostos reals. Poques entitats han parlat obertament dels ingressos i despeses. Així doncs, aquesta variable s'ha creat sobre la base de saber si han pogut seguir fent totes les seves activitats tot i les retallades (dependència baixa), han

hagut d'eliminar activitats per falta de recursos (dependència mitja) o han suprimit totes les activitats degut a la situació econòmica (dependència gran).

Taula 29. Grau de dependència respecte de l'Ajuntament

Grau de dependència respecte de l'Ajuntament

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Baixa	15	39,5	51,7	51,7
Mitja	6	15,8	20,7	72,4
Gran	8	21,1	27,6	100,0
Total	29	76,3	100,0	
Perdidos Nc	9	23,7		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

6) Les AV presenten una situació econòmica bona (44%) o mitja (34%) que els permet seguir funcionant amb una relativa normalitat. Aquesta variable, pel mateix motiu que l'anterior, també deriva dels discursos recollits durant les entrevistes degut a la impossibilitat d'accedir a dades econòmiques reals pel conjunt de les associacions.

Taula 30. Situació econòmica

Situació econòmica

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Greu	7	18,4	21,9	21,9
Mitja	11	28,9	34,4	56,3
Bona	14	36,8	43,8	100,0
Total	32	84,2	100,0	
Perdidos Nc	6	15,8		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

7) Per completar l'aspecte econòmic, resulta rellevant assenyalar que el finançador principal de la majoria d'entitats (sense tenir en compte les quotes de socis i beneficis autogenerats) és l'Ajuntament (63%).

Taula 31. Existència de múltiples finançadors

Múltiples finançadors				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Si	13	34,2	37,1	37,1
No	22	57,9	62,9	100,0
Total	35	92,1	100,0	
Perdidos NS	3	7,9		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

8) Els problemes als que fan front les AV en les seves zones d'influència tenen majoritàriament a veure amb aspectes relacionats amb l'actuació de les Institucions Públiques (51%)

Taula 32. Origen dels problemes del barri

Sobre qui recau la responsabilitat dels problemes del barri				
	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Institucions polítiques	18	47,4	51,4	51,4
Sistema	10	26,3	28,6	80,0
General	3	7,9	8,6	88,6
No hi ha cap problema destacable	4	10,5	11,4	100,0
Total	35	92,1	100,0	
Perdidos NS	3	7,9		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

9) I si entrem amb més detall al tipus de problemes sobre els que treballen, existeix una disparitat en ells, derivada de les diferents realitats de cada barri i àrea de la ciutat

Taula 33. Principals problemes

	Respuestas		Porcentaje de casos
	N	Porcentaje	
Gestió Pública	3	5,7%	10,7%
Serveis	7	13,2%	25,0%
Mobilitat	2	3,8%	7,1%
Manteniment	3	5,7%	10,7%
Neteja	6	11,3%	21,4%
Infraestructures	9	17,0%	32,1%
Migració	6	11,3%	21,4%
Seguretat	5	9,4%	17,9%
Valors i Convivència	6	11,3%	21,4%
Estructurals	6	11,3%	21,4%
Total	53	100,0%	189,3%

Font: Creació pròpia

De la mateixa manera que succeïa amb les dades anteriorment presentades, no hi ha pràcticament cap diferència significativa entre les variables que fan referència a les variables vinculades amb l'organització i el funcionament i la variable que apriorísticament, podria oferir resultats interessants. La pertinença a una o altra federació, element discursivament rellevant per justificar diferències entre AV no aporta significativitat a l'anàlisi estadística amb tan sols una excepció: el tipus de problemes als que fan referència.

La progressiva transformació del model federatiu en un model territorialitzat, tal i com s'ha assenyalat anteriorment en analitzar els discursos de les federacions, porta a que existeixin diferències significatives en el tipus de problemes als que es fan front, sobretot dibuixant escenaris diferents entre l'espai ocupat per la FAVT i la resta d'entitats. Les entitats FAVT, més centrades en el treball als barris, presenten una major preocupació i, com a resultat, dedicació a problemes orientats a la situació estructural dels seus barris. De manera paral·lela, el pes de la problemàtica vinculada a la gestió pública perd pes en assenyalat els principals problemes. De fet, aquest és un element important de cara a justificar el sorgiment de la resta de federacions, ja que aquestes esdevenen elements útils per a lluitar per una millor atenció de l'Ajuntament i altres institucions sobre el seu territori d'incidència, mentre que els problemes que afecten a l'entorn FAVT tenen un major abast i incideixen sobre problemes que no només tenen a veure amb el context local.

Taula 34. Origen dels problemes per federació

Tabla cruzada

			sobre qui recauen els problemes del barri				Total
			Institucions polítiques	Sistema	General	Cap	
Federació a la que pertanyen	FAVT	Recuento	2	7	1	0	10
		% dentro de sobre qui recauen els problemes del barri	11,1%	70,0%	33,3%	0,0%	28,6%
	SXXI	Recuento	6	2	0	4	12
		% dentro de sobre qui recauen els problemes del barri	33,3%	20,0%	0,0%	100,0%	34,3%
	Llevant	Recuento	6	0	1	0	7
		% dentro de sobre qui recauen els problemes del barri	33,3%	0,0%	33,3%	0,0%	20,0%
	Cap	Recuento	4	1	1	0	6
		% dentro de sobre qui recauen els problemes del barri	22,2%	10,0%	33,3%	0,0%	17,1%
Total		Recuento	18	10	3	4	35
		% dentro de sobre qui recauen els problemes del barri	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Creació pròpia

D'aquesta falta de diferències i de les dades recollides en l'estudi de Belzunegui, Dueñas et al (2010), es pot afirmar l'existència d'un model organitzatiu propi de les AV que permet el desenvolupament de les seves activitats en un camp organitzatiu amb una sèrie de normes compartides sobre la base de la seva composició, activitats, estructura i formes de relació amb les institucions públiques. Aquest isomorfisme estructural és la base de funcionament de les associacions i permet la creació d'espais de diàleg entre entitats i institucions en que tothom sap què pot esperar de l'altre i, per tant, normalitza la seva activitat. Aquest és un element interessant ja que allunya les AV del funcionament sovint anàrquic, innovador i canviant dels moviments socials, que no segueixen patrons organitzatius establers i solen crear formes d'expressió i acció diferenciades a mesura que van sorgint, tal i com ha succeït recentment amb l'aparició d'internet com a forma de difusió de continguts i de creació de lligams interns als moviments socials de protesta sorgits durant al crisi econòmica iniciada a l'Estat espanyol a partir de l'any 2008 o amb la progressiva transformació del moviment de reivindicació de plena sobirania catalana en un moviment independentista d'ample abast a Catalunya.

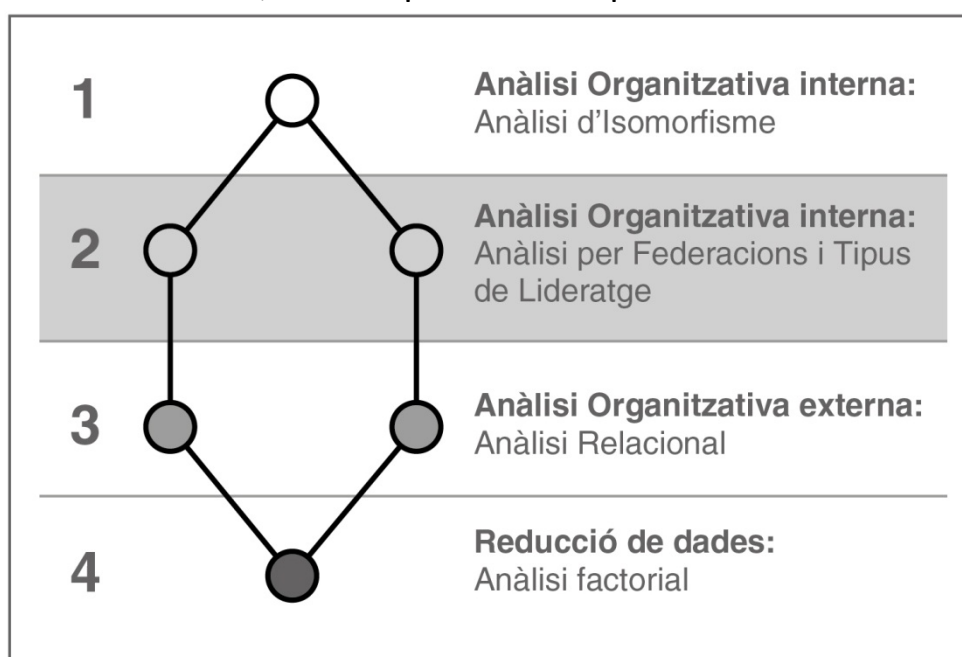
En el procés de consolidació dels moviments socials en estructures estables basades en sistemes organitzatius, es produeix un procés d'isomorfisme per tal d'adaptar-se a les condicions legals i de participació ciutadana que dissenyen les institucions públiques, condicions que busquen establir interlocutors per al diàleg amb canals el més institucionalitzats possibles. Reprenent els exemples anteriorment plantejats, resulta interessant veure com el moviment 15M va acabar trobant una sortida institucional en la creació d'un partit polític com Podemos, així com el moviment independentista català va acabar consolidant una organització com l'Assemblea Nacional Catalana, en aquest cas, fortament legitimada per les institucions del govern autonòmic. Ambdós exemples acaben sent resultats organitzatius isomòrfics que no aporten novetats significatives a nivell

d'estructura, però sí d'acció política, tot recollint el moviment social i donant-li representativitat. Altres exemples els podem trobar en el treball de González Zepeda i Escala (2014) en parlar d'organitzacions de migrants a Califòrnia o de Leiter (2005) en parlar d'organitzacions sense ànim de lucre australianes. El mimetisme estructural redueix el preu d'entrar en un nou camp relacional, tal com explica Haveman (1993) referint-se a mercats, així com permet la legitimació de les normes internes de funcionament i traçar les estratègies que condueixen a l'èxit competitiu.

La consolidació d'un model estructural d'AV, a nivell general, va permetre la creació d'un model reivindicatiu organitzacional que s'ha demostrat exitós al llarg dels darrers 30 anys tenint una incidència important en la transformació urbana de les ciutats. Ara bé, aquest èxit facilita l'adopció del model per altres membres que, no formant part del moviment social inicial, reproduïen legítimament l'estructura per defensar els drets, interessos o reivindicacions d'altres sectors socials o parts de la ciutat que quedaven fora del moviment social i, per tant, exclosos de la primera onada d'AV. A partir d'aquesta reflexió i de les dades aportades, es pot defensar la idea que la reproducció d'AV es recolza en l'èxit organitzatiu assolit en el camp organitzatiu veïnal, que ha aconseguit crear un sistema estructurant que facilita la defensa d'interessos i la consecució d'èxits localitzats en espais molt concrets de les ciutats. L'isomorfisme estructural, doncs, es troba al bell mig de la fragmentació veïnal i del sorgiment de noves entitats.

Anàlisi Organitzativa Interna: Anàlisi per Federacions i per Tipus de Lideratge

Quadre 11. Esquema de l'anàlisi quantitativa

Font: Creació pròpia

De totes formes, l'explicat fins ara respecte de la fragmentació veïnal posa les normes del joc del camp però no explica els motius de la fragmentació. És a dir, la contrastació de la hipòtesi de l'isomorfisme dóna arguments per veure l'atractivitat de les estructures proposades per les AV: Si hom replica el model pot tenir accés a determinades avantatges. Ara bé, aquesta no és condició suficient per a que les entitats es reproduïxin. No n'hi ha prou amb que sigui fàcil per a que una cosa succeeixi, hi ha d'haver voluntat.

En l'anàlisi qualitativa s'assenyalava, com ja s'ha mencionat anteriorment, i s'insistia en una variable explicativa per tal de justificar les diferències existents en el camp veïnal contemporani: l'existència de tres federacions que defensen interessos diferents i que, fins a dia d'avui ha impedit la reunificació del teixit veïnal en una sola organització federativa. Tal i com s'ha dit abans, aquesta variable no aporta diferències significatives pel que fa a les estructures. En aquesta part de l'anàlisi, aquesta s'orientarà cap a altres aspectes de percepció de la tasca veïnal per a detectar elements diferencials.

El camp veïnal ha estat definit de manera reiterada per part de les entitats entrevistades com un camp amb una important càrrega política, generant un consens absolut al voltant de la idea que aquesta ha tingut i té un pes important en el mateix.

Taula 35. Influència de la política

Creu que la política influeix en el món veïnal

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Si	34	89,5	100,0	100,0
Perdidos Ns	4	10,5		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Aquesta contundent afirmació respecte del camp veïnal com a fortament influït per la política, forçosament porta a pensar que han d'existir diferents percepcions respecte de la tasca desenvolupada per part de les institucions públiques, en que aquelles entitats que manifesten una posició política contrària a la del partit governant tindran una posició crítica o molt crítica respecte de la tasca que aquests desenvolupen. Per tal de copsar aquesta visió, s'ha creat una categoria que, en base als discursos recollits, posiciona les entitats en funció de lo crítics que han sigut en relació a l'Ajuntament. Tal i com es pot apreciar, les entitats plantegen discursos diversos en relació a les institucions públiques que van des de posicions molt crítiques fins a posicions molt menys, sense que hi hagi una clara inclinació col·lectiva com succeïa anteriorment en relació als aspectes estructurals.

Taula 36. Discurs sobre l'Ajuntament

Discurs sobre l'Ajuntament

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Molt suau	3	7,9	8,3	8,3
Suau	10	26,3	27,8	36,1
Neutre	9	23,7	25,0	61,1
Crític.	8	21,1	22,2	83,3
Molt Crític	6	15,8	16,7	100,0
Total	36	94,7	100,0	
Perdidos Nc	2	5,3		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Resultats similars s'obtenen en autodefinir el moviment veïnal (noti's que durant tota la recerca s'ha intentat evitar el terme de *moviment veïnal* per a referir-se a les AV, però aquí es manté el discurs que generalment utilitzen les associacions veïnals per autodenominar-se col·lectivament). La diversitat ideològica interna queda palesa en l'autodefinició que els i les presidents/es proposen de cara a identificar-se amb una o altra posició. En aquest cas tampoc apareixen posicions majoritàries.

Taula 37. Visió del moviment veïnal

		Visió del moviment veïnal			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Moviment constructiu	6	15,8	20,7	20,7
	Moviment polític amb finalitats electoral	8	21,1	27,6	48,3
	Moviment crític	10	26,3	34,5	82,8
	Moviment cultural	5	13,2	17,2	100,0
	Total	29	76,3	100,0	
Perdidos	Nc	9	23,7		
Total		38	100,0		

Font: Creació pròpia

Resulta interessant, també, aportar informació sobre un element central en el funcionament lògic de les AV: saber si els veïns i veïnes les veuen com a organitzacions útils, si confien en elles. El resultat dibuixa un escenari força paradoxal, en que per una banda es fa referència a la fragmentació de les AV (del que es desprèn que no tots els interessos veïnals queden representats i hi ha una renovació organitzativa habitual), però per l'altra no queda clar que les entitats estiguin convençudes de tenir els veïns i veïnes al seu costat en aquest camí.

Taula 38. Confiança del veïnat

		Confia el veïnat en les AV?			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Si	18	47,4	48,6	48,6
	No	19	50,0	51,4	100,0
	Total	37	97,4	100,0	
Perdidos	NS	1	2,6		
Total		38	100,0		

Font: Creació pròpia

Aquest escenari relativament allunyat dels veïns i veïnes també té el seu retorn per part de les entitats en la percepció que tenen respecte del paper que aquests primers juguen en la creació i desenvolupament del treball veïnal. Seguint la lògica plantejada per Olson (1992) i presentada anteriorment, l'acció col·lectiva queda definida per una combinació de líders que cerquen un interès per la col·lectivitat i una sèrie de *free riders*, que només es sumen a la causa si perceben que en poden treure algun benefici directe. En aquest cas, a partir de les entrevistes realitzades s'ha creat una categoria que recull si les descripcions o opinions que els i les presidents/es han anat manifestant respecte del veïnat els defineix com a elements col·laboradors amb la tasca desenvolupada per les entitats o, per contra,

com a agents passius que només es sumen a les activitats que els interessen, quan veuen que poden treure algun benefici o quan els seus interessos es veuen amenaçats.

Taula 39. Veïnat col·laborador o free rider

Són els veïns i veïnes col·laboradors o free-riders?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Col·laborador	11	28,9	32,4	32,4
Free-riders	23	60,5	67,6	100,0
Total	34	89,5	100,0	
Perdidos NS	4	10,5		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Un dels elements centrals en aquesta anàlisi es dona al voltant del rol que juguen els presidents/es en la configuració del camp organitzatiu veïnal. Des d'una perspectiva lògica, si a nivell estructural no hi ha diferències significatives que justifiquin la fragmentació del teixit veïnal, aquesta s'ha de trobar en algun altre agent rellevant del camp. En aquesta reflexió, immediatament apareixen els presidents i presidentes com a actors centrals de la presa de decisions al voltant del que succeeix amb i entre les AV. El primer pas és veure si les pròpies associacions consideren que el camp en el que es mouen dona espai als i les presidents/es per prendre decisions importants. La primera conclusió parcial és que sí.

Taula 40. Presidencialisme

És l'associacionisme veïnal presidencialista?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Si	26	68,4	70,3	70,3
No	11	28,9	29,7	100,0
Total	37	97,4	100,0	
Perdidos Ns	1	2,6		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Aquesta concepció de l'associacionisme veïnal com un espai en que els presidents/es tenen una importància cabdal facilita apropar-se a entendre quins elements faciliten la presa de decisions dels presidents/es. Tal i com s'ha descrit anteriorment en l'anàlisi qualitativa, existeix un consens generalitzat al voltant de la idea que alguns presidents/es s'han beneficiat personalment del seu càrrec.

Taula 41. Presidents/es que treuen beneficis

Creu que algún president/a ha tret algún benefici individual de ser president

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Si	34	89,5	100,0	100,0
Perdidos Ns	4	10,5		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Un dels espais de benefici personal en un camp amb forta incidència política és el propi espai polític electoral. El moviment entre AV i el consistori ha estat una constant des de l'arribada de la democràcia a l'Estat espanyol, essent considerat, en ocasions i tal i com s'ha assenyalat anteriorment, el càrrec de president/a d'AV com un pas previ a la política. Si bé aquest posicionament, tal i com s'ha esmentat en les entrevistes realitzades, ha contribuït a apropar l'imaginari veïnal al polític, no és menys cert que, de manera sistemàtica, hi ha hagut presidents/es participant en llistes electorals i, eventualment, amb càrrecs electes. Entre els presidents/es que han presidit les AV entrevistades en algun moment del treball de camp hi ha hagut (o hi ha) 3 regidors, 10 candidats i 13 membres de partits. Aquests darrers són més complicats de detectar, ja que només en cas que ho hagin esmentat directament s'ha pogut copsar. Podria ser que hi hagués algun cas que s'hagi escapat de l'anàlisi.

Taula 42. Col·laboració política I: Regidor

Ha sigut regidor?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Si	3	7,9	8,1	8,1
No	34	89,5	91,9	100,0
Total	37	97,4	100,0	
Perdidos Ns	1	2,6		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Taula 43. Col·laboració política II: Llistes

		Ha estat en llistes?			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Si	10	26,3	27,0	27,0
	No	27	71,1	73,0	100,0
	Total	37	97,4	100,0	
Perdidos	Ns	1	2,6		
Total		38	100,0		

Font: Creació pròpia

Taula 44. Col·laboració política III: Partit

		Ha format o forma part d'un partit?			
		Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
	Si	13	34,2	35,1	35,1
	No	24	63,2	64,9	100,0
	Total	37	97,4	100,0	
Perdidos	Ns	1	2,6		
Total		38	100,0		

Font: Creació pròpia

Tal i com s'ha insistit durant l'anàlisi qualitativa, el discurs polític està present de manera constant a l'hora de definir el funcionament del teixit veïnal i les acusacions entre presidents/es de pertinença a uns o altres partits és una constant. En la següent taula es recullen els posicionaments que s'han anat copsant durant el treball de camp. De totes formes, cal assenyalar que aquesta distribució no té per que ser real, sinó que és fruit de les opinions recollides en referència a altres presidents/es. En aquest sentit, el que és rellevant des d'una òptica de recerca sociològica no és el partit assenyalat, sinó el fet que el discurs sobre la politització sigui una arma que s'utilitza per desqualificar a aquells presidents/es amb els que es té una relació menys favorable.

Taula 45. Col·laboració política IV: Partit de pertinença teòric

En quin partit ubiquen al president/a?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
CiU	12	31,6	46,2	46,2
Dretes	1	2,6	3,8	50,0
PSC	10	26,3	38,5	88,5
PP	1	2,6	3,8	92,3
Esquerreres	2	5,3	7,7	100,0
Total	26	68,4	100,0	
Perdidos NC	12	31,6		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Relligant el tema amb la fragmentació, un dels elements que han aparegut assenyalats en l'anàlisi qualitativa al voltant d'aquest tema és que la fragmentació va sovint lligada a la presència d'un conflicte que (per motius diversos) no es resol internament i acaba facilitant la creació d'estructures veïnals noves i paral·leles. És interessant veure com, si bé el discurs sobre la fragmentació tendeix a assenyalar els partits polítics com a motivadors de la competitivitat o el conflicte i, discursivament, com a "culpables" de la fragmentació veïnal, a l'hora d'assenyalar els principals beneficiaris de la mateixa, això es reorienta cap als presidents/es. Aquests són vistos com aquells que major benefici treuen del conflicte i la competitivitat. Resulta, d'altra banda, veure com tan sols un 3% dels presidents/es entrevistats afirmen que aquesta competitivitat veïnal, que acaba resultant en una estructura complexa amb 3 federacions i 63 AV, beneficia als veïns i veïnes.

En el costat contrari, els perjudicis d'aquesta competitivitat no tenen un destinatari tan clar, existint una distribució molt més dispersa d'aquells agents que beuen empitjorada la seva situació.

Taula 46. Beneficis de la competitivitat I: A qui?

A qui beneficia la competitivitat

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Als presidents	20	52,6	54,1	54,1
A l'Ajuntament	4	10,5	10,8	64,9
A les Associacions	2	5,3	5,4	70,3
Als partits	7	18,4	18,9	89,2
Als ciutadans	1	2,6	2,7	91,9
A ningú	3	7,9	8,1	100,0
Total	37	97,4	100,0	
Perdidos Nc	1	2,6		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Taula 47. Perjudicis de la competitivitat

A qui perjudica la competitivitat

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
A l'Ajuntament	5	13,2	15,2	15,2
A les Associacions	9	23,7	27,3	42,4
Al veïnat	7	18,4	21,2	63,6
A la ciutat	2	5,3	6,1	69,7
A ningú	10	26,3	30,3	100,0
Total	33	86,8	100,0	
Perdidos Nc	5	13,2		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Aquesta doble pregunta és interessant, ja que intuïtivament assenyalava que el camp veïnal és un espai propici al conflicte, ja que hi ha uns beneficiaris clarament assenyalats i que, a més, tenen una posició preeminent dintre del camp veïnal, amb responsabilitat i capacitat d'incidència; mentre que, per contra, no hi ha un perjudicat clar, el que facilita simbòlicament el conflicte en tant que "no hi perd ningú".

Els beneficis simbòlics del conflicte redonden en la mateixa direcció. El principal benefici assenyalat té un destinatari clar: el president/a. Aquestes dades, doncs, posicionen als presidents/es en l'ull de l'huracà del conflicte. Davant d'entitats estructuralment iguals, en un camp en que els veïns/es no tenen una presència important i en que hi ha una persona que encapçala aquestes estructures i pot treure benefici, el conflicte apareix, de manera lògica, assenyalat com un element que pot formar part d'una estratègia individual de benefici propi. Aquesta afirmació no vol dir que tots els presidents/es obrin d'aquesta manera, però queda palès que és una pràctica que no resulta estranya en el camp veïnal.

Taula 48. Beneficis de la competitivitat I: Quins?

Quins són els beneficis

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Promoció personal	23	60,5	69,7	69,7
Poder	5	13,2	15,2	84,8
Divisió	3	7,9	9,1	93,9
Millor capacitat de pressió	1	2,6	3,0	97,0
Llibertat	1	2,6	3,0	100,0
Total	33	86,8	100,0	
Perdidos Nc	5	13,2		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Per tal de cloure aquesta aproximació, resulta interessant veure com se'ls dona una importància considerable a nivell simbòlic a l'hora de teixir relacions amb altres entitats. Aquest element acaba lligant aquesta anàlisi estadística amb una anàlisi a nivell relacional que serà desenvolupada posteriorment. Les relacions, segons afirmen bona part dels entrevistats, depenen de la capacitat dels presidents/es d'interactuar i arribar a posicions de consens, cooperació o amistat/enemistat.

Taula 49. Relacions entre entitats
De què depen la relació entre entitats?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Del perfil de l'entitat	5	13,2	13,9	13,9
Que els presidents tinguin bona relació	24	63,2	66,7	80,6
Del perfil del veïnat	5	13,2	13,9	94,4
De la proximitat geogràfica	1	2,6	2,8	97,2
Altres	1	2,6	2,8	100,0
Total	36	94,7	100,0	
Perdidos NC	2	5,3		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

Recapitulant, aquesta anàlisi ha dibuixat un escenari en que les AV no es divideixen perquè presentin models organitzatius diferenciats, responent a una hipotètica demanda de nous models organitzacionals i que, en la cerca d'elements alternatius que expliquin aquesta fragmentació del teixit veïnal, han aparegut amb força dos elements: 1) en l'anàlisi qualitativa, apareix l'estructura per federacions com un element amb força explicativa per definir el conjunt; 2) en l'anàlisi quantitativa, apareix el paper jugat pels presidents/es com un element central en la configuració del camp veïnal.

Per tal de veure com interactuen aquests dos elements es posaran a prova les dades en relació amb aquestes variables. En primer lloc, creuant-les amb la variable federativa. En segon lloc, creuant-les amb una variable creada *ad hoc* un cop realitzat l'anàlisi de les entrevistes. Per tal de determinar el tipus de lideratge exercit en les AV i en base a la informació rebuda s'han creat dues variables:

- 1) En primer lloc, determinar si es tracta d'un lideratge fort o feble: S'entén per un lideratge fort aquell en que la persona que ostenta el càrrec de president/a té una imatge clarament visible i apreciable que està per sobre del col·lectiu, veïns i veïnes o la resta de membres de la junta.
- 2) En segon lloc, determinar si l'entitat té una orientació cultural o política: Aquestes dues dimensions no són necessàriament excloents, és a dir, el predomini de la vessant política no impedeix l'existència de la vessant cultural i a l'inrevés.

Aquestes dues variables, doncs, deriven de la percepció de l'investigador durant la recollida d'informació i l'anàlisi de la informació rebuda i creen una distribució alternativa

a l'aportada per la divisió federativa que resulta molt interessant de cara a l'anàlisi estadística i relacional.

En relació a la primera distinció s'ha considerat, d'una forma que encaixa amb la percepció de l'associacionisme veïnal com un camp presidencialista, en el que hi ha un percentatge important de presidents/es que exerceixen un lideratge fort (65%).

Taula 50. Tipus de lideratge I: Fort-Feble

Lideratge fort o feble

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Feble	13	34,2	35,1	35,1
Fort	24	63,2	64,9	100,0
Total	37	97,4	100,0	
Perdidos NC	1	2,6		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

En segon lloc, en la dualitat entre l'orientació cultural o política, les dades porten a pensar en un camp amb una important incidència de lideratges polítics. No obstant, és pertinent insistir en la idea que ambdós espais conviuen en les AV amb relativa normalitat (amb algunes excepcions molt destacades). En aquest sentit, alguns dels lideratges que s'han assenyalat com a polítics desenvolupen, també, un paper rellevant a nivell de creació d'espais i activitats culturals però, a criteri de l'investigador, el seu paper a nivell polític és més destacat.

Taula 51. Tipus de lideratge II: Polític-Cultural

Lideratge cultural o polític

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Cultural	15	39,5	41,7	41,7
Polític	21	55,3	58,3	100,0
Total	36	94,7	100,0	
Perdidos NC	2	5,3		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

El creuament d'aquestes dues variables creades a partir de la percepció de l'investigador un cop analitzats els discursos, de nou, no aporten resultats significatius en ser creuades amb la variable relativa a les federacions. En aquest sentit, queda palès que en les tres federacions, així com entre aquelles entitats que no pertanyen a cap federació, hi ha una representació similar dels diferents perfils creats. Les federacions, doncs, no només són similars en relació a l'estructura, sinó també al fet que acullen lideratge de diversos tipus en el seu si, essent representacions de la realitat veïnal i creant un escenari intern divers.

Taula 52. Tipus de lideratge III: Fort-Feble per federacions

Tabla cruzada

			tipus_lider		Total
			Feble	Fort	
Federació a la que pertanyen	FAVT	Recuento	2	9	11
		% dentro de tipus_lider	15,4%	37,5%	29,7%
	SXXI	Recuento	6	6	12
		% dentro de tipus_lider	46,2%	25,0%	32,4%
	Llevant	Recuento	4	4	8
		% dentro de tipus_lider	30,8%	16,7%	21,6%
	Cap	Recuento	1	5	6
		% dentro de tipus_lider	7,7%	20,8%	16,2%
Total	Recuento	13	24	37	
	% dentro de tipus_lider	100,0%	100,0%	100,0%	

Pruebas de chi-cuadrado

	Valor	gl	Sig. asintótica (2 caras)
Chi-cuadrado de Pearson	4,224 ^a	3	,238
Razón de verosimilitud	4,409	3	,221
Asociación lineal por lineal	,073	1	,786
N de casos válidos	37		

a. 5 casillas (62,5%) han esperado un recuento menor que 5. El recuento mínimo esperado es 2,11.

Font: Creació pròpia

Taula 53. Tipus de lideratge IV: Cultural-Polític per federacions

Tabla cruzada

			tipus_lider2		Total
			Cultural	Polític	
Federació a la que pertanyen	FAVT	Recuento	3	8	11
		% dentro de tipus_lider2	20,0%	38,1%	30,6%
	SXXI	Recuento	6	6	12
		% dentro de tipus_lider2	40,0%	28,6%	33,3%
	Llevant	Recuento	4	4	8
		% dentro de tipus_lider2	26,7%	19,0%	22,2%
	Cap	Recuento	2	3	5
		% dentro de tipus_lider2	13,3%	14,3%	13,9%
Total	Recuento	15	21	36	
	% dentro de tipus_lider2	100,0%	100,0%	100,0%	

Pruebas de chi-cuadrado

	Valor	gl	Sig. asintótica (2 caras)
Chi-cuadrado de Pearson	1,515 ^a	3	,679
Razón de verosimilitud	1,555	3	,670
Asociación lineal por lineal	,461	1	,497
N de casos válidos	36		

a. 5 casillas (62,5%) han esperado un recuento menor que 5. El recuento mínimo esperado es 2,08.

Font: Creació pròpia

Ara bé, el creuament d'aquestes dues variables al voltant del lideratge ofereixen uns resultats significatius estadísticament que associen de manera clara els lideratges forts amb el camp polític i els lideratges febles amb el camp cultural. Resulta interessant per que, a diferència del que s'ha anat veient fins ara, apareix un espai clarament definit que pot aportar una aproximació interessant per al millor coneixement del camp veïnal. Si les diferències que condueixen a la fragmentació no es donen per motius organitzacionals, s'han de donar bé sigui pel paper segregador que exerceixen les federacions, tal i com, cal insistir-hi, apareix en els discursos de les entrevistes, o pel paper jugat pels lideratges veïnals, tal i com es dibuixa a partir de l'anàlisi estadística.

Taula 54. Tipus de lideratge V: Fort-Feble per Cultural-Polític
Cultural_polític*Feble_fort tabulación cruzada

			tipus_lider2		Total
			Cultural	Polític	
tipus_lider	Feble	Recuento	10	2	12
		% dentro de tipus_lider2	66,7%	10,0%	34,3%
	Fort	Recuento	5	18	23
		% dentro de tipus_lider2	33,3%	90,0%	65,7%
Total		Recuento	15	20	35
		% dentro de tipus_lider2	100,0%	100,0%	100,0%

Pruebas de chi-cuadrado

	Valor	gl	Sig. asintótica (2 caras)	Significación exacta (2 caras)	Significación exacta (1 cara)
Chi-cuadrado de Pearson	12,216 ^a	1	,000		
Corrección de continuidad ^b	9,831	1	,002		
Razón de verosimilitud	12,905	1	,000		
Prueba exacta de Fisher				,001	,001
Asociación lineal por lineal	11,867	1	,001		
N de casos válidos	35				

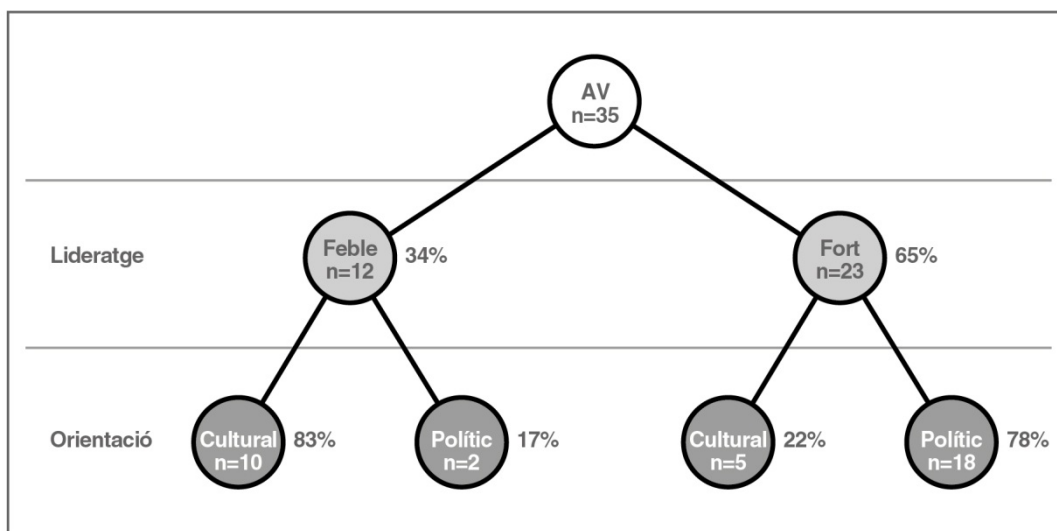
a. 0 casillas (0,0%) han esperado un recuento menor que 5. El recuento mínimo esperado es 5,14.

b. Sólo se ha calculado para una tabla 2x2

Font: Creació pròpia

Per tal de treballar amb una sola variable analítica, doncs, es crea una tipologia *ad hoc* que reculli la combinació de les dues variables sobre lideratge i que consta de 4 possibilitats: 1) Lideratge feble-cultural, 2) Lideratge feble-polític, 3) Lideratge fort-cultural, i 4) Lideratge Fort-polític.

Quadre 12. Divisió de casos per tipus de lideratge

Font: Creació pròpia

L'anàlisi estadística, en endavant, es centrarà en la comparació de les noves categories sorgides de l'anàlisi qualitativa (distribució per federacions) i l'anàlisi estadística (tipus de lideratge) per determinar el pes relatiu de cadascuna d'elles respecte del funcionament del camp veïnal i, sobretot, en la creació de diferències entre entitats. Només es faran servir aquelles variables que aportin resultats rellevants i significatius ($\alpha < 0,05$).

Pel que fa al nivell d'activitat, cap de les dues variables aporten diferències significatives tot i que s'apunten algunes línies de tendència. Les dades analitzades en relació amb la federació tenen una major dispersió derivada de la diversitat d'associacions que formen part dels diferents grups. En el cas de les dades analitzades en funció del tipus de lideratge, les dades són significatives al 95% si observem la Raó de verosimilitut ($\alpha = 0,049$), per tant es pot afirmar l'existència d'associació entre la tipologia de lideratge i el nivell d'activitat.

Taula 55. Comparació Federació - Tipus de lideratge I: Nivell d'activitat

		nivell d'activitat				Total			nivell d'activitat				Total
		Nul	Baix	Mig	Alt				Nul	Baix	Mig	Alt	
FAVT	Recuento	1	4	2	3	10	Feble+Cult	Recuento	1	1	3	5	10
	%	10,0%	40,0%	20,0%	30,0%	100,0%		%	10,0%	10,0%	30,0%	50,0%	100,0%
SXXI	Recuento	4	3	3	2	12	Feble+Polit	Recuento	2	0	0	0	2
	%	33,3%	25,0%	25,0%	16,7%	100,0%		%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Llevant	Recuento	2	2	1	2	7	Fort+Cult	Recuento	0	2	2	1	5
	%	28,6%	28,6%	14,3%	28,6%	100,0%		%	0,0%	40,0%	40,0%	20,0%	100,0%
Cap	Recuento	3	1	0	2	6	Fort+Polit	Recuento	5	6	1	3	15
	%	50,0%	16,7%	0,0%	33,3%	100,0%		%	33,3%	40,0%	6,7%	20,0%	100,0%
Total	Recuento	10	10	6	9	35	Total	Recuento	8	9	6	9	32
	%	28,6%	28,6%	17,1%	25,7%	100,0%		%	25,0%	28,1%	18,8%	28,1%	100,0%
						Sig. asintòtica (2 caras)							Sig. asintòtica (2 caras)
	Chi-cuadrado de Pearson		Valor	gl		,814		Chi-cuadrado de Pearson		Valor	gl		,068
	Razón de verosimilitud		6,469	9		,692		Razón de verosimilitud		16,966	9		,049

Font: Creació pròpia

L'anàlisi creuada de les dades relacionades amb els problemes que afecten els barris ens ofereixen significativitat estadística en ambdós casos. Podem afirmar, en conseqüència, que els problemes es poden relacionar tant amb les federacions com amb el tipus de lideratge.

Taula 56. Comparació Federació - Tipus de lideratge II: Origen dels problemes

	Sobre qui recauen els problemes del barri						Sobre qui recauen els problemes del barri						
	Institucions polítiques	Sistema	General	Cap	Total		Institucions polítiques	Sistema	General	Cap	Total		
FAVT	Recuento	2	7	1	0	10	Feble+Cult	Recuento	8	2	0	0	10
	%	20,0%	70,0%	10,0%	0,0%	100,0%		%	80,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%
SXXI	Recuento	6	2	0	4	12	Feble+Polit	Recuento	0	0	1	1	2
	%	50,0%	16,7%	0,0%	33,3%	100,0%		%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
Llevant	Recuento	6	0	1	0	7	Fort+Cult	Recuento	4	1	0	0	5
	%	85,7%	0,0%	14,3%	0,0%	100,0%		%	80,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Cap	Recuento	4	1	1	0	6	Fort+Polit	Recuento	4	7	2	2	15
	%	66,7%	16,7%	16,7%	0,0%	100,0%		%	26,7%	46,7%	13,3%	13,3%	100,0%
Total	Recuento	18	10	3	4	35	Total	Recuento	16	10	3	3	32
	%	51,4%	28,6%	8,6%	11,4%	100,0%		%	50,0%	31,3%	9,4%	9,4%	100,0%
					Sig. asintótica (2 caras)							Sig. asintótica (2 caras)	
	Chi-cuadrado de Pearson		Valor	gl			Chi-cuadrado de Pearson		Valor	gl			
			22,141 ^a	9	,008				18,062 ^a	9		,034	
	Razón de verosimilitud		24,625	9	,003		Razón de verosimilitud		18,701	9		,028	

Font: Creació pròpia

En relació amb el discurs sobre les administracions, el creuament amb les federacions ofereix unes dades molt heterogènies que no permeten assenyalar que unes federacions són més crítiques que les altres amb les administracions. Tant mateix, en el cas de les dades vinculades amb la tipologia de lideratge, les dades són significatives al 95% ($\alpha=0,028$) permetent afirmar l'existència d'associació entre les variables en joc.

Taula 57. Comparació Federació - Tipus de lideratge III: Discurs sobre l'administració

		discurs sobre l'administració					Total			discurs sobre l'administració					Total	
		Molt suau	Suau	Neutre	Critic.	Molt Critic				Molt suau	Suau	Neutre	Critic.	Molt Critic		
FAVI	Recuento	1	2	3	4	1	11	Feble+Cult	Recuento	0	4	5	0	1	10	
	%	9,1%	18,2%	27,3%	36,4%	9,1%	100,0%		%	0,0%	40,0%	50,0%	0,0%	10,0%	100,0%	
SXXI	Recuento	2	3	4	1	2	12	Feble+Polit	Recuento	0	1	0	1	0	2	
	%	16,7%	25,0%	33,3%	8,3%	16,7%	100,0%		%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%	
Llevant	Recuento	0	4	1	2	1	8	Fort+Cult	Recuento	1	2	2	0	0	5	
	%	0,0%	50,0%	12,5%	25,0%	12,5%	100,0%		%	20,0%	40,0%	40,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Cap	Recuento	0	1	1	1	2	5	Fort+Polit	Recuento	2	3	1	7	5	18	
	%	0,0%	20,0%	20,0%	20,0%	40,0%	100,0%		%	11,1%	16,7%	5,6%	38,9%	27,8%	100,0%	
Total	Recuento	3	10	9	8	6	36	Total	Recuento	3	10	8	8	6	35	
	%	8,3%	27,8%	25,0%	22,2%	16,7%	100,0%		%	8,6%	28,6%	22,9%	22,9%	17,1%	100,0%	
		Chi-cuadrado de Pearson			Valor	gl	Sig. asintótica (2 caras)				Chi-cuadrado de Pearson			Valor	gl	Sig. asintótica (2 caras)
					9,092 ^a	12	,695							19,289 ^a	12	,082
		Razón de verosimilitud			9,608	12	,650				Razón de verosimilitud			24,647	12	,017

Font: Creació pròpia

Un aspecte en el que trobem diferències importants és en la percepció respecte de si les associacions veïnals són presidencialistes. Resulta interessant veure com, en creuar les dades amb les Federacions, es resultats no presenten cap element que porti a pensar en l'existència de models diferents de gestió associativa entre les diferents categories. Ans al contrari, la distribució de les respostes segueix un patró molt similar per totes les entitats.

Per contra, en creuar les dades en relació amb la tipologia de lideratge, l'opinió respecte del presidencialisme veïnal va clarament associada a aquestes variables, en especial al fet de disposar d'un lideratge fort o feble.

Taula 58. Comparació Federació - Tipus de lideratge IV: Presidencialisme

		És presidencialista		Total			És presidencialista		Total		
		Si	No				Si	No			
Federació a la que pertanyen	FAVT	Recuento	7	4	11	Tipologia ad hoc	Feble+Cult	Recuento	3	7	10
		%	63,6%	36,4%	100,0%			%	30,0%	70,0%	100,0%
	SXXI	Recuento	9	3	12		Feble+Polit	Recuento	0	2	2
		%	75,0%	25,0%	100,0%			%	0,0%	100,0%	100,0%
	Llevant	Recuento	5	3	8		Fort+Cult	Recuento	4	1	5
		%	62,5%	37,5%	100,0%			%	80,0%	20,0%	100,0%
	Cap	Recuento	5	1	6		Fort+Polit	Recuento	17	1	18
		%	83,3%	16,7%	100,0%			%	94,4%	5,6%	100,0%
Total		Recuento	26	11	37	Total	Recuento	24	11	35	
		%	70,3%	29,7%	100,0%		%	68,6%	31,4%	100,0%	
		Valor		gl	Sig. asintòtica (2 caras)			Valor	gl	Sig. asintòtica (2 caras)	
Chi-cuadrado de Pearson		1,082 ^a		3	,782	Chi-cuadrado de Pearson		17,161 ^a	3	,001	
Razón de verosimilitud		1,125		3	,771	Razón de verosimilitud		18,629	3	,000	

Font: Creació pròpia

Una situació similar es pot trobar en parlar de l'existència o absència d'autocrítica. Existeix una relació entre la tipologia de lideratge i el posicionament que els i les presidents tenen en relació al propi associacionisme veïnal, presentant posicions crítiques, únicament aquells que desenvolupen un lideratge fort i orientat a la política.

Taula 59. Comparació Federació - Tipus de lideratge V: Autocrítica

	fan autocrítica?		Total		fan autocrítica?		Total
	Si	No			Si	No	
FAVT Recuento	5	6	11	Feble+Cult Recuento	0	10	10
%	45,5%	54,5%	100,0%	%	0,0%	100,0%	100,0%
SXXI Recuento	2	11	13	Feble+Polit Recuento	0	2	2
%	15,4%	84,6%	100,0%	%	0,0%	100,0%	100,0%
Llevant Recuento	2	6	8	Fort+Cult Recuento	0	5	5
%	25,0%	75,0%	100,0%	%	0,0%	100,0%	100,0%
Cap Recuento	1	5	6	Fort+Polit Recuento	10	8	18
%	16,7%	83,3%	100,0%	%	55,6%	44,4%	100,0%
Total Recuento	10	28	38	Total Recuento	10	25	35
%	26,3%	73,7%	100,0%	%	28,6%	71,4%	100,0%
	Valor	gl	Sig. asintòtica (2 caras)		Valor	gl	Sig. asintòtica (2 caras)
Chi-cuadrado de Pearson	3,174 ^a	3	,366	Chi-cuadrado de Pearson	13,222 ^a	3	,004
Razón de verosimilitud	3,077	3	,380	Razón de verosimilitud	17,148	3	,001

Font: Creació pròpia

A mode de quadre resum al voltant de les relacions detectades en funció de les variables escollides, el tipus de lideratge apareix com una tipologia a considerar en relació amb la creació de diferències dintre del teixit veïnal. En tres de les 5 variables creuades el tipus de lideratge guarda relació amb els resultats obtinguts, mentre que en les altres dues el resultat és proper a la significativitat estadística.

Taula 60. Comparació Federació - Tipus de lideratge V: Quadre resum

	Federació	Tipus de lideratge
-Nivell d'activitat?	No	Si
-Sobre qui recauen els problemes del barri?	Si	Si
-Discurs sobre l'administració?	No	Si
-Presidencialista?	No	Si
-Autocrítica?	No	Si

Font: Creació pròpia

Aquests resultats obliguen a plantejar una reflexió al voltant dels discursos recollits durant les entrevistes. Tal i com s'ha repetit en diverses ocasions, la pertinença a una o altra federació és un argument adduït en parlar de les diferències existents entre les diferents formes d'entendre l'associacionisme veïnal. La falta de diferències significatives en relació a les Federacions porta a afirmar, per una banda, que l'isomorfisme estructural també es reproduïx a nivell de federacions i, per l'altra, que no és un argument sòlid per justificar les diferències entre associacions.

Per contra, el tipus de lideratge sí que apareix com un element a considerar a l'hora de trobar diferències en el món veïnal. Per acabar aquesta part de l'anàlisi estadística es categoritzaran els quatre tipus de lideratge emprats en aquesta anàlisi en relació amb els elements que ajuden a definir-los

Quadre 13. Descripció dels tipus ideals de lideratge

1	▲ Categoria que agrupa un percentatge reduït (6%) d'entitats (n=2), fet que fa que les dades obtingudes siguin poc rellevants i que la combinació de lideratge febles amb orientacions polítiques sigui una combinació poc efectiva.
2	▲ Presenten una distribució paritària en relació als i les presidents/es (50% Dones – 50% homes), d'edats poc concretes (50% 40-49 anys, 50% 60 i més) i que porten 4,5 anys al càrrec
3	▲ Presenten un nivell inexistent d'activitat i pertanyen a la FSXXI o no formen part de cap federació.
4	▲ Disposen de 142,5 socs de mitjana, dels quals la totalitat (100%) paguen de dependència econòmica, però afirmen tenir una situació greu (100%) i no disposar de fonts diversificades de finançament (0%).
5	▲ No ha sigut possible determinar el seu grau de dependència econòmica, però afirmen tenir una situació greu (100%) i no disposar de fonts diversificades de finançament (0%).
6	▲ Defensen que els seus barris presenten problemes generalistes (50%) i plantegen un discurs en que apareixen com a Free-Riders.
7	▲ Defensen un món veïnal crític (100%) i suaus (50%) respecte de les institucions públiques.
8	▲ Consideren que els veïns/es no confien en les AV (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).
9	▲ Existeix unanimitat a l'afirmar que hi ha hagut presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).
10	▲ Consideren que el camp veïnal no és presidencialista (100%) i que les relacions entre presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).
11	▲ Característiques del veïnat (50%) i plantegen un discurs autocrític respecte de la tasca de les AV (0%) i que no perjudica a ningú (40%). A la be formen part de partits existents entre presidents/es (50%) i que les relacions entre presidents/es (50%) i l'accés al poder (50%)
12	▲ No presenten un discurs autocrític respecte de la tasca de les AV (0%) i que no perjudica a ningú (40%). A la be mateixes AV (50%) o a ningú (50%). Aquesta facilita la promoció de presidents/es (50%) i l'accés al poder (50%)
13	▲ Consideren que la competitivitat respecte de la tasca de les AV (0%) i que no perjudica a ningú (40%). A la be formen part de partits existents entre presidents/es (50%) i que les relacions entre presidents/es (50%) i l'accés al poder (50%)

**Segon tipus ideal
 Lideratge feble,
 orientació
 política**

1	▲ Categoria que acumula un 28,5% de les entitats entrevistades (n=10) que porten 5 anys de mitjana al càrrec
2	▲ Els presidents/es són majoritàriament homes (60%) i pertanyen a la FSXXI (40%) o a l'ELeant (40%)
3	▲ Les entitats presenten un nivell alt d'activitat (50%) i pertanyen a la FSXXI (40%) o a l'ELeant (40%)
4	▲ Disposen de 133,3 socs de mitjana, dels quals la majoria (67%) paguen de manera individual respecte de les institucions públiques (60%) i No obstant, més
5	▲ Afirmen tenir una situació econòmica bona (60%) i una baixa dependència respecte de les institucions públiques (60%) i No obstant, més
6	▲ Els problemes del seu barri, majoritàriament de fonts diversificades de finançament (80%) i una baixa dependència respecte de les institucions públiques (60%) i No obstant, més
7	▲ Plantegen diferents aproximacions a l'hora de definir el món veïnal com a moviment cultural (37,5%) com un moviment constructiu (25%) o neutre (25%)
8	▲ Defensen que els veïns i veïnes confien en les AV (60%) però, alhora, els defineixen com a Free-Riders (70%)
9	▲ Existeix unanimitat a l'afirmar que hi ha hagut presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%)
10	▲ Majoritàriament no consideren que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%)
11	▲ Generalment no han ocupat càrrecs electes a l'Ajuntament de Tarragona (0%) i que no perjudica a ningú (40%). A la be ni han format part de llistes (80%)
12	▲ No presenten un discurs autocrític respecte de la tasca de les AV (0%) i que no perjudica a ningú (40%). A la be consideren que les relacions entre presidents/es (50%) i que les relacions entre presidents/es (50%) i l'accés al poder (50%)
13	▲ Consideren que la competitivitat respecte de la tasca de les AV (0%) i que no perjudica a ningú (40%). A la be aquesta competitivitat facilita la promoció personal de presidents/es (44%)

**Primer tipus ideal
 Lideratge feble,
 orientació
 cultural**

- 1 ► **Categoria que agrupa un percentatge baix (14%) d'entitats (n=5), fet que porta a pensar que la combinació entre lideratges forts i orientacions culturals no són gaire comuns en el teixit veïnal.**
- 2 ► **Els presidents/es són homes (100%) d'entre 40 i 49 anys (40%) o de més de 60 (40%) que porten 4,8 anys de mitjana al càrrec.**
- 3 ► **Les entitats presenten nivells baixos (40%) o mitjos (40%) d'activitat i pertanyen a la FSXXI (40%) o a no estan federades (40%).**
- 4 ► **Disposen de 215,8 socis de mitjana, dels quals la majoria (60%) paguen de manera individual.**
- 5 ► **Afirmen tenir una situació econòmica mitja (40%) o bona (40%) tenint una baixa dependència respecte de les institucions públiques (80%). No obstant, més de la meitat (60%) no disposen de fonts diversificades de finançament.**
- 6 ► **Els problemes dels seus barris depenen de la tasca de les AV (80%) i els seus discursos els defineixen com a col·laboradors (80%) o neutres (40%).**
- 7 ► **Defensen que l'associacionisme veïnal és constructiu (33%) o cultural (33%).**
- 8 ► **Consideren que el veïnat no confia en les AV (80%) i que les relacions entre associacions depenen de les relacions existents entre presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).**
- 9 ► **Existeix unanimitat a l'afirmar que hi ha hagut presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).**
- 10 ► **Consideren que el camp veïnal és presidencialista (80%) i que les relacions entre associacions depenen de les relacions existents entre presidents/es (60%) més que del perfil de l'ajuntament (20%) o de la proximitat geogràfica (20%).**
- 11 ► **Cap d'ells (0%) ha sigut regidor de l'ajuntament, però alguns han participat en llistes electorals (20%) o han format part de partits polítics (40%).**
- 12 ► **No presenten un discurs autocrític respecte de la tasca de les AV (0%) i que la competitivitat en el món veïnal beneficia als presidents/es (80%) i que perjudica al veïnat (40%). Aquesta facilita la promoció de presidents/es (80%).**
- 13 ► **Consideren que la competitivitat en el món veïnal beneficia als presidents/es (80%) i que perjudica al veïnat (40%). Aquesta facilita la promoció de presidents/es (80%).**

**Tercer tipus ideal
 Lideratge fort,
 orientació
 cultural**

- 1 ► **Categoria que agrupa el percentatge més alt d'entitats (51%) d'entitats (n=18).**
- 2 ► **Els presidents/es són homes (83,3%) d'entre 40 i 49 anys (50%) o de més de 60 (44%).**
- 3 ► **Les entitats presenten nivells baixos (40%) o mitjos (40%) d'activitat i pertanyen a la FSXXI (44%) o a no estan federades (56%).**
- 4 ► **Disposen de 161,4 socis de mitjana, dels quals la majoria (71,4%) paguen de manera individual.**
- 5 ► **Afirmen tenir una situació econòmica mitja (42,9%) o bona (42,9%) tenint una baixa dependència respecte de les institucions públiques (85,7%).**
- 6 ► **Els problemes dels seus barris depenen de la tasca de les AV (83,3%) i els seus discursos els defineixen com a col·laboradors (83,3%) o neutres (16,7%).**
- 7 ► **Afirmen que l'associacionisme veïnal és constructiu (50%) o cultural (50%).**
- 8 ► **Consideren que el veïnat no confia en les AV (61%) i que les relacions entre associacions depenen de les relacions existents entre presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).**
- 9 ► **Existeix unanimitat a l'afirmar que hi ha hagut presidents/es que s'han beneficiat personalment dels seus càrrecs (100%) i que la política influeix en el món veïnal (100%).**
- 10 ► **Consideren que el camp veïnal és presidencialista (94%) i que les relacions entre associacions depenen de les relacions existents entre presidents/es (67%) més que del perfil de l'ajuntament (23%) o de la proximitat geogràfica (23%).**
- 11 ► **Generalment no han ocupat càrrecs electorals (0%) i que la competitivitat en el món veïnal beneficia als presidents/es (67%) i que perjudica al veïnat (33%). Aquesta facilita la promoció de presidents/es (67%).**
- 12 ► **Plantegen un discurs autocrític respecte de la tasca de les AV (0%) i que la competitivitat en el món veïnal beneficia als presidents/es (67%) i que perjudica al veïnat (33%). Aquesta facilita la promoció de presidents/es (67%).**
- 13 ► **Consideren que la competitivitat en el món veïnal beneficia als presidents/es (67%) i que perjudica al veïnat (33%). Aquesta facilita la promoció de presidents/es (67%).**

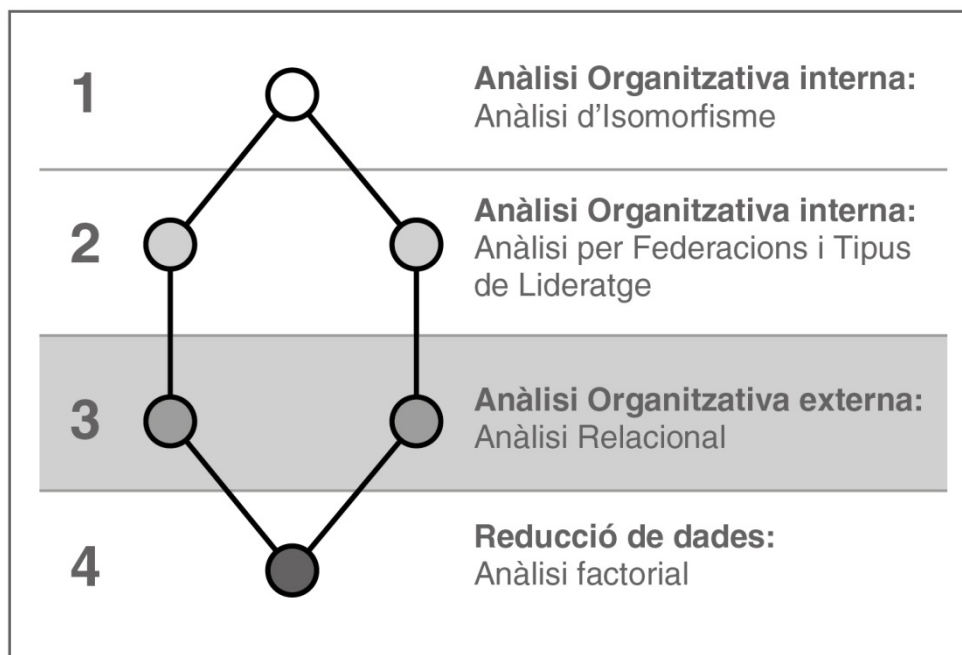
**Quart tipus ideal
 Lideratge fort,
 orientació
 política**

Font: Creació pròpia

A mode de conclusió, es pot descartar que la variable vinculada a la pertinença a una o altra federació aportí elements substantius per a justificar diferents formes de treballar entre les associacions. Per contra, es pot afirmar que el tipus de lideratge que s'exerceix si que planteja diferències entre associacions i ha de ser considerat com una variable independent que pot explicar aspectes vinculats amb la pràctica habitual de funcionament veïnal i, per tant, pot ser un dels arguments que afavoreixin la fragmentació organitzativa sobre la base, abans esmentada, de l'isomorfisme estructural.

Anàlisi Organitzativa Externa: Anàlisi Relacional

Quadre 14. Esquema de l'anàlisi quantitativa

Font: Creació pròpia

1) Anàlisi individual

Per tal de seguir avançant en l'anàlisi quantitativa es desenvoluparà una anàlisi de les relacions existents entre les associacions entrevistades amb una doble missió: 1) emprar les dades relacionals per a aportar altres elements explicatius respecte del funcionament del camp veïnal, i 2) tornar a emprar les tipologies de pertinença a federacions i el tipus de lideratge per tal de veure si aporten algun valor afegit a l'anàlisi de xarxes per se.

Per a desenvolupar aquesta anàlisi es van recollir dades vinculades amb les relacions existents entre les diferents associacions que formen part de l'objecte d'estudi així com d'aspectes que puguin definir el sentit, qualitat, i durada d'aquestes relacions.

A partir de les preguntes realitzades a les 38 associacions entrevistades han donat lloc a un mapa relacional que involucra 51 entitats i 193 connexions entre elles, el que representa una densitat relacional baixa (0,109 sobre 1).

Per tal de treballar les dades relacionals s'ha emprat el programa de lliure accés *Gephi*, i per tal de facilitar la visualització i comprensibilitat de les dades s'ha fet servir el model espacial *ForceAtlas2*. Tal i com descriuen àmpliament Jacomy et al. (2014), El *ForceAtlas2* és una representació visual de dades relacionals que vincula la distribució de les forces en l'espai com a forma de distribuir espacialment els nodes d'una xarxa: els nodes es repel·leixen mútuament, mentre que els enllaços s'atrauen, creant proximitats i llunyanies en base a les distribucions de nodes i enllaços. La utilització d'aquesta tècnica permet la interpretació visual de les dades, ja que les posicions ocupades per les entitats en el núvol de punts corresponen amb les proximitats estructurals existents en l'entorn real.

Taula 61. Entitats segons el Grau

Entitat	Nombre de relacions
FAVT	31
Federació Llevant	18
AV Port de Tarragona	18
Av Campclar	17
AV Bonavista	16
AV Progressista Torreforta	16
Federació S.XXI	15
AV Camplar - Zona esportiva	13
AV Ferran	12
AV Torrenova	12
AV Solimar	12
AV El Pilar	11
AV La Floresta	9
AV Carrer Goya	9
AV Albada	9
AV Pinetell	9
La Unió (SPSP)	8
AV Cala Romana	8
AV Parc Riuclar - Montgons	7
AV Muralles Ponent	7

Font: Creació pròpia

Taula 62. Entitats segons Eccentricity

Entitat	Eccentricity
AV Maria Cristina	6.0
AV Entrepins	6.0
AV Escorpí	6.0
AV Solimar	6.0
AV Savinosa	6.0
AV Monnars Residencial	6.0
AV Cala Romana	6.0
AV Boscos de Tarragona	6.0
AV Bonsol	6.0
AV Ferran	5.0
Federació Llevant	5.0
AV Riuclar	5.0
AV Terres Cavades	5.0
AV La Granja	5.0
AV Parc Riuclar - Montgons	5.0
AV Muralles Ponent	5.0
AV Monestir de Poblet	5.0
AV Tarragona 2	5.0
AV Serrallo	5.0
AV Verge del Carme	5.0

Font: Creació pròpia

Gràfic 12. Grafo amb mides proporcionals a l'Eccentricity

Font: Creació pròpia

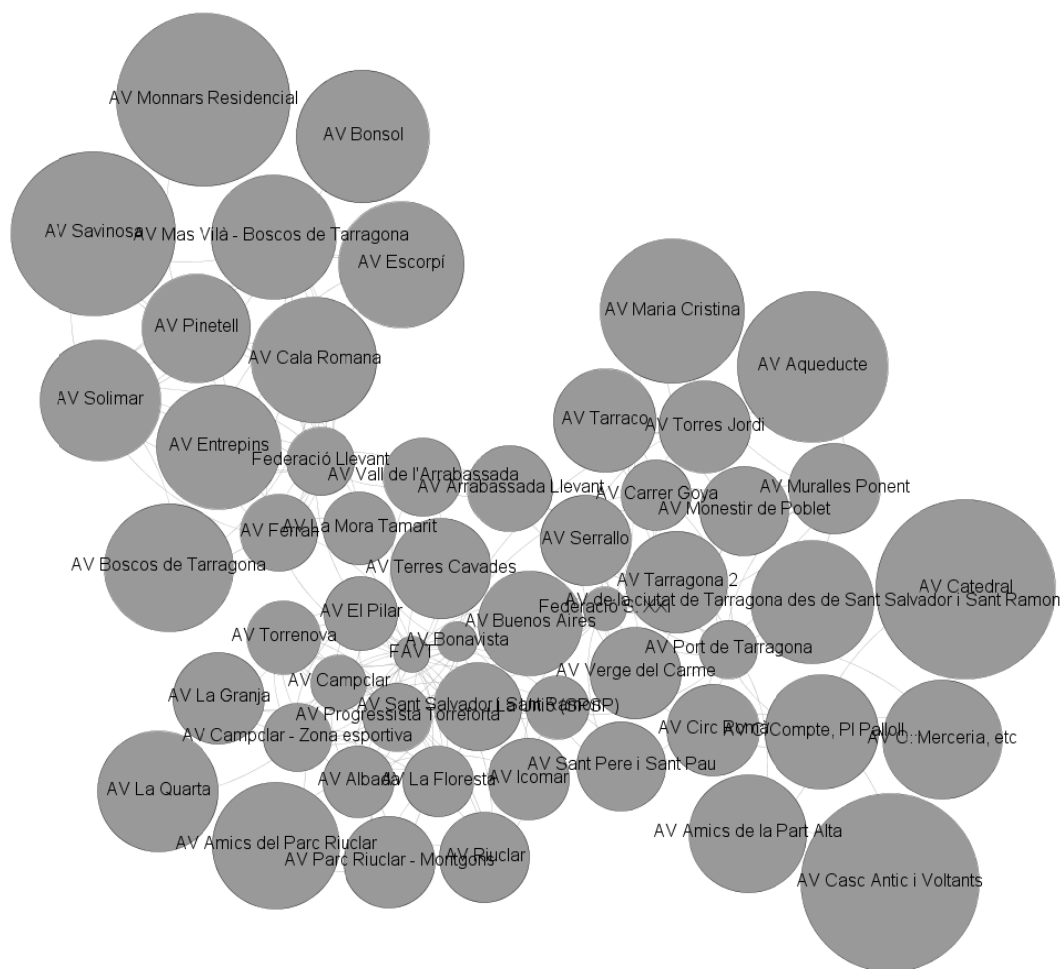
- Closeness: Els valors relatius al *closeness* fan referència a un indicador sobre la distància mitjana existent entre un node i la resta de nodes de la xarxa. Un valor baix, indica una proximitat global elevada, mentre que valors elevats indiquen una distància mitjana superior, és a dir, una llunyania relacional respecte de la resta d'entitats del conjunt.

Taula 63. Entitats segons Closeness

Entitat	Closeness
AV Catedral	4,075
AV Casc Antic i voltants	4,057
AV Monnars Residencial	3,981
AV Savinosa	3,849
AV Aqüeducte	3,642
AV Maria Cristina	3,642
AV Bonsol	3,547
AV Boscos de Tarragona	3,302
AV Amics del Parc Riuclar	3,283
AV Escorpí	3,264
AV Cala Romana	3,264
AV Entrepins	3,245
AV Mas Vilà - Boscos	3,245
AV de la ciutat de Tarragona des de Sant Salvador i Sant Ramon	3,226
AV La Quarta	
AV Solimar	3,189
AV Carrer Merceria	3,189
AV Amics de la Part Alta	3,17
AV Carrer Comte	3,151
AV Pinetell	3,094
	3

Font: Creació pròpia

Gràfic 13. Grafo amb mides proporcionals a Closeness

Font: Creació pròpia

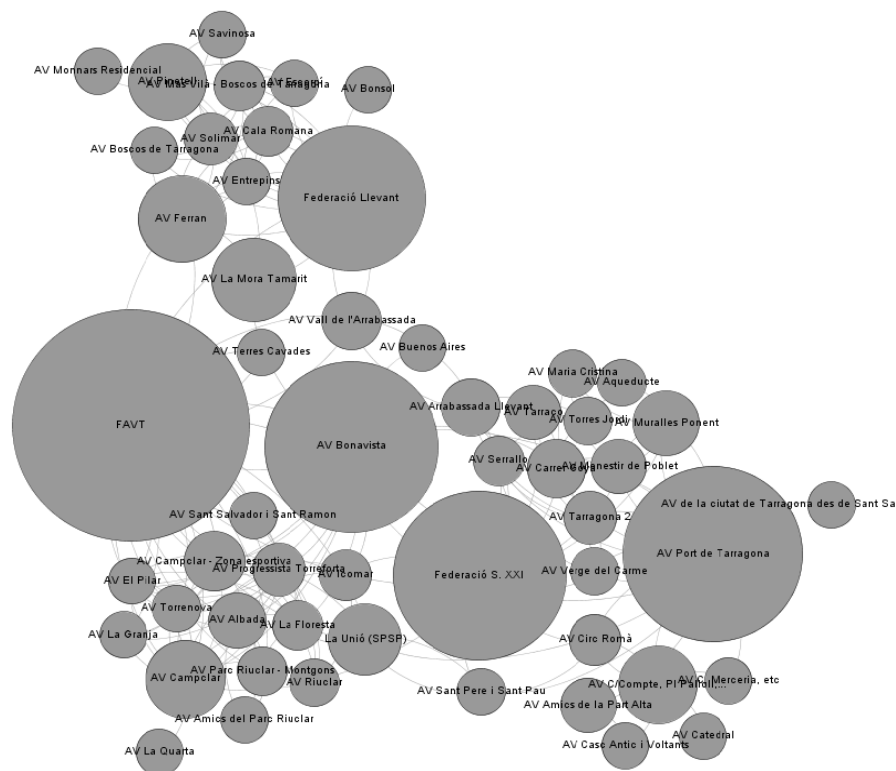
- **Betweenness:** El darrer indicador fa referència a la *Betweenness* que fa referència a la idea de camí-més-curt, entès com aquells que suposen una menor distància relacional entre dos punts. Així, la *betweenness* recull el nombre de camins més curts que passen per un node concret. Aquesta és una mesura de centralitat que sol donar valors elevats pels nodes més centrals d'una xarxa, alhora que penalitza aquells actors que es troben en els llocs més llunyans al centre.

Taula 64. Entitats segons Betweenness

Entitat	Betweenness
FAVT	494,583
AV Port de Tarragona	345,381
AV Bonavista	331,381
FSXXI	327,962
FLlevant	261,744
AV Ferran	106,91
AV La Mora Tamarit	98,818
AV Campclar	83,66
AV Carrer Comte	81,146
AV Pinetell	80,507
La Unió (SPSP)	65,787
AV Muralles Ponent	47,92
AV Campclar - Zona Esportiva	35,571
AV Carrer Goya	31,457
AV Vall de l'Arrabassada	30,393
AV Albada	28,992
AV Amics de la Part Alta	25,161
AV Monestir de Poblet	22,354
AV Tarraco	20,553
AV Verge del Carme	20,298

Font: Creació pròpia

Gràfic 14. Grafo amb mides proporcionals a Betweenness

Font: Creació pròpia

L'anàlisi conjunta d'aquests factors individuals ens permet veure com determinades entitats (FAVT, FSXXI, FLlevant, AV Bonavista, AV Port de Tarragona, AV Campclar o AV Progressista de Torreforta, entre d'altres) obtenen valors elevats en termes de centralitat, permetent, sobretot en el cas de les 5 primeres, afirmar la seva importància en el conjunt de la xarxa, en tant que nodes centrals i, per tant, acumuladors d'informació i de contactes.

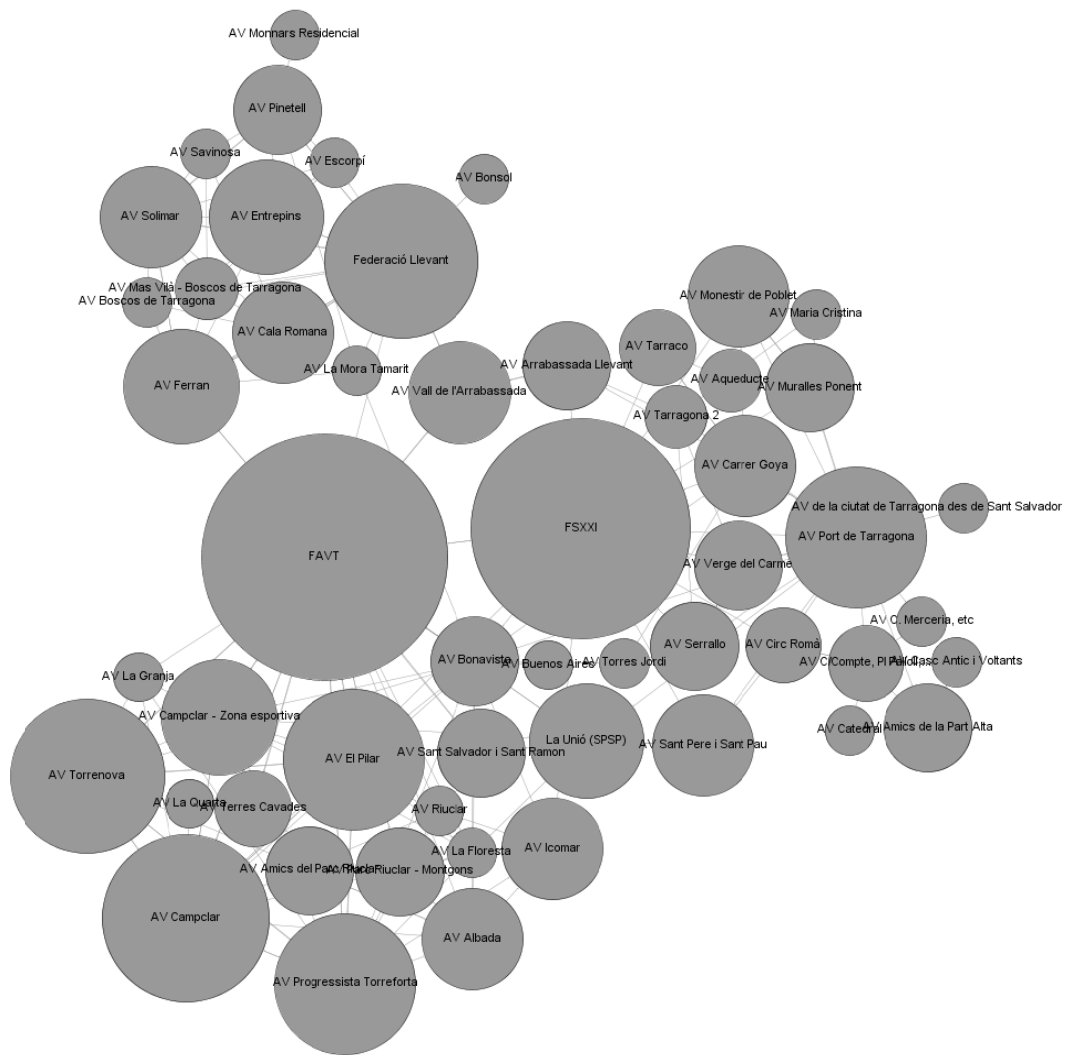
Un altre indicador útil per veure quines entitats juguen un paper rellevant en el conjunt és l'aplicació de l'algoritme *HITS* (Combe et al, 2010), que mesura els valors que obtenen els nodes en relació als *Hubs* i a la seva *autoritat*. El primer element serveix per mesurar el nombre de relacions sortints i el segon el nombre de relacions entrants, contribuint així a detectar actors estratègicament situats en la xarxa.

Taula 65. Entitats segons Hubs

Entitat	Hubs
FAVT	0,089
FSXXI	0,077
AV Campclar	0,053
FLlevant	0,047
AV Torrenova	0,047
AV Progressista Torreforta	0,042
AV El Pilar	0,042
AV Port de Tarragona	0,042
AV Ferran	0,03
AV Campclar - Zona Esportiva	0,03
La Unió (SPSP)	0,03
AV Entrepins	0,03
AV Monestir de Poblet	0,024
AV Vall de l'Arrabassada	0,024
AV Sant Pere i Sant Pau	0,024
AV Carrer Goya	0,024
AV Icomar	0,024
AV Albada	0,024
AV Solimar	0,024
AV Cala Romana	0,024

Font: Creació pròpia

Gràfic 15. Grafo amb mides proporcionals a Hubs

Font: Creació pròpia

Taula 66. Entitats segons Authority

Entitat	Authority
FAVT	0,061
FSXXI	0,053
AV La Floresta	0,041
AV Campclar	0,036
FLlevant	0,036
AV Torrenova	0,032
AV Port de Tarragona	0,032
AV Riuclar	0,028
AV Progressista Torreforta	0,028
AV El Pilar	0,028
AV Ferran	0,024
AV La Granja	0,024
AV Entrepins	0,024
AV Escorpí	0,024
AV Campclar - Zona Esportiva	0,020
La Unió (SPSP)	0,020
AV La Mora Tamarit	0,020
AV Solimar	0,020
AV Savinosa	0,020
AV Cala Romana	0,020

Font: Creació pròpia

Taula 67. Entitats segons Eigenvector

Entitat	Eigenvector
FAVT	1,000
AV Bonavista	0,884
AV Progressista Torreforta	0,818
AV Campclar	0,813
AV Campclar - Zona Esportiva	0,737
AV La Floresta	0,672
AV Torrenova	0,635
AV Albada	0,624
FSXXI	0,587
AV El Pilar	0,578
AV Riuclar	0,445
AV Port de Tarragona	0,434
AV La Granja	0,429
AV Part Riuclar - Montgons	0,404
FLlevant	0,371
AV Icomar	0,367
La Unió (SPSP)	0,353
AV Ferran	0,307
AV Carrer Goya	0,294
AV Solimar	0,240

Font: Creació pròpia

Taula 67. Associacions en relació a la percepció rebuda

	Seria fàcil demanar-li ajuda per organitzar un acte o activitat	Seria fàcil acompanyar-lo en una reivindicació o manifestació	Defensa interessos similars als seus	Entitat polititzada	Mereix confiança	Entitat amb poder	Entitat amb recursos	Entitat ben gestionada	Entitat amb base social	Afavoreix la convivència al barri	Afavoreix la convivència a la ciutat	Valoració de la relació
AV Albada	1,0	1,0	0,7	0,3	1,0	1,0	0,7	0,7	1,0	0,8	1,0	4,3
AV Amics de la Part Alta	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,5	1,0	1,0	1,0	1,0	4,5
Amics del parc Riuclar	0,5	1,0	0,5	0,3	1,0	0,5	0,5	0,5	1,0	0,5	0,5	4,0
AV Arrabassada Llevant	0,7	0,7	1,0	0,3	0,7	0,0	0,0	0,7	1,0	0,7	0,3	2,7
AV Bonavista	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
AV Bonsol	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
AV Boscos de Tarragona	0,5	1,0	0,8	0,3	0,8	0,3	0,0	0,3	0,4	0,4	0,5	3,0
AV Buenos Aires	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	2,0
AV Cala Romana	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,3	0,0	1,0	0,5	0,9	0,8	4,0
Av Campclar	1,0	1,0	1,0	0,4	0,9	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	3,9
AV Campclar - Zona esportiva	0,8	1,0	1,0	0,5	0,8	0,8	1,0	0,8	0,8	1,0	1,0	3,5
AV Carrer Goya	1,0	1,0	0,7	0,3	0,7	0,8	0,3	0,5	0,7	0,7	0,7	3,3
AV Casc Antic i Voltants	1,0	0,5	0,5	1,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,5	0,5	2,0
AV Catedral	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,5	0,5	1,0	1,0	3,0
AV Circ Romà	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,5	1,0	0,5	1,0	1,0	4,0
AV Cr. Merceria, P. Fòrum, Baix. Patriarca i P. de les Cols	1,0	0,5	0,5	0,0	1,0	0,5	0,5	1,0	0,5	1,0	0,5	3,5
AV de la ciutat de Tarragona des de Sant Salvador i Sant Ramon	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	5,0
AV del Carrer Compte i la Plaça Pallol de la Part Alta	0,5	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	5,0
AV El Pilar	1,0	1,0	1,0	0,3	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	1,0	1,0	4,0
AV Entrepins	1,0	1,0	1,0	0,2	1,0	0,5	0,6	1,0	0,7	0,9	0,8	4,2
AV Escorpí	0,8	1,0	1,0	0,0	0,8	0,2	0,0	0,2	0,6	0,9	0,8	4,0
AV Ferran	1,0	1,0	1,0	0,2	1,0	0,8	0,6	1,0	0,8	0,9	0,7	4,4
AV Icomar	1,0	1,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	1,0	1,0	1,0	3,3
AV La Floresta	0,9	1,0	0,9	0,4	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	4,4
AV La Granja	0,8	1,0	1,0	0,2	1,0	0,8	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	4,2
AV La Mora Tamarit	0,5	0,8	0,8	0,3	0,8	0,8	0,5	0,5	0,9	0,8	0,8	3,3
La quarta	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	1,0
AV Maria Cristina	0,7	0,7	1,0	0,0	1,0	0,3	0,3	1,0	0,7	1,0	0,3	4,0
AV Monestir de Poblet	0,7	1,0	1,0	0,3	1,0	0,3	0,7	1,0	1,0	1,0	0,7	4,7
AV Monnars Residencial	0,0	1,0	1,0	0,5	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	2,0
AV Muralles Ponent	0,7	0,7	0,7	0,2	1,0	0,7	0,7	0,8	0,7	0,3	0,3	4,0
AV Parc Riuclar - Montgons	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,5	0,8	0,8	4,0
AV Pinetell	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,5	1,0	1,0	0,5	3,5
AV Port de Tarragona	1,0	0,8	0,6	0,5	0,9	0,8	0,8	0,9	1,0	1,0	0,9	3,7
AV Progressista Torreforta	1,0	1,0	0,8	0,3	0,8	0,7	0,7	1,0	1,0	1,0	0,9	3,8
AV Riuclar	1,0	0,8	1,0	0,5	1,0	0,7	1,0	0,9	1,0	1,0	0,9	4,0
AV Sant Pere i Sant Pau	0,2	0,8	0,5	0,5	0,5	0,7	0,3	0,3	0,3	0,7	0,5	2,7
AV Sant Salvador i Sant Ramon	1,0	1,0	1,0	0,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,5
AV Savinosa	1,0	1,0	1,0	0,3	1,0	0,3	0,0	1,0	0,8	0,9	0,8	3,8
AV Serrallo	1,0	1,0	0,7	0,2	1,0	1,0	0,5	1,0	0,7	1,0	0,8	4,3
AV Solimar	1,0	1,0	1,0	0,3	1,0	0,5	0,8	1,0	0,6	1,0	1,0	4,5
AV Tarraco	1,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,5	0,5	1,0	1,0	0,8	1,0	4,5
AV Terres Cavades	1,0	1,0	0,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	0,0	0,5	0,5	5,0
AV Torrenova	0,9	1,0	0,7	0,1	0,8	0,4	0,3	0,6	0,7	1,0	1,0	3,8
AV Torres Jordi	0,3	1,0	0,5	0,5	0,3	0,0	0,0	0,7	1,0	0,8	0,7	2,3
AV Vall de l'Arrabassada	0,7	0,7	0,7	0,3	0,7	1,0	0,8	1,0	1,0	0,7	0,7	3,3
AV Verge del Carne	1,0	1,0	0,8	0,2	1,0	0,7	0,3	0,7	0,7	0,5	0,8	4,0
La Unió (SPSP)	1,0	1,0	1,0	0,5	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	4,5
FAVT	0,9	1,0	0,8	0,4	0,9	0,9	0,8	1,0	0,9		0,9	4,3
FLlevant	1,0	1,0	0,9	0,2	1,0	0,6	0,3	0,8	0,5		0,8	3,4
FSXXI	0,9	0,6	0,8	0,4	0,8	0,6	0,4	1,0	0,8		0,8	3,8
Mitja	0,8	0,9	0,8	0,3	0,8	0,5	0,4	0,8	0,8	0,8	0,8	3,7

Font: Creació pròpia

Aquests diferents indicadors s'han resumit en 4 indicadors que agrupen diverses preguntes per tal de conèixer l'autopercepció de l'associacionisme veïnal en base a les respostes creuades rebudes:

- 1) Índex de similitud: de 0 a 1
  1. Seria fàcil demanar-li ajuda per organitzar un acte o una activitat?
  2. Seria fàcil acompanyar-lo en una reivindicació o manifestació?
  3. Defensa interessos similars als seus?
  4. Li mereix confiança?
- 2) Índex de politització: de 0 a 1
  1. Creu que és una entitat polititzada?
- 3) Índex de notorietat: de 0 a 1
  1. Creu que és una entitat amb poder?
  2. Creu que és una entitat amb recursos?
- 4) Índex de qualitat: de 0 a 1
  1. Creu que és una entitat ben gestionada?
  2. Creu que és una entitat amb base social?
  3. És una entitat que afavoreix la convivència al barri?
  4. És una entitat que afavoreix la convivència a la ciutat?
- 5) Valoració global de la relació: de 1 a 5.

Aquests indicadors exclouen algunes entitats que no han estat mencionades per ningú, de manera que apareixen en la mostra o en gràfics previs que no tenen continuïtat en aquesta anàlisi. El fet que aquests resultats derivin de respostes creuades, inevitablement, deixa fora entitats que, per la seva posició marginal en la xarxa recollida, no reben cap valoració per part de la resta d'entitats de la xarxa.

Els resultats, no obstant, no ofereixen diferències rellevants entre entitats, més enllà de lo anecdòtic. Cal abordar l'anàlisi des d'una perspectiva grupal per trobar diferències interessants.

**Taula 68. Associacions
 en relació als índexs creats**

	Índex de similitud	Índex de politització	Índex de notorietat	Índex de qualitat
AV Albada	0,92	0,33	0,83	0,88
AV Amics de la Part Alta	1,00	0,00	0,25	1,00
Amics del parc Riuclar	0,75	0,25	0,50	0,63
AV Arrabassada Llevant	0,75	0,33	0,00	0,67
AV Bonavista	1,00	0,00	1,00	1,00
AV Bonsol	1,00	0,00	0,00	1,00
AV Boscos de Tarragona	0,75	0,25	0,13	0,38
AV Buenos Aires	0,50	1,00	0,00	0,50
AV Cala Romana	1,00	0,00	0,13	0,78
Av Campclar	0,98	0,44	0,75	0,84
AV Campclar - Zona esportiva	0,88	0,50	0,88	0,88
AV Carrer Goya	0,83	0,33	0,58	0,63
AV Casc Antic i Voltants	0,50	1,00	0,25	0,25
AV Catedral	1,00	0,00	0,00	0,75
AV Circ Romà	1,00	0,00	0,25	0,88
AV Cr. Merceria, P. Fòrum, Baix. Patriarca i P. de les Cols	0,75	0,00	0,50	0,75
AV de la ciutat de Tarragona des de Sant Salvador i Sant Ramon	1,00	0,00	0,50	1,00
AV del Carrer Compte i la Plaça Pallol de la Part Alta	0,88	0,00	0,00	1,00
AV El Pilar	0,96	0,33	0,83	0,96
AV Entrepins	1,00	0,20	0,55	0,85
AV Escorpí	0,90	0,00	0,10	0,63
AV Ferran	1,00	0,20	0,70	0,85
AV Icomar	0,83	0,67	0,67	0,92
AV La Floresta	0,92	0,39	0,97	0,96
AV La Granja	0,95	0,20	0,80	1,00
AV La Mora Tamarit	0,69	0,25	0,63	0,72
La quarta	0,00	1,00	0,00	0,13
AV Maria Cristina	0,83	0,00	0,33	0,75
AV Monestir de Poblet	0,92	0,33	0,50	0,92
AV Monnars Residencial	0,50	0,50	0,00	1,00
AV Muralles Ponent	0,75	0,17	0,67	0,54
AV Parc Riuclar - Montgons	1,00	0,00	0,00	0,75
AV Pinetell	1,00	0,00	0,00	0,75
AV Port de Tarragona	0,80	0,50	0,79	0,93
AV Progressista Torreforta	0,92	0,25	0,67	0,98
AV Riuclar	0,96	0,50	0,83	0,96
AV Sant Pere i Sant Pau	0,50	0,50	0,50	0,46
AV Sant Salvador i Sant Ramon	1,00	0,25	1,00	1,00
AV Savinosa	1,00	0,25	0,13	0,84
AV Serrallo	0,92	0,17	0,75	0,88
AV Solimar	1,00	0,25	0,63	0,91
AV Tarraco	1,00	0,00	0,50	0,94
AV Terres Cavades	0,75	0,00	0,50	0,50
AV Torrenova	0,84	0,14	0,36	0,84
AV Torres Jordi	0,54	0,50	0,00	0,79
AV Vall de l'Arrabassada	0,67	0,33	0,92	0,83
AV Verge del Carme	0,96	0,17	0,50	0,67
La Unió (SPSP)	0,91	0,39	0,88	0,71
FAVT	0,97	0,19	0,44	0,52
FLlevant	0,77	0,42	0,50	0,65
FSXXI	1,00	0,50	0,88	1,00

Font: Creació pròpia

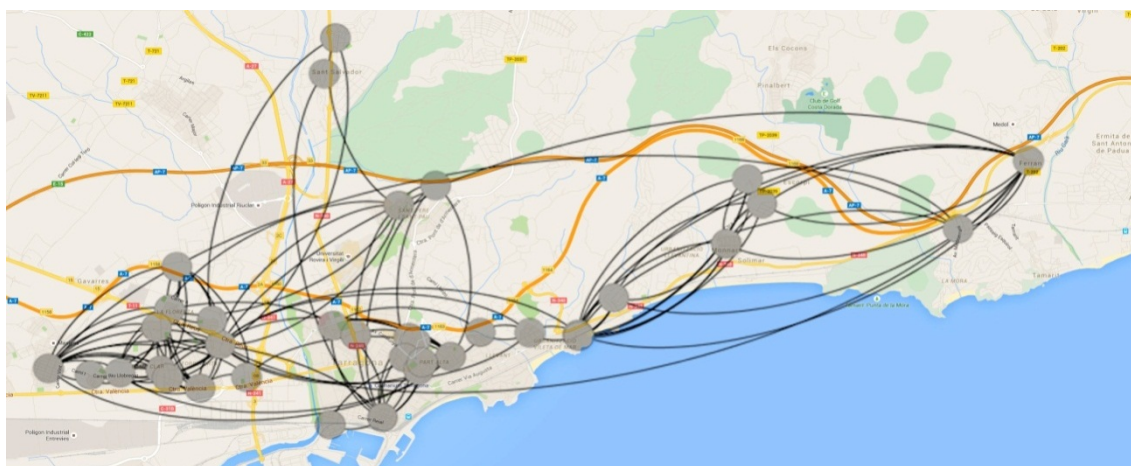
2) Anàlisi en base a criteris extra-organitzatius

De la mateixa manera que s'ha procedit anteriorment, l'aproximació analítica que es considera adequada per tal d'aportar informació que permeti avançar en la confirmació o rebuig de les hipòtesis és aquella que fa referència a elements organitzatius.

Per una banda, l'anàlisi individualitzada permet satisfer certa curiositat investigadora en base a detectar quines són les entitats que "controlen" el teixit veïnal local o quines estan millor o pitjor valorades. Certament aquesta informació pot revestir d'interès polític o social, en tant que, tal i com s'ha assenyalat en nombroses ocasions, són nombroses les connexions entre la política i l'associacionisme veïnal. Ara bé, en relació amb la reflexió sociològica que es pretén realitzar en aquesta investigació, aquestes dades són, tan sols, el pas previ a una anàlisi col·lectiva que agrupa els diferents nodes (associacions) en unitats estructurals més grans que puguin permetre fer una aproximació a la realitat estudiada amb possibilitats de respondre a preguntes de recerca. En aquest context, es procedirà a repetir l'anàlisi realitzada anteriorment considerant les dues variables treballades (Federació de pertinença i tipologia de lideratge), però afegint una reflexió de tipus espacial.

Començant pel final, si ubiquem les entitats en el mapa podem veure com, tal i com apareixia en l'anàlisi qualitativa, el discurs espacial torna a agafar rellevància, conclusió a la qual també s'arribava en la recerca conduïda per Belzunegui, Dueñas et al (2010). La component geogràfica sembla ser un determinant important per l'aparició i consolidació de relacions (tant positives com negatives) i contribueixen a la consolidació d'identitats compartides en un procés de feedback: les relacions deriven d'identitats compartides i porten a la renovació d'aquesta identitat en base a la consolidació d'una forma de treball comú. L'observació de la xarxa resultant mostra com les relacions tenen graus d'intensitat superiors a mesura que les entitats es troben més properes les unes a les altres en el territori.

Mapa 3. Xarxa projectada sobre mapa I

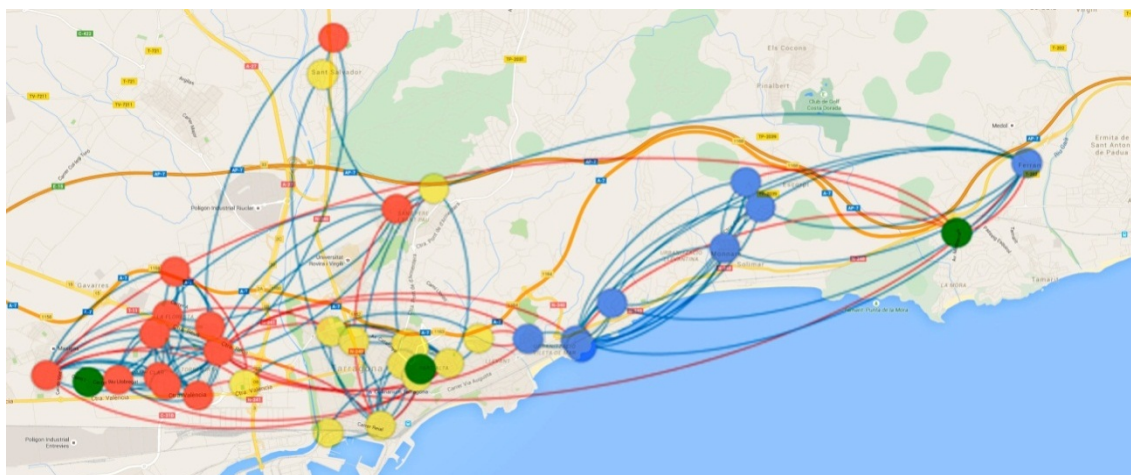
Font: Creació pròpia

El trasllat de la dimensió federativa ens permet veure com la distribució territorial de les entitats guarda una estreta relació amb la posició que ocupen en la ciutat, donant validesa a la dimensió espacial a l'hora d'agrupar les entitats en una o altra federació. Aquest dibuix, no obstant, és un resultat recent de la transformació del camp veïnal, derivat del

tancament o canvi de posicions de certes entitats i la creació de la tercera federació (blau) que acaba de marcar molt més clarament la distribució espacial de les entitats i la seva àrea territorial d'influència.

En una línia semblant, si analitzem les relacions entre membres de la mateixa federació (enllaços en blau) i de federacions diferents (enllaços en vermell), podem apreciar un clar predomini dels enllaços que vinculen entitats que formen part de la mateixa federació (81%), mentre que els enllaços entre diferents federacions són molt menys nombrosos (19%).

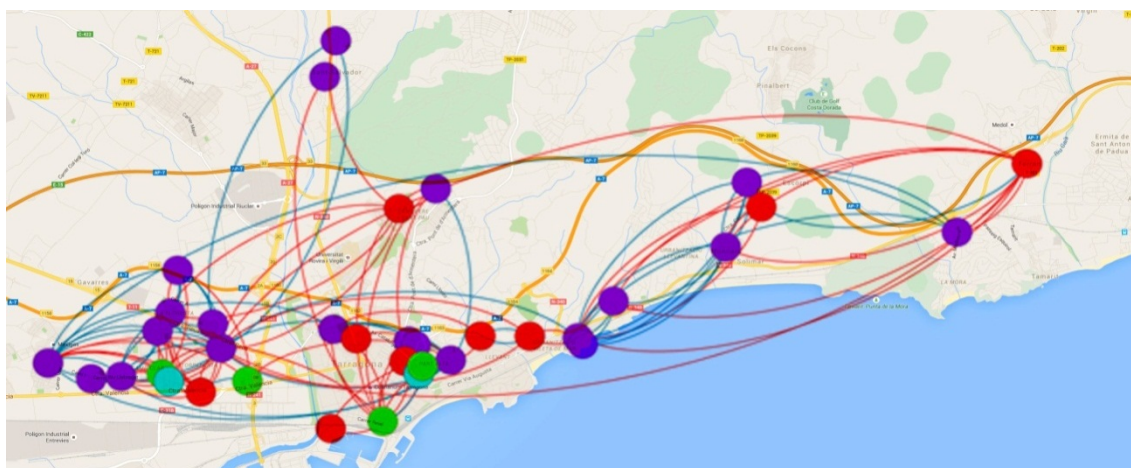
Mapa 4. Xarxa projectada sobre mapa II: Distribució per federacions

Font: Creació pròpia

Per contra, la distribució realitzada per tipologies mostra un escenari relacional molt menys clar a nivell espacial, estant les diferents entitats tipologitzades repartides arreu, així com a nivell d'enllaços, en que les connexions entre entitats amb diferents tipologies sumen el 58% del total.

Mapa 5. Xarxa projectada sobre mapa III: Distribució per tipus de lideratge

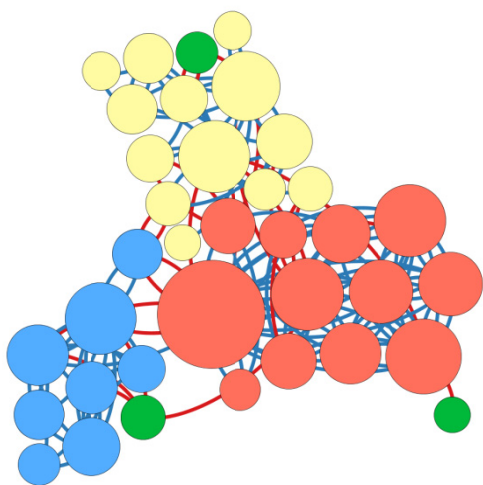

Font: Creació pròpia

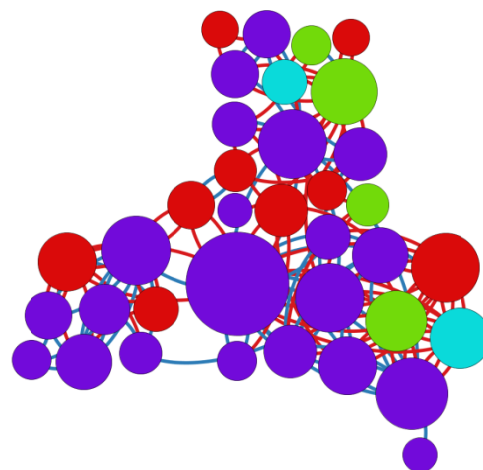
Un escenari similar es produeix en comparar la xarxa resultant de l'aplicació del mètode *ForceAtlas2*, en que la distribució dels nodes es dona per criteris de proximitat relacional i transmet la imatge d'una forta unitat relacional en relació a la pertinença a federacions i una distribució aleatoritzada per motius de tipologia. Les relacions guarden una important relació amb la posició relativa que aporten les federacions, creant un sistema de proximitat simbòlica entre entitats que determina tant la seva posició relacional com la creació d'un discurs de similaritat entre associacions que, com s'ha vist anteriorment, no guarda relació amb la similaritat real derivada de les seves pràctiques o lideratges. A aquest respecte, resulta interessant veure com el càlcul de la modularitat efectuat mitjançant el propi Gephi (tal i com es deriva de la contribució de Jacomy et al (2014), es pot entendre com una mesura que crea grups a la xarxa a partir de la detecció de comunitats amb forta relació interna en comparació amb les existents amb l'exterior, sota el principi que les comunitats són grups amb més densitat relacional que la resta de la xarxa), divideix la xarxa en tres grups pràcticament iguals als que resulten de la seva divisió per federacions (únicament afegint les entitats no associades als seus grups més propers), legitimant les posicions derivades de l'estructura per federacions.

Gràfic 15. Distribució per federació

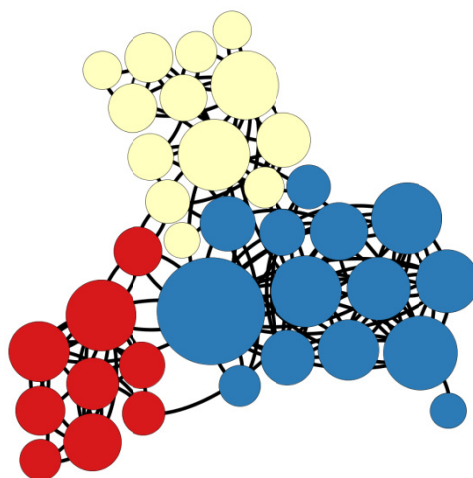
Font: Creació pròpia

Gràfic 16. Distribució per tipus de lideratge

Font: Creació pròpia

Gràfic 17. Distribució per modularitat

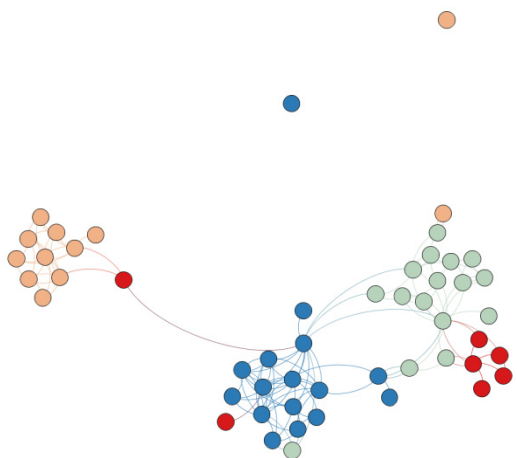

Font: Creació pròpia

La recerca sobre xarxes socials empra una idea bàsica en la seva anàlisi, la homofília. Aquesta idea descansa sobre: 1) Tendim a tenir relacions amb nodes amb els que tenim similaritat, 2) La homofília es retroalimenta i 3) La homofília genera confiança. Així, tendim a ser amics de persones semblants a nosaltres i, alhora, reforcem aquesta semblança en el fet de compartir espai i experiències derivades de la nostra relació. Per altre banda, el fet de tenir relacions amb persones similars porta a que tinguem relació amb persones que són, també, properes als nostres amics per que també acaben sent similars a nosaltres i això facilita aquest pas: els amics dels meus amics són els meus amics.

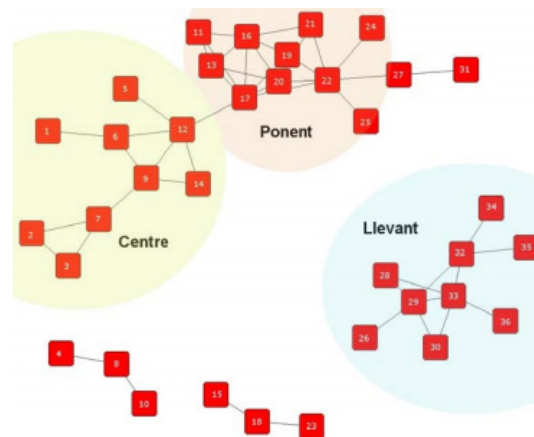
En el cas que ens ocupa, hem pogut contrastar la similitud entre entitats a nivell organitzatiu (isomorfisme), de manera que aquest hauria de ser un element que propiciés la creació de contactes de manera lògica: com que són entitats molt semblants (mateixos objectius, estructures, formes de funcionament,...) haurien d'estar unides. No obstant, a nivell relacional, la xarxa demostra l'existència de clústers vinculats amb la pertinença a les federacions. I, de fet, si eliminem les federacions del gràfic veurem com pràcticament no hi ha diferències estructurals importants més enllà de: 1) la pèrdua de lligams que integrin el conjunt de la xarxa, 2) L'aïllament de les entitats de Llevant respecte de la resta d'entitats (només connectades mitjançant una entitat que actualment no forma part de cap federació i sense cap connexió amb les entitats de la federació a la qual anteriorment pertanyia la majoria d'entitats de la zona de Llevant), 3) l'agrupació relacional de les entitats de la part alta, que no pertanyen a cap associació i 4) la semblança d'aquest gràfic amb l'obtingut per Belzunegui, Dueñas et al (2010).

Gràfic 18. Distribució sense les federacions

Font: Creació pròpia

Gràfic 19. Distribució sense les federacions

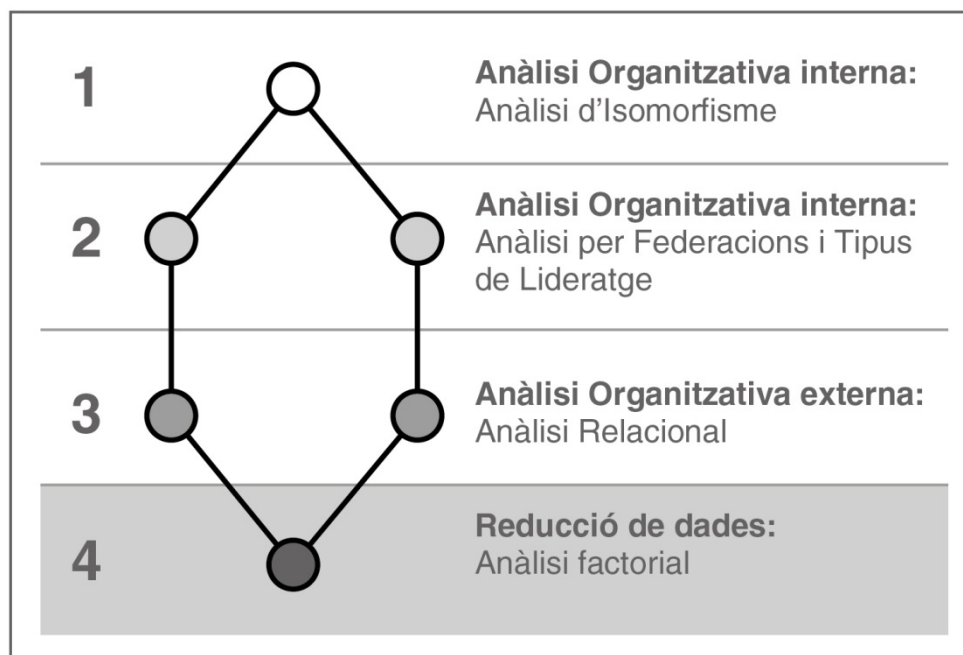

Font: Belzunegui, Dueñas et al (2010)

El discurs per legitimar les diferències que porten a que existeixin tres federacions descansa en la falta de relació entre les mateixes degut a les posicions que ocupen en el camp. Tal i com s'ha explicat anteriorment, un Camp d'Acció Estratègica en el fet que existeixen unes normes de funcionament simbòliques construïdes i compartides pels membres del camp i per unes posicions que cadascun dels agents ocupa. En aquest cas, les normes de funcionament han permès l'aparició d'uns perfils de lideratge que han propiciat la duplicació d'estructures. El resultat d'aquesta fragmentació ha estat un camp veïnal que s'ha anat transformant fins arribar a la situació actual. Resulta interessant veure com aquesta transició ha comportat una renovació paral·lela dels discursos per a justificar la diferència: d'una disputa entre socialistes i convergents a un camp dividit per motius d'ubicació espacial. És a dir, ha canviat el camp, han canviat les posicions i han canviat els discursos, mentre que s'han mantingut estables els tipus de lideratge i les estructures internes.

Reducció de dades: Anàlisi Factorial

Quadre 15. Esquema de l'anàlisi quantitativa

Font: Creació pròpia

Aquest darrer pas en l'anàlisi quantitativa persegueix la idea de plantejar un model d'anàlisi de reducció de dades que incorpori els indicadors sorgits de l'anàlisi de xarxes socials per a analitzar-los conjuntament. La intenció és simplificar-los i permetre una anàlisi posterior reflexiva sobre la base de les tipologies plantejades anteriorment (per tipus de lideratge i per federacions).

El desenvolupament d'una anàlisi factorial de components principals té com a objectiu la reducció de dades per tal de facilitar la seva interpretació. En aquest cas es planteja una anàlisi sobre 5 variables recollides a partir de l'anàlisi de l'anàlisi relacional en base a les definicions realitzades per part de les entitats entrevistades. La integració d'aquestes variables en una anàlisi conjunta permet la detecció de correlacions internes que redueixen la variabilitat interna i permeten la creació de noves variables que faciliten l'anàlisi.

En primer lloc, per a que una anàlisi factorial tingui validesa, les variables que s'empren han d'estar correlacionades, tal com es pot veure en la taula següent, en que s'obté un determinant de 0,024, indicant-nos una forta correlació global entre les variables seleccionades.

Taula 69. Matriu de correlacions

Matriz de correlaciones^a

		Índex de similaritat rebut	Índex de politització rebut	Índex de notorietat Rebut	Índex de qualitat rebut	Valoració de la relació rebuda
Correlación	Índex de similaritat rebut	1,000	-,658	,225	,774	,845
	Índex de politització rebut	-,658	1,000	,189	-,377	-,571
	Índex de notorietat Rebut	,225	,189	1,000	,498	,422
	Índex de qualitat rebut	,774	-,377	,498	1,000	,787
	Valoració de la relació rebuda	,845	-,571	,422	,787	1,000
Sig. (unilateral)	Índex de similaritat rebut		,000	,094	,000	,000
	Índex de politització rebut	,000		,135	,012	,000
	Índex de notorietat Rebut	,094	,135		,001	,005
	Índex de qualitat rebut	,000	,012	,001		,000
	Valoració de la relació rebuda	,000	,000	,005	,000	

a. Determinante = ,024

Font: Creació pròpia

La idoneïtat de la prova queda també contrastada mitjançant l'aplicació de la prova KMO i el test d'esfericitat de Bartlett, que ens donen valors adequats per l'anàlisi. En el cas del test Kaiser, Meier i Olkin, com més proper sigui a 1 el resultat obtingut, més alta és la relació entre les variables, essent el valor obtingut (0,731) acceptable per l'anàlisi. En relació amb el segon, la significativitat obtinguda és inferior al llindar de 0,05. Una xifra superior desaconsellaria l'aplicació de l'anàlisi factorial.

Taula 70. Prova de KMO i test d'esfericitat de Bartlett

Prueba de KMO y Bartlett

Medida Kaiser-Meyer-Olkin de adecuación de muestreo		,731
Prueba de esfericidad de Bartlett	Aprox. Chi-cuadrado	120,905
	gl	10
	Sig.	,000

Font: Creació pròpia

A partir del creuament de les dades, l'anàlisi factorial planteja que la recombinació de les variables permet crear dues variables que expliquen el 88,3% de la variança de la mostra. Mitjançant aquestes dues variables resultants es pot explicar 89,9% de la variabilitat de l'Índex de similaritat, el 87,3% de l'Índex de politització, el 90,4% de l'Índex de notorietat, el 84,6% de l'Índex de qualitat i el 89,3% de la Valoració rebuda. La mitjana dels valors anteriors correspon al 88,3% anteriorment mencionat.

Taula 71. Comunalitats

Comunalidades

	Inicial	Extracció
Índex de similaritat rebut	1,000	,899
Índex de politització rebut	1,000	,873
Índex de notorietat Rebut	1,000	,904
Índex de qualitat rebut	1,000	,846
Valoració de la relació rebuda	1,000	,893

Método de extracción: análisis de componentes principales.

Font: Creació pròpia

Així els dos components creats permeten la reducció de la variabilitat interna en un eix de dos variables que faciliten la seva representació gràfica i posterior interpretació. El primer component explica el 63,2% de la varianza total i el segon el 25,1%, quedant únicament un 11,7% de la varianza fora d'aquest model.

Taula 72. Variança total explicada

Varianza total explicada

Componente	Autovalores iniciales			Sumas de extracción de cargas al cuadrado			Sumas de rotación de cargas al cuadrado		
	Total	% de varianza	% acumulado	Total	% de varianza	% acumulado	Total	% de varianza	% acumulado
1	3,160	63,206	63,206	3,160	63,206	63,206	2,882	57,635	57,635
2	1,254	25,082	88,288	1,254	25,082	88,288	1,533	30,653	88,288
3	,292	5,839	94,126						
4	,172	3,435	97,562						
5	,122	2,438	100,000						

Método de extracción: análisis de componentes principales.

Font: Creació pròpia

El primer component creat recull les següents variables: Índex de similaritat, índex de qualitat i Valoració rebuda (que correlacionen en positiu) i l'Índex de politització (que correlaciona en negatiu). El segon component recull l'Índex de notorietat i l'Índex de politització (ambdós correlacionant en positiu).

Taula 73. Matriu de components

Matriz de componente^a

	Componente	
	1	2
Índex de similaritat rebut	,931	-,176
Índex de politització rebut	-,651	,671
Índex de notorietat Rebut	,430	,848
Índex de qualitat rebut	,890	,231
Valoració de la relació rebuda	,944	,032

Método de extracción: análisis de componentes principales.

a. 2 componentes extraídos.

Font: Creació pròpia

La lectura d'aquests dos components resultants reforça les idees que s'han anat plantejant anteriorment. En primer lloc, el primer component permet parlar d'una agrupació de variables que es vinculen a la semblança. Aquest nou component recull la similaritat, la qualitat i la valoració, valors que serveixen per a definir les relacions que es tenen amb aquells que es comparteix un espai simbòlic: dels meus amics, en parlo bé, i destaco les seves virtuts. En aquest sentit, la idea de semblança s'associa amb la percepció de la qualitat respecte de la tasca que desenvolupen i, com a resultat, si són semblants a mi i crec que fan una bona tasca, la meva relació amb ells és bona. A aquest fet s'afegeix la correlació negativa respecte de la politització, assenyalant que aquest és una de les variables amb les que es pot marcar diferències respecte d'aquells que no són similars a mi, i, per tant, que no són "els meus amics".

El segon dels components creats segueix una línia oposada i defineix aquells elements que ajuden a dibuixar una relació negativa. Correlaciona les variables de notorietat i politització, que són els arguments que s'han emprat en l'anàlisi dels discursos en realitzar crítiques sobre el funcionament de determinades associacions o del camp veïnal: "estan polititzats" i "són presidencialistes".

Aquests dos components, doncs, acaben incidint en el discurs que crea l'imaginari veïnal i que justifica la seva situació actual. Aquells que són similars es troben junts entre si formant clústers organitzatius que descansen sota la protecció discursiva de la similaritat. Aquells que són diferents estan polititzats i tenen major notorietat i formen part d'altres clústers organitzatius.

Aquesta idea coincideix amb els resultats obtinguts en els indicadors anteriors segregats per destinatari de les valoracions. És a dir, si enlloc de revisar les dades en funció de la què es diu de cada associació, es revisa mirant a quines entitats està valorant, els resultats segueixen un perfil interessant. Els resultats que s'han obtingut en valorar les entitats que pertanyen a federacions diferents de la pròpia segueixen la mateixa lògica anteriorment descrita: Els de la mateixa federació obtenen valors de similaritat, qualitat i relació més elevats; Els de federacions diferents obtenen valors més elevats en relació a la notorietat i la politització. En altres paraules, els meus s'assemblen a mi, fan bé la feina i tenim bona relació, els que no formen part del mateix grup que jo, tot i fer coses semblants, no ho fan tan bé com els meus i, per contra, estan més polititzats i tenen més notorietat. En conseqüència, tenim pitjor relació.

Taula 74. Índex per tipus de relació amb les federacions

	Índex de similaritat	Índex de politització	Índex de notorietat	Índex de qualitat	Relació
Mateixa Federació	0,91	0,27	0,56	0,85	3,99
Diferent Federació	0,71	0,42	0,63	0,79	3,09

Font: Creació pròpia

Tal i com expressa Cohen (2001:12) *“A reasonable interpretation of the word’s use (community) would seem to imply two related suggestions: that the members of a group of people (a) have something in common with each other, which (b) distinguishes them in a significant way from the members of other putative groups. “Community” thus seems to imply simultaneously both similarity and difference. The word thus expresses a relational idea: the opposition of one community to others”*. En aquest sentit, el punt comú entre les diferents “comunitats” existents al camp veïnal són uns valors i formes de funcionament que, finalment, són compartits per tots i que permeten la creació de grups que, si més no, a nivell discursiu i relacional compleixen la seva funció. Ara bé aquest element comú no distingeix dels altres grups, mentre que la distinció prové d’un argument que es creua entre els diferents grups i que és, paradoxalment, també comú: la notorietat i la politització.

Aquesta darrera idea ens retorna al discurs anteriorment plantejat i que descansa en tres idees principals: 1) les diferències organitzatives formals entre associacions són molt poques o inexistents (isomorfisme); 2) les diferències discursives i relacionals es vinculen a la pertinença a les federacions, 3) les diferències que justifiquen i mantenen el sistema veïnal recauen en el tipus de lideratge que s’exerceix i que, finalment, retroalimenta altres diferències que, en altres nivells analítics, resulten inconsistents.

Finalment, la representació gràfica d’aquests dos components agrupa les entitats en funció de la seva posició respecte dels dos components analitzats. En l’eix horitzontal es posiciona el component relatiu a la semblança, mentre que en el vertical es situa el component referent a la notorietat i la politització. Les entitats que es situen en posicions relatives a la seva combinació entre semblança i notorietat-politització, com més propers estan al 0 menys valor han obtingut en aquestes categories.

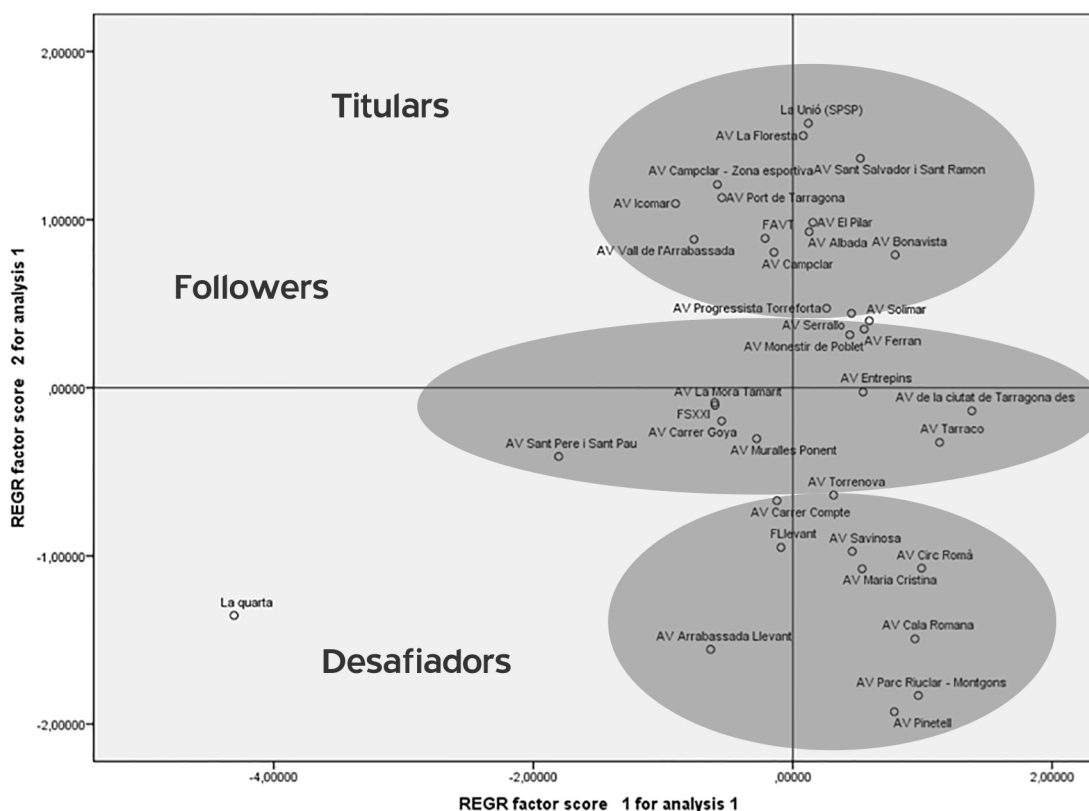
La disposició de les entitats en relació amb l’eix horitzontal reforça la percepció al voltant de l’isomorfisme a partir de les pròpies percepcions manifestades per les persones entrevistades. Hi ha molt poques entitats que s’ubiquin lluny dels valors centrals, confirmant la semblança entre les entitats.

La disposició en el segon eix, per contra, es manifesta molt més diversa i amb posicions molt més distribuïdes al llarg de l’eix i deixant clares diferents posicions al voltant de la notorietat i la politització.

Gràfic 19. Interpretació de la distribució resultant de l'anàlisi Factorial

Font: Creació pròpia

Aquesta distinció, tot i que amb algunes deficiències presenta un escenari interessant que, de nou, posa el debat sobre les federacions damunt la taula. Si creuem els resultats d'aquesta nova variable creada a partir dels resultats de l'anàlisi factorial (titular, follower o desafiador) amb la variable federativa, obtenim uns resultats significatius que indiquen l'existència de relació entre elles i es pot extrapolar que les entitats que es situen al voltant de la FAVT són les que ostenten la titularitat del Camp Organitzatiu Veïnal, les que es situen al voltant de la FSXXI juguen el paper de followers mentre que les que es situen properes a la FLlevant tenen el rol de desafiadors que plantegen una transformació en el sistema veïnal.

Taula 75. Comparació Federacions – Titular/Follower

Tabla cruzada

			Feder				Total
			FAVT	FSXXI	FLlevant	Cap	
titular	Titular	Recuento	10	2	2	0	14
		% dentro de Feder	83,3%	15,4%	25,0%	0,0%	40,0%
	Follower	Recuento	0	8	2	1	11
		% dentro de Feder	0,0%	61,5%	25,0%	50,0%	31,4%
	Desafiador	Recuento	2	3	4	1	10
		% dentro de Feder	16,7%	23,1%	50,0%	50,0%	28,6%
Total	Recuento	12	13	8	2	35	
	% dentro de Feder	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Pruebas de chi-cuadrado

	Valor	gl	Sig. asintótica (2 caras)
Chi-cuadrado de Pearson	19,038 ^a	6	,004
Razón de verosimilitud	21,900	6	,001
Asociación lineal por lineal	7,427	1	,006
N de casos válidos	35		

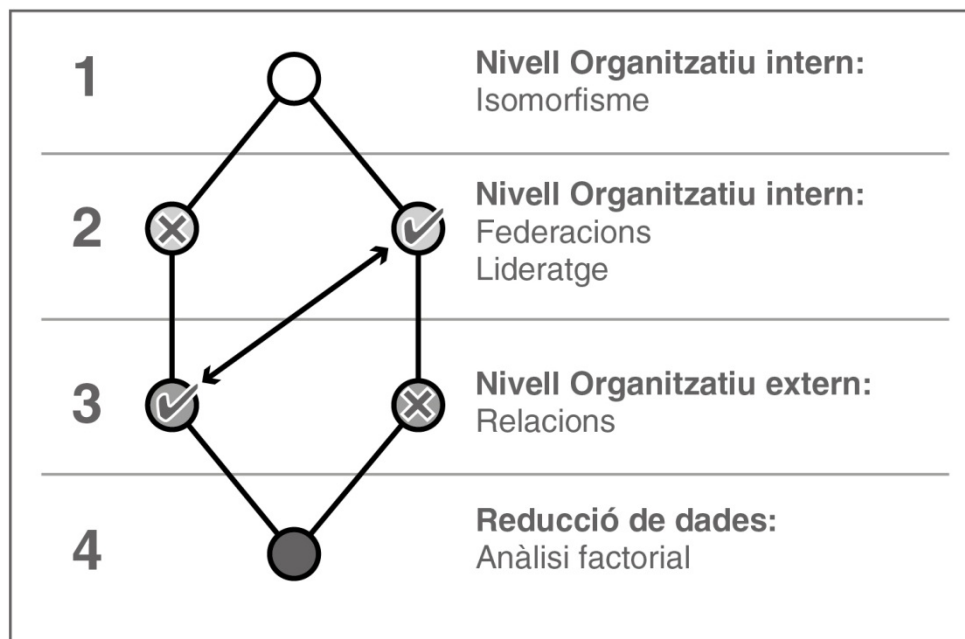
a. 11 casillas (91,7%) han esperado un recuento menor que 5. El recuento mínimo esperado es ,57.

Font: Creació pròpia

Cal recordar que aquesta distinció entre titulars, followers i desafiadors deriva, finalment, de les opinions que les AV tenen de la resta, de manera que aquests discursos estan influïts per elements (històrics, relacionals, de percepció) que plantegen diferències significatives en analitzar l'organització interna ni la pràctica associativa. Així doncs, es tracta d'una categorització simbòlica que deixa clara la percepció de les associacions respecte de com funciona el camp. Les entitats de la FAVT apareixen sovint descrites com les més actives, reivindicatives i amb accés a determinades posicions polítiques i institucionals fruit de la seva tradició. Les entitats de la FSXXI apareixen sovint descrites com entitats creades en el seu moment per a fer una tasca desafiadora respecte de la titularitat que (ja llavors) ostentava simbòlicament la FAVT i que han esdevingut entitats de caire cultural o plataformes polítiques de presidents/es sense que hi hagi homogeneïtat interna, temàtica o relacional que en faciliti l'acció col·lectiva i, com a resultat, s'ha adormit. Les entitats lligades a la FLlevant són sovint descrites com un seguit d'entitats que han reproduït una estructura amb l'objectiu comú de tenir una major visibilitat a la ciutat, desafiant la tradicional limitació urbana simbòlica que deixa la part de Llevant fora de la ciutat. Els discursos recollits en l'anàlisi qualitativa encaixen amb aquesta perspectiva de justificació de la diferència, però no expliquen l'origen de la mateixa.

Amb aquesta anàlisi es tanca el cicle d'anàlisi quantitativa amb uns resultats interessants de cara a la confirmació de les hipòtesis plantejades en la recerca: 1) En primer lloc, tant l'anàlisi organitzativa interna com l'anàlisi factorial confirmen tant la semblança organitzativa com la seva percepció generalitzada. 2) En segon lloc, l'anàlisi organitzativa interna demostra que el tipus de lideratge determina diferències en l'aproximació a la forma d'entendre la tasca veïnal, mentre que la pertinença a una o altra federació no aporta diferències rellevants. 3) En tercer lloc, tant l'anàlisi relacional com l'anàlisi factorial dibuixen l'escenari contrari, en que és la pertinença a unes o altres federacions la que determina la forma i la percepció sobre el camp veïnal.

Quadre 16. Esquema de l'anàlisi quantitativa

Font: Creació pròpia

Conclusions

En aquest darrer apartat es recolliran de manera sintètica els principals resultats i conclusions obtinguts en aquesta recerca, remarcant el pes que tenen en la validació de la hipòtesi plantejada i les sub-hipòtesis que se'n deriven. No obstant, abans de començar, voldria fer esment al fet que considero que els resultats obtinguts són molt rellevants per a contribuir a donar un pas endavant en la coneixença d'un àmbit molt estudiat en els primers anys de la democràcia, però que havia caigut en un cert oblit per part dels investigadors en ciències socials. Considero, també, que l'aproximació teòrica triada aporta un valor afegit en tant que planteja una forma innovadora d'observar aquest fenomen i amb la que, com a científic, he gaudit molt del moment de reflexió teòrica i, més encara, del procés d'obtenció de resultats. Considero, finalment, que la hipòtesi plantejada, *“La diversificació de l'associacionisme veïnal a la ciutat de Tarragona no és conseqüència de la demanda de noves formes organitzatives sinó de la diferenciació funcional sobre la base de lideratges personalistes i de camps relacionals”*, ha estat confirmada pels resultats obtinguts.

La presentació esquemàtica dels resultats es centrarà en tres eixos que configuren les principals aportacions respecte de la hipòtesi i el marc teòric: Eix organitzatiu, Eix relacional i Eix vinculat al Camp d'Acció Estratègica.

Eix Organitzatiu:

1 La principal conclusió que es pot treure en relació amb el funcionament organitzatiu és que **les AV presenten una forta similitud organitzativa entre si**. Tant les dades treballades en aquesta recerca com les que vam obtenir en la investigació “Associacionisme i Participació Ciutadana al municipi de Tarragona” (Belzunegui, Dueñas et al, 2010) confirmen la idea que les AV comparteixen patrons de funcionament, estructures, models de presa de decisions, problemes i solucions, dinàmiques de treball o distribucions per gènere. Aquests elements invaliden la idea que hi pugui haver criteris que assenyalin a la diversitat organitzativa que justifiqui la seva fragmentació.

2 En concret, **les entitats comparteixen objectius i formes d'aconseguir-los**. La seva finalitat és la millora de les condicions de vida dels seus barris i, per tal de treballar aquesta línia, s'han recollit una gran quantitat d'activitats i accions diferents. No obstant, aquestes activitats es poden agrupar sota el paraigua de les activitats lúdiques i culturals i la formació. La tasca reivindicativa, si bé també apareix com una activitat amb pes, recau sobre el president/a. Existeix una discordança pràctica entre l'objectiu afirmat i les pràctiques per assolir-lo: es pretén defensar els interessos dels veïns i veïnes prioritzant les activitats recreatives sobre l'acció. Aquestes activitats, per altre banda, no converteixen les entitats en associacions de gestió cultural sinó en simples promotors d'entreteniment.

3 Les AV **comparteixen**, també, **formats organitzatius jeràrquics** a tres nivells: **assemblees, juntes i presidència**. Les assemblees vinculen la feina de les AV amb els veïns i veïnes però resulten ser poc exitoses en termes de participació. Les juntes formen els cos de persones involucrades en la tasca de l'entitat i presenten formes de funcionament similars: horaris, funcions i composició. **La presidència està ocupada majoritàriament per homes**, el que contrasta amb la distribució paritària de gèneres dels associats, d'entre 46 i 65 anys. Tal i com indica Vidal (2012:) *“qualsevol menor de 40 anys que s'incorpori en una junta és l'excepció de la norma”*.

Percentatge de participació en assemblees segons tipus d'entitat (resum)

Participació del soci	Cultural	Veïnal	AMPEES	Esportives	Defensa d'interessos de col·lectius concrets	Recerca, solidaritat i ecologia
Menys del 25%	24,1%	60,0%	77,8%	55,3%	33,3%	57,1%
Més del 50%	46,0%	17,5%	5,6%	13,2%	33,3%	28,6%

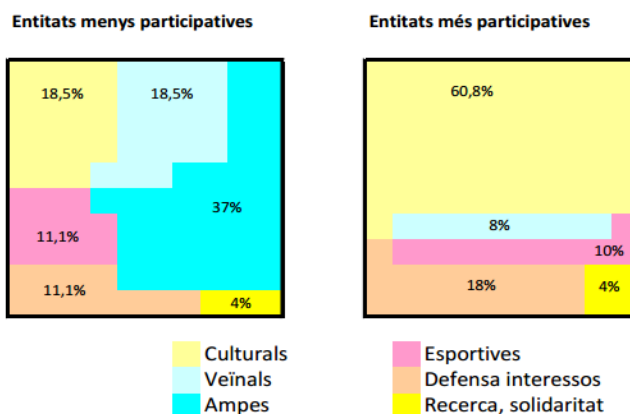
Font: Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

Quina és la funció principal de la junta?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Aprovació de projecte	24	66,7	75,0	75,0
Gestió i control dels projectes	2	5,6	6,3	81,3
Representació de l'entitat	4	11,1	12,5	93,8
Coordinació amb organismes internacionals	2	5,6	6,3	100,0
Total	32	88,9	100,0	
Perdidos Sistema	4	11,1		
Total	36	100,0		

Font: Creació pròpia

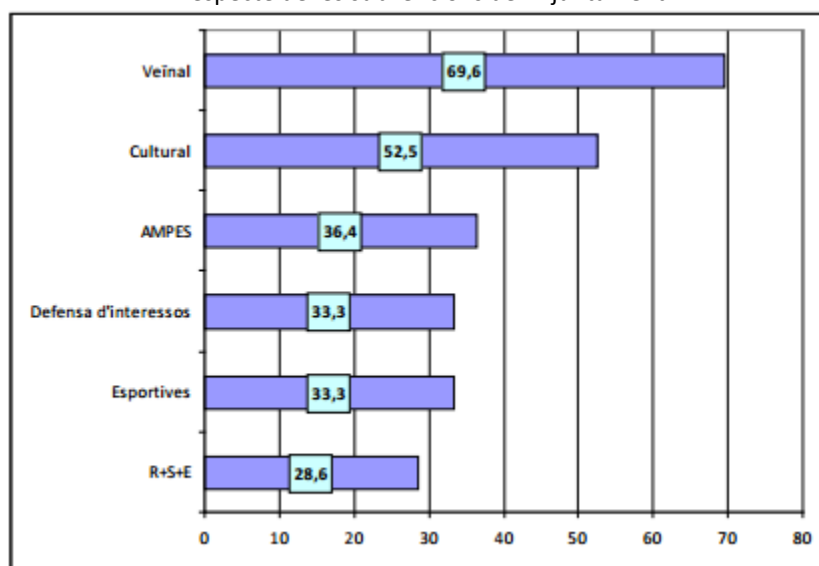
4 Les AV presenten **models de presa de decisions comuns i amb poca participació** de la ciutadania. Les eleccions generalment presenten una sola candidatura. Quan hi ha més d'una candidatura sol ser un indicador de conflicte enlloc de ser-ho de pluralitat democràtica. Les decisions recauen majoritàriament en els presidents i, en menor mesura, en les juntes.

Font: Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

5 Les entitats comparteixen un model de finançament que descansa majoritàriament en les subvencions públiques. La majoria d'entitats no disposen de múltiples finançadors, el que fa que la seva situació econòmica presenti un grau de dependència respecte d'aquestes més alt que altres tipus d'associació.

Percentatge d'entitats que es troben per sobre de la mitjana en quant a la dependència del seu pressupost respecte de les subvencions de l'Ajuntament

Font: Belzunegui, Dueñas et al. (2010)

6 La **major despesa** de les entitats és la realització d'activitats, entre les que destaca la **fiesta del barri**, mentre que la segona línia de despesa és el manteniment del local i les despeses que genera (electricitat, aigua, internet, neteja). No obstant, el nivell d'activitat de la majoria d'entitats entrevistades es pot qualificar de baix o nul. Les festes de barri s'han fet servir, en ocasions, com a elements de competició entre AV enfrontades més que com a elements per facilitar la identificació amb el barri.

Nivell d'activitat

Nivell d'activitat	Nombre
Nul	9
Baix	11
Mig	6
Alt	9
NC	3

Font: Creació pròpia

7 La realització d'una **anàlisi clúster** en base a les dades organitzatives **no ha aportat resultats significatius que indiquin diferències entre entitats**. Tenim, doncs, unes entitats que resulten ser molt semblants entre sí, sense que hi hagi diferències rellevants per cap dels elements organitzatius recollits. Tenen els mateixos problemes i busquen les mateixes

solucions. Tenen els mateixos finançadors i desenvolupen les mateixes activitats. Tenen quotes de participació molt baixes i juntes envellides i poc dinàmiques. El cost de replicar les estructures resulta ser molt baix, de manera que els conflictes es resolen generalment amb la duplicació d'estructures (els darrers tres casos recollits fan referència a l'AV La Quarta, AV Vall de l'Arrabassada i Federació d'Associacions de Llevant).

Eix vinculat al Camp d'Acció Estratègica:

8 Un cop confirmada la hipòtesi que el tipus d'organització no és la causa de la fragmentació (sinó més aviat el contrari, l'isomorfisme és el resultat d'aquesta), **altres factors apareixen assenyalats com a potencials causants de la fragmentació**. En primer lloc, existeix un grau de coincidència important respecte del fet que **els presidents/es disposen d'un gran poder en les AV**. En segon lloc, que **les 3 federacions de la ciutat agrupen entitats diferents i que, per tant, pot resultar lògic que no estiguin juntes**.

9 Els veïns i veïnes han abandonat les AV i això dota de gran poder als seus representants degut a la falta d'oposició interna. La proposta d'activitats lúdiques no aconsegueix atreure gent per a que participin en les entitats més enllà de la participació puntual. El veïnat majoritàriament no participa en les activitats, acaben sent activitats per un nombre reduït de persones, tret d'algunes excepcions. Les entitats tenen poca capacitat per renovar els càrrecs, creant estructures que romanen en el temps i consoliden les normes de funcionament del camp. El resultat és una concepció del **CAE veïnal com un camp presidencialista**.

És l'associacionisme veïnal presidencialista?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Si	26	68,4	70,3	70,3
No	11	28,9	29,7	100,0
Total	37	97,4	100,0	
Perdidos	Ns	1	2,6	
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

10 Aquesta absència de connexió amb el veïnat és encara major en parlar de la població immigrada. Aquest fet porta a discutir la representativitat real de certes associacions en el seu barri, en tant que exclou una part important del seu veïnat i, de retruc, dels seus problemes. Exemples semblants es poden trobar en AV de ciutats on la migració estrangera s'ha consolidat fa anys, en que les AV han esdevingut espais de ciutadans locals desconnectats de la realitat del barri.

11 La distància entre el veïnat i les AV és bidireccional. **Les AV consideren els veïns/es com a *free riders*** que s'aprofiten de la tasca de les entitats sense vincular-s'hi. Tampoc existeix consens al voltant de la idea que els veïns/es confiïn en la tasca desenvolupada des de les entitats. Aquesta situació és vista, acríticament, com un **problema estructural de la societat actual, no com un resultat de la praxi veïnal**. Es fan servir explicacions vinculades amb el tipus de veïnat o de barri per justificar la percepció simbòlica respecte del fet que en certes zones participin més que en altres.

Tipologia de veïns/es			Confien els veïns/es?		
Freeriders	24	68,6%	Si	19	51,4%
Col·laboradors	11	31,4%	No	18	48,6%
Total	35	100%	Total	37	100%

Font: Creació pròpia

12 Existeixen diversos inputs que assenyalen el paper dels presidents/es com a elements centrals en la configuració del CAE veïnal. En primer lloc, **la majoria d'entitats consideren que la competitivitat entre associacions beneficia als seus presidents/es** (54,1%). En segon lloc, aquesta competitivitat **ajuda en la seva promoció personal** (69,7%). En tercer lloc, existeix un consens generalitzat (100%) respecte del fet que **alguns presidents/es han tret beneficis de la seva posició**. Finalment, la majoria d'entitats consideren que **el principal argument per a que dues entitats tinguin bona relació és que els seus presidents/es també la tinguin** (66,7%), per sobre del fet que les entitats tinguin perfils similars (13,9%), veïnats similars (13,9%) o que siguin properes geogràficament (2,8%). **El paper dels presidents/es, doncs, s'assenyala de manera clara com a element central en la creació de les normes del joc del CAE veïnal**.

De què depen la relació entre entitats?

	Frecuencia	Porcentaje	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Del perfil de l'entitat	5	13,2	13,9	13,9
Que els presidents tinguin bona relació	24	63,2	66,7	80,6
Del perfil del veïnat	5	13,2	13,9	94,4
De la proximitat geogràfica	1	2,6	2,8	97,2
Altres	1	2,6	2,8	100,0
Total	36	94,7	100,0	
Perdidos NC	2	5,3		
Total	38	100,0		

Font: Creació pròpia

13 El discurs al voltant de la divisió per federacions es fa servir com a justificador de les diferències a nivell discursiu. En l'anàlisi estadística, per contra, **no s'obtenen correlacions significatives entre la pertinença a una o altra federació per justificar les diferències a nivell d'activitats, discursos respecte l'administració, presidencialisme o autocrítica respecte del funcionament del CAE veïnal**. Només s'obtenen diferències significatives en parlar del tipus de problemes que afecten als barris. Aquest darrer punt és interessant, ja que les federacions presenten una forta incidència per criteris territorials, es divideixen la ciutat en 3 zones d'influència: Ponent, Centre i Llevant. Aquesta situació porta a pensar que les federacions tenen un sentit a de defensa d'interessos a nivell geogràfic, però que no aporten cap altre diferència significativa: es repeteix, de nou, l'estructura entre les tres federacions.

14 El contrari succeeix en relació amb el tipus de lideratge que exerceixen els presidents/es. La creació de **dues variables adhoc (lideratge fort-feble i polític-cultural)** condueix a la situació contrària a la descrita anteriorment. S'obtenen correlacions significatives per les 5 variables anteriorment mencionades. **El tipus de lideratge exercit si que ofereix diferències entre associacions**. Aquest fet reforça la idea que el paper dels presidents/es és rellevant respecte de la configuració del camp i que, probablement, la divisió en federacions és conseqüència de les decisions d'alguns presidents més que de les diferències reals de les entitats. Aquest discurs és reforçat en l'anàlisi de les entrevistes.

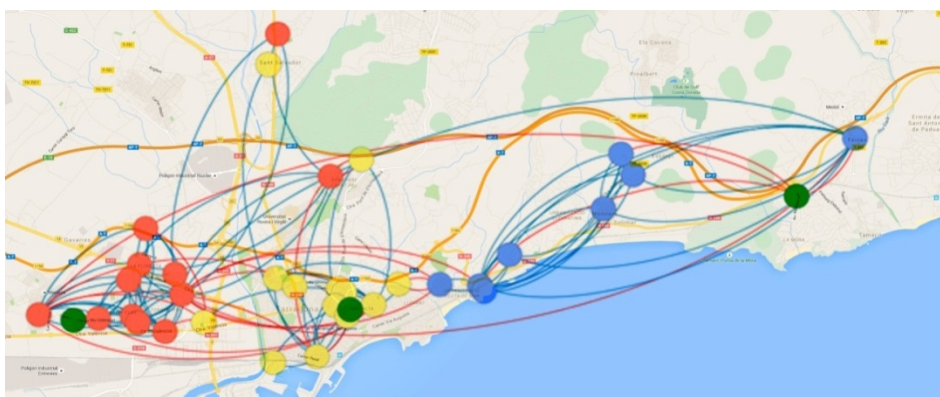
	Federació	Tipus de lideratge
-Nivell d'activitat?	No	Si
-Sobre qui recauen els problemes del barri?	Si	Si
-Discurs sobre l'administració?	No	Si
-Presidencialista?	No	Si
-Autocrítica?	No	Si

Font: Creació pròpia

15 Aquesta rellevància del paper dels presidents és consistent amb els discursos recollits que assenyalen diversos elements que poden influir en les actuacions de determinats presidents: **avantposar interessos polítics, personals o de lobbies territorials als interessos dels veïns/es**. Les descripcions recollides sobre la forma com es creen noves entitats així ho atresoren. Es creen noves entitats: quan hi ha interessos personals que es veuen amenaçats per decisions públiques (generalment urbanístiques), quan hi ha interessos polítics diferents (degut a la vinculació política dels presidents/es), quan apareixen conflictes de poder. De la mateixa manera, apareixen descrits nombrosos exemples de "estratègies de seducció" per part dels partits polítics per a atreure als presidents a la seva òrbita d'influència: **Accés a càrrecs polítics, llocs de feina (directes o per la família), millor atenció del barri,...** Tots aquests elements acaben de donar consistència a la idea que els presidents/es són els que disposen de la clau del CAE veïnal.

Eix relacional:

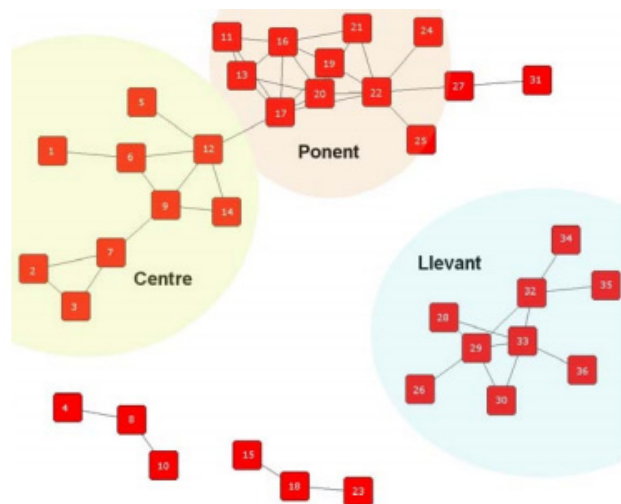
16 L'estructura de les relacions entre AV es troba **correlacionada amb la pertinença a una o altra federació**. Una anàlisi únicament vinculada amb l'anàlisi de xarxes socials d'aquesta distribució podria conduir a equívocs. És interessant per que, en primer lloc, aquesta distribució entra en contradicció amb el discurs que vincula les relacions amb el presidencialisme. Tal i com s'ha dit abans, **les Federacions no són causes d'escissió, sinó resultats de les mateixes**. La fragmentació, de manera normal, porta implícit un discurs que legitimi la mateixa, creant identitat interna entre els que segueixen junts i distància simbòlica respecte d'aquells amb els que s'han separat.

Font: Creació pròpia

17 Els discursos legitimadors de les diferències entre Federacions han virat de la disputa política entre PSC i CiU, quan només hi havia dues federacions, al discurs territorial a partir del naixement de la tercera. Ambdós discursos persegueixen la **justificació de la diferència i el manteniment de l'*statu quo***.

18 Les relacions són homofíliques i tendeixen a retroalimentar-se. La gent es relaciona amb aquells amb els que són propers a un, i la connexió amb ells reforça aquesta proximitat. És interessant veure com **si eliminem les federacions del gràfic de relacions, no canvia pràcticament res**, les entitats segueixen tenint la mateixa distribució. El que canvia és la **capacitat legitimadora de la diferència que ofereix el discurs per Federacions**.

Font: EEAT2009

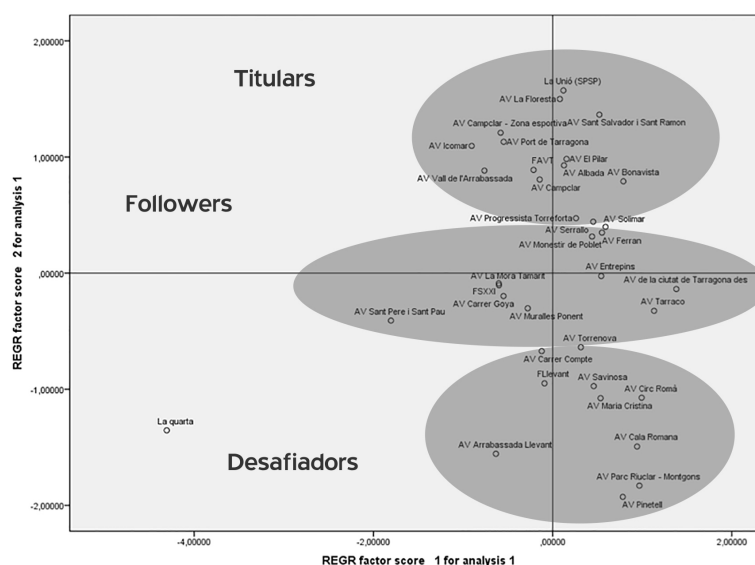
19 L'anàlisi de xarxes permet **detectar lideratges simbòlics** entre les entitats veïnals, assenyalant aquelles que ocupen posicions més centrals, tenen major nombre de contactes i quina és la seva rellevància. No obstant, això forma part de la comprensió interna de les relacions del camp i ajuden a crear la imatge simbòlica del que és una Federació: una entitat que aglutina un gran nombre d'entitats al seu voltant i, per tant, no només té el favor del veïnat del seu barri, sinó també d'un terç de la ciutat. Disposar d'aquesta xarxa és un bé preuat, motiu pel qual **les federacions han guanyat terreny en la interlocució política a les AV i, també, en l'accés a l'esfera política** (dels darrers 4 presidents de les federacions, 2 han sigut regidors, 1 ha anat en llistes i el darrer no va consolidar el projecte polític que l'hagués portat a formar unes llistes).

20 L'aproximació a les xarxes ha permès la **creació d'uns índexs en base a les opinions creuades** obtingudes. Aquests índexs mesuren **la similitud entre associacions, la politització, la notorietat i la qualitat** de la seva tasca. En base a aquests índexs s'han obtingut uns resultats molt interessants, ja que els índexs correlacionen no amb la federació o amb el tipus de lideratge, sinó amb el fet que parlin d'AV del seu àmbit relacional o no. Aquesta idea és rellevant respecte de la legitimació del discurs de la diferència i reforça la idea de la homofília simbòlica que legitima el funcionament del CAE: **els meus amics són semblants a mi (similitud), fan les coses bé (qualitat) i tenim bona relació; els que no són amics meus estan polititzats i cerquen la notorietat.**

	Índex de similitud	Índex de politització	Índex de notorietat	Índex de qualitat	Relació
Mateixa Federació	0,91	0,27	0,56	0,85	3,99
Diferent Federació	0,71	0,42	0,63	0,79	3,09

Font: creació pròpia

21 Amb aquestes dades s'ha pogut efectuar una **anàlisi factorial** que ha creat dos eixos amb fort poder explicatiu respecte de la variança (88%) i que ubiquen les entitats en relació amb aquestes dades anteriorment mencionades: similaritat (similaritat + qualitat + relació) i notorietat (politització + notorietat). Aquesta classificació permet la **creació de tres grups d'entitats**, en funció de la seva posició, en que es poden emprar els conceptes de **titulars**, **desafiadors** i **followers** per descriure i identificar aquells que tenen un gran influència en el CAE ja que tenen les eines per moure's amb solvència en ell, aquells que plantegen una alternativa al sistema de funcionament i aquells que accepten les regles del joc i es deixen portar per que, probablement, tenen interessos que no estan lligats amb el control del CAE.

Font: creació pròpia

Algunes consideracions finals:

22 Un CAE descansa en l'existència d'unes normes de funcionament simbòliques compartides que justifiquen el *motos operant-hi* i les posicions dels diferents agents que en formen part. Aquestes normes les construeixen els propis agents que formen part del CAE, els quals coneixen, en aquest cas, les potencialitats de les estructures organitzatives per a obtenir els beneficis que cerquen (siguin individuals o col·lectius).

23 La fragmentació veïnal, des d'aquesta lògica i a tenor dels resultats obtinguts, té més relació amb l'aprenentatge organitzatiu respecte del que és i com funciona una AV i, per tant, com treure-li partit per a obtenir un benefici polític (si el president té un perfil polític), un benefici laboral (si el que vol és prendre l'ascensor vertical), un benefici personal o de determinats lobbies (si el que vol és canviar certes decisions polítiques) o un benefici del barri (valor tradicional de l'associacionisme veïnal)

24 Vol dir això que tots els presidents/es treuen partit de la seva posició? No. Vol dir que **l'aprenentatge facilita que apareguin aquests perfils de lideratge que l'aprofiten en benefici propi**. Existeix un perfil de **president que segresta simbòlicament l'estructura (o la replica en cas de no poder controlar-la) i no necessita els veïns/es per la seva tasca: amb la referència simbòlica** a la seva existència **és suficient** per a moure's en el CAE, ja que simbòlicament "parlo en representació de". Per a mantenir aquest discurs pot ser més útil, fins i tot, una AV sense veïns que puguin discutir el poder, el que en l'escenari descrit resulta poc complicat.

25 Vol dir això que els presidents/es son els culpables de la fragmentació de l'associacionisme veïnal? Si i no. Si, en tant que **depèn de les seves decisions i interessos** en tant que actors principals del CAE. No, en tant que no només depèn d'ells, s'han de donar les condicions necessàries. **El CAE veïnal és ric i divers en actors i interessos**. La **política**, tal i com s'indica en múltiples ocasions, **ha emprat clientelament el CAE atraient presidents/es al seu voltant a canvi de "tenir el favor dels seus representats"** o el que és el mateix "el silenci de l'AV". La **indústria química**, per exemple, també forma part d'aquest joc, com demostra el fet que sigui un finançador important per aquelles entitats que els són properes (són interessants els moviments que s'estan produint en el moment de tancar aquesta tesi al voltant de la voluntat de fer un estudi sobre la qualitat de l'aire de la ciutat de Tarragona). El favor dels veïns equival al favor d'aquells que poden aixecar-los simbòlicament. **Aquestes són les normes del CAE: uns juguen amb el potencial i els altres no s'atreveixen a testar-lo**. El valor de canvi, doncs, **és el silenci dels presidents/es, entenent que si aquests fan soroll, darrere van els barris**.

Bibliografia

- Adell, R. (1993). Movimientos sociales y participación política. *Revista de Estudios Políticos*, 82: 177-194.
- Alabart, A. (1998). Els moviments socials urbans a Catalunya. *Revista catalana de sociologia*, 7(98): 9-28.
- Agnessens, F. y Wittek, R. (2012). Where do intra-organizational advice relations come from? The role of informal status and social capital in social exchange. *Social Networks*, 34(3): 333-345.
- Aguiar, F., Navarro, C. J. (2000). Democracia y participación ciudadana en los municipios: ¿Un mercado político de trastos?. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 91: 89-111.
- Alarcón, A. et al. (2010). *Joves d'origen immigrant a Catalunya. Necessitats i demandes. Una aproximació sociològica*. Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Aldrich, H. E. i Marsden, P. (1988). Environments and organizations. A Smelser, N. (ed). *Handbook of Sociology*. Sage, Beberly Hills.
- Alonso, L.E. (2003) *La mirada cualitativa en sociología*. Editorial Fundamentos, Madrid.
- Aristòtil (1934). *Rethoric. Nichomachean ethics. A Aristotile in 23 volumes*. Harvard University Press, Cambridge.
- Aristòtil, (2000). *Política, 1253 A*. Biblioteca Básica Gredos, Madrid.
- Arnold-Cathalifaud, M., Thumala, D. i Urquiza, A. (2006). La solidaridad en una sociedad individualista. *Theoria*, 15(1): 9:23.
- Arquilla, J. i Rondfeldt, D. (2001). *Networks and Netwars, the Future of Terror, Crime and Militancy*. Rand Corporation, Santa Monica.
- Assael, H. (1969). Constructive role of Intraorganizational Conflict. *Administrative Science Quarterly*, 14(4): 573-583.
- Baldrich, N. (2014). *Guia pràctica per realitzar assemblees veïnals en el barri. Com organitzar amb 7 passos assemblees participatives exitoses*. [Consulta: 15 de febrer de 2015]
- Ballet, J., Sirven, N. i Requiers-Desjardins, M. (2007). Social Capital and natural resource management: A critical perspective. *Journal of environment and development*, 16(4): 355-374.
- Bang, H. (2005). Among everyday makers and expert citizens. A Newman J. (ed.) *Remaking governance: Peoples, politics and the public sphere*. Polity Press, Bristol.
- Bardají, F. (2015) *Bonavista, una biografia social*. Silva Editorial, Tarragona.
- Barley, S. R., Freeman, J. y Hybels, R. C. (1992). Strategic alliances in commercial biotechnology. A Nohria, N. i Eccles, R. (eds). *Networks and Organizations: Structure, Form and Action*, Harvard Business School Press, Cambridge.
- Barker, W. E. (1992). The network organization in theory and practice. A Nohria, N. i Eccles, R. (eds). *Networks and Organizations: Structure, Form and Action*, Harvard Business School Press, Cambridge.
- Bauman, Z. (2001). *The individualized society*. Polity Press, Oxford.
- Beck, U. (2001). *La société du risque*. Aubier, Paris.
- Beck, P. A. (2002). The Social Calculus of Voting: Interpersonal, Media and Organizational Influences on Presidential Choices. *American Political Science Review*, 96: 57-74.
- Beltran, M. (1992) Cuestiones previas acerca de la ciencia de la realidad social. A Garcia Ferrando M., Ibáñez, J. i Alvira F. (eds). *El análisis de la realidad social*. Alianza Universidad Textos, Madrid.
- Belzunegui et al (2011). *Enquesta sobre les condicions de vida de la població de Tarragona 2007*. Publicacions URV, Tarragona.
- Belzunegui, A. Dueñas, D. et al. (2010). *Associacionisme i participació ciutadana al municipi de Tarragona*. Tarragona, Ajuntament de Tarragona.
- Belzunegui A. i Dueñas, D. (2013a). Anàlisi de xarxes i estudi de les organitzacions. El cas d'un estudi interorganitzacionals. A VVAA. *VI Congrés Català de Sociologia: Publicacions completes*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Belzunegui, A. i Dueñas, D. (2013b). *Social network and organizational processes of the social action in the Catholic Church*. 7th ECPR General Conference, Bordeaux.
- Belzunegui, A. i Urteaga, E. (2013). Langue(s) dominante(s) et cohésion sociale: le cas des quartiers populaires en Catalogne. *Cahiers Internationaux de Sociolinguistique*, 3: 99-126.
- Belzunegui, A.; Pastor, I.; Urteaga, E. (2014). Les réseaux linguistiques et les réseaux d'opportunités dans l'espace urbain : le cas des (néo)communautés. A Bertucci, M., Boyer, I. i Bulot, T. (eds) *Diasporisations sociolinguistiques & précarités : Discrimination(s) et mobilité(s)*. L'Harmattan, Paris.
- Belzunegui, A. Dueñas, D. (2015) *Social network and organisational processes of the social action in the Catholic Church*. Manuscrit no publicat. Universitat Rovira i Virgili, Tarragona.

- Benford, R. i Snow, D. (2000a). Processes and Social Movements: An overview and Assessment. *Annual Review of Sociology*, 26: 611-639.
- Benford, R. i Snow, D. (2000b). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology*, 26: 611-639.
- Berriatua, J. (1977). *Las asociaciones de vecinos*. Madrid: IEAL.
- Blasche, S., Schoeneborn, D. i Seidl, D. (2012). Organizations as Networks of Communication Episodes: Turning the Network Perspective Inside Out. *Organization Studies*, 33(7): 879-906.
- Boix-Fuster, E. (2004). Poder i llengües a Catalunya. *Revista Catalana de Sociologia*, 20: 25-42.
- Bonet, J. (2012) Quin és el sentit del moviment veïnal avui?. A Andreu, M., Bonet, J. i Naya, A. (eds). *Moviment veïnal, reptes de futur*. Editorial Mediterrània, Barcelona.
- Borja, J. (1983). Los actores sociales en la construcción de la ciudad. *Ciudad y Territorio*, 10(57-58): 17-36.
- Bourdieu, P. (1971). Intellectual Field and Creative Project. A Young, M. *Knowledge and Control: New Directions in Sociology of Education*. Collier McMillan, London.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in Question*. Sage, London.
- Bourdieu, P. i Wacquant, L. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. University of Chicago Press, Chicago.
- Brandeleer, C., Camporesi, F. et al. (2013) *Étude comparative de l'intégration politique & sociale de commonautes migrantes*. Brussels, ASBL Pour la Solidarité.
- Brass, D. J. (1992). Power in organizations: a social network perspective. A Moore, G. i Whitt, A. (eds). *Research in Politics and Society, vol. 4*, JAI Press, Greenwich.
- Brugué, J., Font, J. i Gomà, R. (2003). Participación y Democracia, Asociaciones y poder local. A Funes, M. i Adell, A. (eds). *Movimientos sociales: cambio social y participación*. UNED Ediciones: Madrid.
- Brunet, I. i Morell, A. (1998). Capitals, trajectories i estratègies: la teoria general dels camps de P. Bourdieu. *Papers*, 54: 201-214.
- Brunet, I., Pastor, I. i Belzunegui, A., (2002). *Tècniques d'investigació social: Fonaments epistemològics i metodològics*. Editorial Pòrtic, Barcelona.
- Brunet, I., Belzunegui, A. i Pastor, I. (2011). *Sociología de las Organizaciones*. Editorial Universitas, Madrid.
- Buechler, S. (1995). New Social Movement Theories. *The sociological quarterly*, 36 (3): 441-464.
- Bulmer, H. (1953). *Collective behavior*. Ardent Media, New York.
- Burt, R. (1982). *Toward a Structural Theory of Action: Network Models of Social Structure, Perception and Action*. Academic Press, New York.
- Burt, R. (1993). The social structure of competition. A Swedberg, R. (ed). *Explorations in Economic Sociology*. Russell Sage Foundation, New York.
- Burt, R. (1995). *Structural Holes: The social structure of competition*. Harvard University Press, Harvard.
- Burt, R. (2000). The network structure of social capital. A Sutton, R. i Staw, B. (eds). *Research in Organizational Behaviour*. JAI Press, Greenwich.
- Burt, R. (2005). *Brokerage and Closure: An introduction to social capital*. Oxford University Press, Oxford.
- Burt, R. i Talmud, I. (1993). Market niche. *Social Networks*, 15: 133-149.
- Burt, R. i Ronchi, D. (1990). Contested control in a large manufacturing plant. A Weesie, J. i Flap, H. (eds.). *Social networks through time*, ISOR, Utrecht.
- Cabeza, I. (2009). Reflexiones sobre la crisis económica y el papel de la auditoría pública. *Auditoría Pública*, 47: 27-45.
- Caciagli, M. (1996). *Clientelismo, corrupción y criminalidad organizada*. Centro de Estudios constitucionales, Madrid.
- Callejo, J.(2001). *El grupo de discusión: introducción a una práctica de investigación*. Ariel, Barcelona.
- Casellas, J. (1994). La creació d'un moviment social: Les coordinadores contràries al pla de residus. *Aplec de Treballs*, 12: 171-188.
- Castells, M. (1986). *La ciudad y las masas*. Madrid: Alianza Editorial.
- Castells, M. (2009). *Comunicación y poder*. Alianza Editorial, Madrid.
- Chihu, A. (2000). El anàlisis cultural de los movimientos sociales. *Sociológica*, 15(42): 209-230.
- Christakis, N. i Fowler, J., (2007). The spread of obesity in a Large Network Scale. *The New England Journal of Medicine*, 357: 370-379.
- Christakis, N.A. i Fowler, J.H. (2010). *Conectados*. Madrid, Taurus.

- Clapham, Ch. (1982). *Private patronage and public power, Political Clientelism in the Modern State*. France Pinter, Londres. Citat a Schröter, B. (2010). Clientelismo político: ¿existe el fantasma y cómo se viste? *Revista Mexicana de Sociología*, 72(1): 141-175
- Clemens, E. (1993). Organizational Repertoires and Institutional Change: Women's Groups and the Transformation of the U.S. Politics, 1890-1920. *American Journal of Sociology*, 98: 755-798.
- Clemens, E. (1997). *The People's Lobby*. University of Chicago Press, Chicago.
- Cohen, J. (1985). Strategy or Identity: New Theoretical Paradigms and Contemporary Social Movements. *Social Research*, 52(4): 663-716.
- Cohen, A. P. (2001). *The symbolic construction of community*. Taylor and Francis, London.
- Combe, D., Langeron, Ch., Egyed-Zsigmond, E i Géry, M. (2010). *A comparative study of social network analysis tools*. International Workshop on Web Intelligence and Virtual Entreprises.
- Coser, L. (1952). *The functions of social conflict*. Free Press, New York.
- Couch, C. J. (1968). Collective Behaviour: An examination of Some Stereotypes. *Social Problems*, 15(3): 310-322.
- Crozier, M. (1964). *The Bureaucratic Phenomenon*. Tavistock, London.
- Csaba, Z. L., Pál, J. (2010). How negative networks are forming and changing in time? Theoretical overview and empirical analysis in two High-school classes. *Review of sociology*, 20(2): 69-95.
- D'Anieri, P., Ernst, C. i Kier, E. (1990). New Social Movements in historical perspective. *Comparative politics*, 22(4): 445-458.
- Davis, D. i McAdam, D. (2000). Corporations, Classes and Social Movements after Managerialism. *Research in Organizational Behaviour*, 22: 193-236.
- Davis, G. i Thompson, T. (1994). A Social Movement perspective on Corporate Control. *Administrative Science Quarterly*, 39: 141-173.
- De Gregorio, F., Cheong, Y. I Kim, K (2012). Intraorganizational conflict within advertising agencies. *Journal of Advertising*, 41(3): 19-34.
- Della Porta, D. i Diani, M. (2011). *Los movimientos sociales*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Denzin, N. K. (1975). *The research Act*. Aldines, Chicago. Citat a Cea d'Ancona, Mª A. (2001) *Metodología cuantitativa: estrategias y técnicas de investigación social*. Editorial Síntesis, Madrid.
- De Sousa, B. (2001). Los Nuevos movimientos sociales, *Observatorio Social de America latina*, 5: 177-184.
- Diani, M. (1992). The concept of Social Movement. *The Sociological Review*, 40: 1-25.
- DiMaggio, P. (1979). On Pierre Bourdieu. *American Journal of Sociology*, 84 (6): 1460-1474.
- DiMaggio, P. J. i Powell W. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48: 147-160.
- DiMaggio, P. i Powell, W. (1991). *The new institutionalism in organizational analysis*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Dobbin, F. (2008). The poverty of organizational theory: Comment on "Bourdieu and organizational analysis". *Theory and Society*, 37 (1): 53-63.
- Domènech, J. (2002). *Quan el carrer va deixar de ser seu: Moviment obrer, societat civil i canvi polític a Sabadell (1966-1976)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Dominguez, M. i Coco, A. (2000). El pluralisme metodològic com a posicionament de partida. Una primera valoració del seu ús a la recerca social. *Revista Catalana de Sociologia*, 11: 105-132.
- Dubet, F. (1994). *La sociologie de l'expérience*. Seuil, Paris.
- Dubet, F. (2011). *Repensar la justicia social. Contra el mito de la igualdad de oportunidades*. Siglo XXI Editores, Buenos Aires.
- Dueñas, D. (2003). *Els organismes de participació de la gent gran a Barcelona*. IV Congrés Català de Sociologia, Reus.
- ueñas, D. (2009). *El repte de la governança dels riscos ambientals*. Les societats urbanes davant la reforma ambiental, Barcelona.
- Dueñas, D. (2010a). Gestió pública i governança: caminen en la mateixa direcció?. *Biblio 3w Revista Bibliogràfica de Geografia y Ciencias Sociales*, vol. XV, 887(2).
- Dueñas, D. (2010b). *Los límites de la gobernanza*. X Congreso Español de Sociología, Pamplona.
- Dueñas, D. (2011a). Jóvenes extranjeros y participación social ¿Diferentes procesos migratorios conducen a diferentes modelos de participación?. *Revista Internacional de Organizaciones*, 6: 81-107.
- Dueñas, D. (2011b). *Young migrants and social participation in Catalonia*. 10th Conference of the European Sociological Association, Gêneve.

- Dueñas, D. i Molnár E. (2012). *Strong ties in closed migrant communities: Help or harm? The case of Romanian Roma migrants in Catalonia*. Negative Ties and Social Networks Workshop, Budapest.
- Dueñas, D. (2013a). L'ambivalent paper dels lligams en les comunitats migrades. El cas dels gitanos romanesos de Santa Coloma de Gramenet. A VVAA. *VI Congrés Català de Sociologia: Publicacions completes*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Dueñas, D. (2013b). *The potential role of migrants network and associations: a useful asset or a risk of increasing communitarianism?*. Forum on Civil Dialogue and Participation, Brussels.
- Dueñas, D (2013c). Expéditions [en línia]. Maurepas, a micromacrosociologic tale [consultat el 29 d'abril de 2015]. Disponible a: <<http://expedition-s.eu/en/authors-works/maurepas-a-micromacrosociologic-tale>>
- Dueñas, D. i Belzunegui, A. (2013). *Anàlisi de xarxes i estudi de les organitzacions. El cas d'un estudi interorganitzacional*. VI Congrés Català de Sociologia, Perpignan.
- Eder, K. (1985). The 'New Social Movements': Moral Crusades, Political Pressure Groups, or Social Movements?. *Social Research*, 52: 869-890.
- El Economista. *Despilfarro y derroche inmobiliario* [en línia]: 1 d'agost de 2012. [consulta: 13 d'abril de 2015]
- Emirbayer, M. i Johnson, V. (2008). Bourdieu and organizational analysis, *Theory and Society*, 37 (1): 1-44.
- Espluga, J. i Dueñas, D. (2008). *Risk perception, social movements and governance: A communicative approach*. ISA World Forum, Barcelona.
- Espluga, J. i Dueñas, D. (2009). *Percepció del risc, moviments socials i governança: Una aproximació comunicativa*. VI Congrés Català de Sociologia, Barcelona.
- Etzioni-Halevy, E. (1993). *The Elite Connection: Problems and Potential of Western Democracy*. Polity Press, Cambridge.
- Feld, S. (1981). The focused organization of Social Ties. *American Journal of Sociology*, 86(5): 1015-1035
- Feld, S. i Carter, W. (1998). Foci of activities as changing contexts for friendship. A Adams, R. i Allan, G. (eds). *Placing friendship in context*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Fernández-Ríos, M. (1999) *Aspectos positivos y negativos del conflicto*. A Morales, J.F. i Yubero, S. (eds). *El grupo y sus conflictos*. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, Ciudad Real.
- Fischer, C. (1973). On Urban Alienations and Anomy: Powerlessness and Social Isolation. *American Sociological Review*, 38(3): 311-326.
- Fligstein, N. (2001). Social Skills and the Theory of Fields. *Sociological Theory*, 19: 105-125.
- Fligstein, N. (2011). Toward a General Theory of Strategic Action Fields. *Sociological Theory*, 29(1): 1-26.
- Fligstein, N. (2013). Understanding Stability and Change in fields. *Research in Organizational Behaviour*, 33: 39-51.
- Fligstein, N. i McAdam, D. (2012). *A theory of fields*. Oxford University Press, New York.
- Flores, R., Koster, M., Lindler, I, Molina, E. (2012). Networks and collective action. *Social Networks*, 34(4): 570-584.
- Frances, J.; Levačić, R. i Mitchell, J. (1991). *Markets, hierarchies and networks: the coordination of social life*. SAGE, London.
- Friedland, R. i Alford, R. (1991). Bringing Society Back In: Symbols, Practices and Institutional Contradictions. A Powell, W. I DiMaggio, P. (eds.). *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago University Press, Chicago.
- Gamson, W. (1975). *The Strategy of Social Protest*. Irwin Press, Homewood.
- Gamson, W. (1992). *Talking Politics*. Cambridge University Press, New York.
- García Inda, A. (2003). Derechos humanos, movimientos sociales y ONG. A García Inda, A. (Ed.) *Derechos fundamentales, movimientos sociales y participación: Aportaciones al debate sobre ciudadanía* (pp. 41-75). Dykinson, Madrid.
- Gerhards, J. i Rucht, D. (1992). Mesomobilization: Organizing and Framing in Two Protest Campaigns in West Germany. *American Journal of Sociology*, 98: 555-596.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Polity Press, Cambridge.
- Giddens, A. (2006). *Sociologia*. Alianza Editorial, Madrid.
- Gimeno, X. (2009). L'estudi de la institucionalització de la Sociologia a Catalunya: un model d'anàlisi i un sistema d'hipòtesis. *Revista Catalana de Sociologia*, 25: 75-83.
- Giner, S., Lamo de Espinosa, E. i Torres, C. (2006). *Diccionario de Sociología*. Alianza Editorial, Madrid.
- Gomez Bahillo, C. (2006). Organizaciones vecinales y participación ciudadana: El caso de la Ciudad de Zaragoza. *Revista Internacional de Organizaciones*, 0: 45-64.

- González Zepeda, C.A. i Escala, L. (2014). Modelos organizativos e isomorfismo institucional entre asociaciones de migrantes michoacanos en Los Ángeles, California. *Migración y Desarrollo*, 12(22): 91-122.
- Goodwin, J. i Jasper, J. (1999). Caught in a winding, snarling vine: the structural bias of political process theory. *Sociological forum*, 14(1): 27-54.
- Gould, D. (2004). Passionate political processes: bringing emotions back into the study of social movements. A Goodwin, J. i Jasper, J. (eds). *Rethinking social movements. Structure, meaning and emotion*. Rowman & Littlefield Publishers, Lanham.
- Gouldner, A. W. (1954). *Patterns of Industrial Bureaucracy*. Free Press, New York.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American journal of sociology*, 78(6): 1360-1380.
- Granovetter, M. S. (2000). La fuerza de los vínculos débiles. *Política y Sociedad*, 33: 41-56.
- Granovetter, M. S. (2003). La fuerza de los lazos débiles. Revisión de la teoría reticular. *Análisis de Redes Sociales, Orígenes, Teoría y Práctica. Colección Monografía*, 198: 196-230.
- Gurr, T (1970). *Why men rebel*. Princeton University Press, New Jersey.
- Habermas, J. (1981). New Social Movements. *Telos*, 49: 33-37.
- Haider, F. (1946). Attitudes and cognitive Organization. *Journal of Psychology*, 21: 107-112.
- Haider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. Wiley, New York.
- Hannah, M. i Freeman, J. (1977). The population ecology of organizations. *American Journal of Sociology*, 82: 929-964.
- Hanisch, C. (1969). The personal is political, *Notes from the second year: Women's Liberation*, 1:76-78
- Haveman, H. (1993). Follow the leader: Mimetic isomorphism and entry into new Markets. *Administrative Science Quarterly*, 38(4): 593-627.
- Hoffman, A. (1996). A Strategic Response to Investor Activism. *Sloan Management Review*, 37: 51-64.
- Ibarra, H. (1992). Homophily and differential returns: sex differences in network structure and access in an advertising firm. *Administrative Science Quarterly*, 37: 422-447.
- Ibarra, H. (1993). Personal networks of women and minorities in management: a conceptual framework. *Academy of Management Review*, 18: 56-87.
- Ibarra, P. i Letamendía, F. (2005). Los Movimientos Sociales. A Caminal, M. (Ed.), *Manual de Ciencia Política* (pp. 372-403), Tecnos, Madrid.
- Iglesias, P. (2005). Un nuevo poder en las calles. Repertorios de acción colectiva del Movimiento global en Europa. De Seattle a Madrid. *Política y Sociedad*, 42(2): 63-93.
- Iglesias, P. (2007). Enfoques teóricos sobre la acción colectiva: alcance y límites para el estudio de los movimientos globales. *Àgora – Revista de Ciencias Sociales*, 17: 41-81.
- Jacomy, M., Venturini, J., Heymann, S. i Bastian, M. (2014). ForceAtlas2, a Continuous graph layout algorithm for handy network visualisation designed for the Gephi software. *PLoS ONE* 9(6).
- Juris, J. S. (2008). *Networking Futures, the Movements Against Corporate Globalization*. Duke University Press, Durham.
- Kadushin, Ch. (2013). *Comprender las redes sociales: Teorías, conceptos y hallazgos*. Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid.
- Kearns, M., Suri, S. i Monfort, N. (2003). An experimental Study of the Colouring Problem on Human Subject Networks. *Science*, 313: 824-827.
- Kellogg, K. (2010). Operating Room: Relational Spaces and Microinstitutional Change in Surgery. *American Journal of Sociology*, 115: 657-711.
- Kellogg, K. (2011). Hot Lights and Cold Steel: Cultural and Political Toolkits for Practice Change in Surgery. *Organization Change*, 22: 482-502.
- King, B. i Soule, S. (2007). Social Movements as Extra-Institutional Entrepreneurs: The Effect of Protest on Stock Price Returns. *Administrative Science Quarterly*, 52: 413-442.
- King, B. (2008). A Social Movement Perspective of the Stakeholder Collective Action and Influence. *Business and Society*, 47: 21-49.
- Kitschelt, H. (1981). New Social Movements in West Germany and the United States. *Political Power and Social Theory*, 5: 273-324.
- Klandermans, B (1992). 'La union de lo "viejo" con lo "nuevo": El entramado de los movimientos sociales en los Países Bajos'. A Dalton, R. i Küchler, M. (eds). *Los nuevos movimientos sociales: un reto al orden político*. Alfons el magnànim, València.
- Kriesi, H. (1996). La estructura organizacional de los nuevos movimientos sociales en su contexto político. A McAdam, D., McCarthy, J. i Zald, M. (eds.), *Movimientos sociales: perspectivas comparadas*. Istmo, Madrid.

- Krischke, P. (1987). Movimentos Sociais e Transição Política: contribuicoes da Democracia de Base. A Scherer-Warren, Ilse y Krischke (ed.). *Uma Revolucao no Quotidiano? Os novos movimentos sociais na América do Sul*. Brasiliense, Sao Paulo.
- Kwak, N. et al. (2009) Connecting, trusting and participating: The direct and interactive effect of social associations. *Political Research Quarterly*, 57(4): 643-652.
- Labianca, G., Brass, D., Gray, B. (1998). Social networks and perceptions of intergroup conflict: The role of negative relationship and third parties. *The Academy of Management Journal*, 41(1): 55-67.
- Labianca, J. i Brass, D., (2006). Exploring the social ledger: Negative relationships and negative assymetry in social networks in organisations. *Academy of Management Review*, 31(3): 596-614.
- Latorre, M. (2005). Los movimientos sociales más allá del giro cultural: apuntes sobre la recuperación de las emociones. *Política y Sociedad*, 42(2): 37-48.
- Laumann, E. i Knoke, D. (1989). *The Organizational State*. Chicago University Press, Chicago.
- Lazarsfeld, P. i Merton, R. (1978). Freedom and Control in Modern Society. A Berger, M., Abel, T. (eds). *Friendship as a social process: A substantive and Methodological Analysis*. Octagon Books, New York.
- Lazega, E. (1992). Analyse de réseaux d'une organisation collégiale: les avocats d'affaires. *Revue Française de Sociologie*, 53(4) : 559-589.
- Lazega, E. (1994). Analyse de réseaux et sociologie des organisations. *Revue française de Sociologie*, 35: 293-320.
- Lazega, E. i Pattison, P. (1999). Multiplexity, Generalized Exchange and Cooperation in Organizations: A case study. *Social Networks*, 21(1): 67-90.
- Leiter, J. (2005). Structural Isomorphism in Australian Non-Profit Organizations. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 16(1): 1-31.
- Li, Y. i Marsh, D. (2008). New forms of political participation: Searching for expert citizens and everyday makers. *British Journal of Political Science*, 38(2): 247-272.
- Lorenzi, E. (2007). *Vallekas Puerto de Mar. Fiesta, identidad de barrio y movimientos sociales*. Traficantes de sueños, Madrid.
- Lubbers, M. (2003). Group composition and network structure in school classes: a multilevel application of the p^* model. *Social Networks*, 25: 309-332.
- Lubbers, M. i Snijders, T. A. B. (2007). A comparison of various approaches to the exponential random graph model: A reanalysis of 102 student networks in school classes. *Social Networks*, 29 (4): 489-507.
- Lubbers, M. et al., (2010). Longitudinal Analysis of personal networks. The case of Argentinean migrants in Spain. *Social Networks*, 32: 91-104.
- Luders, J. (2006). The Economics of Movement Success: Business Responses to Civil Rights Mobilization. *American Journal of Sociology*, 111: 963-998.
- Lusch, R. (1976). Channel conflict: Its impact on retailer operating performance. *Journal of retailing*, 52(2): 3-90.
- Marmaros, D. i Sacerdote, B. (2006). How do friendships form?. *The Quarterly Journal of Academics*, 121: 79-119.
- Marshall, G. (1998), *A dictionary of Sociology*. Oxford University Press, New York.
- Martí, P. (2012) Les bones practiques associatives. A Andreu, M., Bonet, J. I Naya, A. (eds). *Moviment veïnal, reptes de futur*. Editorial Mediterrània, Barcelona.
- Martí-Costa, M. i Arias, A. (2012) Apunts sobre les relacions entre les AV i l'Administració. A Andreu, M., Bonet, J. i Naya, A. (eds). *Moviment veïnal, reptes de futur*. Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, Barcelona.
- Martínez Muntada, R. (2004). El moviment veïnal en el tardofranquisme i la transició: conflicte, identitat obrera i valors alternatius. A Prat, E. (ed). *Els moviments socials a la Catalunya contemporània*. Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona.
- Martuccelli, D. (2005). Les trois voies de l'individu sociologique. *Espacestems.net*. Textuel, 08/06/2005, espacestems.net/document1414.html
- Martuccelli, D. (2007). *Gramáticas del individuo*. Editorial Losada, Madrid.
- Marx Ferree, M. (1994). El contexto político de la racionalidad: las teorías de la elección racional y la movilización de los recursos. A Laraña, E. i Gusfield, J. (eds). *Los nuevos movimientos sociales. De la ideología a la identidad*. Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid.
- Mazur, E. (2011). Adolescents' and emergint adults' social networking online: homophily or diversity. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 32(4): 180-188.
- McAdam, D., McCarthy, J. i Zald, M. (1996). *Comparative perspectives on Social Movements*. Cambridge University Press, Cambridge.

- McAdam, D., McCarthy, J. i Zald, M. (1999). *Movimientos sociales: perspectivas comparadas*. Istmo, Madrid.
- McCarthy J. i Zald, M. (1973). *The trend of Social Movements in America: Professionalization and Resource mobilization*. General Learning Press, Morristown.
- McCarthy, J. i Zald, M. (1977). Resource Mobilisation and Social Movements: A Partial Theory. *The American Journal of Sociology*, 82(6): 1212-1241.
- McPherson, M., Smith-Lovin, L. i Cook, J. (2001). Birds of a feather: Homophily in Social Networks. *Annual Review of Sociology*, 27: 415-444.
- Melucci, A. (1980). The New Social Movements: A Theoretical Approach. *Social Science Information*, 19(2): 199-226.
- Meyer, J. i Rowan, B. (1977). Institutional Organizations: Formal Structures as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83: 340-363.
- Meyer, J. i Rowan, B. (1991). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. A Powell, W., DiMaggio, P. (eds). *The New Institutionalism in Organizational Analysis*, University of Chicago Press, Chicago.
- Mitchell, J.C. (1969). *Social Network in Urban Situations*. Manchester University Press, Manchester.
- Molina, J.L. (2001). *El análisis de redes sociales: Una introducción*. Ediciones Bellaterra, Barcelona.
- Monge, P. R. y Eisenberg, R. M. (1987). Emergent communication networks. A Jablin F. et al. (eds.). *Handbook of organizational communication: an interdisciplinary perspective*, Sage, Beverly Hills.
- Moreras, J. (2004) Conflictos en Cataluña. A López García, B i Berriane, M. (Eds). *Atlas de la inmigración marroquí en España*. Solana e Hijos, Artes Gráficas, Madrid.
- Moreras, J. (2009). *Actors i representacions: l'associacionisme d'origen Marroquí a Catalunya*. Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- Morral, N. i Dueñas, D. (2012). *La participació amb finalitats socioambientals, el cas de Prioritat (Priorat)*. L'estat de la recerca en educació a Catalunya, Barcelona.
- Nación Rotonda [en línia] www.nacionrotonda.com [consulta: 13 d'abril de 2015]
- Nelly, M. i O'Grada, C. (2000). Market Contagion: Evidence from the Panics of 1854 and 1857. *American Economic Review*, 90: 1110-1124.
- Newcomb, T. (1961). *The acquaintance process*. Rinehart & Winston, New York.
- Offe, C. (1985). New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics. *Social Research*, 52: 817-868.
- Oliver, A., Montgomery, K. (2005). Towards the construction of a profession's boundaries: Creating a networking agenda. *Human Relations*, 58 (9): 1167-1184.
- Olives, J. (1974). La conflictividad urbana: algunas reflexiones sobre los recientes movimientos de barrios en Barcelona. *Papers*, 3.
- Olson, M. (1992). *La lògica de la acció colectiva: bienes públicos y teoría de grupos*. Limusa, Mexico.
- Osa, M. (2001). Mobilizing structures and cycles of protest: Post-stalinist contention in Poland 1954-49. *Mobilization: an international quarterly*, 6 (2): 211-231.
- Parsons, T. i Smelser, N. J. (1956). *Economy and Society*. Free Press, Glencoe.
- Paulais, T. (2009). *Local governments and the financial crisis: An analysis*. The Cities Alliance: Washington D. C.
- Pérez Ledesma, M. (1993). Cuando lleguen los días de la cólera (Movimientos sociales, teoría e historia). A Sánchez Nistal, J. M. et al. (eds.), *Problemas actuales de la historia: Terceras jornadas de Estudios Históricos*. Universidad de Salamanca, Salamanca.
- Pérez Lopez, G. et al (2013). Deuda viva municipal en un contexto de crisis econòmica: anàlisis de los factores determinantes y de las formas de gestión. *Revista de contabilidad*, 16 (2): 83-93.
- Pfeffer, J. (2009). Understanding power in organisation. A Tjosvold, D. i Wisse, B. (eds). *Power and interdependence in organizations*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Pfeffer, J. i Salanick, G. (1978). *The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective*. Harper & Row, New York.
- Pizzi, A. i Brunet, I. (2010). La acción colectiva desde la Teoría de la Movilización de Recursos. *Sociedad y Utopía: Revista de Ciencias Sociales*, 36: 27-38.
- Plató (1968). *Laws*. A *Plato in twelve volumes, vol. 11*. Harvard University Press, Cambridge.
- Powell, W. et al. (2005). Network Dynamics and Field Evolution: The growth of Interorganizational Collaboration in the Life Sciences. *American Journal of Sociology*, 110(4): 1132-1205.
- Praszkier, R., Nowak, A., (2012). *Social entrepreneurship: Theory and practice*. Cambridge University Press, Cambridge

- Pujadas, J. i Bardagí, F. (1987). *Los barrios de Tarragona. Una aproximación antropológica*. Ajuntament de Tarragona, Tarragona.
- Pujadas, J. i Maza, G. (2010). Els discursos sobre la participació ciutadana a Tarragona. A Belzunegui, A. (coord.). *Associacionisme i Participació Ciutadana al municipi de Tarragona*. Ajuntament de Tarragona, Tarragona.
- Putnam, R. (1995). Bowling alone, America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1): 65-78.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of America's community*. Simon and Schuster, New York.
- Putnam, R. (2003). *El declive del capital social. Un estudio internacional sobre las sociedades y el sentido comunitario*. Galaxia Guttenberg – Círculo de lectores, Barcelona.
- Raeburn, N. (2004). *Changing Corporate America from Inside Out: Lesbian and Gay Workplace Rights*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Rojas, F. (2006). Social Movement Tactics, Organizational Change, and the Spread of African-American Studies. *Social Forces*, 84: 2147-2166.
- Sabatier, P. (2007). *Theories of the policy process*. Westview Press, Boulder.
- Sanchez Vidal, A (2009). Validación discriminante de una escala de sentimiento de comunidad: anàlisi comparatiu de dos comunitats. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 9 (2): 161-176.
- Santamarina, Beatriz (2008). Movimientos sociales: una revisión teórica y nuevas aproximaciones. *Boletín de Antropología*, 22(39): 112-131.
- Sanz Menéndez, L. (2003). Análisis de redes sociales: o cómo representar las estructuras sociales subyacentes. *Apuntes de Ciencia y Tecnología*, 7: 21-29.
- Scharpf, F. (1997). *Games real actors play: actor-centered institutionalism in policy research*. Westview, Boulder.
- Schillman, F. i Brunet, I. (2005). *Convivir con el capital Financiero: corralito y movimientos ahorristas*. Editorial Fundamentos, Madrid.
- Schröter, B. (2010). Clientelismo político: ¿existe el fantasma y cómo se viste? *Revista Mexicana de Sociología*, 72(1): 141-175.
- Scott, A. (1990). *Ideology and the New Social Movements*. Unwin Hymán, Londres.
- Scott, W. i Meyer, J. (1983). *Organizational Environments: Ritual and Rationality*. Sage, Beverly Hills.
- Siisiäinen, M. (1992). Social movements, voluntary associations and cycles of protest in Finland 1905-91. *Scandinavian Political Studies*, 15 (1): 21-40.
- Smelser, N. (1962). *Theory of Collective Behavior*. Free Press, New York.
- Smelser, N. (1997). *Problematics of Sociology, The Georg Simmel Lectures*. University of California Press, Berkeley.
- Snow, D. (1986). Frame alignment processes, microbolization, and movement participation. *American Sociological Review*, 51: 464-481.
- Snow, D. (1992). Master frames and cycles of protest. A Morris, A. i McClurg, C. (eds). *Frontiers in Social Movement Theory*. Yale University Press, Londres.
- Sørensen, E. (2002). Democratic theory and network governance. *Administrative theory & praxis*, 24(4): 693-720.
- Soule, S. (1997). The Student Divestment Movement in the United States and Tactical Diffusion: The Shantytown Movement. *Social Forces*, 75: 855-882.
- Sorenson, O. i Stuart, T. (2001). Syndication Networks and the Spatial Distribution of Venture Capital Investments. *American Journal of Sociology*, 106(3): 1546-1588.
- Staggenborg, S. (1998). Social movement communities and cycles of protest: The emergence and maintenance of a Local Women's Movement. *Social Problems*, 45 (2): 180-204.
- Stein, C. i Rappaport, J. (1986). Social Network Interviews as Sources of Etic and Emic Data: A Study of Young Married Women. A Hobfoll, S (ed). *Stress, social support and women*. Hemisphere Publishing Corporation, Washington.
- Stevenson, W. B. (1990). Formal structure and networks of interaction within organizations. *Social Science Research*, 19: 113-131.
- Stevenson, W. B. i Gilly, M. (1991, febrer). *International design and emergent structure: information flow through organizational procedures and networks of ties within organizations*. Comunicació presentada en la Social Networks International Conference, Tampa, Florida.
- Stokman, F. N., Zuegler, R. y Scott, J. (1985). *Networks of corporate power*. Polity Press, Cambridge.

Stokman, F. N. i Van den Bos, J. M. (1992). A two-stage model of policy-making with an empirical test in the U.S. energy-policy domain. A Moore, G. i Whitt, A. (eds). *Research in Politics and Society*, vol. 4, JAI Press, Greenwich.

Stokman, F. N. i Van Oosten (1994). The exchange of voting positions: an object-oriented model of policy networks. A Bueno de Mesquita, B. i Stokman F. (eds). *European community decision making*, Yale University Press, New Haven.

Strang, D. i Soule, S. (1998). Diffusion in Organisations and Social Movements: From Hybrid Corn to Poison Pills. *Annual Review of Sociology*, 24: 265-290.

Suanes, M. (2010). *Plantant cara al sistema, semblant les llavors del canvi: Els moviments socials al Tarragonès (1975-2010)*. Arola Editors, Tarragona.

Takács, K., Janky, B., Flache, A. (2008). Collective action and network change. *Social Networks*, 30(3): 177-189.

Tarrow, S. (1992). Mentalities, political cultures, and collective action frames: constructing meaning through action. A Morris, A. i McClurg, C. (eds). *Frontiers in Social Movement Theory*. Yale University Press, Londres.

Tarrow, S. (1997). *El poder en movimiento. Los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*. Alianza Editorial, Madrid.

Taylor, V. (2000). Mobilizing for change in a Social Movement Society. *Contemporary Sociology*, 29: 219-230.

Thompson, T. i Davis, G. (1997). The Politics of Corporate Control and the Future of Stakeholder Activism in the United States. *Corporate Governance: An International Review*, 5: 152-159.

Tilly, Ch. (1978). *From Mobilization to Revolution*. Addison-Wesley, Reading.

Tilly, Ch. (1993). Social Movements as Historically Specific Clusters of Political Performances. *Berkeley Journal of Sociology*, 38: 1-30.

Tirado, R. (2010). De la asociación: características y problemas. A Luna, M i Puga, C. (eds). *Nuevas perspectivas para el estudio de las asociaciones*. Ed. Anthropos, Barcelona.

Torra, R. (2012) Canvis en la cultura associativa. A Andreu, M., Bonet, J. i Naya, A. (eds). *Moviment veïnal, reptes de futur*. Editorial Mediterrània, Barcelona.

Touraine, Alan (1973). *Production de la société*. Editions du Seuil, Paris.

Turner, R. H. i Killian, L. M. (1957). *Collective Behavior*. Prentice Hall, Oxford.

United Cities and Local Governments (UCLG) (2009). *The impact of the Global Crisis on Local Governments*. UCLG, Cavagraf.

Urrutia, V. (1985). *El movimiento vecinal en el A. M. de Bilbao*. Oñate: IVAP.

Urrutia, V. (1992). Transformación y persistencia de los Movimientos Sociales Urbanos. *Política y Sociedad*, 10: 49-56.

Uzzi, B. (1996). The Sources and Consequences of Embeddedness for the Economic Performance of Organizations: The Network Effect. *American Sociological Review*, 61: 674-678.

Uzzi, B. i Spiro, J. (2005). Collaboration and Creativity: The Small World Problem. *American Journal of Sociology*, 111: 447-504.

Vaughan, D. (1996). *The Challenger Launch Decision: Risky, Technology, Culture and Deviance at NASA*. University of Chicago Press, Chicago.

Vaughan, D. (2008). Bourdieu in organizations: the empirical challenge. *Theory and Society*, 37 (1): 65-81.

Veltz, P. (2000). *Le nouveau monde industriel*. Gallimard, Paris.

Veredas, S. (2003). Las asociaciones de inmigrantes en España. Práctica clientelar y cooptación política. *Revista Internacional de Sociología*, 36: 207-225.

Vermeij, L., Van Duijn, M. A. i Baerveldt, Ch. (2008). Ethnic segregation in context: Social discrimination among native Dutch pupils and their ethnic minority classmates. *Social Networks*, 31(4): 221-280.

Vidal, M. (2012). Associacions veïnals i relleu generacional: un repte?. A Andreu, M., Bonet, J. i Naya, A. (eds). *Moviment veïnal, reptes de futur*. Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, Barcelona.

Villasante, T. (1984). *Comunidades locales. Análisis, movimientos sociales y alternativas*. Madrid: IEAL.

Von Eschen, D., Kirk, J. i Pinard, M. (1971). The Organizational Sub-Structure of Disorderly Politics. *Social Forces*, 49: 529-543.

Warren, M. (2001). *Democracy and association*. Princeton University Press, Princeton.

Wasserman, S. i Faust, K. (1999). *Social Network Analysis: Methods and Applications*. Cambridge University Press, Cambridge.

Weber, K., Rao, H. i Thomas, L. (2009). From Streets to Suites: How the Anti-Biotech Movement affected German Pharmaceutical Firms. *American Sociological Review*, 74: 106-127.

Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. Free Press, New York.

Weber, K., i King, B. (2014). Social Movement Theory and Organization Studies. A Adler, P., du Gay, P., Morgan, G. i Reed, M. (eds). *The Oxford Handbook of Sociology, Social Theory and Organization Studies: Contemporary Currents*. Oxford University Press, Oxford.

Weesie, J. i Flap, H., (1990), *Social networks through time*, ISOR, Utrecht.

White, H., Boorman, S. i Breiger, R. (1976). Social structure from Multiple Networks: Blockmodels of Roles and Positions. *American Journal of Sociology*, 81: 730-779.

Wieviorka, M. (2008). *Neuf leçons de sociologie*. Robert Laffont, Paris.

Zald, M., Morrill, C. i Rao, H. (2005). The Impact of Social Movements on Organizations: Environment and Responses. A Davis, G. et al. (eds). *Social Movements and Organization Theory*, Cambridge University Press, New York.

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

EL CAMP D'ACCIÓ ESTRATÈGIC VEÏNAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA: ORGANITZACIONS, LIDERATGES I XARXES.

David Dueñas i Cid

Dipòsit Legal: T 58-2015